

T i d s k r i f t

for

Landsøkonomie.

Udgivet

af

J. C. Guld,

Secretair i det Kongelige Landhuusholdnings- Selskab.

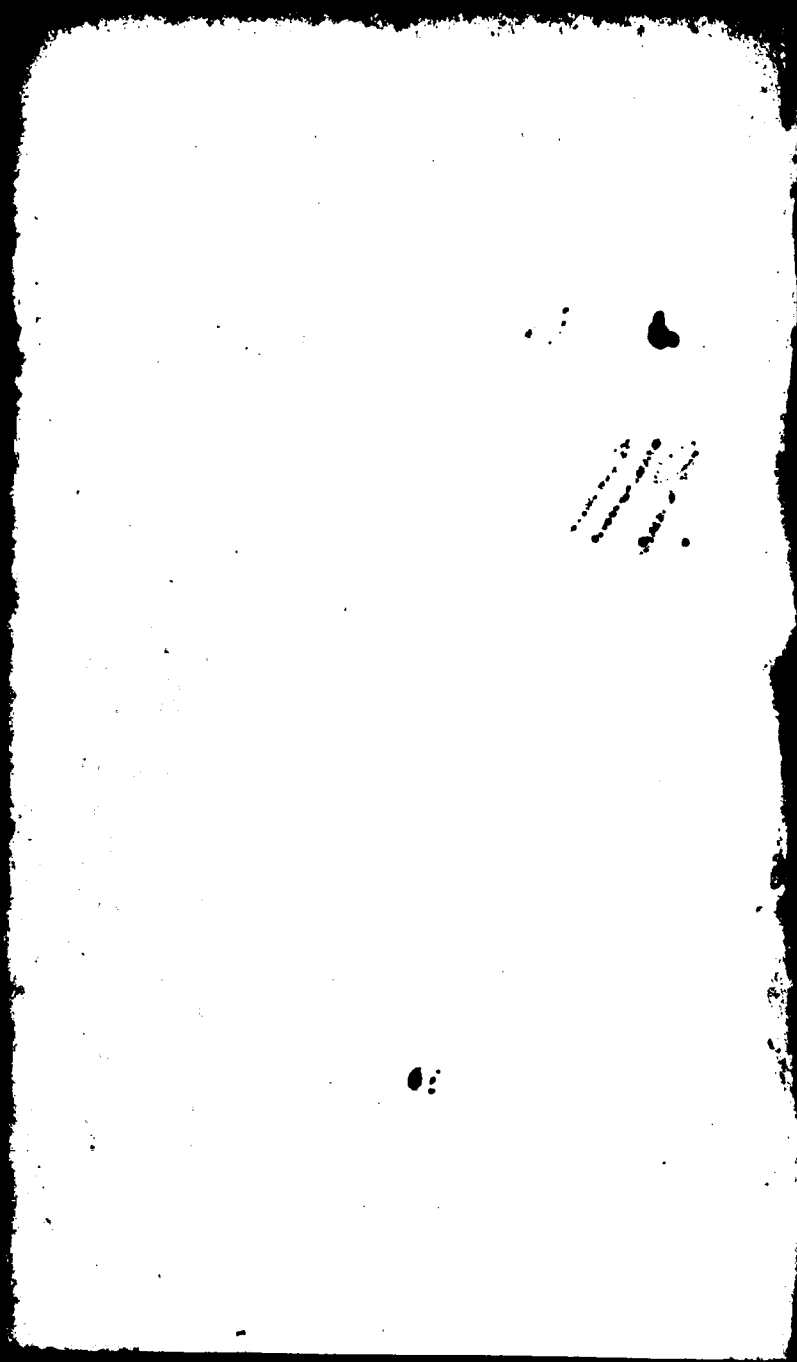
Ny Række.

13de Bind.

Kjøbenhavn, 1852.

Forlagt af J. S. Schubothes Boghandling.

Trykt hos G. L. Møller.

Om Danmarks Hesteavl.

(Meddeelt fra Landhuusholdningssekskabet).

En ugunstig Dom over vort Lands Hesteavl i Almindelighed er hørt til forskjellige Tider; derhen hørende Ytringer findes paa mange Steder i de Anordninger, ved hvilke Regjeringen Tid efter anden søgte at opbylde den, men de have neppe nogensinde været lydeligere, end i de nærmeste Aar før Januar 1831, da Landhuusholdningssekskabet modtog en allerhøieste Befaling om at fremsætte følgende Priissspørgsmaal:

„Om den Sum, der i Danmark og Hertugdømmene er bestemt til Præmie-Uddeling og Belønning for de bedste Hingster, og som aarligen udgjør mellem 3 og 4000 Rbd. S. M., kunde anvendes til Hesteavlens Fremme paa en endmere hensigtsmæssig Maade, og i saa Tilfælde, ved hvilke Midler dette kunde skee?“

Af de 23 Besvarelser, der i Følge heraf tilfillede Sekskabet, udgav det i 1832 de to, — af Landvæsens-Commissair Michelsen og af Ritmester Paulsen, — hvilke Censorerne havde fundet at være de fortrinligste. S

disse Afhandlinger havde Forfatterne søgt at vise det hidtilværende Præmiesystems Uhenfigtsmæssighed, og Hovedmidlet, de foreslog til at ophjælpe Hesteavlen, var offentlige Kraftprøver. Hr. Professor With havde ligeledes tilstillet Selskabet en Besvarelse af Priissspørgsmaalet, hvilken han udgav i 1832, og hvori han blandt Andet vil have de Penge, der ved en af ham foreslaaet Fordeling af de kongelige Landbestelere ville blive besparede, i Forbindelse med de ovennævnte 3—4000 Rbd., anvendte til Præmier for de bedste private stutteribygte Hingster.

En Folge af den i hiin Periode vakte levende Interesse for Hesteavlen var, at der rundt om i Landet dannede sig private Foreninger til dens Fremme; de søgte især at virke ved anstillede offentlige Kraftprøver, meer eller mindre efter engelsk Mønster.

Ved Rescript af 13de August 1836 tilstilledes Directionen for Stutterivæsenet og Veterinairstolen en Petition fra Nørre-Jyllands Provindsialstænder angaaende Stutteri-Besigtigelser og Præmieuddelingen, ligesom det ved forskjellige Resolutioner var blevet den paalagt, i Anledning af flere indkomne Forslag og Andragender, at give Betænkning om, hvorvidt det maatte være tilraadeligt at ophøre med Præmieuddeling ved de aarlige Stutteribesigtigelser. Denne Betænkning er meddeelt i Collegial-Lidenden for 1837 pag. 297, og det sees deraf, at Directionen havde ladet forskjellige sagskyndige Mænd reise som Stutteri-Commisairer i de sidste 2 Aar, og paalagt dem at anstille nøiagtig Un-

dersøgelse om Landets Hestearv og Midlerne til at forbedre den.

Af deres Indberetninger udhævedes blandt Andet, at Hestearven i samtlige danske Provinds'er er funden at staae langt under det Trin, hvorpaa den kunde ønskes at staae; at den endog i Jylland kaldes maadelig og antages snarere at være gaaet tilbage, end frem, hvorimod den i den største Deel af Hertugdømmene havde gjort gode Fremstrid, som Følge af, at det ædle Blods Fortrin der i længere Tid har været anerkjendt. De have været enige i, at Landracens Forbedring bør fremvirkes ved Fuldblod, og at der bør udsættes faststaaende offentlige Priser til Veddeløb, for at bevirke den sidstnævnte Race anskaffet og vedligeholdt; de vare eenstemmige om, at Præmieuddelingen i sin daværende Indretning ikke ganske svarede til sin Hensigt, og at den maatte undergaae Forandringer, hvis den skulde vedblive. Directionen udtalte sig for, at Præmieuddelinger kunde ophøre paa Derne og i Hertugdømmene, hvor Interessen derfor syntes forsvunden, hvorimod den, da Meiningerne vare meer deelte, om de burde vedblive i Jylland, og da denne Provinds's Stænderforsamling med 28 Stemmer mod 18 havde fremsat Ønske om deres Vedbliven, troede i Henhold til de derværende locale Forhold, at maatte skænke dette Ønske særdeles Opmærksomhed. Den antog, hvad Stænderne ogsaa havde erkjendt, at det i Principet er rigtigere at belønne Hopper, end Hingster ved Præmier, og saaledes indirecte virke til at forhøje Springpengene, der er den bedste

Opmuntring til at holde gode Besselere; men alle Hingstpræmier antoges ikke strax at kunne affattes, fordi Hingstholderne havde gjort Regning paa dem.

Placaten 25de Febr. 1837 udfom derpaa som Følge af denne Betænkning. Den ophævede Stutteribesigtigelserne for Derne, hvorimod de i et Tidrum af 6 Aar endnu skulde vedblive i Nørre-Jylland, dog med endeel Forandringer, saaledes blandt Andet, at kun første Hingstpræmie, 100 Rbd., kunde uddeles paa dets 9 Besigtigelsessteder, at de hidtil udbetalte Præmier af 2 Rbd. for Følhopper forandres til Præmier af 20, 15, 10 og 6 Rbd., dog at første Præmie alene maa udbetales for Følhopper, hvis Føl ere faldne efter Fuldblodshingster, som af Stuttericommissionen ere erkjendte stutteridygte, anden Præmie for Hopper, hvis Føl ere faldne efter ligeledes som stutteridygte erkjendte Fuldblods- eller Halvblods-Hingster, og 3die og 4de Præmie ogsaa for Hopper, der have Føl efter andre stutteridygte Hingster (det antoges nemlig, at ikke blot Besselfærdigheden af Hoppen og Føllet, men ogsaa af Hingsten, efter hvilken Føllet var falden, burde tages i Betragtning, for at bringe Eierne af fortrinlige Hopper til at søge Hingste, hvis Værdi fordrer høie Springpenge.) Præmie maatte alene udbetales for Hopper, der forevises tilligemed deres Føl.

I 1840 (Col. Tid. 1840 pag. 1093) indgik Nørre-Jyllands Stænder med en Petition om, at Hoppepræmierne maatte uddeles uden Hensyn til, om Føllene vare faldne efter Fuldblod, Halvblod eller andre Racer, naar kun Føllene af de Hopper, som tildeles første

Præmie, ere faldne efter en Hingst, som er erkjendt værdig til første Præmie, og af de øvrige efter en som stutteribyggtig antagen Hingst; men i den kongelige Befjendtgjørelse af 8de October s. A. blev svaret, at i Betragtning af den betydelige Forskjel, som finder Sted i Springpengene ved Fuldblodshingste og andre Hingste, vil det være nødvendigt fremdeles at følge de i Placaten bestemte Regler om Fordelingen af Følhoppe-Præmier.

Imod Udløbet af ovennævnte 6 Aar havde Stutteri-Directionen indhentet Betænkning fra samtlige Amtsraad i Danmark og fra den slesvig-holsteenske Regjering om den hensigtsmæssigste Anvendelse af den Sum, som aarligt maatte bevilges til Hesteavlens Fremme. (Col. Tid. 1843 pag. 980). Men da denne Direction imidlertid blev ophævet ved Rescript af 21de Decbr. 1843, og dens Forretninger deelte mellem Dverstaldmesteren, en Direction for Landstutterivæsenet, og et af den ophævede Directions Medlemmer, blev de paa hine Betænkninger grundede Forslag afgivne af Landstutterievæsens-Directionen. De indkomne Erklæringer viste stor Meningsforskjel. De fleste Amtsraad vilde have den omspurgte Sum fordeelt mellem Amterne for selv eller ved de landoeconomiske Selskaber at anvende den, men da dette var at adspilte Kræfterne, fandt det ikke Bifald. De afholdte Beddeløb fandtes kun lidet at have svaret til Hensigten, idet kun faa Landmænd stillede selvopdrættede Heste, hvorfor kun nogle ganske enkelte Beddeløbsbaner fandtes at burde søges vedligeholdte ved offentlig Understøttelse. — Endnu mindre fandt

man at burde opretholde Præmie-systemet for Hingster og Hopper, skøndt navnlig i Jylland ikke saa Stømer havde udtalt sig derfor. Derimod blev det indstillet og derefter befalet, at den største Deel af Summen til Hesteavlens Fremme skal anvendes til Indkjøb og Opstaldning af Landbestellere efter Foranstaltning af Directionen for Landstutterivæsenet, og man troede fornemmelig at burde vælge engelske Halvblodshingste, især af Yorkshires Racen. Hertil tilstodes i de 3 første Aar et Tilskud af indtil 15000 Rbd.; den til Hesteavlens Fremme aarligt normerede Sum var desuden 22000 Rbd.

Saaledes var Sagens Stilling, da Hr. Professor With i Aaret 1850 til Indenrigsministeriet indgav et Forslag til Hesteavlens Forbedring, hvorover Landhuusholdningssekskabet, hvem det tilstilledes, har blandt andre modtaget følgende Betænkning, der fortjener at blive bekjendt i en videre Kreds, saameget mere som Sagen nu er kommet paa et nyt Stadium ved det nyligt udfomne „Forslag angaaende Foranstaltninger til Huusholdningssekskabet, afgivet af en dertil nedsat Commission“ — der gaae ud paa at vende tilbage til Præmieuddelinger, saaledes at hvert Amt faaer et Tilskud dertil af 400 Rbd. m. v.

Betænkning,
afgiven til Landhuusholdningselskabet, efter dets
Opfordring i Anledning af et til Samme fra
Indenrigsministeriet indkommet Forslag
til Hesteavlens Fremme.

A.

Det hermed tilbagefølgende „Forslag til Hesteavlens Fremme“ har forud, for de Foranstaltninger, hvorpaa bemeldte Forslag fornemmeligen gaaer ud, skiftet adskillige Bemærkninger om Hesteavlens Tilstand i Jylland i Almindelighed, der forekomme mig ikke at være ganske frie for en noget eensidig Opfattelse af de virkelige Forhold, og som jeg derfor skal tillade mig at berøre, før jeg gaaer over til Undersøgelsen af selve de foreslaaede Foranstaltninger.

Den ærede Forfatter antager, at Jyllands Hesteavl er gaaet betydeligt tilbage, samt at denne Tilbagegang hidrører fra Afstaffelsen af Præmieuddelingen, og Aaret 1832 synes af ham at betegnes som det Tidspunkt, hvorfra Tilbagegangen fornemmelig er begyndt, uagtet dog bemeldte Præmieuddeling, om jeg ikke feiler, vedvarede indtil 1842. *)

Jeg maa tilstaae, at dette Resultat af Forfatterens Jagttagelser har overrasket ikke blot mig, men ogsaa Mænd, der ere vel indviede i Jyllands Hesteavl og have et meget udbredt Kjendskab til Landets Heste. Vel er jeg overbevist baade om den ærede Forfatters udmærkede Dygtighed til at anstille Jagttagelser, og om, at han ogsaa har søgt særdeles Leilighed til disse;

*) 1843. See S. 5 ovenfor.

men jeg kan ikke unblade at opfaste det Spørgsmaal, om han ikke mueligen er gaaet til sine Undersøgelser med Forventninger, der maatte finde sig skuffede, og om han ogsaa har havt en paa ligesaa fuldstændig Undersøgelse bygget Erindring om Hesteavlens tidligere Tilstand, saa at en gyldig Sammenligning har kunnet være mulig for ham. Havde Forfatteren t. Ex. ventet overalt hos vor Landrace at finde Spor af Krydsningen med Fuldblod, saa er det vist nok, at han har maattet finde sig skuffet; thi kun meget sjældent finder man endnu Levninger af Blodet. Fuldblodets Optraeden her i Jylland har overhovedet kun været temmelig ephemer, og Sporene deraf kunne snart betragtes som aldeles forsvundne; men et andet Spørgsmaal er, om dog ikke netop Blodets Qualiteter have lært os at statte Egenstaber, som vi før ikke forstode tilstræffeligt at vurdere, og om ikke netop denne Erfaring har medført, at vi nu stille nogle andre Fordringer til Ride- og Kjøreheste, end vi gjorde, før vi kjendte Blodets Fortrin i disse Henseender. Jeg troer dette, og er ikke utilboelig til at mene, at den ærede Forfatter under sine Jagtagelser, sig selv ubevidst, har været paavirket heraf. Efter min og Fleres Overbeviisning producerer Jylland nu ligesaa gode d. v. s. store, stærke og sunde Heste af Landracen, som i nogen tidligere Periode; men det ædelere og skønnere Præg, som Krydsningen med Fuldblodet i en kort Tid lærte os at kjende, vil man ligesaa sjældent finde nu, som i den Periode, der gif forud for Blodets Benyttelse. En anden Sag er det derimod, om der ikke muligen i det Hele i Jylland for Ti-

den produceres færre Heste, end i de foregaaende Decennier, og om Bonden ikke mueligen nu overalt lægger mere Vind paa Dvægbesætningen, end forhen var almindeligt. Jeg er ikke i Besiddelse af Data til en tilfredsstillende Besvarelse af dette Spørgsmaal; men det er vist, at det her i Eggen forholder sig saaledes: Hesteholdet er overalt formindsket, hvorimod Dvægbesætningen er udvidet og overhovedet i en langt bedre Stand, end tidligere.

Jeg kan saaledes efter den i disse Egne indsamlede Erfaring ikke antage, at Jyllands Hesteavl siden 1832 er gaaet tilbage, og det er heller ikke let at forstaae, at dette skulde have været Tilfældet i en Periode, hvori Agerbruget har taget et større Opsving, end i noget foregaaende Tidsrum; — hvori Bondens Velstand er tiltaget i en overordentlig Grad; — hvori en bedre, omhyggeligere og langt kraftigere Opdrætningsmaade, end tidligere, overalt er gennemført, — kort, i et Tidsrum, hvori Capitalværdien af Jyllands Besætninger ustridigen er mere, end fordoblet; saa meget mindre kan dette antages, som de Principer, hvorefter den jydsk Bonde under disse lykkeligere Forhold vælger sine Tillægsdyr, ere ganske de samme, som de i Reglen altid have været og i det mindste vare i hiin omtalte Præmietid.

Men forlader jeg nu disse almindeligere Betragtninger og vender mig specielt til de af Forfatteren anførte Beviser for Hesteavlens Tilbagegang, da forekommer det mig ogsaa, at der lader sig reise adskillig Tvivl om deres ubetingede Gyldighed.

1. „Præmieystemets Ophævelse,“ siger Forfatteren,“ og den deraf følgende Mangel paa Udfigt til Præmie for en god Hingst har affrækket de fleste Hesteopdrætttere fra at underkaste sig de med Hingstholdet forbundne Besværligheder,“ og endvidere, „at, medens Sjælland i 1832 havde omtrent 100 stutteridbygtige Hingster, vil man nu vanskeligen finde 10 saadanne der.“

Hvad nu for det Første, Besværlighederne ved Hingstholdet angaaer, da anslaaer Bonden —, og om Bonden kan der kun tales, naar Taleren er om Hesteopdrætttere, fordi al anden Hesteopdrætning derimod kun er en Ubetydelighed — ikke disse fuldt saa høit, som den ærede Forfatter synes at mene; thi ved sin eiendommelige Gave til at omgaaes alle Kreaturer, ogsaa Heste, opnaaer den jydste Bonde i Regelen stedse at gjøre Hingsten saa taalig og from, at han kan benytte den til alt Brug — til Riden og Kjøren saavelsom til alt Arbeide. For Bonden er Hingsten omtrent det samme, som enhver af hans andre Heste. Bonden er derfor i Almindelighed villig til at holde Hingst, fordi denne, om den end ikke særdeles meget afbenyttes som Besteler, dog altid, ved Siden af Arbeidet, giver ham et større Udbytte, end hans andre Arbeidsdyr. At dette virkelig forholder sig saa, beviser Erfaringen tilstrækkeligt; thi i en temmelig vid Kreds her i Egnen findes kun undtagelsesviis Sogne, hvori ikke holdes Hingst, ja i flere endog to. Præmieystemets Ophævelse har neppe affrækket Bonden fra at holde Hingst. Spørgsmaalet bliver altsaa dernæst, om Præmieystemets Ophævelse, — hvilket Forfatteren synes ligesom at stille i Spidsen for Aarsagerne til Hesteavlens For-

ringelse — virkelig kan have havt en saa udstrakt Virkning til Formindskelse af Holdet af gode Hingster, som af Forfatteren antaget. Hvilke og hvorledes vare da de Hingster, som i hiin Præmietid almindeligen tilkjendtes Præmie? — Kun undtagelsesviis kan man blandt disse have fundet Hingster af et ædlere Præg eller mere elegant Exterieur, fordi disse Characterer ikke eiendommeligen høre til Vandracen; men almindeligst behøvede en Hingst, for at erholde Præmie, kun at være sund, stor og stærk, med rene Been og et antageligt Fodstifte, altsaa kun at have de Egenstaber, hvorpaa den jydste Bonde altid har sat Priis, som han ret vel forstaaer at bedømme, og som han endnu den Dag i Dag fordrer hos den Hingst, til hvilken han vil føre sin Hoppe. Heri ligger nu netop Grunden til, at den jydste Bonde ikke vilde benytte Fuldblodshingsterne eller de efter dem faldne forædlede Hingster. Men naar det saaledes er en Bished, at hiin Tids indbrændte Præmiehingster, der saa at sige udelukkende holdtes af Bønder, af disse vare opdrættede, udsøgte og benyttede netop paa Grund af de samme Egenstaber, som Bonden endnu i Dag især statter, og som han endnu i Dag fordrer hos den Hingst, han vil benytte, saa vil man a priori neppe kunne overtale sig til at troe, at der ikke blandt det uhyre store Antal Hingster, der for Tiden holdes i Jylland, skulde findes endog en Mængde, der maae ansees ligesaa gode, som de, der i hiin Tid erholdt Præmie. Bistnok benyttes i alle Egne af Landet mangfoldige Hingster, der ved Siden af ovennævnte Egenstaber besidde Lyder, paa Grund af hvilke de aldrig burde be-

nyttes som Besselere; men man vil feile meget, naar man ikke antager, at aldeles det Samme var Tilfældet i Præmietiden; — ogsaa da benyttedes mangfoldige feilfulde og ganske unge Hingster, og det i umiddelbar Nærhed af en Præmiehingst.

Forholdet kan i denne Henseende for Tiden ikke være synderlig anderledes, end f. Ex. i 1832; men naar Sagen alligevel stiller sig saaledes for Forfatteren, turde jeg maaskee formode, at dette kan hidrøre enten derfra, at han mangler bestemte Data til en paalidelig Sammenligning, eller derfra, at han under Paavirkningen af de mange smukkere Former, som de mellemliggende Aar have udviklet andre Steder, er gaaet til Undersøgelsen med Forventninger og Fordringer, som uden Tvivl ogsaa vilde være blevne stufede, selv om Præmie-systemet efter de gamle Principer var vedblevet. Ogsaa jeg er efter Omstændighederne Tilhænger af Præmie-systemer til Opnaaelsen af bestemte Formaal; men da man i hiin Tid ved det da fulgte System ikke attraaede andet, end at fremhæve visse Individier af Landracen, der alligevel vilde være faldne i Dinene, og da man ikke der ved kunde afværge en meget rigelig Benyttelse af Hingster af en meget ringere Dvalitet, saa mener jeg, at Ophævelsen af Datidens Præmie-system i alt Fald neppe kan have skadet Landets Hesteavl, ja vilde neppe kunne have ført denne til noget høiere Trin. I saa Fald maatte man have stillet sig et andet Maal, hvortil man ved Præmier vilde have stræbt.

2. Hvad dernæst den ærede Forfatters Antagende angaaer, at de fleste Heste produceres af 3 og 4aarige

Hingstfoler, som derpaa castreres, da er uden Tvivl i det mindste Sandheden den, at en overmaade stor Mængde Føl aarligen falde efter flige Hingster, men dog sandsynligviis ingenlunde flere nu, end i den omtalte Præmietid, da dette ligeledes var ganske almindeligt, og vil maaskee altid blive det, saalænge Bequemmelighed og lave Springpenge kunne friste Bonden til at søge en nærmere fremfor en fjernere Hingst: desuden var Antallet af de gode Præmiehingster ingenlunde betydeligt, saa at det paa den anden Side er i høi Grad troligt, at der for Tiden findes ligesaa mange gamle Hingster i Jylland, som i 1832. Jeg mangler de fornødne statistiske Opregnelser til Spørgsmaalets Besvarelse; men her i Eggen ere nok i det mindste Halvdelen af Hingsterne fra 4 til 6, 8, ja indtil 15 Aar gamle. I Reglen castreres en Hingst efter det 3die Aar ikkun enten naar den ingen Søgning faaer som Beskeler, eller naar den bliver Bonden for uregjerlig og han da ikke kan sælge den som Hingst til en Anden, der vil benytte den som saadan; thi ellers castreres Hingstfoler altid ved det andet Aar.

3. Endelig ansøres som et vægtigt Beviis for, at Jylland i Hesteavl er gaaet tilbage, den Omstændighed, at Armeen ikke har havt let ved i Jylland at finde Heste til sine forskjellige Brug, ja at den overhovedet ikke skal have kunnet forsyne sig tilstrækkeligt fra Jylland, uagtet anden Export saa godt som ikke har fundet Sted i Krigsaarene fra denne Provinds, hvis aarlige Udførsel antages at være lige med Armeens Behov. — Men Spørgsmaalet er her paa-

trængende, om det ogsaa tilforladeligt forholder sig saaledes, — om der ikke herved mueligen ere Omstændigheder at tage i Betragtning, om hvilke Forfatteren ikke har været vidende? — Det antager jeg, og jeg skal forsøge at oplyse dette.

For det Første har Jyllands Export til Udlandet ingenlunde ganske været standset; thi i Efteraaret 1848 og Vinteren 1848 og 49, ligesom og i Vinteren 1849 og 50 bleve ikke saa Heste udførte Syd paa af fremmede Kjøbere. Naar man imidlertid ikke bestemt numerisk kan angive Provindsens sædvanlige Export og ikke bestemt kan angive Summen af den stedfundne Udførsel og Armeens Forbrug, hvilket jeg ikke kan, saa er det naturligviis umueligt aldeles noiagtigt at besvare Spørgsmaalet, om Jylland er i Stand til eller nogenfinde har været i Stand til at præstere en saa stor Forsyning, som den Armeen behøver. Men jeg vover dog at paastaae, at Provindsen endnu for Tiden har et ikke ringe Overskud, ventelig især af gode Trækheste, som den kan levere Armeen, naar man vil betale de Priser, Bonden fordrer. Remontehestene ere vel egentlig ogsaa kun vore Heste af Middelskvalitet; de bedste holdes tilbage. — Har Armeen virkelig søgt at faae alle sine Heste fra Jylland, hvorom jeg dog maa tillade mig adskillig Tvivl, og har den ikke her funnet finde disse passende til forskjellig Brug, saa maa jeg ganske vist antage, at det fornemmelig er Rideheste, som Jylland mindre vel har funnet levere; men i saa Fald bliver det atter et Spørgsmaal, om Armeen ikke nu gjør Fordringerne til Rideheste større, end man

i Fortiden har gjort, og om man ikke netop paa Derne, hvor Krydsningen med Fuldblodet uden Tvivl har havt en langt videre Udbredelse og varigere Indflydelse, derfor snarere finder Rideheste overeensstemmende med Nutidens Fordringer. Er dette saa, da beviser denne Omstændighed endnu intet med Hensyn til den formodede Tilbagegang af Jyllands Hesteavl, sammenholdt med hvad den var i 1832.

Om det maatte ansees for rigtigt og retfærdigt mod de øvrige Provindser, alene at lade Armeens Forsyning med Heste komme Jylland tilgode, er et Spørgsmaal, hvorpaa jeg ikke her skal indlade mig; men naar det er anført som Beviis paa Jyllands Mangel paa gode Heste for Armeen, at Hestehandlere have fra Sjælland og Slesvig opkjøbt Heste, hvilke derpaa ere tilførte Remonte-Commissionen i Jylland, for senere at føres Syd paa til deres Bestemmelse, saa maa jeg oplyse om, at dette vistnok kan forholde sig saaledes, men at det hidrører fra andre Grunde, end de formodede. Armeens Forsyning med Heste er nemlig i det mindste for en meget stor Deel geraadet i Hænderne paa Hestehandlerne. Ifølge alle Beretninger skal det nu være meget vanskeligt for Bonden at kunne sælge sine Heste directe til Remonte-Commissionen, hvorimod denne temmelig almindeligt lader sig af Hestehandlerne levere Heste i store Kobler. Disse opkjøbe naturligviis Hestene, hvor de kunne erholdes for bedst Kjøb, og bedst Kjøb tilveiebringes ved at udvide Kredsen for Esterspørgselen — altsaa ved ogsaa at kjøbe fra Derne og Slesvig. Man vil maastee

mene, at dette netop kan være en Folge af, at det ikke har været let for Remonte-Commissionen at faae de fornødne Heste i Jylland, og at den derfor har maattet lade dem opsøge og opkjøbe, hvor de fandtes. Men denne Indvending kan ikke være gyldig; thi det er mig af mange Bønder berettet, at det paa sidste Randers Marked, hvor Remonte-Commissionen selv var tilstede, hvor den foresandt et stort Udvalg af Heste og hvor den ogsaa blev forsynet med en Mængde, dog var særdeles vanskeligt for Bønderne at komme til at sælge directe til Commissionen; Bønderne maatte, for at kunne gjøre Handel, sælge til Hestehandlerne, hvilke derpaa strax med en god Avance leverede de indkjøbte Heste til Commissionen. Heste, for hvilke Bonden af Hestehandlerne fik 117 til 120 Rbd., skulle af disse strax være solgte til Commissionen for 135 til 150 Rbd. Det er vist, at denne Fremgangsmaade har vaakt Bøndernes store Misfornøielse, og det er ikke usandsynligt, at Remonstrationer ville følge efter; thi Bonden har forlængst beregnet, at Hestene paa den Maade blive Staten betydeligt dyrere, uden at denne forøgede Bekostning kommer ham selv tilgode.

Det fra Armeens Forsyning hentede Argument til Beviis for Tilbagegangen af Jyllands Hesteavl har altsaa ikke nær den Betydning, som den ærede Forfatter har antaget; det maatte da i alt Fald paa en ganske anden Maade godtgjøres, at Jylland ikke er i Stand til at præstere Leverancerne til Armeen, en Præstation, som jeg dog er overbevist om, at Provindsen kan fyldestgjøre, saavel hvad Trækheste, — hvorom der

nu slet ingen Tvivl kan være, — som og hvad Caval-
lerie- og Rideheste angaaer, saafremt man ikke nu til
disse vil stille andre Fordringer, end f. Ex. i 1832.

Resultatet af ovenstaaende Bemærkninger er altsaa
min Overbeviisning, at Jyllands Hesteavl ikke for Ti-
den staaer paa noget lavere Trin, end Tilfældet var i
Præmiesystemets Tid, ja at dette System, vedligeholdt
efter de samme Principer, neppe vilde kunne have ført
Landets Hesteavl videre frem. Men dermed er ikke
sagt, at Præmiesystemet, organiseret med stadigt Hensyn
til et andet Maal, ikke vilde kunne have ført til et
større Resultat for den nærværende Tid; — og hermed
skal jeg gaae over til en Betragtning af selve Forslaget
til Hesteavlens Fremme.

B.

Den ovenudtalte Formening om det gamle Præ-
miesystems Utilstrækkelighed til at føre Hesteavlens vi-
dere frem erholder i selve Forslaget sin yderligere Be-
kræftelse, forsaavidt nemlig samme som Grundbetingelse
for Hesteavlens Forbedring fordrer: Landracens
Krydsning med en fremmed Race, — opstiller
altsaa et Princip, der dengang slet ikke blev fulgt.

1. Forslaget fordrer Krydsning saavel med
Fuldblod, som med den engelske Coach-Horse-
Race (∴ York-Shirer).

a) Hvad nu Fuldblodet angaaer, da anseer
jeg det heelt overflødigt her at dvæle ved sammes af
alle kyndige og fordomsfrie Mænd anerkjendte fortrin-

lige Egenstaber; jeg skal blot bemærke, at jeg blandt de forholdsvis kun faa her i Jylland ved Fuldblodet tillagte forædlede Heste har seet mange af en Styrke, Udholdenhed og Lethed i Bevægelser, forenet med Skjønhed i det Ydre, som forhen hertillands neppe havde været kjendt; jeg har selv anvendt disse Heste til al Slags Brug og endog fundet dem gode til Markarbeide, undtagen paa svede Jorder (o: paa en blød Bund), hvor de formedelst deres fyrige Temperament ikke egne sig til slikt Arbeide. Min Dom om Fuldblodets Værd til Forædling af vor Landrace er altsaa ikke tvivlsom. Men Spørgsmaalet er, om ikke de locale Forhold her i Jylland ville gjøre et nyt Forsøg med Fuldblodet ligesaa frugtesløst, som det første, og derpaa tør jeg efter min Erfaring og Dverbeviisning ifkun svare bekræftende. Her i Provindsen faldt Fuldblodet for Jydernes og navnlig Bondens Fordom mod denne Race paa Grund af dens Mangel paa Masse, og denne Fordom er om muligt snarere forøget efter det første mislykkede Forsøg. Da fremmede Kjøbere i umindelige Tider med en vis Begjærlighed have søgt og endnu, som det synes, lige villigen søge den jydsk Landrace, have Jyderne ligefrem antaget og antage endnu, at det ene er denne Races Eiendommeligheder, navnlig dens massive Kropbygning og dens Haardsørhed, der gjøre den til en søgt Handelsvare. De frygte altsaa for, at de, ved at give Landracen et andet Præg, skulle forringe denne, formindste Søgningen og derved Fordelen. Blodshestene vare ikke i tilstrækkelig Mængde og ikke længe nok tilstede til enten at bekræfte eller berigtige denne Forud-

sætning; men vist er det, at det her endnu ganske almindeligen antages, at de fremmede Røbere paa Markederne vragede Blodshestene og fun som sædvanligt søgte Landracen. Maaskee havde det i hiin Tid været mueligt ved et forceret, d. v. s. meget høit og med Haardnaffethed gjennemført, Præmie-system tilsidst at bringe Blodet til at trænge igjennem; men for Tiden tør man neppe haabe noget gunstigt Resultat af et saadant Forsøg — et Antagende, der virkelig er grundet paa en udbredt Kundskab om de herskende Anskuelser. Efter min Dverbeviisning bør man altsaa foreløbigen forlade Tanken om Benyttelsen af Fuldblod til Krydsning her i Jylland. Dette vil mueligen give et bedre Resultat paa Derne, og i saa Fald ville Forholdene i Tiden med Fordeel kunne stille sig saaledes, at Derne levere Rideheste og Rjøreheste til lettere Rjørsel, medens vi her, som hidtil, fornemmelig opdrætte gode Heste til sværere Rjørsel og alt andet Træksbrug. Egentlige Cavallerieheste vilde upaatvivlelig fremdeles kunne findes baade der og her ligesaavel som nu.

b. Men naar det, som jeg mener, for det Første ikke nytter at gjøre noget nyt Forsøg med Fuldblodet, saa maa jeg med Forslaget erklære mig enig i Fortsættelsen af den alt begyndte Krydsning med Coach-Horse-Racen.

Maaskee man fra et reent theoretisk-hippologisk Standpunct enten har gjort eller mueligen vil gjøre den Bemærkning gjældende mod denne Race, at den, da den ikke er nogen saakaldet constant Race, som Fuld-

blodet, ikke egner sig til ved Krydsning at love nogen varig Forbedring af vor Landrace. Jeg skal her ikke indlade mig paa Spørgsmaalets theoretiske Side, men kun bemærke, at Erfaringen alt har viist, at den engelske Coach-Horse meget vel er i Stand til at overføre sine Egenstaber paa Afkommet; thi det efter de kongelige Hingster af denne Race i de senere Aar faldne Afkom ligner disse Hingster ligesaa meget, som Halvblodstillæget har lignet Fædrene af Fuldblodet. Jeg har seet ikke faa fortrinlige unge Heste efter denne Krydsning, der alt betales godt og i Sandhed opmuntre til at fortsætte samme. Dertil kommer, at den engelske Coach-Horse, ved Siden af visse, rimeligviis fra Fuldblodet nedarvede Egenstaber, besidder flere af de Fortrin, paa hvilke den jydsk Hesteopdrætter ikke vil give Afkald, hvorfor det nok vil blive mueligt at gennemføre en Krydsning med denne Race. Og dog har den jydsk Bonde endog imod de massive og store kongelige Hingster en ikke ringe Grad af Fordom, fordi de tilhøre en fremmed Race, en Fordom, der i hvert Fald vil lægge disse Hingsters Afbenyttelse større Hindringer i Veien, end den ærede Forfatter synes at ville antage, naar han calculerer 80 Hopper aarligen til Bedækning for hver Hingst. Saa let vil det visseligen ikke gaae, og jeg kan til Styrke herfor anføre Forfatterens eget Vidnesbyrd, idet der berettes, at Bay Buckingham næsten ikke har været benyttet paa Mors, samt at General, der har været opstaldet i Thy, kun har havt 12 Hopper til Bedækning, uagtet Springpengene kun vare 1 Rbd. for hver Hoppe. Ud-

miral, der var stationeret her i Egnen, havde kun omtrent 20 Hopper; rigtignok maatte denne Hingst paa Grund af den fjendtlige Invasion i Landet fores bort herfra i Mai Maaned; men det er dog tvivlsomt, om Antallet af Hopperne alligevel synderligt vilde have oversteget det nævnte Tal. Slige Erfaringer, hvortil der uden Tvivl kan føies flere, vise tilstrækkeligt, at der maa søges kraftige Midler til at vække Tilbøieligheden til at benytte Hingsterne af den omhandlede Race, hvis ikke ogsaa dennes Udbredelse skal gaae overordentligt langsomt for sig og saaledes blive meget tvivlsom, eller vel endog, ligesom Fuldblodet, tilsidst ganske døe ud.

2. Jeg kjender intet Middel, der i den Grad, som et Præmiesystem, i denne Henseende egner sig til at virke paa den jydsk Bonde. Absolut betragtet, lader sig vel reise adskillige ikke uvæsentlige Indvendinger mod ethvert Præmiesystem; men disse kunne dog ikke gives fuld Gyldighed i Praxis, hvor man, for at naae sit Maal, med Klogskab maa benytte de concrete, baade individuelle og almindelige, Forhold som de ere. Ved flere Leiligheder har jeg erfaret, med hvilken Lethed man paa denne Maade har overvundet Fordomme og Bævhængen ved noget Tilvant, som man forud i lang Tid forgjæves havde søgt at bekæmpe blot ad Erkiendelsens Vej. Jeg kan derfor ikke andet, end ubetinget tilraade at støtte den foreslaaede Krydsning til Hesteavlens Forbedring til et Præmiesystem, hvis man overhovedet vil haabe at kunne føre nogen saadan Bestræbelse til et gunstigt Resultat.

3. Naar man først er enig om at tilraade en

vis Maade til Krydsningen, og enig om, at en saadan Krydsning maa staffles og kun kan staffles en raff Fremgang ved at gjøre den til Gjenstand for et Præmiestystem, saa kan det neppe falde vanskeligt at ubfinde den meest hensigtsmæssige Maade, paa hvilken Principet kan realiseres, naar man kun har Penge nok at anvende derpaa. Det er imidlertid at befrygte, at Forslaget fra denne Side vil finde de væsentligste Hindringer at overvinde, hvilket og Forfatteren tydeligt nok har indseet; blandt Andet har han af den Grund strax opgivet Forslagets første Post, nemlig Forøgelsen af de kongelige Landstodhingsters Antal til 60. Jeg skal for Tiden heller ikke videre urgere denne Forøgelse, men kan dog alt her ikke tilbageholde den Bemærkning, at man, naar man vil Maalet, ogsaa tilfulde maa ville Midlerne: ingen fordærvelig og dog kostbar Halvhed!

a. Men skjøndt jeg, ligesom Forfatteren, efter Omstændighederne giver Slip paa nogen Forøgelse i Tallet af de indkjøbte engelske Hingster, saa er det paa den anden Side aldeles vist, at den Stamme af disse Hingster, der for Tiden havees, maa ansees som Grundbetingelsen for alle videre Bestræbelser til vor Landraces Forædling ved Coach-Horse-Racen. Den maa selvfølgelig vedligeholdes i det Antal, den nu har, og altsaa efterhaanden suppleres ved nye directe Indkjøb fra England, og vistnok er det en vigtig Bemærkning, at man ved de fremtidige Indkjøb maa søge at erhverve Hingster, der ere noget mindre kolossale, end flere af de nærværende.

Disse Hingster maatte fremdeles, som hidtil, i Bedækningstiden opstalbes paa forskjellige Steder i Provindsen og muligviis helst paa forskjellige Steder hvert Aar, for at deres Virksomhed kunde blive saa udbredt, som mueligt; og endelig maatte man, for stærkt at opmuntre til deres Benyttelse, lade dem bedække gratis saadanne Hopper, som forud vare antagne kvalificerede dertil og forsynede med Landstutteriets Mærke.

Til denne, tildeels alt i nogle Aar iværksatte, Foranstaltning knytter nu Forslaget med fuld Føie et Præmiesystem.

b. Imod det i Forslaget opstillede System tør imidlertid maaskee gøres den Bemærkning, at det er temmelig compliceret, samt at det fordrer en fra Statens Side næsten uoverkommelig Control. Det forekommer mig desuden, at der usødvendigt foreslaaes baade Opkjøb og Salg af unge Hingster, og tillige Præmie for ældre gode Hingster af den omhandlede Race. Der kan nemlig aldeles ingen Tvivl være om, at jo mange Mænd ville søge at opdrætte, conservere og holde gode Hingster, faldne efter de kongelige Landstodhingster, saasnart det er afgjort, at saadanne og kun saadanne blive Gjenstand for en tillokkende Præmie. Derved vil den tilsigtede Conservering af de unge gode Hingster sikkert opnaaes; man vil ligesaa hurtigt, rimeligviis billigere og med Bevarelsen af større personlig Frihed for Hingstholderne, i en forholdsviis kort Tid, bewirke, at en Mængde Hingster af denne Race bliver udbredt overalt i Landet. —

Det foreslaaede Opkjøb af unge Hingster, derpaa følgende Salg o. s. v. vil derimod fordre hos Landstut- mesteren et saa stort og udbredt Kjendskab til det hele unge Afkom, at han neppe til enhver Tid vil kunne have dette; — dette System vil fordre en overordentlig Control fra Statens Side, give Anledning til mange uheldige Collisioner og endelig for Kjøberne af de unge Hingster være en ubehagelig Tvang, som Mange ville have Betænkelighed ved at underkaste sig — og dog Alt, som mig synes, til Overflod. Man kan nemlig være vis paa, at Kjøberne ville erhverve disse Hingster, ikke fordi Staten byder dem til Salg, men fordi de ville haabe, at de senere for samme kunne erholde Præmie. Men vedtages, hvad utvivlsomt er rigtigt, at uddele Præmier til ældre Hingster, saa bliver derved denne Falbyden fra Statens Side overflødig; thi Præmierne ville i og for sig være tilstrækkelige Motiver til at erhverve saadanne Hingster; — og vil man undlade at uddele Præmier, skal man nok faae at see, at Jyderne ville ikke være meget begjærlige efter at købe de af Staten falbudne unge Hingster, fordi de under Haanden kjøbes billigere directe, end paa anden Haand af Staten, der altid vil komme til at give høiere Priser.

Ved Præmieuddelingen til ældre Hingster maa man ikke gaae frem efter en altfor indskrænket Maalestok. For Sjælland ville idet mindste årligen 20 Hingstpræmier, hver paa 100 Rbd., være nødvendige; og vedtages det derhos, at en og samme Hingst kun hvert tredje Aar kan til-

deles denne Præmie, saa vil man i en forholdsvis kort Tid opnaae at etablere et godt udbredt privat Hingsthold af Coach-Horse-Racen. Uden Tvivl burde det herved være en udtryffeligg Bestemmelse, at kun Hingster i første Generation d. v. s. Hingster, som umiddelbart ere faldne efter de indkjøbte engelske Hingster, belønnes med Præmie. Jeg skal ikke unblade her at bemærke, at naar Forfatteren taler om de kongl. Hingster af „reent Blod,“ saa fremgaaer det umiskjendeligt af den hele Fremstilling, at han dermed ikke figter til Fuldblodsracen, men netop til de indførte kongl. Hingster af Coach-Horse-Racen.

c. Det vil imidlertid ikke være nok ved Hingstpræmier at opmuntre den jydsk Bonde til at opdrætte og holde Hingster af denne engelske Race; man maa ogsaa drage Omsorg for, at disse blive benyttede i et Forhold, der virkelig kan fremme Diemedet, og dertil maa stræbes ved ogsaa at uddele Præmier til Hopper med Føl, faldne efter Præmiehingsterne. Styrken af den Fordom, man har at bekæmpe, mod denne som mod enhver fremmed Race, gjør begge Arter af Præmier lige nødvendige. Skulde man dog uheldigviis være nødt til at indskrænke sig til kun een Slags Præmie, synes det nærmest at maatte ligge i selve Sagens Natur, at disse Hoppepræmier maatte foretrakkes for Hingstpræmier: man vilde i det mindste da derved undgaae Præmieuddelinger til Hingster, som mueligen lidet eller intet benyttedes som Besselere.

Hoppepræmierne maatte være 2 Slags: 1) enten gratis Bedækning ved de kongl. Hingster,

eller 2) en vis Præmie (f. Ex. 2 Rbb.) for hvert Føl, faldet efter en Præmiehingst, eller, hvis man ikke etablerer Hingstpræmier, dog efter en som stutteriebygtig anerkjendt og som saadan indbrændt Hingst. Det bør herved ligeledes være en Selvfølge, at kun saadanne Hopper kunne tilkjendes disse Fordele, som efter foregaaende Undersøgelse ere befundne stutteriebyg-
tige og indbrændte Landstutteriets Mærke.

d. Alle til Hesteavlens Fremme sigtende Foranstaltninger bør vistnok, som af Forslaget fastsat, henlægges under Landstutmeesteren som den derfor ansvarlige Autoritet. Kun ved Præmieuddelinger og de dermed i Forbindelse staaende Besigtigelser burde et Par sagkundige Mænd, dertil udnævnte af de respective Amtsraad, tilforordnes ham. Droges herved saa vidt muligt Om-
sorg for, at disse Mænd vare boende i Nærheden af de til Besigtigelsen bestemte Steder, og befaledes derhos ethvert Steds Politimester at overvære og at føre det legale Tilsyn ved Besigtigelserne, vilde de dermed forbundne Omkostninger meget kunne formindskes.

e. Besigtigelser, Indbrændinger, Uddelinger af Præmier osv. maatte her i Provindsen foretages mindst paa 20 dertil forud anordnede Steder. Jeg forudsætter altsaa Tilstaaelsen af en betydelig aarlig Sum til Hesteavlens Forbedring; men en saadan maa ansees aldeles nødvendig, hvis ikke enhver til dette Formaal sigtende Bestræbelse skal blive heelt illusorisk. Gaaer man frem efter en mindre Maalestof, vil enten Resultatet blive særdeles tvivlsomt, eller i det heldigste Tilfælde udfordre en saa uendelig lang Tid, at Besøstmin-

gerne fra Statens Side i det Hele dog derved ville være større. Den største Deconomie vil bestaae deri, at man stræber ved større Midler, i kortere Tid og sikkert at naae til det attraaede Maal — en Om-dannelse af vor Landrace ved den engelske Coach-Horse. Vel kan jeg med Hensyn til dette Tidspunct ikke lade mig gribe af saa sangvinste Forhaabninger, som den ærede Forfatter; men jeg mener dog at turde antage, at en energisk Virken i den antydede Aand vil efter 20 til 30 Aars Forløb have givet Landracen det Præg og de Egenheder, som den utvivlsomt mangler. I samme Forhold som de nye Former da ere blevne gamle, ville ogsaa den jydskes Bondes Anskuelser være blevne forandrede, især hvis da, hvorom man ikke kan tvivle, vore jydskes Heste have vundet en høiere Værdie hos fremmede Kjøbere paa vore Markeder. Da — men visse- feligen ogsaa først da vil det Tidspunct være kommet, da det vil kunne nytte at gjøre nye Forsøg paa atter at føre Guldblodet ind i vor Race.

4. Hvad Forslaget indeholder om, ved Præsentationer, Bedømmelser o. s. v. at henlede Landmændenes Opmærksomhed paa den til Forædlingen benyttede Racens Fortrin, paa Opdrætningens Formaal o. s. v., derom skal jeg ikke videre yttre mig. Ved slige Sammenkomster ville saadanne Discussioner falde af sig selv; men man skal kun ikke af dem vente sig nogen særegen Indflydelse paa Bondestanden i det Almindelige. Vil man uddele tillokkende Præmier, saa vil Interessen for disses tilveiebringe Sammenkomster, Præsentationer og Dis-

cusfioner; — uddeler man ingen Præmier, faaer man hverken Præsentationer eller Discusfioner i Gang, og endnu mindre faaer man dem til at holde sig. Heller ikke fjonner jeg, at de landoeconomiske Foreninger i Jylland ville kunne være Landstutmesteren til nogen væsentlig Nytte, med Undtagelse af, at de mueligen kunne være ham behjælpelige med at udfinde eller foreslaae passende Opstaldningssteder for de kongelige Landstodhingster. De fleste private Selskaber mangle de fornødne Pengemidler til nogen anden Virksomhed i denne Retning. Disse Foreningers ubetydelige Pengekraft anvendes og maa anvendes paa Gjenstande, der staae i nærmere Forbindelse med selve Agerbruget.

Hvad endelig angaaer Stamtavlens Affattelse, da synes mig under vore Forhold deres Indførelse hos os at være en Misforstaaelse af det engelske System. Stamtavler kunne kun der have nogen Betydning, hvor visse Hingster eller Slægter have Leilighed til varigen at udmærke sig ved offentlige Prøver paa Kraft og Udholdenhed, som ved Beddeløbene.

Resultatet af ovenstaaende Bemærkninger skal jeg slutteligen tillade mig at sammenfatte i følgende Sætninger:

1. Jyllands Hesteavl kan neppe retteligen siges at være gaaet tilbage. Den staaer neppe paa noget lavere Trin, end for over 30 Aar siden; — men dens Stillestaaen er bleven tilsyneladende Tilbagegang. Den trænger altsaa til Forbedring.
2. Forbedringen maa skee ved Krydsning med en anden Race.

3. Dertil kan efter Omstændighederne nu ikke vælges Fuldblod, men helst den alt benyttede engelske Coach-Horse (York-Shirer R—).
4. Denne maa nødvendigst skaffes Udbredelse ved et Præmiesystem, der maa omfatte:
 - a. Bedligeholdelsen af den forhaandenværende Stamme af kongelige Hingster af den nævnte Race, samt disses fri Benyttelse.
 - b. Præmier a l e n e for Hingster, faldne efter oftnævnte kongl. Hingster.
 - c. Hoppepræmier, der bør være 2 Slags:
 - 1) gratis Bedækning ved de kongl. Hingster;
 - 2) en vis Præmie for Føl, faldne efter en Præmiehingst.
5. Alle hertil sigtende Foranstaltninger sættes under Landstutmesteren som den derfor ansvarlige Autoritet, der ved Besigtigelser o. s. v. tilforordnes visse Mænd.
6. Saaledes vil man endelig kunne naae et Tidspunkt, da man, om det maatte ansees nødvendigt, vil kunne føre Forædlingen videre ved Fuldblod.

Borre, ved Gudenaæ, d. 27de Januar 1851.

C. D.
Gaardfæst.

Om nogle fra Amerika hidkomne Landbrugs-Maskiner og Redskaber.

I Aaret 1847 lod Indsenderen, der af sin Broder, Consul Edward Bech i New-York, var gjort opmærksom paa de store Forbedringer, Amerikanerne havde gjort ved mange til Agerdyrkningen hønhørende Maskiner og Redskaber, sig tilsende adskillige saadanne af Constructioner, der vare mindre bekjendte her i Landet. Da det var ligesaameget i det Almindeliges som i egen Interesse, at jeg gjorde denne ikke ringe Bekostning, søgte jeg Generaltoldkammeret om fri Indførsel af disse Sager, hvilket med Beredvillighed blev mig indrømmet, og anseer jeg det derfor som en Slags Forpligtelse fra min Side at offentliggjøre Resultaterne af denne min Virksomhed.

De Maskiner, jeg fik tilsendt vare: 1 Tærskemaskine, 1 Hakkelsemaskine, 1 Dværn, 1 Hesterive, 1 Plov af nyeste Construction, Leeskaster, Drer, Hø- og Møggrebe, og skal jeg nu her tillade mig at give min Mening tilkjende om disse, i det Haab, at det Gode, jeg har fundet ved dem, maa bidrage til deres videre Udbredelse, ligesom det allerede har været mig en Glæde, at see den Opmærksomhed, de have vakt i en engere Kreds.

Blandt Maskinerne havde jeg især min Opmærksomhed henvendt paa Tærskemaskinen. Det var mig af amerikanske Skrifter bekjendt, at det er en egen Beskæftigelse for Folk i dette Industriens Land, at reise om til de forskjellige Aulsbrug med transportable

Maskiner for at udtærste Sæden, der — imod en Dvota-Deel som Betaling — i renset Tilstand bliver afleveret til Aulsbrugerne. En saadan Maskine med tilhørende Hestegang, indkjøbt for 188 Dollars (1 Doll. = 1 Rbd. 5 Mk. 7 S.), var det altsaa jeg forstrev og med hvis Construction jeg vil søge at gjøre Læseren bekendt. En Hovedforskjel mellem denne og de heri Landet bekendte Maskiner er Maaden, hvorpaa Kornet tærstes; dette skeer nemlig derved at en støbt Jerntromle besat med en Mængde Pigge, der nøiagtigt passe ind imellem lignende Pigge, der ere anbragte i en ligeledes støbt Jernbro, med en overordentlig Hastighed dreier sig om sin Ase og derved bevirker, at Kornet afsrives Straaet istedetfor som hos os at afbanke med Slaglerne. Herved bevirkes vel en jævner Gang, men tillige — hvad af mange danske Landmænd vil ansees for mindre heldigt — at Halmen almindeligviis sonderriives i en høiere Grad end med vore Maskiner. Da Hastigheden, med hvilken Tromlen bevæges, er overordentlig stor, skeer Udtærstningen meget fuldkomment og saa hurtigt, at det vil være et særdeles svært Arbeide for en Mand at lægge i Maskinen, der — ligesom flere i de senere Aar her i Landet konstruerede — er uden Valsler. Naar Sæden har passeret Tromlen, føres den ud paa Halmrysteren, en Rist, som bestaaer af Trætræmmer, der ere fastgjorte paa to over Skiver bestandigt circulerende Reme, og som er givet en opadgaaende Stilling, saaledes at Kornet under Bevægelsen falder igjennem Træmmerne ned i Rensmaskinen, som er anbragt under

Halmrysteren, medens Halmen føres paa denne i Beiret, indtil den har naaet Høidepunctet af den Skraaning Halmrysteren danner, og da falder jævnt til Gulvet, hvor den med Lethed ordnes og bortføres.

Det kostede mig megen Besvær at faae Maskinen opsat og bragt igang, især paa Grund af en mindre heldig Remforbindelse imellem Hestegangen og Tromlen; denne Rem brydes nemlig i temmeligt spidse Binkler, da Hestene skulle passere over den, hvorved frembragtes en Friction, der gjorde Trækket meget tungt. Dertil kommer, at Maskinen i Forbindelse med Halmryster og Rensmaskine er særdeles compliceret. Jeg har af disse Grunde kun i faa Timer havt Maskinen i Virksomhed, og altsaa ei kunnet bedomme, hvorvidt den Dpgivelse er rigtig, som findes i amerikanske Skrifter, at den i Timen tærster 25 à 50 Bushels eller $6\frac{1}{4}$ à $12\frac{1}{2}$ Tønde (1 amerikansk Quarter = 8 Bushels = 2,028 Lbr. dansk Maal), idet jeg ingenlunde vil tilskrive den, men maaskee snarere min Mangel paa mechanisk Talent, at jeg ei har draget mere Nytte af den i dens Heelhed. Jeg troer, at den fortjener en Mechanikers hele Opmærksomhed, og skulde det derfor være mig meget kjært, om de Forsøg, jeg har anstillet med den, kunde blive fortsatte i en saadan Mandss. Værksted. Hvad jeg især har fundet anbefalelsesværdigt ved Maskinen er Halmrysteren, der i sin Simpelhed er den fuldendteste, jeg har seet, og det er mig derfor en sand Tilfredsstillelse at kunne meddele, at den er bleven anvendt paa flere Maskiner fra Mechanicus Rasmussens Værksted i Næstved, fra hvilket

2 ere anbragte paa Tærskemaskiner hos mig, aldeles til min Tilfredshed; jeg er overbevist om, at de inden kort Tid ville have fortrængt alle tidligere anvendte Hjælpemidler til Halmens Rystning.

Den fra John Mayhew's Fabrik indforstrevne Haffelsemaskine vil jeg, som mindre brugbar, forbigaae. Dens Indkjøbspris var 30 Dollars.

Dværnen, Fitzgerald's Patent portable Burr Stone Mill (indkjøbt for 65 Dollars) er særdeles anbefalelsesværdig, saavel til at anvende i det større Avlsbrug, drevet ved Heste eller Bandkraft, som i det mindre som Haanddværn. Den bestaaer af en kegleformet fransk Møllesteen (af 9 Tommers Diameter i Reglens Basis og $4\frac{1}{2}$ Tommers i dens Topende), der, idet den bevæger sig paa en liggende Axe, noiagtigen passer ind i et Hylster af støbt Jern af samme Form som Stenen, og hvilket Hylster er foret med samme Steenmasse som den, hvoraf den compacte Steen bestaaer. Dværnen er placeret paa et Jern-Stativ, og var ved Forsendelsen faststruet i en Kasse, der ogsaa indeholdt en Tragt til at hælde Sæden i og et Svinghjul med Haandgreb, ligesom en Remstive befæstet paa den liggende Axe. Paa Kassens Laag faststrues Dværnen, naar der males med den; et Stykke af samme aftages for at give Plads for Svinghjulet. Sæden males nu paa den Maade, at den gjennem Tragten passerer den coniske Møllesteen og Hylstret, og vil da som Meel komme ud af en Åbning paa Jernlaaget, der i Forening med det tidligere omtalte Hylster omgiver Stenen. Melets Fiinhed regu-

leres ved en Skrue, der bringer Stenen nærmere eller fjernere fra den tilsvarende Steenkapsel. Det er naturligt, at man vel maa vogte sig for at skrue Stenen saa fast til Kapselen, at disse berøre hinanden, da de i saa Fald opslides. Dette Maleapparat har vundet meget Bifald i Amerika og er derfor ogsaa belønnet af „the american institute“ ved dets aarlige Udstilling i New-York med dets højeste Præmie i Aarene 1844, 45 og 46, ligesom det vedtoges, at Brødet, som forbruges ved Udstillingens Festsmaaltid, skal males paa denne Dværn. „The Franklin institute“ belønne dens Opfinder ligeledes med Præmie i 1845 og 46. Ved Essex County Udstillingen i 1846 tildeestes ham ligeledes Præmie og følgende Testimonium:

„Undertegnede, som have været nærværende imedens Fitzgeralds „Portable Burr Stone Mill“ har været i Gang, gjøre os en Fornøielse af at bevidne Følgende: „,,tvende Bushels af Byg og Havre ere malede til fint Straae (seed) i 13 Minutter, og fire Bushels Korn til Meel i een Time ved Hjælp af to Heste.““

Timothy W. Mulford. Enos Halstead.

Elias Mulford. Luther W. Wilson.

Den amerikanske Hø-Hesterve, som jeg modtog, har særdeles meget tiltalt mig, ikke alene som Hørive, men tillige som Stubrive. Den river Høet eller Kornsloden paa 8 á 10 Td. Land daglig med een Mand og een Hest. Høet rives sammen i Strænge, der atter hos mig ved en Høflæbe, konstrueret efter en amerikansk Tegning, føres sammen til Stakkene.

Hvad der foruden det Arbeidsparende udmærker Hø-
riven er den Fuldbendthed, hvormed den udfører Ar-
beidet, naar Høet ikke ligger alt for tyndt og Jord-
bunden er nogenlunde jævn; dog har jeg med Held
kunnet anvende den paa Eng, som var temmelig be-
sat med Tuer. Derimod har jeg forgæves søgt at
anvende den paa en Eng, hvor Homassen var saa
stor, at Riven siebliffeligt blev fylbt. Som Stubrive
er den uovertræffelig. Efter disse forudstillede Be-
mærkninger vil jeg forsøge, saagodt det lader sig gjøre
uden at medsende Tegning, at beskrive denne Rive.
Paa et omtrent 4 Alen langt Træ ere Rivetænderne
faststemmede saaledes, at de ere gjennemgaaende og
altsaa kunne benyttes, enten Riven føres fra den ene
eller den anden Side; den kan altsaa bestandigt fort-
sætte Arbeidet, idet Riven ved Hjælp af en Mechanisme,
— der uden Tegning ei godt lader sig forklare, —
saasnart Tænderne paa den ene Side ere fyldte, ven-
des saaledes at de modstaaende tage fat. Den styres
ved 2 Stjerte, som ere forbundne med et Tverstykke,
og kan man ved at hæve eller sænke disse Stjerte faae
Riven til at gaae dybere eller grundere, ligesom man
ogsaa ved dem bringer den til at vende, naar Tæn-
derne ere fyldte. Den amerikanske Rive kostede mig i
Indkjøb 8 Dollars, og nu gjøres den hos Maffinbyg-
ger Mikkelsen paa Baldbygaard pr. Slagelse for om-
trent den halve Priis.

Pløven, der i Amerika er bekjendt under Nav-
net Ornen (Eagle D) kostede paa Stedet 8½ Dollars,
var af udmærket Arbeide og pløier særdeles smukt,

naar den er vel stillet. Den har støbt Stjære, som gjør den mindre anvendelig i stenet Jordbund. Den ansees almindeligt for den bedste amerikanske Plov, og dette troer jeg er den største anbefaling for den.

Af de mindre tilsendte Redskaber maa jeg her fremhæve:

Den amerikanske Fældesøxe, der naar den er anbragt paa et Skaf, der har en saadan Form og Længde, at det falder i Haanden paa den bekvemteste Maade, vil være høist arbejdsbesparende for den danske Skovhugger, idet den som en tynd men meget bred Kile trænger dybt ind i Stammen.

De erholdte Høtyve og Møggrebe af Staal bevise, hvor vigtigt det er Amerikanerne, at ethvert Redskab kun gives den absolut nødvendige Bægt, da hvad der overstiger denne giver tabt Arbejde.

Bed at ende denne Meddelelse vil Læseren let bemærke, at det meget mere har været min Hensigt at henlede Opmærksomheden paa et eller andet af de af mig indforstrevne Maskiner og Redskaber, end at give en fuldstændig Beskrivelse af dem, hvilket ikke uden Tegninger havde været mulig. Jeg havde haabet ogsaa at kunne meddele Noget om en Høstemaskine, men dengang svarede man mig var den endnu ikke bragt til den Fuldkommenhed, at man vilde sende mig en saadan. Senere synes Maskiner til Sædens Mening dog at være blevne temmelig almindelige, og man tør vel derfor vente snart ogsaa at see en sliig Maskine i Gang her.

Baldbygaard pr. Slagelse den 23de Febr. 1851.

A. W. Bøch.

Noget Nærmere om den amerikanske Meiemaskine.

(Af et Brev, dat. Philadelphia d. 10de Marts 1851, fra den danske Generalconsul i Nordamerika, Geheime-Legationsraad Steen Bille til Landhuusholdnings-Selskabets Præsident Geheimeraad Collin.)

Efter Modtagelsen af Deres Excellences Skrivelse (angaaende Meiemaskinen) gjorde jeg Forespørgsel i de almindelige Udsalgsteder her i Philadelphia for Agerdyrknings-Medskaber, men fandt at man slet ikke kjendte en saadan Afmeiningens-Maskine som den omskrevne, og kunde derfor ikkeheller give mig nogen Dplysning om dens Brug og Anvendelse paa noget dem bekjendt Sted. Det samme var Tilfældet med de Landmænd, som jeg i mit Bekjendskab her traf paa.

Min Forventning om Dplysning var under disse Omstændigheder indskrænket til Patent-Comptoiret i Washington, som jeg først flere Maaneder efter havde Leilighed til at besøge under mit Ophold der for en kort Tid, og jeg fik ogsaa paa den Maade Modeller at see af Meiningens-Maskiner, og det ikke een alene, men vel en halv Snees, hvorpaa Patenter vare udtagne, men ingen af dem forekom mig at være meget lovende i deres Construction. Ideen i dem alle var den samme, nemlig: en Række af Tænder, om jeg saa maa kalde det, i Forgrunden, der deelte Straaet til Afmeining, omtrent saaledes med en Række af Smaaknive, befæstede paa et horizontalt Jernbaand,

der ved Hjælp af en Krumtap forbundet ved Hjulværk med Bognens store Hjul, blev holdt i hurtig Bevægelse sådels til Straaets Afmeining imod de udstaaende Tænder, omtrent saaledes og forbundet med Tænderne, igjennem hvis Midte de passere om-

trent saaledes . Bedkommende i Comp-

toiret kunde imidlertid ikke give mig nogen fyldestgørende Oplysning om deres heldige Afbenyttelse i det practiske Agerbrug; de fandt Mangler og Fuldkommenheder ved dem alle, men troede ved at samle det bedste fra enhver at kunne give mig en antagelig Model, hvorpaa jeg imidlertid ikke vilde indlade mig.

Da Hr. Lütken*) i sin Skrivelse til Hr. Etatsraad Neergaard ikke heller havde opgivet Opfinderens Navn, var jeg i Uvisshed om, hvilken af alle disse Modeller det egentligen var, som han havde anbefalet. Denne Mangel afhjælp han imidlertid selv ved en saadan Underretning til mig, hvorefter Maskinen bar Navn af „M'Cormicks patent Virginia Reaper“ og forfærdiges af M'Cormick & Ogden i Chicago, Illinois, og ved under et senere Ophold i Washington paa nye at gjennemgaae Patenterne, fandt jeg Specificationen dertil at være dateret Steels Tavern i Virginia og Patentet Nr. 5335 at være dateret 23 Octbr. 1847**).

*) En dansk Mand, som er bosat i Wisconsin i Nordamerika og hvis ovennævnte Brev havde fremkaldt Opsæt om at erholde her til Danmark en Meiemaskine derfra.

**) Denne Maskine er formodentlig den samme som er kommen til Wien og omtalt i nærværende Tidsskrifts 12te B. 4 S.

Blandt de andre laae jeg særdeles Mærke til et dateret 27de Novbr. 1849 for Eliakim R. Forbush af Buffalo, New York, for en Forbedring i Knivene, saaledes

des og et andet Nr. 14 dateret 1848 for

Frances Pease for Forbedring i Krumtappens Bevægelse, men ingen af dem behagede mig. Jeg har dertil bivaanet flere Agerdyrknings-Udstillinger, men uden ved saadanne Leiligheder at see eller faae nogen Oplysning om den omstrevne Maskine, med Undtagelse af en ved Udstillingen ved the rising sun tavern, nogle Mile fra Philadelphia i afvigte Octbr. Maaned. Der saae jeg nemlig en „Moving and Reaping Machine”, forfærdiget af en Mr. Hussey, men sendt til Udstillingen af Professor Wilkinson af Mount Airy Agerdyrknings-Institut i Germantown, hvorfor han er Forstander. Den behagede mig i flere Henseender, fornemmeligen med Hensyn til Hjulværket for Krumtappens Bevægelse, og jeg troede da at have fundet en ansvarlig Person, med hvem jeg kunde discutere Sagen om Maskinens Brugbarhed for Agerbruget; jeg besøgte derfor Professoren i hans Institut med dette Diemed, men han var oprigtig nok til at sige mig, at det Slags Maskiner var endnu en ganske ny Ting, som ogsaa af Patenternes Datoer behageligen vil sees, og saavidt ham bekjendt endnu ikke antaget i Brug. Den, som jeg havde seet ved Udstillingen, var blevet ham sendt fra Opfinderen, med Anmodning om at prøve den, og derefter at opgive ham hvad Forandrin-

ger eller Forbedringer derved, han maatte finde hensigtsmæssige for at kunne anbefale samme til Afbenyttelse for Landbruget, tilbydende ham at beholde Exemplaret for sin Uleilighed. Efter hans Skjon var den bedre end nogen anden han endnu havde seet, men efterlod alligevel en heel Deel at ønske. Han havde i Høstens Tid i afsigte Sommer prøvet den paa sin Farm, men da Udstrækningen af samme var for lille, havde han taget den til en større Farm, men just som man havde sat Maskinen i Gang, stødte den an imod en Træstub, der var skjult af Sæden, hvorved Knivrækken blev bøiet og paa den Maade gjort ubrugelig. Han maatte saaledes indtil næste Høst opsætte videre Forsøg dermed, som det imidlertid var hans faste Beslutning at ville anstille med al muelig Omhue, og dertil at anbefale hvad Forbedringer Erfaringen maatte udpege for ham som hensigtsmæssige. Han anbefalede mig desaaarsag, ikke at gjøre noget Indkjøb af en saadan Maskine førend efter den Tid, og lovede mig da at give mig al den Dplysning om Nyttten og Brugen deraf, som jeg kunde ønske mig, og skulde jeg ikke til den Tid være her i Landet, vilde han med Fornoielse paatage sig at anskaffe en saadan Maskine for mig, hvormed jeg og mine Benner i Danmark kunde være tjente. Den store Vanskelighed ligger i Knivenes Bevægelse og Slibning, og Forekommelse af Brydning, med Vættelse i Reparationer naar Uheld dermed maatte møde.

Saaledes staae Tingene nu. Det var unægteli-

gen en let Sag for mig, at tilskrive Hr. Rütten og bede ham foranstalte den ommeldte Maskine forfærdiget og indpakkert af dHr. M'Cormick & Ogden i Chicago i Staten Illinois, som af ham anbefalet og nedsendt til New York for derfra videre at befordres med Skibsleilighed til Hamborg. Men det forekom mig fra Begyndelsen af at være en unødvendig Forøgelse i Udgifter at forskrive en saadan Maskine saa langt borte fra som Chicago, — under den Formening, at dersom Maskinen var en Forsendelse værd, maatte den være optaget af Landbruget langt nærmere, hvilket imidlertid ikke har viist sig at være Tilfældet. Jeg er derfor bange for at man har været altfor hurtig i sin Anbefaling, og dømt efter et enkelt Forsøg alene, anstillet af interesserede Personer, maaskee Patenthaveren selv. I alt Fald skulde jeg troe, at det vilde være bedst at oppebie Hr. Professor Wilkinsons Dom, og derefter, om ønskeligt, at faae en saadan Maskine, som han maatte anbefale, sendt fra Philadelphia til Charlestown for derfra at affibes med et dansk Skib til Kjøbenhavn, hvoraf der ordentligviis ere flere bestjæftigede i Riishandelen.

Surrogat for Humle, eller rettere til Humle.

(Meddeelt af Justitsraad Fjellstrup til Sindinggaard ved Hølsfæbro.)

For nogle og 40 Aar siden var der en Klubvært i Randers (hans Navn mindes jeg ikke mere), der var bekendt for at have udmærket Æl, og at bruge en Tilfætning til den Humle, han anvendte. Han gjorde, i det mindste for mig, ingen Hemmelighed deraf, men viste mig Planten, som han til dette Viemed dyrkede, det var *Carduus benedictus*, rettere *Centaurea benedicta*, som i daglig Tale kaldes Korbendift. Jeg begyndte at forsøge den i Foraaret 1810, fandt at den var ligesaa velsmagende i tørret Tilstand som Humle, og har stedse uafbrudt senere anvendt den, for det meste i det Forhold: 3 Dele Korbendift til 1 Deel Humle. Tyendet har jo som oftest Ulyst til at bruge og nyde det, som er samme fremmed, saaledes ogsaa hos mig, hvergang jeg stiftede Bryggerpige. De bortkastede nemlig Korbendiften og benyttede kun Humlen, eller toge paa egen Haand noget Malurt dertil, hvilket dog giver en langt fra saa god bitter Smag. For at forebygge saadant, har jeg i de sidste 35 Aar stedse brugt at skjære den tørrede Korbendift paa min Haffelsemasfine med 3 Knive, altsaa temmelig fint, udførø den paa et reent Hjele-Gulv, naar jeg i September eller October vil blande den med samme Aars indavlede og

tørrede Humle, og da paffe den og med et 2 à 4 \mathcal{R} . Ved lagvis stampe den i Tønder eller Kasser; derefter henses den paa Steder, hvor den ikke kan mugne, og kun optage til 2 à 3 Brygninger ad Gangen, men tildække Resten godt.

Man har mange flere Surrogater til at efterligne Humlens Bitterhed; jeg vil her nævne følgende:

1) Malurt (*Artemisia absinthium*). Den bruges hyppigen af simple Landmænd imellem Humle, særdeles om Sommeren for at forhindre Mlets Suurhed; men dens Bitterhed er ikke behagelig, og har noget særegent, hvorved den let skielnes fra Humlens behagelige. Malurt er derimod saare god til dermed at udfylle og reengjøre Øltonderne for at forebygge Mlets Suurhed. Den anvendes ogsaa i enkelte Stille med Nytte til at affylle Kjernen med efter Kjerningen, samt til Melkebotternes Skrupning, til hvilket Diemed nogle Stille koges i det Vand, som anvendes til Bøtter, Spande o. s. v. En god Anvendelse af Malurt har jeg fundet til Schæseriet, tildeels ved at give Faarene i ophængte Bunker at plukke af; men bedre at blande i den bittre Drif, som her sædvanlig gives dem nogle Dage efter Indbindingen, og som bestaaer af Afkog af Malurt, Korbendikt, Tobaksblade og Stille samt Humle. De første omtrent til $\frac{1}{2}$, de sidste som $\frac{1}{4}$.

2) Bukkeblad (*Menyanthes trifoliata*). Den vorer mangesteder i Kjære, Moser og Grøfter, er endog en Juurplante. Dens Blade kunne indsamles og tørres fra Slutningen af Mai til Udgangen af August. Jeg

har smagt *DI*, hvortil den har været anvendt, og selv ladet den forsøge, men ogsaa dens Smag er ikke behagelig.

3) Hjertebladet *Buphtalmum* (*Buphtalmum cordifolium*, af 19de Klasse. Hornemann har den ikke.) Man kan ikke tænke sig Noget mere lignende Humle i Lugt og Smag end denne villig vorende Plante, som er let at dyrke ved Rodfordeling ligesom *Mantrød* (*Helonium*) eller ved Frøe. Men besynderligt nok meddeler den *DI*et en irret Smag, og derfor har jeg undladt at bruge den. Den kan anvendes som *Ziirplante* i store *Anlæg*.

4) *Pors* (*Myrica gale*). Den er meget almindelig i *Hedemoser* og vorer især hyppigt flige *Steder* i *Vester-Jylland*. Vor gamle lærde *Veterinair*, forlængst afdøde *Statsraad E. Viborg*, har sagt mig, at denne Plante benyttedes af vore *Forsfædre* istedetfor *Humle*, og at den meddeler *DI*et berusende *Egenskaber*. Jeg har ogsaa læst at den anvendes i *Tydsland* til *DI*, men især til *bayerst DI*, og det er vist, at de flere *Slags bayerst DI*, hvilke jeg har smagt, umiskjendelig ligne *Pors* i Lugt og Smag. En anden *Noseplante* ligner denne i Lugt og Smag; det er *Ledum palustre*, paa *danskt Post*. Denne hører til 10de Klasse 1ste *Orden*, men *Myrica gale* til 22de Klasse 4de *Orden*. I *Bladenes* og *Blomsternes* Lugt og Smag kan jeg ikke skjelne dem fra hinanden, og *Ledum* skal ogsaa i *Tydsland*, hvor den vorer hyppigere end her, anvendes til *DI*. Hornemann angiver dens *Bært* til 2 *Fod*, som maaskee er det *Almindelige*, men jeg har i *Simmel-*

flærene i Ørre Sogn, Hammerum Herred, hyppig seet den til 3 à 4 Fods Høide.

5) Endnu vil jeg omtale et Surrogat for Humle, hvilket særdeles i de sidste Aarti skal være anvendt meget af Ølbryggerne; dette er Melet af en ostindisk Plante, vistnok dens Rod (*Cocculus indicus*); den skal nu 100,000 Pundviis indføres især til England. Planten skal være giftig, og Melet saare mistænkeligt.

Af alle Surrogater for Humle, eller i Forening dermed, er mig Intet bekjendt saa tjenligt til vort danske Øl som det førstnævnte: *Centaurea benedicta* (Kor-bendikt). Dens Dyrkning er let, sjøndt den ikke i vild Tilstand er indenlandsk. I et Havebeed, 6½ à 7 Qvarter bredt, har jeg lagt 3 Rader efter Snor i April Maaned, med 2 à 3 Tommers Rum mellem hver Ræne og ½ Tomme Jordbedækning. Man skal ikke oppebie Frøets Modenhed, thi da gulnes mange Blade og tabe deres Aroma og Velsmag. Den indhøstes paa tørre Dage i August, ligger et Par Dage paa sine Stubbe, bindes sammen i Smaaknipper, tørres yderligere, og ophænges derefter paa Hanebjælkerne paa et tørt Loft. I nogle Aar kan man skjære Planten sidst i Juli, og da erholde en liden Efterhøst i Septbr. Men dette har jeg ikke forsøgt uden eengang. Jeg er bedre tilfreds med een rigelig Høst, i hvilken jeg kan faae Planten godt tørret. Sædvanlig lader jeg 4 à 6 Planter af de bedste henstaae til Frø, og binder disse omhyggeligen op til Stofke, da Planten ofte bliver 3 à 4 Fod høi. Da Handelsgartnerne vistnok kun have liden Af sætning paa det

Slags Frø, forskrives eller avles maaskee ikke Frø hvert Aar; tilmed er meget af Frøet golbt og svangt. I nogle Aar, f. Ex. 1849, opnaaede kun en liden Deel fuld Modenhed. Naar Frøhusene ere modne og tørre, udfilles Frøet. Vel modent Frø kan paa et passende Sted overgjemmes $1\frac{1}{2}$ Aar og altsaa benyttes om man af sidste Aars Avl skulde savne godt Frø. Godheden kendes let naar man overskjærer en Frøskjerne paa langs; udfylder da den hvide Kjerne hele Skallen, og smager Kjernen sod som Rødder eller Mandler, da er Frøet godt. De Staller, som ikke indeholde hvid Kjerne, ere golde og spire ikke; de, i hvilke Kjernen er mørk og smager suur, ere bedærvede.

Noget om Jordbruget paa Læsø.

(En Indberetning til Landhuusholdningselskabet.)

I den Formening, at enhver Oplysning, ethvert Andragende, der har Agerbrugets Forbedring til Diemaal, vil være det ærede Selskab kjærkomment, tillader jeg mig at tilstille det et Par Ord fra Læsø og ved samme Leilighed anbefale en Mand til Selskabets velvillige Understøttelse.

At Agerbruget paa Læsø skulde staae paa et syn-
derligt høit Standpunkt, kunde vel ingen med Grund
vente. Dens isolerede Beliggenhed, hvorved den er
afflaaret fra Exemplets gavnlige Indflydelse, vilde i
og for sig være Grund nok til, at den ikke skred frem

med Tiden i denne Retning; men der ere ogsaa andre, meget væsentlige Omstændigheder, som ere til Hinder for et rigtigt og indbringende Agerbrug. Paa Grund af Dens Veliggenhed betragter Læsøboeren sig hovedsageligen som Sømand. Det unge Mandskab gaar i Almindelighed tilsøs og ernærer sig som Matroser. Mange af disse fare for fremmede Nationer; ikke faa gjøre Nordamerika til deres Hjem og see aldrig mere deres Fædrenes igjen. De ældre Mænd og de Gifte, som slaae sig til Ro her paa Den, drive Fiskeri, som nu og da kaster en god Indtægt af sig, uden dog at give jevnt at bestille eller fortjene Mæret rundt. Foruden Fiskeriet har Læsøboeren en ret god Indtægtskilde i de jevnlige Strandinger. Alle disse tre Beskæftigelser foretrakkes af Læsøboeren fremfor Agerbruget, og, selv om han er Jordbesidder, betragter han sig dog selv — ikke uden en vis Stolthed — som Sømand, og er i Almindelighed ogsaa en dygtig Matros. Læsøboeren er ikke uden Talenter, og, uagtet han aldrig lærer noget Haandværk fra Grunden af, er han dog ofte ret flink som Tømmermand, Baadebygger, Smed, Skomager etc. Mester bliver han vel sjældent i noget Haandværk, dertil har han alt for mange Sidebeskæftigelser; men han kan dog som oftest hjælpe sig selv og sine Naboer med disse sine Færdigheder, og han foretrækker enhver saadan Virksomhed for Agerbruget. Vel seer han sig stundom nødt til at holde paa Ploven, meie en Ager og tærffe sin Sæd; men man mærker dog snart, at det ikke er hans Lyst eller hans Hovedsag. Strandinger og Fiskeri kalde ham

ofte fra hans Markarbeide, og han følger Kaldet alt for villig, hvorfor ogsaa Markarbeidet ikke sjeldent forsummes. Heraf er da Følgen at Jordens Drift i Høvedsagen overlades til Fruentimmerne, der paa deres Viis arbeide dygtigt. Paa mange Eiendomme er der ifkun Fruentimmer. Disse forrette da selv det meste Arbeide og leie til Resten o: til at pløie, meie og af-tærste Sæden. Kreaturenes Røgt, Gjødningsens Ud-førsel og Spredning, Jordens saakaldte Prikning (o: Behandling med Spaden), Høets og Sædens Hjem-førsel, Torvestjæringen, i Almindelighed ogsaa Til-saaeningen, overlades som oftest til Fruentimmerne. Jordens Behandling og Sædfkistet er forældet og saa at sige det samme overalt. Med nogle Modificationer vil det vel de fleste Steder findes at være følgende: Grøn-jorden gjødes og pløies om Efteraaret, prikkes (o: med Spaden) det følgende Foraar for at modtage Byg-sæden. Samme Efteraar saaes der Rug. Næste Aar gjødes igjen til Rug og det næste Aar derefter saaes Havre, hvorpaa Jorden atter udlægges til Græs-ning i fire Aar. Til den egentlige Røsdrift hører ogsaa at raage, hvorved forstaaes den Skif, at Jorden fra en Kende midt i Aggerryggen spredes ud over Ageren tilligemed den paafjorte Gjødning, hvorefter Ken-den atter fyldes ved i tvende paa hinanden følgende Aar at vælte Juren indad. Denne Fremgangsmaade skal ogsaa benyttes omkring Limfjorden; her bliver den imidlertid sjeldnere Aar for Aar. Brak bruges ikke af den egentlige Røsober. Biffer og Spergel dyrkes sjeldent. Kartofler dyrkes i de senere Aar ret hyppigt,

dog mindre af den egentlige Læsboer. Pløiningen foretages her med Hjulploven, for hvilken stundom spændes 6 Heste. (3 Mand's Minde har man endog brugt 8 à 12 Heste for Ploven.) Med Stude hverken pløies eller kjøres; det betragtes næsten som en Nedværdigelse at skulle betjene sig af disse Dyr. — Hvad der imidlertid meest skaber Ugerbruget her paa Den er Misforholdet i Kreaturbesætningen. Paa Grund af Hjulploven, den vidtløstige Tørve- og Haffemogskjørsel og vel ogsaa af Forfængelighed, holdes uforholdsmæssig mange Heste paa Den. Paa et Sted, der efter den nye Matr. staaer for c. $\frac{1}{2}$ Tde. Hrtfrn., holdes som oftest 2 Heste, hvoraf naturligviis følger, at den øvrige Besætning maa indskrænkes og at den hele Besætning lider Mangel. Der gives saaledes Steder, der holde 2 Heste og 2, stundom ifkun 1 Ko, — en vistnok meget lidet fordeelagtig Besætning. Naar man nu betænker, at den største Deel af Eiendommene her paa Den ere under 1 Tde. Hrtfrn — thi kun saare faa naae 2 eller 3 Tdr. Hrtfrn —, saa sees det let, at en uforholdsmæssig Deel af Jordens Udbytte fortares ved et unyttigt og unødvendigt Hestehold. Hestene ere som oftest smaa, slet fødte og af en blandet Race. Nogle tillægges her paa Den, en stor Deel indføres fra Jylland. Om Sommeren tøires de paa Agren, men, naar Sæden er bragt i Huus, bruge endnu mange at lade dem gaae løse omkring indtil Frost og Sneedriver dem ind. Om Vinteren maae de paa mange Steder lade dem nøie med langt Foder uden

Rjerne. Rjerne ere smaa, men mange af dem give i Forhold til Røgt og Græsgange ret godt i Spanien. Om Sommeren holdes de forstørstedelen i Udmarken paa Heden, men, naar Sæden er afmeiet, græsser de ogsaa paa Indmarken. Faarene, som havees i stor Mængde, ere smaa, tyndulbede, men meget haardføre og holdes derfor ogsaa ude den største Deel af Aaret, naar Veiret nogenlunde tillader det. Ved denne Røgtningsmaade, som vel tildeels har sin Grund i Mangel paa Hø, da Den ingen Enge har, erholdes kun liden og dertil mager Gjøbning. For at erstatte denne Mangel bruger man det saakaldte Haffemøg, det vil sige, man affræller Jordforpen et eller andet Sted i Udmarken og sammenfører — med en uhyre Dvoffrelse af Arbeidskraft — denne Hede eller Grønsværtov i store Staffe eller Pøller. Disse haffes da i Billinger og blandes i Møddingen lagviis med Avlingsmøget. Denne Jordblanding er vel i og for sig langt fra at laste, naar den benyttes med Maade, men her paa Den er Brugen bleven Misbrug, idet Dvantiteten er altfor stor, og Dvaliteten desforuden flæt; ikke at tale om, at store Strækninger af opdyrkelig Jord paa den Maade er blevet odelagt. — Spørger man nu, i hvad Forhold Jordens Udbytte staaer til dens Areal og Bonitet, da kan Svaret efter det Foregaaende ikke være tvivlsomt. Læssø, som efter den nye Matriful staaer for 288 Tdr. Hartkorn og har c. 2500 Indv., er i et mindre heldigt Aar ikke istand til at brodsøde sin Befolkning. Jorderne ere vel i det hele taget skarpe med Sandunderlag og taale

derfor ikke Lørke, men dog findes deriblandt ogsaa Marker med en meget rig Muldstorpe*). Leer findes slet ikke iblandet Jorden, og de Forsøg, der ere gjorte med at benytte Leret, som hist og her opgraves, til Mergling, have endnu ikke givet et afgjørende Resultat. Af de almindelige Sædearter synes især det sexradede Byg at give ikke alene det bedste, men i Virkeligheden et godt og et smukt Udbytte. Rugen er ogsaa ret vægtig, uagtet den ikke er saa smuk for Diet. Af Havre dyrkes meest den graa Havre, der giver et godt Hestefoder. Den store hvide Havre synes hurtigt at udarte.

Hvad nu ovenfor er anført, gjælder naturligviis kun i sin Almindelighed. I alle Retninger af Agerbruget findes her hæderlige Undtagelser især blandt Jordbrugerne udenfor Almuen. Man seer hist og her vel dyrkede Marker, der give et godt Udbytte og klarligen vise hvad Den ved et bedre Agerbrug kunde bringes til. Dgsaa blandt de Fastlandsfolk (Wendelboer), der nu og da komme herover som Tjenestekarle og som næsten uden Undtagelse blive her paa Den, findes der ret dygtige Mænd, der drive deres Jord godt, og

*) Til Beviis herfor kan jeg anføre, at jeg de tvende sidste Aar har forsøgt Dyrkingen af Runkelroer med følgende Udbytte: Paa en Ager, 3000 □ Alen stor, har jeg faaet 35 til 41 Edr. Roer og dog ikke anvendt meget paa Jorden, som desuden havde baaren Sæd i det mindste 2 Aar efter hinanden forud. Baae af Toppen og Roerne har jeg haat særdeles Nytte, men i disse Aaringer og her paa Den er Lugningen forbunden med mange Vanskeligheder.

det er paa en Huusmand af denne Klasse at jeg agter at henvende Selskabets Opmærksomhed. Hans Navn er Abraham Nielsen Bolstrup og han er paa andet Aar Eier af et Huus med Tilliggende, der staaer for c. 2 Skpr. Hrtkn. N. Matr. Han er en stikkelig, ædruelig og arbeidsom Mand, hvilket ogsaa vil sees af de Attester, der vedlægges. Under en Samtale med mig om sit Agerbrug yttrede han sig over det Ubehagelige ved at skulle leie, for at faae sin Jord behandlet med Plov og Harve, da det var dyrt og som oftest gjordes i Utide. Han tilsiiede, at han gjerne vilde pløie med sine Køer, dersom han kunde faae Raad til at anstaffe en lille Plov. Da denne Beslutning af Manden forekommer mig fornuftig og da jeg anseer ham for en driftig Mand, henvender jeg mig nu til det ærede Selskab i denne Anledning. Dersom Selskabet vilde forhjælpe ham til Anstaffelsen af en saadan Plov, vilde derved gives Læsøboerne et godt Exempel, og han vilde rimeligviis snart finde Efterlignere. Det, som blandt andet trykker Agerbruget her paa Den, er, som allerede anført, et uforholdsmæssigt Hestehold; kunde det blive formindsket vilde meget vindes. Jeg har derfor ikke taget i Betænkning at give Selskabet Leilighed til ved en lille Understøttelse i ovenangførte Retning at staffe Læsøboerne et folgeværdigt Exempel, som forhaabentlig i Tidens Løb vil blive fulgt af mange. *)

Læsø d. 20 Nov. 1850.

Krebsdigst

Krebs, Districtslæge.

*) Den ovennævnte Huusmand blev af Landhuush. = Selskabet skjænket en nordamerikansk Plov.

Grundforbedringer, udførte i Jyllands Besteregn af Gaardeier Jens Jacobsen i Nærup.

(Efter nedenstaaende attesterede Indberetning til det Kongl.
Landhuusholdnings-Selskab.)

Med den Overbeviisning at det kongelige Landhuusholdnings-selskab ikke overseer nogensombest sandfærdig Indberetning over de Fremskridt en driftig Landmand har gjort paa sin landoekonomiske Bane, — tør jeg her fremkomme med en simpel Skildring af det, som jeg, uden at kaldes ubesteden, turde antage idetmindste at ligge temmelig nær de Bedrifter, for hvilke det høie Selskab forhen har uddeelt og vist endnu uddeler opmuntrende Paaskjønnelsesbeviser.

Aar 1821 kom min Fader ved Kjøb i Besiddelse af en lille Bondegaard i Nærup By med et Tilliggende af 24 Td. Land Agerland, 5 Td. Land Eng og 26 Td. Land Heide, som kostede 1000 Rbd. r. S., hvorpaa den Gang holdtes 5 sultforede Kreaturer og 2 daarlige Arbeidsheste, — af hvis Kjøbesum hans pecuniære Evne ikke tillod at udbetale uden neppe Halvparten. Jorderne og Bygningerne vare i en sørgelig Forfatning og trængte til større Grundforbedringer end Noget, der kjendte Forholdene, troede, at han, som aldeles uformuende, formaade at gjennemføre uden som et gl. Mundheld siger: „at lade Koen dø medens Græsset groede“; dog uden nogen synderlig Hjælp lagde han Haand paa Værket, fik den sure og forvildede

Agerjord, der kun bar lidt Korn paa Ryggen af Agrene, og istedetfor gode Græsarter nogle som egne sig for Jorder i en sliq Tilstand, lagt tør ved efterhaanden at grave c. 2,300 Favne smaa Grøfter mellem og tværs over Agrene og 900 Favne Afledningsgrøfter, der ogsaa for en Deel hidrog til Engens Tørring. Den gode Jord, som næsten altsammen var ploidet op til Agrenes Midte, blev successtiv mere fordeelt over det Hele, ligesom ogsaa Marken blev inddeelt i smaa ligestore Indtægter, der efterat være brakkede og paaførte omtrent 140 Pæs Mergel pr. Td. Land, som for Størstedelen maatte kjøres c. $\frac{1}{4}$ Miil, samt 25 Pæs Gjødning pr. Td. Land, bleve behandlede med et efter Forholdene afpasset Sædsfiste. Engen i Nærheden af Gaarden blev indgrøvet og siden en Deel deraf vandet af en tilgrændjende Aae ved Hjælp af en Pumpemølle; det Dvrige blev taget under Ploven, efter som Siv og Luer i mange Aar aldeles havde qvalt Græsvegetationen.

Hedearealet havde han under Forbedringen af Mark og Eng ikke ladet ligge ubenyttet, men hvert Aar ploidet og merglet et i Forhold til hans Driivtskraft betydeligt Stykke, og efter faa Aars Forløb havde han ved sin i Sandhed utrættelige Stræbsomhed hele Stykket, som før paa enkelte Steder var et Morads og paa andre bestod af Vandhuller og store Knolde udgrøvet, udjevnet og bragt under Dyrkning. Mergel, som fandtes i Nærheden, paaførte han i tilbørlig Mængde (c. 140 Pæs pr. Td. Land), og den Gjødning, som ved det omhyggeligste Sammenhold og Iblandten

af Alt hvad der kunde tjene som saadant, blev fra Gaarden, hvortil allerede den Gang avledes noget Kloverhø, mere Enghø og Straafoder end før, transporteret til den opdyrkede Lod, der ligger c. $\frac{1}{4}$ Miil fra Gaarden, og Mangelen paa Gjødning, som især i Førstningen fandt Sted, blev afhjulpet ved Anlæg af smaa Compostbønger og ved Nedpløining af grønne Bexter. I Hedeparcellen blev hvert Aar kastet idetmindste saamange Grøfter som gjordes nødvendige for at bortføre Vandet fra det Ploiede ligesom der fremdeles blev draget Omsorg for Vandafledning for det endnu ucultiverede Hedeland. Saaledes befindes nu omkring og inden Loddens Grændser foruden mange smaa Grøfter 2,380 Favne 3 Al. brede Grøfter. — Alt efterhjem Avlen forsøgedes blev det meer og meer besværligt for min Fader at faae Kornet og Kloveren fjort den lange Vej hjem til Gaarden, som heller ikke, uagtet Bygningerne vare udvidede, kunde rumme hvad Eiendommene nu bragte. For at afhjælpe den store Ulempe, som dermed var forbunden, lod han bygge et Huus paa Parcellen, hvori der var indrettet Stald, Lade og et Kammer for et Menneſte, som det første Aar passede 12 store Stude, der rigelig kunde ernæres af Avlen til Stedet; dog fandt min Fader for godt at ombytte noget Straafoder med Hø hjemme fra Gaarden, som nu nok kunde undværes. Senere havde han paa Stedet et lille Meieri, bestaaende af 10 Køer, som een Pige i Et og Alt passede. Samtidig hermed fodredes om Vinteren hjemme paa Gaarden 4 Heste, 10 Køer og 18 store Stude, hvortil imidlertid aarlig maatte

kjøbes noget Hø. Jordernes tiltagende Kraft har gjort Hvede og Rapsavl mulig og den lykkes ham vel. Bygningerne (65 Fag) bleve opførte med Grundmuur og af nyt Lømmer. En temmelig stor Have anlagde han, hvori nu findes flere Tusinde Træer, hvoriblandt en Deel Frugttræer; paa Grund af dens lave Beliggenhed er den gjennemskåret af nogle Fashingrøfter.

Efter saaledes at have den lille Gaards Eendomme i en Driwt og Orden, der saa nær Vesterhavet (c. 1 Miil) vel neppe fandtes Mage til, afhændede han Hede-parcellen til en temmelig høi Priis efter i Forveien at have kjøbt 28 Td. Land Hedejord, hvilken han troede i kort Tid at kunne bringe til samme Grad af Cultur som den solgte, da Jorden var af en noget bedre Bonitet, hvortil endnu kom den meget forhøiede Driwtscapital. — 2,000 Pæs Mergel lod han snarest muligt opkaste af 3 øvede Mergelkastere, som han maatte have flere Miil borte fra, da Ingen i Omegnen hverken kjendte synderligt til dette Arbeide eller turde paatage sig det da Jorden var noget vansffeligere at arbeide i end paa de Steder hvor han før havde kastet, og kjøre det af Graven var ikke at tænke paa, hvorfor han først maatte hente saadanne Folk langt borte, og siden give dem den temmelig høie Betaling af over 5 Rbf. for hver Cubikalen Mergel at kaste paa Brinken. Jorden til at kaste Mergel paa maatte han desuden kjøbe. 2 Plove arbeidede imidlertid paa at faae en Deel af Heden pløiet, ligesom ogsaa en Mand var beffjæstiget med Grøstefastning for at faae den sure Hedejord lagt tør, hvortil behøvedes mange

Grøfter, da Stykket var noget ujevnt og temmelig vandrøgt. For at tilveiebringe tilstrækkelig Gjødning ansøgte han om Bevilling til at maatte anlægge et Brændeviinsbrænderi, hvilket blev ham bevilget. Efter saaledes at have faaet Storstedelen af Heden pløiet, Mergelen udført, circa 1,500 Favne Grøvt kastet og min Fader var kommen saavidt at man saae hvor godt de 3 Aars Afgrøder han hidtil havde høstet vare lykkedes, fandt han ogsaa til denne Parcel, hvorpaa foreløbig var bygget 14 Fag Huus, en Liebhaber, til hvem han solgte samme tilligemed Indretningen til Brændeviinsbrænderi, idet han saae sin Beføstning og Umage saarigelig lønnet, at han, eftersom han nok haabede igjen at faae nogle raae Jorder tilkjøbs, ikke tog i Betænkning at overlade bemeldte opdyrkede Lod. — Kort efter kjøbte han en Gaard i Algod Sogn, 3 Miil fra Rærup, med et Tilliggende af c. 125 Td. Land, hvoraf kun yderst lidt var opdyrket, som kostede 4,100 Rbd. r. S.; dertil var Bevilling paa at opføre en Vindmølle til Kornmaling, hvis Opførelse kostede ham 5000 Rbd. Opdyrkningen af de Gaarden underliggende Mose- og Hedejorder skeete under min Faders Ledelse af hans 2 vorne Sønner og ved Hjælp af et Brændeviinsbrænderi, som kostede ham c. 3,000 Rbd. Nu er det bragt saa vidt at der kan græsses og fodres 7 Heste, 20 Stude, 24 Køer og holdes c. 50 Sviin, hvor Besætningen da min Fader modtog Gaarden kun var 2 Heste og 6 Køer. En Mærkelighed er det næsten, at hvor Mølledammen til den gamle Vandmølle før var findes nu en temmelig stor og frodig Have. —

Senere har han kjøbt Lyhne Krogaard i Lyhne Sogn, $1\frac{1}{2}$ Miil fra Rærup, for 8000 Rbd., som har et Areal af c. 250 Td. Land, hvoraf c. de 170 Td. Land ere Mose- og Hebesjorder, der egne sig fortrinlig til Dyrkning, paa hvilken jeg, efter de Grundsætninger, der blev mig givet ved Institutet paa Haraldslund pr. Aarhus (som jeg i 2 Aar frekventerede) samt ogsaa under min Faders Veiledning, arbejder. Ansøgning om Brændeviinsbrænderi er indgivet og Bevilling derpaa forventes.

Af Foransførte haaber jeg det kongelige Landhuusholdningselskab vil kunne danne sig et Begreb om hvad min Fader har virket for raae Jorders Dyrkning, og derefter dømme, om han er værdig til at bæres med et af Selskabets Agtelsestegn. Vel føler min Fader sin Flid lønnet ved hans Foretagenders heldige Udfald og ved den Overbeviisning at han har gavnet Mange ved sit Exempel, men en endnu yderligere Opmuntring vilde det være for ham, saavel som for dem, der have taget hans Exempel til Mønster, om ham maatte blive forundt et af det kongelige Landhuusholdningselskabs Agtelsestegn for udviist Landbofsid.

Lyhne Krogaard d. 18 December 1850.

Underdanigst
 W. Jacobsen.

Supplikanten, der er mig bekendt, som en særdeles kyndig og dygtig Landmand, er en Mand, som besidder almindelig Agtelse, og om hans Sanddrubed nærer jeg ikke den mindste Tvivl. Hvad hans gamle Faders Virksomhed som Landmand angaaer, da er det en Selvfølge, at jeg ikke kan være i Besiddelse af den Detaille-Rundskab herom, som hans egen Søn. Men det veed jeg, at Faderen er en Mand, som i Tænksomhed og landoekonomisk Indsigt og Dannelse har hævet sig meget høit over sine Ligemænd, og at han har anvendt sine Indsigter med en Flid og Udholdenhed, som har vaakt almindelig Opmærksomhed ved det Held, hvormed han har arbeidet, og ved de her i Eggen virkelig uhorste glimrende Resultater, han har opnaaet. Det veed jeg, at han har viist Eggen, at Anvendelse af Brak og Mergel her kan udrette de samme Underværker, som i andre Landets Egne, samt at Ingen her i Eggen har i den Grad som han udmærket sig ved raae Hedejorders Opdyrkelse. Det veed jeg, at vilde jeg fryde Diet ved at skue en riig, kraftig Afgrøde af Sæd og Kløver, saaledes som det sees i Landets bedre Egne, saa maatte jeg besøge Jens Jacobsen i Rærup. Jeg tvivler derfor ingenlunde om, at han i fortrinlig Grad fortjener at hædres med det høie Landhuusholdningselskabs særdeles Opmærksomhed.

Rvong Præstegaard d. 24de December 1850.

S. Wiborg,

Sognepræst for Rvong og Eghne Menigheder.

Vi Undertegnede tage i ingensomhelst Henseende i Betænkning paa det allerbedste at anbefale Supplikantens Andragende for hans Fader at erholde et af det høie Selskabs Agtelsestegn, men vi maae endvidere tilføie, at vi meget godt have kjendt Jens Jacobsen, baade før og fra den Tid af da han begyndte sin Virksomhed som Landmand og tillige været Dienvidner til alle hans landoekonomiske Foretagender og seet de udmærkede Frugter deraf som Ingen her i Egnen har kunnet fremvise Mage til; selv have vi desuden været af dem, som hans Søn anfører, der have fulgt hans Exempel og af denne Grund saameget bestomere været opmærksomme paa hans, om man saa maatte sige, geniefulde og store Foretagender, endog i den Tid da man skulde synes hans ringe Kaar ikke tillod ham slikt.

Med det glade Haab, at det høie kongelige Landhuusholdningselskab vil bæere Jens Jacobsen med et ret ærefuldt Agtelsestegn, attestere vi herved med Forsiøelse, at hvad hans Søn Niels Jacobsen har anført i sit Andragende i Gæt og Alt er aldeles overeensstemmende med Sandhed. Jens Jacobsen har, saavidt vi vide, af Ingen og paa ingensomhelst Maade erholdt nogen Hjælp eller Paastjønnelse for sin Landboslid.

Lyhne d. 25de December 1850.

Jens Pedersen. T. C. Nielsen. Thomas Madsen.
Sognefoged og Gaardeier.
Sogneforstander.

Gaardeier Jens Jacobsen tilkjendtes Landh. Selsks. 3die Sølvbæger for den af ham saaledes udviste særdeles Landboslid.

Om de jydſke Heder og deres Opdyrkning.

Rota. Efterſtaaende Afhandling blev ſkrevet i Slutningen af Auguſt 1850 og førſt i Septbr. indleveret til Redactionen af Berlingske Tidende for at optages i det ſamme Blad, hvori de øvrige Stykker af ſamme Natur og om ſamme Gjenſtand vare indførte. Efterat have imødeſet Optagelſen i mange Uger og læſt et af Hr. Conferentsraad Rothe tilſidſt i Uviſen optaget lidet Stykke, ſaae jeg at Man ikke vilde have mere om den Sag at indrykke. Jeg maatte da levere det til Bladet „Fædrelandets“ Redaction, da jeg vidſte at dette Blad havde mange Læsere tilfældes med Berlingske Tidende. Man lovede mig ogſaa der hurtig Optagelſe, men Rigsdagens mange og lange Forhandlinger foraarſagede, at det ei heller derudi blev optaget. I April 1851 blev det krævet tilbage, og overgives nu til Redactionen for Tidſkrift for Landøkonomi, af hvilken det formodentlig ſnart vil vorde indført.

At jeg helſt havde ønsket det ſamme Publicum til Læsere, ſom de Stykker, hvilke have fremkaldt dette, er jo en Selvfølge, men, ſom ſagt, det blev forgjæves prøvet.

Sindinggaard d. 19de Mai 1851.

S. A. Fjelſtrup.

Det maa være glædeligt og kjært for enhver Fædrelandsven at danne ſig et Begreb om Muligheden af de jydſke Heders Opdyrkning og Cultur, en Stræfning Man i ſaa Henſeende har nævnt, deels ſom 2 Milioner Tdr. Land, deels ſom 34 Miles Længde og 8 Miles Brede. Naar Mænd, ſom Hr. Conferentsraad Rothe i ſit Skrift om de jydſke Heders Opdyrkning 1847,

Hr. Kammerherre, Oberst Kiegels i sit Supplement hertil og ved sine flere mindre Afhandlinger, Hr. Pastor Carstens ved sin Opfordring i Berlingske Avis Nr. 149 d. Aar, tale kraftige Ord for at forvandle disse ubyrkede Strækninger til Agre, Skove og Enge, saa ere de visseligen værd at lytte efter med Opmærksomhed, ja det vil være fortjenstligt og ægte fædrelandsk at deeltage i et Selskab, hvis Formaal (Hedernes Cultur i Nørre- og Sønder-Jylland) vilde være saare hæderligt og vidtudstrakt, og hvis Idræt, om just ikke snart lønnende eller lønnende for de første Deeltagere i pecuniær Henseende, saa dog muligt i sin Tid lønnende for Staten, Fædrelandet og Almeenvælet. Det er imidlertid en Sandhed, at der ligger megen lynchgroet Jord uopdyrket, som er bedre og mere lønnende til Cultur end meget af det, som i Aarhundreder har været Agerjord i Hedeegnene, og at faae hiint under Cultur er sikkert af Bigtighed for Staten. — Som Beboer i en blandt de betydeligste Hedeegne af Jylland har Undertegnede været bosat her nu i over 40 Aar, iværksat og deeltaget i mange ikke ubetydelige Opdyrknings, seet mange og betydelige Culturer paa Hederne, og i de nyere Tider været deels Medstifter deels Medarbejder i Bestyrelsen af de 2de Actieselskabs-Gaarde, den ene i Søbye, Rind Sogn, Hammerum Herred, hvor Hovedformaalet har været lavt liggende Heders og Mosers Cultur, ved paaledet Vand fra en betydelig Aae; paa den anden Actiegaard i Bølling Herred, Borgod Sogn, „Bidebæk Mose,“ (nu kaldet efter vor

berømte faldne Helt Olaf Rye) har Cultur ved Forbrænding især været Hovedsagen.

Jeg tiltraadte min Eiendom her 1ste Mai 1810 og lod saasnart muligt (1811) Heden udstifte, just for at erholde Raadighed til nogen Cultur af samme; thi jeg nærede virkelig allerede dengang betydelige gunstige Forhaabninger om inden søie Tid at faae denne tildeelte Hebe og Mosestrækning af mange 100 Tdr. Lands Størrelse bragt under Cultur, især naar flere arbejdende Kræfter kunde erholdes end just paa den Tid, da en stor Deel af de landlige Arbeidere laae ved Armeekorpserne, meest i Holsteen. — I Aarene 1828 til 1834 erholdt jeg i 5 Aar, efter en forud lagt Plan, en aarlig Understøttelse af det kgl. Landhuusholdningselskab, for 100 Rbd. aarlig, for under Tilsyn af 2de blandt Egnens daværende dygtigste Landmænd, Hr. Pastor nu Provst Ridder Krarup og Hr. Smith, dengang Eier af Krogsdal, nu Birkedommer paa Fanøe, at anstille Forsøg med forskellige Slags Hebe og Mosejorders Cultur til Agerjord. Nogle af de vigtigste ere bekjendtgjorte i 7de Bindes 1ste Hefte af Tidsskrift for Landoeconomi. Man vil derfor ikke kunne nægte mig megen Erfaring, og saaledes vil min enkelte Stemme muligen ogsaa kunne medvirke til Opnaaelse af et nyttigt og gavnligt Diemed.

At et Selskab dannes i denne Anledning er vistnok saare ønskeligt og at det dannes under Bestyrelse af en saa kyndig og utrættelig virksom Mand som Hr. Kammerherre Niegels har viist sig at være, er ligesaa ønskeligt, og af hans Bekjendtgjørelse i Berlings Avis

af 23 Juli sidstl. seer jeg, at han allerede 1848 er af Hs. Majestæt Kongen udnævnt til Bestyrer for de nyere Hedeculturer i Jylland og Hertugdømmerne, sandsynligviis dog paa Domainerne, (de Staten, og ikke Private, tilhørende Eiendomme).

Regjeringen eller Statskassen vil dog muligen for det første ikke kunne byde over betydelige Bidrag i Penge til denne Cultur; men den kan vistnok bidrage en-
 deel f. Ex. ved aldeles Ophævelse af Tiendeafgiwt af slike opdyrkede Jorder, (som bekendt have de hidtil kun været tiendefrie i de første 20 Aar efter Opdyrkingen), ved Estergivelsen af stemplet Papiir til Overdragelserne af slike Jorder, som og Ophævelsen af $\frac{1}{2}$ pCt. Afgiften naar de sælges, samt Moderation i Thinglæringsgebyrterne, og muligen paa flere andre Maader. Fremfor alt vilde det være af Vigtighed at fikkre slike Strækninger, begroede med Lyng, mod uforfvarlig Ilds-
 paasættelse, være sig ved Lyngens Afsviining, som og især ved Aftetørs Brænding, hvilket, dersom det undlades, vil berøve Parcellisterne deres Ildbrændsel i en lang Række, og totalt ødelægge deres af Hebe omgivne Aul. Lovgivningen og dens Haandhævere ere neppe strænge nok i et saa vigtigt Anliggende, hvilket aarlig Erfaring har viist mig.

Hr. Kammerherre Niegels anfører, at Kamrene i Belgien med rund Haand have understøttet Campinens Opdyrking, og dette har, som det Næste jeg har hørt derfra, meget glædet mig, og endmere kjært vilde det være om man paa lidelig kunde erholde Kundskab om, hvormeget der allerede er anvendt herpaa,

hvorledes og paa hvilke Maader Culturen er fremstreden, og hvorledes man har Haab om at Foretagendet vil lønne sig.

Jeg er ikke saa heldig at kjende Campinens Hede-strækning, ved selv at have seet den; men jeg har i mange Aar, alt siden 1809, da jeg i Dlussens Annaler saae den omtalt, og senere af Schwertz's og Andres Skrifter, som og ved Samtaler med Indsødte og Reisende, stræbt at erhyverve mig nogen Kundskab om dens Hede-strækning. Ifølge dette, vistnok ufuldkomne, Kjendskab, har det stedse været mig paafaldende, at et saa rigt befolknet Land som Belgien, med saa megen Industri, med saa smaat deelte Eiendomme, med Jordbrugere af saa store Kundskaber i Landvæsenet, med et isvrigt saa vidt drevet Jordbrug og med saa store Capitaler, ikke allerede forlængst havde hele Campinen opdyrket. Jeg har ogsaa stedse, naar Talen har været om Eigeegydighed, Forsømmelse og Esterladenhed ved de jydskes Heders Cultur, anført Campinen i Belgien som Exempel paa, at selv paa et saa begunstiget Sted, var der Hede uopdyrket, endfige i Jylland, hvor man savner, foruden næsten alle de fornævnte Fordele, Belgien er i Besiddelse af, tillige beqvemme Handelspladse for Hedeproducternes Affætning og hidtil taalelige Veie for en lang Transport. Endvidere har jeg værget mig mod den Behreidelse for Uflid, som man har tilstrevet Tilfidesættelsen af Hedens Opdyrkning, derved, at jeg har formeent, at mange Kjærstrækninger i frugtbare Egne, ja selv paa Amager, laae uopdyrkede og

som Overdreve, hvor mangfoldige Hjælpe midler stode ganske anderledes til Raadighed end paa de jydsk Heder, og hvor Udbyttet vilde være langt mere lønnende.

Det er en ikke saa ganske velgrundet Bebreidelse naar min ærede Ven Pastor Carstens paa det før omtalte Sted siger, at „det er en Kjendsgjerning, at vi Danske alt i Aarhundreder have taalt den jydsk Hedes Overgreb og at dette til liden Ære for Danmark staaer vitterligt for Alverden.“ Der er ikke forløben eet Aarhundrede, endfjere flere, siden det nordlige Europa, hildet i Fælledsstabets Vænger, og med en til da nedtrykt Bondestand, stræbte at frigjøre sig for disse Ulemper, og dette maatte i Almindelighed skee for et bedre Jordebrug kunde indføres, intensivt og extensivt. Men Danmark og navnlig Jylland stod og staaer ikke nu tilbage for mange andre Lande i udvidende Cultur. Baade Belgien som nævnt, ja selv England, Skotland og Irland have, de 3 sidste især, endnu overmaade meget ukultiveret Hedemose og Kjørland, ei at tale om meget i Tydskland og endmere i det østlige og sydøstlige Europas Stepper, Egne tildeels af langt større naturlig Frugtbarhed end de jydsk Heder. At der imidlertid allerede for over 100 Aar siden har levet Mænd her i Jylland, som have tænkt over og begyndt paa de jydsk Heders Opdyrkning, har jeg tidligere anført, f. Ex. i Tidsskrift for Landoeconomie 7de Bind 1ste Hefte (1838) under Afhandlingen: „Nogle Ord om Jyllands Heder og disses Opdyrkning.“ Allerede i Aarene imellem 1740 og 1750 begyndte Mads Lillesund, som da eiede Sinding-

gaard i Hammerum Herred, og med ham flere i andre Egne, paa Hedens Opdyrkning ved Hjælp af Mergel. Befræftelsen herpaa er at finde i Danmarks og Norges oeconomiske Magazin 4de Bind, Pag 61 til 77, Kbhavn. 1760. Kong Frederik den 5te indkaldte tydske Colonister til Bosættelse paa Heden i Aarene 1760 og 1768, og baade denne Konge og de følgende Regenter have ladet anvende store Summer, saavel paa Vedligeholdelsen af disse Colonier som paa Hedens senere Cultur med Skovanlæg. Det er over 4 Aart siden at der ikke alene her i Egnen, men i Egnen ved Rarup paa Alheden blev anvendt megen Flid med at lede Vand over Enge og Hedepletter. Mange mig bekendte Eiendomme her i Egnen have ved Engcultur og Hedejords Opdyrkning deels for over 40 Aar tilbage, saasom Høiriis i afdøde Kammerraad Møllers Tid, deels i de sidste Aarti, formeret ved samme Midler deres Agre og Enge og (det allerbedste Beviis) funnet udvide deres Besætning til det Dobbelte ja derover imod det, som, forinden de raae Jorders Cultur, kunde holdes. For ikke at anføre Saadant uden Hjemmel, vil jeg her blot nævne nogle af de betydeligste Opdyrkinge udi denne Egn i den senere Tid, saasom: Hr. Schnackenburs paa Eisinghær i Bildberg Sogn, Hr. Thronhjems paa Lindberggaard og Hr. Petersens paa Bjødstrup, begge i Gjellerup Sogn, Hr. Hofjægermester Greve Verches paa Møltrup i Thimring Sogn. Disse have cultiveret Hede- og Mosestrækninger i 100 Eder Landviis. Men mange af de mindre Jordbrugere have eiheller ligget paa den late Side med Op-

dyrkninger og det paa den Maade, som jeg formener at være den hensigtsmæssigste, mindst befoftelige og meest lønnende, nemlig i Forbindelse med allerede eksisterende Jordbrug; sige Dyrkninger foretages endnu vedvarende; men i det Smaa ere de ikke synderlig paafaldende for den med Egnen Ubekjendte.

Til Hedens Dyrkning eller Cultur i det Store, og i Særdeleshed til Skov anlæg, hører et temmelig ubstrakt Jordsmøn. Jeg antager just ikke de angivne uopdyrkede 2 Millioner Tdr. Land i Jylland at være for Tiden nøiagtige, men betydelig færre, ei heller det Maal af 34 Miils Længde og 8 Miils Brede; dog saameget er sikkert, at Hede- og Mosestrækningerne ere store, meget store, og at det er ønskeligt, at mange af dem kultiveres. At maale paa Landfortet Længde og Brede af Strækningerne vil give et betydeligt høiere Resultat af uopdyrkede Tdr. Land end i Virkeligheden findes, da mange 1000 Tdr. Land findes opdyrkede midt imellem Hede- og Mosejorderne; og forsaavidt en competent Dommer, den tidligere Chef for Matriculvæsenet, Hr. Conferentsraad Nothe, har beregnet det 1847 Uopdyrkede til 2 Millioner Tdr. Land, saa tillader jeg mig den Bemærkning, at fra den Tid Matriculfortene kunde beregnes og til 1847 var medgaaet et langt Tidsrum, hvilket i Særdeleshed i de 2de sidste Decennier var lønnende for Landmanden, og hvori saare mange betydelige Dyrkninger fandt Sted. Men og fra 1847 til Dato ere, skjøndt under mindre heldige og lønnende Conjunctioner, mange 100 Tdr. Land Hede- og Mosejorder cultiverede til Agre og Enge. At mangfoldige Hedeboere opsatte

Culturerne af deres Heder og Moser, skjøndt Agerbruget da var meget lønnende, fra Behudelsen af den nye Matricul til dens Emanation, er desværre en Sandhed; thi de frygtede for, at Fliden vilde blive høit beskattet, som ogsaa Følgerne have viist, og derved unddroges i gunstige Perioder mange 1000 Td. Land fra Opdyrkning.

Et Hovedspørgsmaal vil det stedse være: ere Culturerne af Heder og Mosejorder lønnende, ere de lønnende for Statslegemet som et Heelt, ere de lønnende for Communerne, ere de lønnende for den Enkelte? Jeg troer da, at den Formening er rigtig, at det, som lønner sig for den Enkelte, kan være Eier eller Leier, Besidder af et hvilket som helst allerede tilværende stort eller lidet Jordebrug, eller af et nyt etableret paa selve Heden og Mosen, er ogsaa gavnligt og lønnende for Communerne og for Staten. Kan en saadan Dyrker ernære sig og Familie uden Hjælp fra Communen og Staten, ei alene ved første Begyndelse, men ogsaa fremtidig, hvis ikke uforudseelige Ulykkestilfælde ramme, da vinder Communen derved, idet den erholder en Bidrager mere til at bære de offentlige Byrder, og Staten vinder ligeledes, samt i Folkerighed ved Tilvæert af en bosat Familie. Men vorder Mangel og Armod Opdyrkerens eller Nybyggerens Fod, kan han ikke ernære sig og Familie, saa taber ogsaa Communen, som maa ernære ham og Familie, og Staten taber; thi det er ofte nok sagt, baade af udenlandske og indenlandske Statsoeconomer, men ikke saa ofte paaagtet af Styrrerne, at et Lands Velstand ikke berøer paa

Mængden af dets Borgere, men paa Mængden af dets velhavende Borgere. Spørge vi hvad har Erfaringen hidtil lært os i den Henseende, da tillader jeg mig at henvise til det Meget, som i den Henseende afhandlede i de viborgske Stænderforsamlinger 1836 og 1838, hvor det med mangfoldige troværdige Embedsmænds Bidnesbyrd godtgjordes, at den langt overveiende Deel af saadanne Hedeopdyrkere, som ei støttede sig til et andet Jordbrug, men byggede paa den blotte Hede, snart geraadede i Armod og faldt Communerne til Byrde. Mig ere mangfoldige Exemp-ler herpaa bekjendte og endda have Jorderne ingenlunde været af de fletteste Heder til Opdyrkning, ikke heller alle blottede for Hjælpemidler saasom Mergel, Grønninger, Engpletter eller en passende Pengesum til de første Beføstninger. Det er ganske rigtigt som Conferentsraad Nothe i sit nævnte Skrivt anfører, at der hører 3 Aars Forskud til, paa almindelig Hedejord, for den afgiver noget Udbytte til Menneſter og Dvæg. Ja gjældte det blot om at bygge, pløie og saae og derefter høste, hvilket mange Uindviiede formene, saa var Sagen færdig med saa Beføstninger og paa 2 à 3 Aar. Men Jordsmonnet maa enten forbrændes, hvor dette er gavnligt og det er tjenligt dertil, saasom paa Moser (og dette giver langtfra ikke al Slags Sæd, men vel de fleste Aar meget Foder), eller det maa gives Tid og Arbeide for at forraadne og skjornes, og flere Aars Dykning vil endda ikke give synderligt Udbytte naar ei Mergel, som spiller den største Hovedrolle, kan paasøres, eller Gjødske gives ved Hjælp af

Enge; Afstørvs Forbrænding og Paaførsel er et usælt Middel, som ikke er at anbefale, deels fordi det ikke virker uden paa kort Tid, ikke fremmer men ødelægger Græsverten, og endelig fordi de Strækninger, som affrælles lige til Sanden eller Underlaget, berøves for mange Aarti Muligheden af Opdyrkning, ja endog god Lyngvert.

Men monne virkelig alle Jyllands Heder ere af den Bestaffenhed at de kunne lønnende opdyrkes som Agerjord eller kultiveres som til Enge eller Skove. Min Erfaring taler herimod; thi for det første er der i Jyllands Heder, især midt i Landet, og langt længere Vester paa end Hr. Conferentsraad Nothe har antaget i sit nævnte Skrivt, den saa omtalte og noksom bekendte Ahl til Underlag, og hvor denne haarde, Jern og Olier riigholdige Materie findes paa tørre Heder nær Dverstøpsten, der lønner sig hverken Ager- eller Skovkultur før den er gjennembrudt med Plov, Spade, Greb eller Jernstænger, alt i Forhold til dens Styrke og Sammenholdighed. I Moserne findes ogsaa ofte saavel den løse Ahl som Jern-Ahlen, (Myremalm, Sinder) og alt som den ligger overlig eller dybere nede, vanskeliggjøres Eng- og Skovkultur. Det jeg har kultiveret til Træplantning har jeg derfor stedse maattet lade fulgrave hvor Ahlen fandtes, og hvor dette ikke steete der mislykkedes al Plantning endog af Birk og Gran paa det høiere, Bidie og Elle paa det lavere Jordsmon, som dog alle have temmelig overliggaaende Kødder og ikke fordre uden et simpelt, mager Jordsmon imod mange andre Løv- og

Naaletræer. Jeg vil her kun forteligen beskrive den
 oste steenhaarde Masse: Ahlen. Den findes af mange
 Farver, sort, mørkegraae, mørkebrun, lysebrun, gul,
 ublandet med smaae Stene eller tætpakket med saadan-
 ne, stundom nogle Tommer fra Overfladen af Jords-
 monnet, stundom 6, 8, 12 Tommer under samme; ja
 jeg har endog truffet flere Lag Ahl med mellemliggende
 Lag af Sand eller Hedemuldjord. Oste er Ahlen kun
 1, 2 eller flere Tommer men andre Steder igjen fra
 5 til 10 Tommer i Tykkelse. Jernmalm har jeg især
 nær ved Aaer funden af betydelig Tykkelse, endog ens-
 felte Steder over 1 Alen. Ahlen tillader ikke Trærød-
 derne at skyde igjennem til et bedre Underlag. Den
 haarde Ahl forhindrer Vandets Afløb og den blodere
 Ahl udtørre Jordsmonnet i Solvarme, saa at al dyr-
 felig Vegetation forsvinder hvor den ligger øverlig,
 kun Lyngplanterne komme frem der og stundom kum-
 merlig nok. Ahlen regner jeg saaledes til en Hoved-
 hindring for mange Hedejorders Cultur, og vi have
 den ikke alene mange Steder her i Sinding og omlig-
 gende Sogne, 6 à 7 Mile sydvest for Viborg, men
 jeg har seet den 8 ja 10 Mile vesten for Viborg, i
 Strækninger mellem Holstebro, Lemvig og Ringkjøbing.
 Jeg vil neppe feile naar jeg antager, at mere end $\frac{1}{3}$
 Deel af Jyllands Heder og Moser have Ahl til Un-
 derlag, som enten meget vanskeliggjør eller umuliggjør
 Opdyrking og Culturer, uden altfor uhensigtsvæn-
 rende Beføstninger. — Mergel spiller en Hovedrolle,
 ligesom ved Agerbruget i Almindelighed, saaledes og-
 saa ved Hede- og Mosejorders Opdyrking til Agerland;

men denne findes langt fra ikke alle Steder i Hedeeg-
nene. Jeg kan paavise flere Kvadratmile, hvor den
ikke er funden, uagtet den har været meget eftersøgt;
ja der gives store Strækninger, hvor ei engang Leer
findes. Enge, som strax kunne benyttes af Nybygge-
ren, gives neppe; thi det, som høves, være sig ved
Bække, Aaer eller Moser, have de allerede tilværende
Agerbrug taget i Besiddelse. At danne sig Enge ved
Aaers og Bækkes Opstemning, er ikke længere Nyt;
men moder mangfoldige Banffeligheder endog hvor Re-
gjeringen har overtaget de første og bekostelige Under-
søgelser og Rivellationer.

Dg endelig, hvor skal Skovs og hvor Ager- og
Engculturen iværksættes? Jeg mener, at Skovculturen
bedst fuldbyrdes saavidt muligt i større sammenhængende
Strækninger, da som bekjendt Udsiderne af Skovene, især
her i Jylland, have de fleste Climatvanskeligheder at
bekæmpe og navnlig de hyppige vestlige Stormvinde
(hvilket Herr Pastor Carstens i et tidligere Skrift om
Skovculturen kalder „Afkæmningen“). Men i det
Smaaе tør jeg af Erfaring helst anbefale Bakkensiderne
mod Syd og Ost saavidt de ere frie for Ahl. — Ager-
brugene kunne etableres paa mindre Pletter, dog vilde
jeg tilraade kun sjældent at gjøre dem saa smaae som
Hr. Conferentsraad Rothe tildeels formener i sit nævnte
Skrift, da man vistnok maa bemærke, at Hedyrkeren
som oftest maa opoffre en stor Deel af sin Lod til
det for Huusbruget aldeles uundværlige Ildbrændsel
og dette gjenvoxer paa Heden kun efter Decenniers
Forsløb, og hvor dette er affrættet er Heden i Almin-

delighed paa Sandjord ikke stiftet til Agerbrug. Et Jordebrug paa Heden mindre end at derpaa kan holdes 2 Køer og 2 Faar, burde neppe understøttes, da Erfaring har viist, at de Mindre snart tye til Fattigvæsenets Understøttelse. Et Jordebrug, hvor Dyrkeren foruden nævnte Køer og Faar tillige kunde holde et Par Trækstude (ikke Heste) vilde efter min Formening være Besidderen, Communen og Staten gavnligt, hvor ikke Løbderne kunne vorde saa store, at der fra disse kunde ventes Noget til Salg og Udførsel.

Har Regjeringen eller et Actieselskab nogle betydelige Hede- og Mosestrækninger, værd at cultivere, til deres Naadighed? Dette Spørgsmaal er faldet mig ind ved at læse hvad den nyere Tid har tænkt sig. Hederne og Moserne ere, saavidt jeg veed, paa meget faa Undtagelser nær, alle udfistede. Man maatte altsaa for at erholde sammenhængende Strækninger til Skove eller til Agre og Enge, for Hjælpens og Opsigtens Skyld, see at affjøre flere nærliggende private Løbseiere Saadanne. Men dette vil møde store Banskkeligheder. Som jeg hører have Nogle tænkt sig, at en Expropriation skulde finde Sted. Men en Saadan har jeg aldrig kunnet tænke mig uden at den Bibelhistoriske Fortælling om Naboths Viingård er faldet mig ind, og jeg troer en Tvangsløb i saa Henseende mere hører hjemme i en socialistisk-Republik end i et velordnet Statssamfund. Men i Særdeleshed maatte Nyttens og Udsigterne til at Beføstningerne vilde lønne sig, være mere end idealchimæriske eller Beregnin-

ger paa Papiret, inden noget fligt i Eiendomsretten Indgribende blev til Lov. Prøver paa flere Steder med forskjellige Localiteter og forskjellig Jordbund burde vistnok iværksættes og Resultaterne oppebies før man bestemte sig for de større Anlæg. Dertil vil medgaae nogen Tid, og som Hr. Niegels meget rigtig bemærker: „Arbeidet vil ikke fuldføres i een Menneftesalder.“ Men det er derfor nok Umagen værd at tage fat derpaa; thi godt begyndt, siger Ordsproget, er halv fuldendt.

Al Directionen for de nævnte 2de Actieselskaber i Ringkjøbing Amt, for hvilke Begge Amtmanden i Ringkjøbing Amt, Hr. Lehns greve, Kammerherre, Ridder Schulin er Formand, vil man kunne erholde mange nyttige Oplysninger i Henseende til Fremgangsmaaderne, de rige Erfaringer man har havt Leilighed til at samle, og hvorvidt det har lykkedes og lønnet sig med saadanne Jorders Cultur til Ager og Eng. At betydelige Skovculturere gif forud eller idetmindste jevnfides med Agerculturen, anseer jeg som det Dnskeligste, da Erfaring stedse har lært os, at Skove og Plantninger ei alene besyttede Sædearterne i et saa raat Klima som Jyllands Vestkyst; men ogsaa meddele Lufsten en Fugtighed, til hvis Vædffe den magre Sandjord saa ofte trænger.

Naar man har truet os med en Udvandring fra Jylland hvis Heberne ikke opdyrkedes, Nybyggere der hofattes, og ledige arbejdslystne Hænder der bestjæftigedes, da er jeg temmelig sikker paa, at dette ikke har nogen Nød. Jyden udvandrer ikke saa let, Føden kan

enhver Arbejder erholde, ja en klækelig Løn dertil. Naar enkelte Skribenter og Fortællere kun ville undlade feilagtigen at skildre Bofiddelse i America som udi et Canaans Land eller i rige Gulbgruber, saa bliver ingen betydelig Udvandring fra Jylland at befrygte i mange Aarti. Ei alene under Krigen; men næst for den have vi savnet arbejdende Hænder for Agerbruget her i Jylland til saadanne Priser, at Jordbrugeren derved kunde bestaae og svare Staten, Kommunen og Creditorerne hver Sit. Jyderne have de fleste raae Jorder at opdyrke i Midten af Jylland og noget mere til Vest end Ost. Have nogle af de mere begunstigeede Egne Overbefolkning, og maaskee tildeels altfor smaae Jordlodder, saa er dette endnu ikke Tilfældet de fleste Steder i Hedegnene; men saalidet er Jyden lysten for at ombytte sin Fødestavn med andre Egne, at han endog vanskelig fraslytter Ostens skovfrandsede, frugtbare Egne og tyer til den næsten nøgne og ufrugtbare Hede, hvor Flid, Tarvelighed og Nøisomhed som oftest maa gaae Haand i Haand, naar Nybyggeren skal kunne bestaae.

Min Hensigt med disse Linier har ikke været, at fraraade et saa herligt Foretagende som de jydste Heders Kultur, men kun at gjøre Bedkommende opmærksomme paa: at Hedeculturen allerede længe og oftere har været forsøgt og iværksat, derhøjs at ikke al Opdyrkning vil være lønnende, saaog at man, efter min Førmening, ikke bør gjøre de nye anlæggende Jordebbrug eller Skovanlæg altfor smaae, de Første i alt Fald ikke mindre end at der paa disse kan ernæres

rundelig 2 Køer og nogle Faar; men hellere større, saa at der tillige kunde holdes 2 gode Trækstude. Ved disse Dyr bliver Nybyggeren uafhængig af Andres Arbeidskraft, og han vinder Penge ved Studeholdet naar han taber ved Hesteholdet, af hvilket tillige Gjødningen er af langt ringere Værdi for den magre Hedejord end Hornkvægets. Endelig at Forsøgene anstilles efter en ikke alt for stor Maalestok, paa det at man ved erhvervede Erfaringer kan bygge med Sikkerhed, om nogle Aarti, paa Udvidelser eller Forandringer efter Tidernes og Omstændighedernes Medfør. Det, som jeg 1838 har skrevet om de jydskes Hederes Opdyrkning i fornævnte Afhandling i „Tidskrift for Landoekonomi 7de Bind 1ste Hefte“ kan maaskee interessere Adskillige at gjennemsee, da jeg deri har anført Endeel som her er forbigaaet.

Hr. Conferentsraad Rothe har i sit nævnte Skrift (1847), om de jydskes Heder og deres Opdyrkning, til Slutning givet følgende Opfordring:

„At ret kyndige og erfarne Mænd ville berigtige hvad jeg har feilet, og supplere hvad jeg har forbigaaet eller ikke seet, saaledes at Muligheden af Hederens Opdyrkning og Befolkning maae staae klart for Kongens og Hvermands Dine, eller deres Umulighed blive engang for alle beviist.“

Ogsaa jeg ønsker ret meget, at flere praktisk kyndige Mænd ville udtale sig om dette Spørgsmaal.

Allerede længe havde jeg bestemt mig til i „Nyt Tidskrift for Landoekonomie“, at fremsætte mine Anskuelser, hvorvidt de stemmede med Hr. Conferents-

raadens, og hvorvidt de vare forskjellige fra denne høit-
agtede Veterans. Lid, Sygdom og andre Omstæn-
digheder have hidtil holdt mig tilbage.

Da nu Sagen gjennem et saa offentligt Blad
som „Berlingske Tidende“ har gjentagende vækket Op-
mærksomhed, saa har jeg ikke villet undlade, endnu
medens mit Livs Lys brænder, ogsaa at bidrage No-
get til dette vigtige Spørgsmaals Besvarelse, uden at
jeg dog renoncerer paa, om Gud sparer Liv og Hel-
bred, i tilstundende Vinter noget nsiere at udtale mig
i oftnævnte Tidsskrift om Adskilligt med Hensyn til
de jydste Heders Opdyrkning, hvori jeg er ganske enig
med Hr. Conferentsraad Rothe og Adskilligt, hvori
min Mening er afvigende fra samme høitagtede For-
fatter.

S. A. Sjelstrup.

Forsøg med Hakkelsemaskiner.

(Beretning til Indenrigsministeriet, afgiven i Januar 1851
af Docent B. S. Tørgensen.)

Indenrigsministeriet har i Løbet af forrige Aar over-
draget Undertegnede at anstafte og anstille Forsøg med
forskjellige engelske Agerdykningsredskaber, der kunne
antages at fortjene Opmærksomhed hos os. Sidste
Sommer ere saaledes en Række sammenlignende For-
søg med Saaemaskiner udførte paa Gundersløvholm,
som endnu ikke ere sluttede. Undergrundsplovene
ville blive forsøgte i Aar. Forsøgene med Hak-

køllemaskinerne ere de første, der ere bragte til Ende, og Beretningen derom offentliggjøres her efter Ministeriets Ordre.

B. S. J.

"Ved det høie Indenrigsministeriums Skrivelse af 30te Juli f. A. anviistes mig en Sum af 500 Rbd. for at anskaffe og foranstalte Forsøg udførte med Undergrundsplove, den amerikanske Høllemaskine og Høstetive.

Redskaberne bleve strax bestilte hos James Slight i Edinburgh, den samme, hvorfra vi i Foraaret erholdt en Saaemaskine; de ankom imidlertid saa seent hertil, at det ikke var muligt i sidste Efteraar at prøve Undergrundsplovene. Derimod har jeg i Juleferien anstillet Forsøg med Høllemaskinen, hvis Udfald jeg herved har den Ære at meddele det høie Ministerium.

De hidtil brugte Høllemaskiner have fortrinsviis været af to Constructioner; enten have nemlig Knivene været anbragte paa en Skive, der da tillige tjente som Svinghjul (Disc straw-cutter), eller omkring Overfladen af en Cylindere, hvor da Knivene sædvanlig vare anbragte skævt, og skrueformig dannede efter Cylindereis Overflade (Cylinder straw-cutter).

Begge Constructioner anvendes hos os, men Cylindermaskinerne have aldrig vundet ret Indgang her, hvortil vel Grunden nærmest har været, at de frumme Knive ere vanskelige at forfærdige og slibe. Ikke heller i England have Cylindermaskinerne været ret udbredte, omendssjøndt de findes der.

En tredie og ganske ny Construction er lagt til

Grund for den canadiske (americanste) Haffelsmaskine. Paa en Cylinder af omtrent 5 Tommers Diameter er her nemlig anbragt en Mængde Knive, som sidde i Forlængelsen af Cylinderens Radius. Knivene ere ganske lige og Afstanden mellem dem er ikke større end Haffelsens Længde. Under denne Cylinder er en Trævalse anbragt, som slutter nøie til Knivenes Eg. Straaet føres nu herigjennem og skjæres til Haffelse.

Den Valse der kom hertil fra Skotland var forsynet med 24 Knive og beregnet paa at skjære Haffelse af $\frac{3}{4}$ Tommes Længde; da denne Størrelse ikke passer for vore Forhold, hvor Hestehaffelsen er kortere og Køhaffelsen længere, lod jeg en anden Valse med 36 Knive, og som skjær Halvtommehaffelse, forfærdige i Dhr. Gamst's og Lund's Etablissement.

De Maskiner, som jeg havde Leilighed til at undersøge, vare følgende:

Nr. 1. En Haffelsmaskine af engelsk Construction, hvorpaa Etablissementet Gamst & Lund har Patent. To Knive ere anbragte paa Svinghjulet.

Nr. 2. En Haffelsmaskine construeret af Hr. Maskinfabrikant Andersen paa Besterbro, og hvorpaa han har Patent. Paa Svinghjulet er her kun anbragt een Kniv.

Nr. 3. Den canadiske Haffelsmaskine.

Forsøgene foretoges paa den ny Artillericaserne paa Christianshavn, hvor Artilleriregimentet med stor Velvillie havde stillet det fornødne Mandskab og Materiale til min Disposition.

Halmen (Rug- og Havrehalm) blev sjaaren til

Halvtommehaffelse. 9 Mand vare udtagne til Forsøgene og deelted i 3 Hold, tre Mand i hvert Hold. For at ingen Forskjellighed skulde fremkomme ved Mandskabets forskjellige Arbeidsdygtighed fortsattes Forsøgene i tre Dage, saaledes at hvert Hold arbejdede een Dag med hver Maskine.

Forsøgene foretoges den 23de, 24de og 27de December f. A. og gavede følgende Resultat:

Første Dag (den 23 Decbr.)

25 L^{W} Halm blev skaaren af:

Nr. 1	Den engelske Maskine i	. 1	Time	3	Minut.
Nr. 2	Den andersenske Do. i	. 1	—	8	—
Nr. 3	Den canadiske Do. i	. 2	—	11	—

Herved maa imidlertid bemærkes, at ved den andersenske Maskine medgif 7—8 Minutter for at skifte en Kniv, som viiste sig ubrugelig; denne Tid er ikke fradraget.

Da det viiste sig, at 25 L^{W} Halm var for ringe et Quantum for at tvinge Mandskabet til at arbejde jævnt, fordobledes det de følgende Dage.

Anden Dag (den 24de Decbr.)

50 L^{W} Halm blev skaaren af:

Nr. 1	Den engelske Maskine i	. 2	Timer	36	Minut.
Nr. 2	Den andersenske Do. i	. 2	—	5	—

Til at skjære 26 L^{W} Halm behøvede:

Nr. 3.	Den canadiske Maskine	. 2	Timer	36	Minut.
--------	-----------------------	-----	-------	----	--------

Tredie Dag (den 27de Decbr.)

50 L^{W} Halm blev skaaren af:

Nr. 1.	Den engelske Maskine i	. 2	Timer	39	Minut.
Nr. 2.	Den andersenske Do. i	. 2	—	13	—

Paa den canadiske Maskine var den Balse anbragt, som fulgte med Maskinen fra Skotland, og som skjær $\frac{3}{4}$ " Haffelse; den skjær 12 LB Halm i 54 Minutter.

Naar man beregner Gjennemsnitsresultaterne for Maskinerne Nr. 1 og 2 af de to sidste Dages Forsøg, og for den canadiske Maskine for de to første Dage, viser det sig, at for at skjære 1 LB Halm til Halvtommehaffelse behøver:

Nr. 2. Den andersenske Maskine.	2,58	Minut.
Nr. 1. Den engelske Do.	3,15	—
Nr. 3. Den canadiske Do.	5,63	—
Af $\frac{3}{4}$ Tommes Haffelse skjæres 1 LB paa den canadiske Maskine i	4,50	Minut.

Endskjøndt det maaskee er overflødig vil jeg dog ikke her tilbageholde den Bemærkning, at man ikke af ovenstaaende Forsøg maa drage den Slutning, at 3 Mand ville være istand til igjennem et længere Tidsrum at skjære det ovenansførte Quantum Haffelse pr. Time; det vilde blive betydeligt mindre, da alle disse Maskiner tage Arbeidskraften temmeligt i Beslag. Beviis herfor finder man naar man sammenligner Resultaterne fra den første Dag, hvor kun 25 LB skjæres, med de to sidste Dage, hvor Quantummet var fordoblet; regnes nemlig den Tid fra, som ved den andersenske Maskine medgif for at stifte Kniven, fremgaaer af de ovenansførte Data, at for at skjære 1 LB Halm medgif for:

Den andersenske Maskine	2,40	Minut.
Den engelske Do.	2,52	—

altsaa, navnlig ved den sidste, betydelig mindre Tid end de to sidste Dage.

Med Hensyn til den Kraft Maskinerne udfordre, da ligger det i Sagens Natur, at den kun kan bestemmes tilnærmelsesviis, og man maa i denne Henseende nærmest støtte sig til Mandskabets Dom. Denne var til Fordeel for den andersenske Maskine, som de fandt lettere at trække end de andre. Den ringere Forskjel der er imellem Tiden der medgif for at skjære 1 U Halm den første og de to sidste Dage tyder ogsaa paa, at den andersenske Maskine fordrer mindre Kraft end den engelske.

Forsøgene have saaledes givet det bestemte Resultat, at den canadiske Maskine paa ingen Maade kan sammenlignes med de Haffelsesmaskiner, der allerede benyttes hos os, og at de udenlandske anbefalende Domme om denne Maskines store Productionsevne ere ubegrundede, og vel hidrøre fra Mangel paa sammenlignende Forsøg. Dertil kommer, at den har flere andre Mangler; den er rigtignok i en vis Henseende af en simpel Construction, men det vigtigste Stykke deraf, Balsen, fordrer en saa omhyggelig Udførelse, at kun et større Etablissement, der er forsynet med gode Arbeidsmaskiner er istand til at levere den tilfredsstillende, medens derimod de to andre Haffelsesmaskiner kunne udføres i ethvert sædvanligt Maskinværksted. Ogsaa vil denne Maskine være aldeles ubrugelig til at skjære Grønfoeder, eller naar Halmen er noget fugtig, da Mellemrummene mellem Knivene strax ville fyldes.

Derhos fordrer den nødvendig 3 Mennesker til Betjening, da Halmen maa udbredes deri med en Omhyggelighed, som slet ikke er nødvendig ved de to andre Maskiner. Denne Maskine fortjener derfor i ingen Henseende Anbefaling.

Imellem de to andre Maskiner er Forskjellen ikke saa betydelig, dog maa den andersenske ubetinget gives Fortrinet, baade fordi den producerer meest og fordrer mindst Kraft. Dertil kommer, at den er billig, og saaledes indrettet, at selv een Mand kan betjene den, omendstjondt man vel ialmindelighed vil finde det fordeelagtigere at anvende to eller tre. Den fortjener derfor fuldkommen det Bifald, den har vundet hos vore Landmænd, og den vil sikkert kunne sættes i Klasse med de bedste fremmede Hakkelsemaskiner.

Ifølge Resultatet af disse Forsøg har Hr. Maskinbygger Andersen sendt en af sine Hakkelsemaskiner til den store Industriudstilling i London.

Den landoekonomiske Forening for Stamhuset Estrup ved Randers, i Maret 1850.

(Af en Indberetning til Landhuusholdnings-Selskabet.)

Ligesom i hvert foregaaende Aar, har Bestyrelsen for Stamhuset Estrups landoekonomiske Forening herved den Ære at meddele det Kongel. danske

Landhuusholdnings-Selskab en Beretning om Foreningens Virksomhed i Aaret 1850. Denne har væsentlig bestaaet i:

1. At holde den af Foreningen indkjøbte blaastimlede udmærkede jydse Hingst „Thor“ til Bedækning. Hingsten har vundet megen Indest og der er i Aaret bedæffet circa 70 Hopper ved den.
2. At holde Foreningens udmærkede forthjelmede brændte Tyr til fri Bedækning for de enkelte bedste Koer i Districtet. Ogsaa den har havt megen Søgning og er anerkjendt for sin Fortrinlighed; samt ved det sidste af Randers Amtshuusholdnings-selskab foranstaltede Dvægslyn tillagt høieste Præmie.
3. Foreningens eiende 3 Cylinder- og 3 Bifte-Korn-Kensemaffiner have paa bequemme Steder i Districtet været opsatte til fri Afbenyttelse, hvilken ogsaa har været flittig.
4. Foreningens Bibliothek, bestaaende af circa 360 Numere, er i Aarets Løb forøget med gode nye Bøger for over 30 Rbd. og har stedse været flittig afbenyttet, især om Vinteren.
5. Den efter Foreningens Opfordring af Skolelærer Schmidt i Fausing anlagte Planteskole, hvori nu haves circa 500 Frugttræplanter, hvoraf nogle allerede ere forædlede, og forøvrigt i god Grøde, er i Aaret fremdeles understøttet. Om 1 à 2 Aar vil fra samme Planteskole allerede kunne uddeles gratis en Deel forædlede Frugttræer.
6. Foreningen har i sidste Sommer, for sin Regning, ladet en Engmester opholde sig her i Districtet 4

à 5 Dage og beseer 18 forskjellige Medlemmers Enge, samt meddeelt dem Dplysning om Engvanding hos dem kan udføres, hvorledes og med hvilket Held. Engmesteren har derom afgivet Beretning til Foreningen, og ifølge denne er nu besluttet at Foreningen i dette Foraar bekoster en udlært Engvandings-Elevs Dphold hos 4 à 5 Medlemmer, hvis Enge bedst egne sig til Vandingsanlæg, i 30 Dage til at forestaae Smaa-Anlæg hos disse Medlemmer.

Da Foreningen ved Begyndelsen af 1850 havde Gjæld, som man i Aaret har betalt, og Bestyrelsen derimod ansee det hensigtsmæssigt at der stedse have de fornødne Pengemidler i Kassen, har Foreningens finansielle Kraft ikke tilladt større pecuniaire Dpoffelser end steet er, men da man i dette Aar har flere Midler at virke med, er det besluttet at Foreningen i Sommer, foruden at vedligeholde de forestaaende nyttige Foretagender, endvidere:

- a. Lader en dertil duelig og kyndig Mand pøde og inoculere Frugttræer gratis hos Foreningens Medlemmer som ønske det.
- b. Beileder ligeledes ved en duelig og kyndig Mand dem, som ønske Humleanlæg.
- c. Dpmuntrer ved Flidsbelønninger til de værdigste Elever, der i Vinter have frekventeret Aftenstoler.
- d. Virker til Forædling af Faareracen ved Anskaffelsen af circa 20 ægte Dishley-Bæderlam, der bortfælges ved Auction, og hvorved Foreningen bærer Tabet og Transportomkostningerne etc.

- e. Uddeler 50 Rbd. i 9 Præmier for de bedste Tyre i Districtet, og
- f. Anstaffer en Undergrundsplov og indfører den her til Afbenyttelse for Medlemmerne og for at gjøres bekjendt.

Bestyrelsen har dernæst den Ære at anbefale Foreningen til det høiagtede Selskabs Dymærksomhed, og udbede vi os, at Samme ved et af sine Medlemmer vilde foranstalte Foreningen en god, hensigtsmæssig og complet Undergrundsplov tilsendt saasnart muligt i dette Føraar, da et saadant Redskab er aldeles ukjendt her i Egnen, og vi ønske det gjort bekjendt, og saafremt det viser sig hensigtsmæssigt, udbredt heromkring. Saafremt det qvl. Landhuusholdnings-Selskab ikke gratis vil skænke Foreningen den nævnte Undergrundsplov ere vi villige at betale samme og bære Omkostningerne ved dens Forsendelse. *)

I Bestyrelsen for Stamhuset Estrups landoekonomiske Forening
den 8de April 1851.

O. C. Jensen.

p. l. Formand.

Poulsen.

p. l. Secretair.

*) Ved at takke Foreningen for dens ovenstaaende Beretning, svarede Landh.-Selsk. foreløbigt, at det gjerne vil imødekomme Foreningens Ønske om at erholde en Undergrundsplov, men at de hidtil her bekjendte Plove af dette Slags ikke ere befundne ganske svarende til Hensigten, idet de navnlig savne tilstrækkelig Styrke, noget, der isærdeleshed har viist sig hvor der findes Steen i Jorden. — I Efteraaret 1850 hidkom fra Edinburg, efter Docent Jørgensens Foranstaltning, nogle engelske Undergrundsplove, hvormed sammenlignende Forsøg agtes anstillede. Man maatte derfor ansee det rettest at oppebie Resultatet af disse.

Landfri Krop, *Valerianella olitoria*, som nyttig og tidlig Foderplante.*)

Enhver Oekonomie-Indretning har Foderdyrkning til sin Grundvold. Mangen paa Kjendsgjerninger grundet Anviisning til dens Forbedring, mangen meddeelt Erfaring med Hensyn til denne Green af Landbruget have ikke forseilet deres Virkning, og dog tage Klagerne over Fodermangel stadigt til, idet de tørre Aar standse Vegetationen, de vaade forhindre en fuldstændig Høst. Kun en høiere Intelligents kan udjevne Følgerne af de mangfoldige Conjunctioner og elementaire Forhold, da kun grundig Sagkundskab og Flid kan nogenlunde have Landmanden til Herre over Naturens og Kunstens Kræfter, hvoraf han ved at vælge de fordeelagtigste Midler kan drage de høieste Resultater.

Som Spergelen er en guddommelig Gave for de Landmænd, hvis Jorder bestaae af reent eller sletblanket Sand, saaledes bliver *Valerianella* det i lige saa fuldt Maal for den kolde, tunge Leerjord, som den for en Deel erstatter de andre, mere fordringsfulde Foderurter. Planten voxer vild hos os paa alle Marker, uden at gjøre Forbring paa nogen Pleie og Gjødning, og udholder uden Skade den haardeste Vinterfulde. Dens sande Værd bestaaer i, at den i Slutningen af April og Begyndelsen af Mai, altsaa paa

*) Meddeelt af Dominical-Repræsentant Ferdinand Stieber 1846 i „Landwirthschaftl. Annalen des Mecklenburg. patriot. Vereins,“ 2det B. 2den Afdel.

en Tid, hvor der ikke er at tænke paa nyt Klover, staaer fuldkommen voren i fuld Blomstring.

Udsæden af denne Valerianella, der noies med enhver fugtig og tung, ja selv mager og stedmoderlig behandlet Jordbund, kan saaes tyndt i Aug. eller Sept. (eftersom man ønsker tidligere eller senere at benytte Foderet) paa een eller to Gange overharvet Jord, uden videre at nedharves, kommer tidligere eller sildigere op, efter som Sæden er gammel eller ny, breder sig i den næsten umærkelig varmere Marts og kan i Slutningen af April eller Begyndelsen af Mai staaes af til Grønfoder. Dette er ligesaa velmagende som nærende, ogsaa af den Grund at det indeholdte Lactum er yderst velmagende, især for Dvæget meget behageligt, mælkgivende og hurtigt mættende. Den Valerianella iboende Kraft til at rense det dyriffe Lesgeme befordrer ogsaa Sundheden, hvorfor den alt i den graa Oldtid synes at være tillagt sin Benævnelse af valere (at være sund og kraftig.)

Valerianella udskyder 10, 16, 20 Stengler af 8—10 Lms. Længde, der igjen bestaae af flere Grene med lancetformede, lige brede Blade; den hører til 3die Classes 1ste Orden af det Linn. System, og dens blaalighvide Blomster sidde i Toppe paa Enden af Grenene. Det fortjener vel at mærkes, at Udsæden, naar den saaes ung, ligger næsten 6 Uger i Jorden, før den spirer, medens den, 2—3 Aar gammel, spirer og vorer op paa mindre end 8 Dage.

Da Valerianella efter denne Oplysning vel gjor de tarveligste Forbringinger paa en frugtbar Jordbund,

eller paa Beføstning og Møie, og tilmed blot optager Pladsen en kort Tid, og især viser sig nyttig i vanskelige Tider, saa kan jeg, om dens Udbytte ikke just kan maale sig med Kloverens, dog med fuld Ret anbefale den til Dyrkning, fordi de temmelig tæt staaende Planter deels kunne anvendes som Salat om Vinteren og deels til Gemyse, ganske som Spinat.

Paa c. 3 Skpr. Land regner man 10—12 \mathcal{B} Sæd, som man udsaaer paa den pløiede og harvede Jord; for at udstrøe det ligeligt, er det raadeligt, at saae det halve paa langs, og det andet halve paa tværs. Ved Høstet maa man sørge vel for, at Skaarene ikke ligge for tykt, da det saa let gaaer i Gjæring.

Frugten modnes i Juni efterhaanden; da man ikke kan vente en ligelig Modning, maa man høste Frugten, som let falder ud, naar de første Toppe ere modne, da man ellers løber Fare for et betydeligt Tab af Sæden.

For at imodegaae dette og paa en kunstig Maade bringe Sæden samtidig til Modenhed kan man iagttage følgende Forholdsregel: Naar Bladene gulne, trækker man Planterne forsigtigt op, lader dem ligge ovenpaa hinanden i 8—10 Dage, til de ligesom begynde at gjære; nu ryster man Foderet med en Rivestage, hvorved Sæden fuldkommen falder af. Denne tørrer man i nogle Dage i Luften, renser den for Avnerne og opbevarer den da til Udsæd. Frugten bevarer sin Spiredygtighed i 5—6 Aar.

Det ovennævnte Areal af c. 3 Skpr. Land giver 45 Ctn. grønt Foder eller henved 8 Ctnr. Hø. Dette Høer i lige

Bægt langt mere nærende og fiint end enhver anden Foderplante, falder stærkt sammen og forekommer derfor langt vægtfyldigere. Selv Straaet, naar Sæden er taget af, er langt mere nærende end Lindses eller Wertefoder. I Almindelighed har den grønne, fastige Plante, i Forhold til Omfang og Bægt, den største Ernæringskraft blandt alle bekendte Foderurter. Naar Valerianella er taget bort, vendes Jorden strax, harves og gjødes og anvendes til andet Brug.

Da Valerianella er en ualmindelig kostelig Gave af Naturen og med Rette fortjener vor hele Opmærksomhed, troer jeg at handle i det almindelige Belfærdss og i Videnskabens Interesse, ved at anbefale dens Dyrkning overalt til Landvæsenets Fremme.

(Meddelt af G. M. S.)

Om den ondartede Lungesyge blandt Qvæget i Halland.*)

Indtil den 31te December 1849 havde Lungesygdom viist sig paa 55 Gaarde med en Besætning af 848 Kreaturer, nemlig:

325 Oxer og Tyre, 341 Køer, 182 Kalve og Ungqvæg.

Deraf døde:

185 Oxer og Tyre, 199 Køer, 42 Kalve og Ungqvæg.

Tilsammen døde 426.

*) Efter Hallands Huusholdnings-Selskabs Tidende, for 1849 Nr. 13 og for 1850 Nr. 6 og 8.

Forholdet i Dødeligheden var som følger:

Stedets Navn.	Dødeligheds- Procent.				Befættningens Antal.	Døde og Slagtede.	*) Disse 9 Stykker vare ikke komne i Berøring med den øvrige Befættning.
	Dreer og Tyre.	Køer.	Kalve og Ungkvæg.	Summa pro Cent.			
Stjernarps Herregaard	81	82	15	76	208	147	
Hfuleberg do.	58	52	"	53	131	70	
Sannarps do.	22	70	"	37	59	22	
Fjellalunde do.	25	100	21	33	69	23	
Eldsberga Præstegjeld	58	100	"	70	20	14	
do. By (ligger ved Stjernarp, hvor Syg- gen først udbrod) cr. 11 Gaarde	74	48	45	56	70	39	
Binberge Præstegjeld.	50	60	40	52	29	15	
38 Bøndergaarde . .	45	36	21	33	262	87	
I hele Provindsen eller 55 Steder	56	56	14	50	848	417	
Paa Wapno	"	"	"	"	"	*9	

Den største Dødelighed var paa Stjernarp, hvor Sygdommen først udbrod og vandt Raaderum inden Dyrlægen blev overbevist om, at det var den ondartede Lungesyge, samt i Eldsberga Sogn, hvori den nævnte Gaard er beliggende. Da Sygdommen ikke viste sig sildigere end d. 4de December og det kun i een By, og paa de andre Steder ikke sildigere end Mai 1849, antog de 3 fra Stockholm til Provindsen nedsendte Veterinairelever uden Betænkelse at kunne afreise efterat de af Sundheds-Collegiet for deres Ophold i Eggen bestemte 3 Maaneder vare til Ende. Men Provindsens Landsdyrdommer, som med udmærket

Iver og Nidkjærhed vaagede over de givne Forfritters Efterlevelse, tænkte ikke paa, at en og anden Bonde undlod at anmeldte sine syge Kreaturer, efterat Udbetalingen af den halve Erstatningssum for de syge og slagtede Kreaturer paa Regjeringens Befaling var ophørt, og han tillod Dyr lægerne at afreise. Man turde ogsaa have Aarsag til at formode, at en af disse Dyr læger ikke har været tilbørlig nøieregnende, idet Sygdommen kun i et enkelt Distrikt udbrød paa ny. Da man saaledes glædede sig i det trøstende Haab at skulle være blevet denne slemme Gjæst aldeles qvit, ophævedes al Spærring og det tillodes atter at holde Markeder. Men Sygdommen var ikke ophørt! Paa eet eller to Steder fandtes syge Dyr, endstjøndt de ikke vare blevne anmeldte, tvertimod paa en fiffig Maade vare unddragne Undersøgelsen, som muligt ei heller iværksattes med Strængbed. At idetmindste en af de paagjeldende Bønder vel var sig bevidst at hans Besætning var smittet, fremgik deraf, at han, saasnart Spærringen var ophævet, søgte at bortselge sit Dvæg. Herved udbredte Smitten sig til flere Steder og i Juni Maaned bragte Landshøvdingen i Erfaring, at forskjellige hastige Dødsfald vare indtrufne, og foretagne Undersøgelser bekræftede, at den ondartede Lungesyge atter græsferede i Halland. Den Mand, som saaledes er Aarsagen til Sygdommens gjentagne Udbrud, blev sat under Tiltale, men det Hele, han eier, vilde langtfra ikke kunne erstatte den Skade, der ved ham er forvoldet.

Den 15de October var, ifølge Dyrlægens Rapport, Sygdomstilstanden som følger:

Smittede Steder.	Besætningens Antal under Sygdommens Udbrud.	Antal af døde og slagtede.	pr. Cent døde.
40 Bondergaard.	331.	130.	40.

Paa Stiernary døde kun et enkelt Dyr, og da dette indtraf tidligere, optages Gaardens Besætning ikke her.

At Sygdommen paany udbrod, kan vel tildeels tilskrives den ene Dyrlæges mindre Paapasselighed, men for største Delen dog den Omstændighed, at Regjeringen for Tiden ophørte med at udbetale de syge Kreaturers halve Værdi naar de efter Dyrlægernes Ordre bleve slagtede. Dertil kom, at Ukyndighed og Ondskab søgte at dølge de syge Dyr, idet man tænkte at faae dem curerede eller praffede paa Andre.

Det er ikke de af Lungesyge creperede 557 Stfr. Dvæghoveder, som udgjøre det største Tab, men — Standsningen i al Kreaturhandel, Samfærdselens Afbrydelse, idet den svenske Bonde hyppigt kjører med Drex, Ophævelsen af alle Markeder, deraf følgende Falen i Priserne, m. m. En Malketo solgtes for 15 til 20 Rbd.

Man kan ikke tilskrive hverken Veterinairskolens Forstander eller Local-Autoriteterne nogen Skyld i disse Ulemper; men Sundheds-Collegiet og Cultus-Ministeriet have ikke villet tilraade Nedslagningen af det

syge Dvæg, — og Udfaldet taler tilstræffelig imod dette Misgreb. Danmark er saa heldigt at være sluppet nogenlunde fri for denne Dvægsyge og de mange Ulykker den fører med sig; man ynder ikke der halve Forholdsregler!

Nogle Bemærkninger med Hensyn til Plantningen af Piiil og Poppel.

Naar man betænker hvor almindelig bekjendt Nyttens er af disse Træarter baade som Brændemateriale og Hegn, samt hvor hensigtsmæssigt de anvendes som Læ, i Egne der ere fattige paa Træ, skulde man antage at Landmanden i og udenfor Bondestanden alt for længe siden var tilstræffelig bekjendt med den rigtige Fremgangsmaade med at plante Pilen og Poplen, og at denne Sag, der synes saa simpel og som Enhver dog mener at forstaae, ei behøvede nogen Forbedring. Men det er ikke saaledes. Vi see hele Rækker af Poppel og Piiil mislykkes, og at de, om de endog springe ud, meget hurtigt fortorre. Ved det Første ligger Feilen i Plantningen, og ved det Sidste i Bestæringen og Afstudsningen af Træerne.

Naar vi betragte den almindelige Maade hvorpaa Bonden sætter Pile- og Poppelstiklingerne i Jorden, saa see vi, at han enten gjør et Hul i Jorden ved Hjælp af en nedentil tilspidset Pæl, sætter derpaa Stiklingen deri og træder Jorden fast, eller at han,

naar Jorden er noget løsere, borer Hullet med selve Stiflingen, og lader denne sidde deri.

Man maa ved første Diefast erkjende, at denne Fremgangsmaade er meget skadeelig, da man maa forudsætte, at den med al Kraft i Jorden nedstufne Væl præsser Jorden saa fast sammen, at i det høist sjeldne Tilfælde, hvor Stiflingerne hvad Tykkelsen angaaer virkelig passe i Hullet, — hvilket paa Grund af deres forskjellige Størrelse næsten aldrig er Tilfældet — og slaaer Kibber, disse aldrig ere istand til at gjenembryde de af Vælen fastpresede Bægge i Hullet og søge den nødvendige Næring, hvilket useilbarligen maa føre Stiflingens Udæggelse med sig. Vi kunne endnu bedre overbevise os om det U hensigtsmæssige i denne Fremgangsmaade naar vi nøiere undersøge de fortorrede Stiflinger; vi finde da, at de fleste vakle og lettelig lade sig trække ud af Jorden.

Hvo kan vel tvivle paa Aarsagen og vil ikke indrømme, at det er disse med en Væl stufne Huller, som sædvanligt have et meget for stort Omfang og hvis indvendige Sider ere saa fast sammenpresede at Stiflingens fine Kibber ei kunne trænge igennem.

Støder man endelig Hullet med Stiflingen selv, saa kan det umueligen undgaaes, at Barken stræbes af, og at dette maa betragtes som Aarsag til dens Undergang.

Vil man undgaae alle disse Ulemper, og sikkre sine Piler og Poppelstiflinger en tilfredsstillende Væxt, saa maa man ei spare sig den Umage, at grave et Hul med Spaden for hver Stifling, 15—20 Tommer dybt, sætte Stiflingen midt i Hullet, kaste Jorden sam-

men derom og træde den fast. Paa denne Maade bliver Barken aldrig beskadiget, Jorden ligger tæt til og slutter om Stammen, som nu letteligen slaaer Rodder.

Med denne isinesfaldende feilagtige Fremgangsmaade ved Plantningen af disse nyttige Træarter er ogsaa hyppigt forenet en urigtig Bessjæren og Stevnen. Man hugger Grenene af tæt ved Stammen, hvor de ere udvorede, og betænker ikke, at de unge Skud nu maae bryde ud gjennem de haardeste Dele af Hovedet, hvilket ofte er umuligt, hvorfor Træet bliver sygt og gaaer ud.

Lader man derimod af enhver affugget Green blive siddende et Stykke af 3—4 Tommers Længde, saa kan Skuddet let bryde gjennem den bløde Bark og Træet ubehindret fortsætte sin Væxt.

**Resultat af Forsøg, foretagne paa
Lyffenssæde i Fyen, med den af
Professur Claubry anbefalede
Hørrødningsmethode*).**

(Meddeelt i nedenstaaende Indberetning til Indenrigsministeriet.)

Det høie Indenrigsministerium har, ifølge en Amts-
skrivelse af 20 Juli d. A., paalagt mig, i den sidst
forgangne Hørbøst at anstille Forsøg med en
Rødningsmaade, der er af Professur Claubry i
Paris, ved Hjælp af svovlsuurt Vand, hvilken
er beskrevet i et mig tilsendt Skrift med Titel „das
Flachsbereitungs-Verfahren des Professor Gaultier de
Claubry“ og at føre en Protocol over dette Forsøg,
saaledes som i Skriftet anviist og derefter at indsende
samme, med Betænkning om Udfaldet.

For at kunne foretage disse Forsøg rigtig, var
det nødvendigt at vælge, saavidt muligt, fuldkommen
eensartet Hør, til de forskellige Prøver, naar et rigtig
belysende Resultat skulde kunne ventes udbragt; og
det var derfor nødvendigt, paa Marken at sortere og
ordne Prøverne, saavel med Hensyn til Modenheds-
graden, Bærten, Tavernes Forlighed, Jordbunden,
hvorpaa Hørrøen groede m. m. Dette foretog jeg selv,
og saae mig nødsaget til at vælge Hør, der vorede

*) See Nærmere om denne Rødningsmaade i nærværende
Tidskrifts 12te Binds 2det Hefte.

ved en Udkant, langs en Brakgrøft, paa opdyrket Engjord, hvor Vandet ikke ganske kunde løbe af Grøften, og hvor altsaa nogen Suurhed var tilstede. Hørrer var, som en Følge deraf, noget fiinstenglet kort, med faa Froskapsler, af mager Natur, men meest eensartet.

Først den 12 Septbr. fik jeg denne Hør i Huus, da Veirliget i længere Tid havde været regnsfuldt.

Den 13 Septbr. blev afveiet 4 \mathcal{W} Hørstraa, opbunden hver for sig, indeholdende hver 15 Støver eller Bundter, ombunden løselig med Siv, og den 14 blev Rødningen paabegyndt saaledes:

- 1) Et Knippe paa 16 \mathcal{W} blev lagt i Vand i en Hørrødningsgrøft paa sædvanlig Maade.
- 2) Et Ditto blev ligeledes lagt i en Hørgroft, men stærkt bedækket med Mudder.
- 3) og 4) De tvende andre udsøgte Knipper bestemtes til Rødningen i Svovlsyren.
- 5) Et Knippe paa 16 \mathcal{W} , men taget lige for Haanden, da jeg ikke havde mere af den Udsøgte, bestemte jeg til at landrødes.
- 6) Og endelig tog jeg 16 \mathcal{W} , som skulde rødes i rindende Vand, men deelte det senere, lagde den halve Deel i rindende Vand, og bestemte den anden Halvdeel til Neddykning i frisk Vand, jevnfides med Portion C (eller Nr. 4), der skulde neddyppes i svovlsuurt Vand, for at kunne gjøre sammenlignende Forsøg.

De under Nr. 1 og 2, vil jeg benævne med Portion A Nr. 1 og A Nr. 2; Nr. 3 og 4 med Portion B og C, ligesom i Bogen; og Nr. 5 og 6, D og E.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.
Septbr. 14. Kl. 4.	Septbr. 14.	Septbr. 14. Kl. 1.
<p>16 ℥ Hørstraa nedlagdes i Køde i Hørgrøfter. Dette Arbejde medtog 5 Minutter.</p>	<p>16 ℥ Hørstraa nedlagdes i Køde i Hørgrøfter, stærkt bedækket med Mudder; der udfordrede 5 Minutters Arbejde.</p>	<p>16 ℥ Hørstraa 15 Støver blev nedlagt i et Kar med Vand og bedækket med Træ. Medtog 5 Minutter.</p> <p>—</p> <p>En Blanding af 240 ℥ Vand og 1 Lod Svovlsyre tilveiebragtes, der medtog 15 Minutter Arbejde.</p> <p>15 Septbr. Hørrn blev liggende urørt.</p>
5 Minutter	5 Minutter	20 Minutter

a i n g.

Portion C.	Portion D.	Portion E.
Septbr. 14. Kl. 1.	Septbr. 14.	
<p>16 \mathcal{L} Hørstaa i 15 Støver blev neddyppet i Bækken, der indeholder tilstrækkelig dybt, klart og blødt Vand, og derpaa lagt paa Træhykker efter Anviisning, medtog 4 Minutter.</p>	<p>16 \mathcal{L} Hørstaa blev udbredt paa en Eng; den indtog 80 \square Alen. Arbeidet medtog 5 Minutter.</p>	
<p>En Blanding af 168 \mathcal{L} Vand og 13$\frac{1}{2}$ Rod Svovlsyre tilveiebragdes, der medtog 15 Minuters Arbeide.</p>		
15 Septbr.		
<p>Hørren blev neddyppet i det svovlsure Vand. Dette medtog 7 Minutter.</p>		
26 Minutter	5 Minutter	

Det bemærkes at Thermometret
N o b =

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.
		<p>16 Septbr. Kl. 8. Hørrer blev lagt i Syren, der med- tog 4 Minutter.</p> <p>17 Septbr. Hørrer blev lig- gende.</p> <p>18 Septbr. Hørrer blev op- taget, den var ganste gul (dens oprinde- lige Farve).</p>
<p>19 Septbr. Hørrer blev efter- seet; 1 Minut.</p>	<p>19 Septbr. Hørrer blev efter- seet; 2 Minutter.</p>	<p>19 Septbr. Hørrer bliver lagt i Bækken nedtryk- ket med Træ. 5 Minut.</p>
<p>Transp. $\frac{1 \text{ Minut}}{5 -}$ 6 Minut.</p>	<p>Transp. $\frac{2 \text{ Minut.}}{5 -}$ 7 Minut.</p>	<p>Transp. $\frac{9 \text{ Minut.}}{20 -}$ 29 Minut.</p>

viste 13° Barme om Middagen.
n i n g.

Portion C.	Portion D.	Portion E.
<p>16 Septbr. Kl. 8. Neddypningen gjentoges, som medtog 7 Minutter. NB. den i Bogen omtalte syrlige Lugt bemærkedes.</p>		<p>16 Septbr. Kl. 8. 7 Støver neddypedes i Bækken, som medtog 4 Minutter.</p>
<p>17 Septbr. Neddypningen medtog 7 Minutter. Lugten var som igaar.</p>		<p>17 Septbr. Neddypning 4 Minutter.</p>
<p>18 Septbr. Neddypningen medtager 7 Minutter, den begynder at blive graaplettet, saaledes som Hør, der landrodes i fugtigt Veir.</p>		<p>18 Septbr. Neddypningen medtog 4 Minutter.</p>
<p>19 Septbr. Neddypningen gjentoges; 6 Minutter.</p>		<p>19 Septbr. Neddypning; 4 Minutter.</p>
<p>27 Minut. Transp. 26 — 53 Minut.</p>	<p>Transp. 5 Minut.</p>	<p>16 Minutter.</p>

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.
<p>24 Septbr. Hørren var sær- dig, den blev afvad- stet, optrukken og op- stillet, hvilket med- tog 15 Minutter.</p>		<p>20 Septbr. Kl. 8. Hørren blev op- taget af Bækken og atter lagt i det sure Band. Den er al- deles raa. 5 Mi- nutter.</p> <p>21 Septbr. Hørren blev hen- liggende i det sure Band.</p> <p>22 Septbr. Hørren blev hen- liggende.</p> <p>23 Septbr. Hørren blev hen- liggende.</p> <p>24 Septbr. Hørren blev hen- liggende.</p>
<p>15 Minut. Transp. 6 — 21 Minut.</p>	<p>Transp. 7 Minut.</p>	<p>5 Minut. Transp. 29 — 34 Minut.</p>

viste 14°. ,
n i n g .

Portion C.

20 Septbr. Kl. 8.

Hørren blev lagt i Bækken, den var ikke rødret nok, men meget forplettet. 5 Minutter.

21 Septbr.

Hørren blev op- taget af Bækken og neddyppet i Syren, der medtog 12 Mi- nutter.

22 Septbr.

Neddyppningen gjentoges. 7 Mi- nutter.

23 Septbr.

Neddyppningen gjentoges. 7 Mi- nutter.

24 Septbr.

Hørren var til- stræffelig rødret, dog stærk i Noden, sjør i Toppen. Den blev lagt i reent Vand, 8 Minutter.

39 Minut.

Transp. 53 —

92 Minut.

Portion D.

Portion E.

20 Septbr.

Hørren blev ned- dyppet, den er fort- plettet. 4 Minutter.

21 Septbr.

Neddyppningen gjentoges. 4 Mi- nutter.

22 Septbr.

Neddyppningen gjentoges. 4 Mi- nutter.

23 Septbr.

Neddyppningen gjentoges. 4 Mi- nutter.

24 Septbr.

Hørren var til- stræffelig rødret; den havde de samme graae Pletter som Portion C.

16 Minut.

Transp. 16 —

32 Minut.

Transp. 5 Minut.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.
	<p>25 Septbr. Hørren var tilstrækkelig rød. Dens Badstning, Opstrækning og Opstilling medtog 15 Minutter.</p>	<p>25 Septbr. Hørren blev henliggende.</p>
<p>27 Septbr. Hørren udrystet og sat i Hof, der medtog 2 Minutter.</p>	<p>27 Septbr. Hørren udrystet og sat i Hof. 2 Minutter.</p>	<p>26 Septbr. Hørren blev liggende i det sure Band.</p> <p>27 Septbr. Ligesaa.</p>
<p>1 Octbr. Hørren blev bunden og vog 12½ W.</p>	<p>1 Octbr. Hørren blev bunden og vog 13 W.</p>	<p>28, 29 og 30 Septbr. blev Hørren henliggende i det svovlsure Band.</p>
		<p>1 Octbr. Hørren blev lagt ned i Bæffen, hvortil brugtes 3 Minutter.</p>
<p>2 Minut. Transp. 21 — 23 Minut.</p>	<p>17 Minut. Transp. 7 — 24 Minut.</p>	<p>3 Minut. Transp. 34 — 37 Minut.</p>

frost.
ning.

Portion C.	Portion D.	Portion E.
25 Septbr.	25 Septbr.	25 Septbr.
Hørren blev op- sillet til Tørring, dertil brugtes 15 Minutter.	Hørren blev vendt, som medtog 2 Mi- nutter; den begyn- der at blive graa- broget, der altid er en Følge af Lustens Indvirkning paa Hørren i vaadt Veirlig.	Den Deel af denne Hør, der var lagt i rindende Vand blev optrukken og spredt.
27 Septbr.		27 Septbr.
Hørren blev ud- drysset, der medtog 3 Minutter.		Den neddyppede Hør blev sat i Hof, (d. e. udrysset og op- sillet i en feglefor- mig Figur); 2 Mi- nutter.
1 Octbr.	1 Octbr.	1 Octbr.
Hørren blev tør, den blev bunden og vog 13½ F.	Hørren blev op- taget og sat i Hof. Dertil 4 Minutter.	Hørren var tør, blev bunden og vog 8 F.
18 Minut.	6 Minut.	2 Minut.
Transp. 92 —	Transp. 5 —	Transp. 32 —
110 Minut.	11 Minut.	34 Minut.

Portion B.

2 Octbr.

Hørren var endnu ubearbeidelig, den blev igjen lagt i Syren, hvortil brugtes 4 Minutt. Samme Dag deelte jeg Hørren, og lagde den halve Deel i reent Vand i et Kar, medens den anden Halvdeel blev liggende i det svovlsure Vand.

Efter denne Tid maatte jeg forlade Hjemmet, og saaledes over-

3 Octbr.

Hørren i begge Kar blev henliggende.

4, 5, 6, 7, 8 og 9 Octbr.

Ligesaa.

10 og 11 Octbr.

Hørren i det rene Vand begynder at skjernes, den i Syren derimod ikke.

4 Minut.

Transp. 37 —

41 Minut.

frost.
ning.

Portion D.	Portion E.
2 Octbr.	2 Octbr.
Hørren blev bunden og vog 14 \mathcal{R} .	Den i rindende Vand lagde Hør blev bunden, den vog $5\frac{1}{2}$ \mathcal{R} , der med de neddyppede 8 \mathcal{R} udgjør $13\frac{1}{2}$ \mathcal{R} .

lade Tilsynet med Hørren til een af mine Folk.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.
		<p data-bbox="816 336 944 371">12 Octbr.</p> <p data-bbox="737 381 1019 586">Hørren, som ligger i det rene Vand, er nu tilstrækkelig rødet, den bliver optaget og opstillet til Tørring.</p> <p data-bbox="737 586 1019 927">Hørren i det svovlsure Vand er endnu stærk, raa, fun enkelte Laver dybest nede paa Bunden af Karret begynde at løsnes fra Stoffen. Den optages af det sure Vand og lægges i reent Vand.</p> <p data-bbox="737 972 1019 1090">13, 14 og 15 Octbr, bliver Hørren liggende i reent Vand.</p> <p data-bbox="816 1135 944 1170">16 Octbr.</p> <p data-bbox="737 1180 1019 1385">Denne, Deel af Hørren er nu ogsaa færdig, den blev opstillet, tørret og vogn da tillige med 1ste Deel 12½ B.</p>
<p data-bbox="163 1402 443 1506">Bægt 12½ B. Arbeidstid til Rødning 23 Minutter.</p>	<p data-bbox="453 1402 733 1506">Bægt 13 B. Arbeidstid til Rødning 24 Minutter.</p>	<p data-bbox="785 1402 1019 1506">Bægt 12½ B. Arbeidstid til Rødning 37 Minutter.</p>

ing.

Portion C.

Portion D.

Portion E.

Bægt $13\frac{1}{2}$ T. Ar-
bejdstid til Rødning
10 Minutter.

Bægt 14 T. Ar-
bejdstid til Rødning
11 Minutter.

Bægt $13\frac{1}{2}$ T. Ar-
bejdstid til Rødning
34 Minutter.

Lørring ved Sib.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.	Portion C.	Portion D.	Portion E.
Hørrens Bøgt utørret 12½ \mathcal{D} tørret 11 -	Hørrens Bøgt utørret 13 \mathcal{D} tørret 11 -	Hørrens Bøgt utørret 12½ \mathcal{D} tørret 12½ -	Hørrens Bøgt utørret 13½ \mathcal{D} tørret 12 -	Hørrens Bøgt utørret 14 \mathcal{D} tørret 11 -	Hørrens Bøgt utørret 13½ \mathcal{D} tørret 11½ -
<u>Swinding 1½ \mathcal{D}</u>	<u>Swinding 2 \mathcal{D}</u>	<u>Swind. Intet</u>	<u>Swinding 1½ \mathcal{D}</u>	<u>Swinding 3 \mathcal{D}</u>	<u>Swinding 2½ \mathcal{D}</u>

Det bemærkes at de forskellige Portioner toge lige megen Tid til Lørringen, med Undtagelse af Portion D, som var noget mere fugtig; men, da dette ikke er en Folge af den særegne Rødningsmaade, ansees det ufornødent, at anføre Arbeidstiden ved dette Arbejde.

Brydning.

Ny Ræffe. 13 S. 1 S.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.	Portion C.	Portion D.	Portion E.
Hørrens Vægt før Brydningen 11 \mathcal{D}	Hørrens Vægt før Brydningen 11 \mathcal{D}	Hørrens Vægt før Brydningen 12 $\frac{1}{2}$ \mathcal{D}	Hørrens Vægt før Brydningen 12 \mathcal{D}	Hørrens Vægt før Brydningen 11 \mathcal{D}	Hørrens Vægt før Brydningen 11 $\frac{1}{4}$ \mathcal{D}
efter $8\frac{1}{2}$ -	efter 9 -	efter $8\frac{1}{2}$ -	efter $8\frac{1}{2}$ -	efter 9 -	efter $7\frac{3}{4}$ -
Svinding $2\frac{1}{2}$ \mathcal{D}	Svinding 2 \mathcal{D}	Svinding 4 \mathcal{D}	Svinding $3\frac{1}{2}$ \mathcal{D}	Svinding 2 \mathcal{D}	Svinding $3\frac{1}{2}$ \mathcal{D}

113

Med Hensyn til Arbejdstiden, da hengif omtrent 20 Minutter til Brydningen af hver Portion. Portion B tog noget længere Tid, men dette var ikke en Følge af Rødningsmaaden, da den halve Deel var ganske som A Nr. 1 og 2 at bearbejde, men af, at den anden Halvdeel var vel stærk, eller vel lidet rødet.

Sfjetningen.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion C.	Portion C.	Portion D.	Portion E.
Hørrøns Bægt førend Sfjet- ningen 8½ P eller 272 P eller { 60 - Hør 13 - Bl. Svind. 199 P.	Hørrøns Bægt førend Sfjet- ningen 9 P eller 288 P eller { 41½ - Hør 14 - Bl. Svind. 232½ P.	Hørrøns Bægt førend Sfjet- ningen 8½ P eller 272 P eller { 44 - Hør 7 - Bl. Svind. 221 P.	Hørrøns Bægt førend Sfjet- ningen 8½ P eller 272 P eller { 29 - Hør 14 - Bl. Svind. 229 P.	Hørrøns Bægt førend Sfjet- ningen 9 P eller 288 P. eller { 58 - Hør 13 - Bl. Svind. 217 P.	Da Hørrøns med Børrøns Hør allerede i sit Re- sultat er opnaet ved Hørrøns, har jeg udeladt vibere Optegnelser angaaende samme.

Sfjetningen er foretaget paa Maskine af een Mand, (mig selv nemlig igjennem alle Ar-
bejder) med den fornødne Trækraft, Hver Portion medtog 1 Time omtrent, med Undtagelse
af Portionen B, hvoraf Halvdelen var vel stærk, og hvortil brugtes 1½ Time, men da denne
længere Arbejdstid ikke kan ansees som en Følge af den særegne Hørrønsmaade, som ved denne
Sort var anvendt, er den uden Betydning med Hensyn til Bedømmelsen af Hørrønsmethoderne.

Heglingen.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.	Portion C.	Portion D.
Effjettet Hør 60 Lb.	Effjettet S. 41½ Lb.	Effjettet Hør 44 Lb.	Effjettet Hør 29 Lb.	Effjettet Hør 58 Lb.
beglet do. 31 -	beglet do. 25 -	beglet do. 23 -	beglet do. 17 -	beglet do. 36 -
flint Blaar 21 -	flint Blaar 12 -	flint Blaar 17 -	flint Blaar 9 -	flint Blaar 16 -
g. do. 8 -	g. do. 4½ -	g. do. 4 -	g. do. 3 -	g. do. 6 -
60 Lb.	41½ Lb.	44 Lb.	29 Lb.	58 Lb.

At der ingen Svinding er anført ved Heglingen, er en Følge af, at jeg ikke er i Besiddelse af mindre Lodder end 1 Lob, og at Hørren efter Effjetningen er veiet med en almindelig brugelig Dvervægt, saaledes at Vægten er flaaet godt til Barenne, som naar de sælges.

Hver Portion har omtrent medtaget ½ Lime til Heglingen, men med omtrentlig Forandring efter Svantiteternes Størrelse. De vare ikke lige lette eller behagelige at begle, men Dvgivelse af Tiden i Minutter betegner aldeles Intet med Hensyn til Rødningsmaadernes forskellige Indvirkninger paa Heglingen.

B e r b i.

Portion A Nr. 1.	Portion A Nr. 2.	Portion B.	Portion C.	Portion D.
31 Lod Sør à 2 Mf. 8 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er . . . 2 Mf. 6 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	25 Lod Sør à 2 Mf. 6 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er . . . 1 Mf. 14 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	23 Lod Sør à 2 Mf. 6 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er . . . 1 Mf. 12 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	17 Lod Sør à 2 Mf. 2 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er . . . 1 Mf. 2 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	36 Lod Sør à 2 Mf. 2 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er . . . 2 Mf. 6 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .
21 Lod fint Blaar à 16 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 10 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	12 Lod fint Blaar à 16 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 6 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	17 Lod fint Blaar à 16 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 8 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	9 Lod fint Blaar à 16 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 4 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	16 Lod fint Blaar à 16 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 8 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .
8 $\frac{1}{2}$ lb. gr. Bl. à 12 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . pr. \mathcal{D} er . . . 3 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	4 $\frac{1}{2}$ lb. gr. Bl. à 12 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . pr. \mathcal{D} er . . . 1 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	4 Lod gr. Bl. à 12 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . pr. \mathcal{D} er . . . 1 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	3 Lod gr. Bl. à 12 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . pr. \mathcal{D} er . . . 1 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	6 Lod à 12 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 2 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .
13 Lod Svinglebl. à 6 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 2 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . ialt 3 Mf. 6 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	14 $\frac{1}{2}$ lb. Sffjettblaar à 6 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 3 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . ialt 2 Mf. 8 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	7 Lod Sffjettblaar à 6 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 1 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . ialt 2 Mf. 7 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	14 $\frac{1}{2}$ lb. Sffjettblaar à 6 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 2 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . ialt 1 Mf. 10 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .	13 $\frac{1}{2}$ lb. Sffjettblaar à 6 $\frac{1}{2}$ pr. \mathcal{D} er 2 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} . ialt 3 Mf. 3 $\frac{1}{2}$ \mathcal{B} .

Det bemærkes at af Portion A Nr. 1 kunde endeel vere tjenlig til Høstere Priser, til f. Ex. 3 Mf. pr. \mathcal{D} . Men da der Intet fandtes i A Nr. 2 eller B, saa viser dette, at der dog maa have været nogen Korffiel paa Høstrens Saverighed, Hjøndt dette ikke kunde opdages ved Sørteringen paa Marken. Det beviser derfor Intet, om jeg ved at hagle noget af denne finere, derved kunde forsøge Høstern Noget paa dette Nr.

Til foranstaaende Optegnelser maa jeg endnu knytte nogle Bemærkninger:

Hørren A Nr. 1 er rødet paa sædvanlig Maade i klart blødt Band, der blev dækket og sænket med mudderfri Substantser, for at undgaae al Paavirkning af Mudder, med Hensyn til Farven. At denne Prøve gav det bedste Resultat, tør jeg ikke ansee som en Følge af Rødningen, da Nr. 2, der var dækket med Mudder, efter min Overbeviisning, maatte ville give eens Resultat, med, eller uden denne Bedækning. Disse to Prøver vare rødede ligelig og godt, saa den Lave deri fandtes omtrent indvandt. Nr. 2 blev anlagt for at gjøre Prøve med den og andre Sorter, ved Blegning eller Udfogning, hvilket min Fraværelse fra Hjemmet i flere Maaneder imidlertid har forhindret mig fra at faae udført. Det er nemlig bekjendt at Bonden, især tidligere, almindelig brugte at sænke sin Hør ved at lægge Træ eller Græstørv derpaa; dette er imidlertid uoverkommeligt ved en større Høravl, da Træet deels mangler, deels er for kostbart, og ialtsald skal kjøres til og fra Rødningsstedet, som ofte er langt borte, og Græstørvs Gravning skader Eng eller Mose. Mudderet derimod findes i Graven eller Groften, kan tages der, med dertil indrettede Mudderskuffer, og falder tilbage ved Bendingen af Hørren, naar den skal optrækkes. Som bekjendt, farver Mudder eller Band i Torvegravene, hvis Torv indeholder nogen Bjergolie, Hørren graa, meer eller mindre, efter Hørens Natur, medens Bandet i Torvegrave med mosagtig Torv, ikke meddeler nogen Farve. Denne Farve

mene nogle Theoretikere, er en Mangel, medens tilvante Kjøbere ingenfinde dable den, men Flere ansee den for den bedste, og paastaae, at den graa bliver hvidere ved Udfogningen end den lyse, hvilket dog kan være en Folge af en bedre Behandling i det Hele, netop af dem, som anvende denne Rødningssmaade. Hvad Hørren B angaaer, da er dens Couleur aldeles liig Nr. 1 A.; den beholdt sin gule Farve, saalænge den laae i Vandet, hvor Luften ikke kunde virke paa den, men forandrede sig til en lysgraa, ved Tørringen. Det samme er Tilfældet med vandrødet Hør; denne beholder sin oprindelige Farve, saalænge den er i Vandet, om den ogsaa er dækket med Mudder, der iffun berører Rønden, da Hørren staaer skraaet i Vandet, og fun vender Røden op til Overfladen (Hørren ligger naturligviis i reent klart Vand under Bedækningen) og først, naar Hørren kommer i Berørelse med Luften, eller dens Ilt, anslaaes den og bliver mørk, baade uden og inden i Stoverne. (Hør, som rustes grøn, og strax lægges i Vand, bliver hvid, er Laven for moden, guulagtig, umoden, sfjør; undertiden guul i Røden og hvid men sfjør i Topenden). Prøven B. har aldeles Intet forud for den vandrødede Hør, Fibrene ere ingenlunde mere adskilte, den er snarere mere tør, end blødere end A Nr. 2, og af ringere Bonitet end A Nr. 1 (For megen Vadskning gjør Hørren tør og sprød). Gjør Svovlsyren nogen Virkning, maatte det, efter Forsøget at domme, synes at være, at den forhindrer Rødningen, uden hvilken den dog ikke kan bearbejdes. Prøven C, var sfjør i

Toppen, og faldt ved Bearbejdningen, hvilket maatte blive Tilfælde ved denne Rødningssmaade; thi, om man ogsaa kunde forhindre, at den blev sølelig varm, som strax maatte bedærve den, saa var det umuligt at forhindre, at Atmosphærens Varme, i Forbindelse med Luftens Afgang og Fugtigheden, bragte en saadan Varmegrad tilstede, at tilstedeværende Frøforn spirede, hvilken allerede er al for stor. Farven blev lig den landrødete Hør, og som denne tør og sprød. At Syren ikke fremmede Rødningen eller gavne, viser den Deel af Portion E, som paa samme Tid neddyppedes i reent Vand; thi denne blev rødte i samme Tid, og giver netop samme Product, saavel hvad Farve, som Bonitet angaaer.

Landrødningssmaaden er den billigste, letteste, og giver ikke det mindste Udbytte, men den udfordrer en stor Spredeplads, som maa holdes fri for Dvægets Afgang, og Hørrer er udsat for at blæse sammen og blive ured. Desuden giver den en Couleur, der gjør den uskikket til Handelsvare, graa, graaplettet med Variationer efter Veirliget, men som vanskelig lader sig blege. Hørrer bliver strid og tør, naar den rødtes tilpas. Almindelig er landrødte Hør blød, men dette er, fordi den sædvanlig rødtes for stærkt; gjennemstiffes af Græsset, idet Plantelimen, som binder Fibrerne sammen, ogsaa opløses, men paa Tavens Beføstning. Denne Hør er ialmindelighed lettere at bearbejde end vandrødte Hør.

Forsøget med Rødning i rindende Vand gav intet tilfredsstillende Resultat; thi Hørrer var gjennem-

trængt af visse Vanddyr, som filtrerede den, den blev faldet, og den løsnede Lave blev blaaret af Vandets Gjennemtrængen.

Ved Rødning frembringes en Opløsning, saaledes at naar Gjæringen er indtraadt paa det Punkt, at Laven er løsnet fra Stoffen, da er Hensigten med Rødningen tilveiebragt; dette er en begyndende Forraadning, der ogsaa bemærkes ved Lugten, og som især findes i Vandet, og bemærkes tydeligst, naar Hørren er optrukken af Vandet, og dette bortdunster. Hørren beholder noget af denne Lugt i længere Tid, og naar den har ligget sammenpakked i en liden Vandmasse, eller Vandet været benyttet flere Gange, da faaer Hørren en endnu mere ubehagelig, endog syrlig Lugt. Vil man afvadske Hørren godt, med den fornødne Barsomhed, i reent Vand, forsvinder for en stor Deel Lugten, og Hørrens Farve bliver noget lysere derved, ligesom den Anke, at vandrodet Hørstriaa støver meget, der vel maa forståes saaledes, at endeel Dynd bliver i den fra Rødningen, bortfalder. Den saakaldte patenteerte Rødningsmaades Fortrin i denne Henseende, taber derved, med Hensyn til Lugten, for en Deel, og med Støvet, aldeles sin Betydning. Og hvad det Forste angaaer, maatte man kunne opnaae det samme uden Syren, blot ved jævnlig at give reent Vand. Det synes ikke, at den fortyndede Svovlsyre har nogen ædende Kraft; men var det Tilfældet, kunde Hørrens Støv, der kunde indeholde saadanne Bestanddele, vel endog blive meget farlig.

Med Hensyn til det mindre Udbytte af de for-

ffjellige Prøver, maa jeg bemærke at dette maastee kunde være blevet noget større ved Haandkrafts Anvendelse, ved Skjetningen, istedet for med Massine, at der nemlig kunde blevet mere Hør og færre Blaar, eller flere Hagleblaar og færre Skjetteblaar, men at dette ialtfald dog ikke har nogen Indflydelse paa Opgavens Løsning, som er Bedømmelse af forskjellige Rødningsmetoder. Med Hensyn til denne troer jeg nu at have fremstillet Resultatet af det mig overdragne Hverv, saagodt det er mig muligt, og som jeg haaber, tilstrækkelig, og hvad der er mig bevidst, aldeles upartist; og tillader mig saaledes at fremsende dette, med Bøn om Tilgivelse, at det indkommer saa seent, der er en Følge af at jeg, førend Prøvens Tilendebringelse, maatte forlade Hjemmet, for at være nærværende ved Rigsdagen.

Lykkensæde den 28de Decbr. 1850.

Underdanigst
G. Schroll.

Forædlet Provstirug.

(Et Brev til Udgiveren.)

Efter Lovte har jeg herved den Fornoielse, ifølge D. B's. Ønske, at tilstille Dem nedenstaaende Beretning: om hvad der har givet mig Anledning til at foretage en Forædling af den her i Egnen saaede Provstirug, og den Maade jeg har gaaet frem paa i flere Aar for at fuldføre den.

Bed at betragte min Provstirug før Høsten i 1845 (Sæden dertil havde jeg saaet fra Provstiet Aaret forud og betalt med 8 Rbd. pr. Td.), fandt jeg nemlig, ved noie Undersøgelse, at min Rug, saavelsom Naboernes, bestod af mange forffjellige Afarter, hvoraf en Deel vare saa maadelige at de aldrig burde findes paa nogen Rugmark, hvilket foranledigede mig til at gjøre Forsøg paa at forædle min Provstirug, ved at gaae frem paa samme Maade som Kunstgartnerne gjøre, naar de forædle forffjellige Planter og Blomster, hvor der tages Frø af de bedste Planter og vedblives dermed i flere Aar indtil Siemedet er opnaaet.

Resultatet af de i 5 Aar gjorte Forsøg ere følgende: I Høsten 1845 udsøgte jeg nemlig: af Provstirugen paa Marken de bedste Ar, og samlede saaledes en Pægel Rug, der samme Aar blev radsaaet i min Have, hvorefter jeg avlede 14½ Potter (58 Fald). Kærnerne i denne Afgrøde var betydeligt større og bedre, end den Rug, jeg avlede samme Aar paa Marken. Af denne Afgrøde udsøgte jeg de bedste Ar, saa-

Iedes at jeg fik $\frac{1}{2}$ Pot Rug, der samme Aar blev radsaaet i Haven, de øvrige 14 Potter bleve radsaaede i Marken. I Høsten 1847 avlede jeg a) efter Udsæden $\frac{1}{2}$ Pot i Haven: 42 $\frac{1}{2}$ Potter (84 Fod); før denne høstedes, blev udsøgt 15 af de bedste Planter og optagne med Rod, og blandt disse fandt jeg et Pragteremplar, der havde 30 Ar, som i alt gav 1292 Kjerner af en særdeles lys Farve, — korte runde Kjerner, som jeg ansaae for at være af en udmærket Bestaffenhed. Denne Afgrøde blev atter radsaaet i Haven i Efteraaret 1847 tilligemed Afgrøden af de øvrige 14 Planter, der gave 4 $\frac{1}{2}$ Pægel, hver Afart for sig; de 42 Potter blev bredsaaet i Marken. b) Efter Udsæden i 1846 af de 14 Potter i Marken, blev avlet 5 Td. $\frac{1}{2}$ Skp., hvoraf i Efteraaret 1847 blev bredsaaet i Marken 4 $\frac{1}{2}$ Td. i en Mark for sig selv (4 $\frac{1}{2}$ Td. Vand.) Afgrøden af denne Udsæd viste sig det paafølgende Aar, ved at sammenligne den med min anden Provsirug, langt stærkere saavel i Straa som i Kjerne.

Efter Udsæden (i 1847) 1) af de 1292 Kjerner i Haven, avlede jeg 11 $\frac{1}{2}$ Potter, og efter 1 $\frac{1}{2}$ Pægel, 14 Planter, 1 $\frac{1}{2}$ Skjeppe. 2) Efter Udsæden af de 42 Potter avlede jeg 10 Td. 1 Skp. 3) Efter Udsæden af 4 $\frac{1}{2}$ Td. avlede jeg circa 60 Td. *), hvoraf jeg solgte samme Efteraar til Sæd 36 Td. à 8 Rbd. pr. Td.

I Efteraaret 1848 blev de 11 $\frac{1}{2}$ Potter radsaaet

*) Det bemærkes, at en Deel af denne Rug blev strax efter at den var saaet angreben af Orm (Bygstarslarven); ellers var Afgrøden bleven større.

i Marken, og i 1849 gav denne Udsæd 4 Traver (à 60 Neeg), men formedelst den Skade Rugen tog i Blomstertiden af Storm, gav den kun 2 Td. 1 Skp. Ligeledes blev i 1848 de 10 Td. 1 Skp. bredsaet, men gav kun et Udbytte i 1848 af omtrent 7 Fold af samme Marsag, som ovennævnt (endstjondt der avledes 11½ Trave pr. Td. Land); deraf blev solgt til Sæd samme Efteraar circa 24 Td. til 8 Rbd. pr. Td.

I Efteraaret 1849 blev Afgrøden af Pragteremplaret eller 2 Td. bredsaet, som i Høsten 1850 gav et Udbytte af 20 Tdr.; deraf har jeg nu i afvigte Efteraar selv saet 14 Td., og solgt til Sæd 6 Tdr. à 10 Rbd. pr. Tønde.

Samtidig med den sidstnævnte Rugart, har jeg blandt andre ogsaa optrukken en smuk lys Rug, med noget længere og større Kjerner end denne, som efter 1 Kjerne, saet i 1846, kun gav i 1847 200 Kjerner, altsaa circa $\frac{1}{4}$ mindre Udbytte end det nævnte Pragteremplar, og ved fremdeles at saae den i de 4 Aar, har jeg ikke bragt den til mere end til 1 Td. 1 Skp., som er saet i afvigte Efteraar; Frugtbarheden af denne har altsaa i dette Tidrum kun været $\frac{1}{3}$ Deel imod hiin, og det er sandsynligt at jeg til Efteraaret forkafter denne tilligemed alle de øvrige Arter, jeg har trukken frem, og alene beholder den Rug, der er kommen fra Pragteremplaret i 1847, der fra 1 Kjerne, saet i 1846, formerede sig saaledes, at jeg i Høsten 1850 fik 20 Tdr., og som har beholdt samme Dannelse og lyse Farve, som den havde i 1847, saa at den maa være at ansee som en constant Rug-

art, og herefter vil fore Navnet af „Scheelsminde-Rug Nr. 1.“ En Prøve deraf følger hermed, som den blev avlet i afvigte Høst, til behageligt Eftersyn.

Derfom nu den Rug, jeg avler af denne Art, i dette Efteraar kan blive anvendt til Sæd, og Frugtbarheden vil tiltage som hidtil, vil den om faa Aar udbrede sig i Landet.

En lignende Forædling har jeg foretaget med den brune Hvede, hvorved jeg har faaet en meget smuk og eensartet Sæde-Hvede, hvoraf jeg i de 2de sidste Aar har solgt en stor Deel til Sæd her i Egnen, hvor Hvedavlens begynder at udbrede sig.

Jeg har nu saaledes efter min bedste Evne givet Dem en Beretning om den foretagne Forædling, hvorved jeg er kommen til et Resultat, der er overgaaet mine Forventninger, og hvorved jeg ikke alene selv har havt en betydelig Fordeel, formedelst Salg af Sæderug, men jeg haaber at jeg ogsaa derved skal have gavnet mine Medborgere i Landbruget, saavel ved at forstaafe dem en ny Rugart, som ved at oplyse dem om Maaden, hvorledes der paa faa Aar kan frembringes forædlede Kornarter, naar derpaa anvendes den behørig Opmærksomhed.

Scheelsminde pr. Aalborg, d. 12te Juni 1851.

Ærbødigst

S. Hansen.

Literatur.

- 1) Om Bigtigheden af Sjyllands Handelsforbindelse med England af Dr. phil. C. M. Poulsen. Kjøbenhavn 1851.
- 2) Bemærkninger om Behandlingen af de nybste Producter for det engelske Marked meddeelte i et Brev fra London Decbr. 1850 til Dr. phil. C. M. Poulsen. Kjøbenhavn 1851.

(Af Docent B. S. Tørgensen.)

Det er en gammel og ikke ubegrundet Klage, at vor Presse beskæftiger sig langt mindre med Spørgsmaal vedkommende materielle Interesser end ønskeligt er. I Henseende til Agerdyrkningen er det en Kjendsgjerning at den, idetmindste indtil den sildigste Tid, langt fra ikke hverken af Pressen eller Statsstyrelsen er værdiget den Opmærksomhed som dens indgribende Bigtighed for Landet gjør Fordring paa; og selv nu maa man indrømme, at det mere er den politiske Interesse der har knyttet sig til Landbospørgsmaalet end selve Agerdyrkningen, der har tildraget sig Pressens Opmærksomhed, medens dog begge paa det nøieste ere knyttede til hinanden. Selveiendoms Fortrin for Fæste erkjende vi fuldkommen, men vi tro, at denne ikke fremmes paa nogen bedre Maade end ved at bringe Fæsteren til at dyrke sin Jord paa en indsigtsfuld Maade, og derved sættes istand til at samle en Capital, hvorved han kan erhverve sig den mere uafhængige Besiddelse. Der kan siges meget imod Fæstevæ-

fenet, men vi tør paaftaae, at Agerdyrkeren i flere af Europas bedst dyrkede Lande er stillet under langt ugunstigere Forhold end Hæsteren hos os; ofte er han kun Forpagter paa meget kort Tid, uden at han derfor lader sig afholde fra at foretage Forbedringer, der paa samme Tid forsøge Landets Production og bringe ham selv Fordeel.

De to Smaa skrifter hvorpaa vi tillade os her at henlede Læserens Opmærksomhed fortjene at læses og lægges paa Hjerte af enhver Landmand. De ere udgaaede fra en Forfatter, der forener en stor Interesse for Agerdyrkningens Fremskridt med et nøie Beskjendtskab til Forholdene og et praktisk Blik der veed at træffe det Rette.

Fra det Dieblif, da de engelske Havne aabnedes for fremmede Landes Agerdyrkningsprodukter maatte Opmærksomheden henledes paa denne Foranstaltnings Bigtighed for vore Forhold; dog maa vi tilstaae at de andre Nabolande: Holland, Belgien og Frankrig i en ganske anden Grad strax forstod dens Betydning, og vidste at drage Fordeel deraf. Det var først Krigen i 1848, som paa engang spærrede vore gamle Afsetningsveie, der paa en afgjørende Maade tvang os til at henlede Opmærksomheden paa den directe Afsetning til England, som hidtil meest var gaaet gjennem Hamborgernes Hænder.

Det var navnlig ved Studehandelen fra Vestjylland, hvor Trangen til den directe Forbindelse med England nærmest gjorde sig gjældende. Efterat den gamle Handelsvei for Fedestude til Holland var spærret i den sidste Halvdeel af forrige Aarhundrede bleve

de holsteenſke og ſlesvigſke Marſkbønder de vigtigſte Kjøbere for de jydſke Staldſtude; men foruden at diſſe tabte betydeligt ved den lange Drift, kom ogſaa de jydſke Studehandlere herved ganſke og aldeles i Marſkbøndernes Hænder. „Markedspriferne i Itzehoe og Huſum,“ ſiger Juſtitsraad Tang til Norre-Bosborg, *) „rettede ſig aldeles ikke efter Kjødpriferne eller noget rimeligt Handelsforhold; hvad der derimod gjorde Prifen høi eller lav, var alene Forholdet mellem Kjøber og Vare. Græsſet i Marſklandet ſkal beſættes med Dvæg, naar det har naaet en vis Væxt, ellers bliver det for stærkt og ſtivt og ædes ei af Dvæget. Græsſets Væxt i Marſken beroer der mere end noget andet Sted paa Foraarsveirliget; var altsaa Græsſet voxet frem til de forſte Markeder indtraf, og Markedet ei var forſynet med et betydeligt Antal Stude, da blev Studepriſerne høie, thi Marſkbonden forglemte da alt Broderſkab, og den ene overbød den anden for at faae fat paa de Stude, der vare ham nødvendige til hans Græs. Indtraf der derimod kolde Dage før Markedet, og Markedet var vel forſynet med Dvæg, da kunde Marſkbonden, om ſaa ſkulde være, opſætte ſit Indkjøb til næſte Marked; da viſte Broderſkabet ſig mellem Bønderne, de ſloge ſig ſammen og da maatte den arme jydſke Pranger undgjelde.“

Derfra hidrørte det, at der ſjelden opnaaedes høiere Priſer for Parret af det i 4 Aar opdrættede og

*) Foredrag i „danſk Forening“, aftrykt i Handels- Told- og Poſttidenden. Førſte Aargang.

$\frac{1}{2}$ Aar skaldfedede Dvæg end Marffbonden efter 6—8 Ugers Græsning erholdt for det enkelte Stykke, og derved kan man forklare de overordentlig høie Priser der i Marfken betaltes i Leie for Græsland; i Eiderstedt saaledes for en Demath eller $6\frac{2}{3}$ Skp. Vand indtil 25 Rigsbankdaler for en Sommer; dette maatte naturligtviis Jyderne for en stor Deel betale, og navnlig Opdrætteren, idet Marffbonden ikke betalte mere for Studene end at denne Græsleie kunde bringes ud.

Men foruden det oeconomiske Tryk som Bestjylland leed af Hertugdømmerne var endnu et andet, der i sine Følger kunde være bleven endnu farligere for Landet; det vestlige Jylland blev i Interessser og Pengewæsen knyttet til Hertugdømmerne og ffjernet fra det øvrige Land; flere Omstændigheder bidroge hertil, et bredt, ufrugtbart Landstrøg adskiller Østkysten fra Vestkysten, Beiene vare i den daarligste Forfatning, og fra det Offentliges Side gjordes Videt eller Jntet for at bringe en bedre Communication tilveie.

Saaledes vare Forholdene da Krigen brød ud og pludselig standsede den gamle Handelsvei, nu maatte Alles Bestræbelsler gaae ud paa at bringe en directe Forbindelse tilveie mellem Bestjylland og England. Det jydsk Dvæg var allerede dengang temmelig bekjendt paa Londons Marked; baade fra Hamborg og Tønningen var nemlig endeel jydsk Stude fort til England, som der vandt almindelig Anerkjendelse, og fra Tønningen var allerede en regelmæssig Dampstibsforbindelse etableret, der førte Fedevæg til England. Det jydsk Dvæg var imidlertid først fedet paa Marff-

græsgangen og det nærmeste Spørgsmaal maatte da være hvorvidt det var muligt i Jylland at bringe Studene til en saadan Fedme at de egne sig for det engelske Marked. Herom kunde imidlertid imellem kyndige Mænd ingen Tvivl være. Flere af de Districter i England, der levere det fortrinligste Fedevæg har ingen Markstgræsange, saaledes Norfolk, Northumberland, det sydlige Skotland, og dog bringes Dvæget der til en Fedme, hvorom man intet Begreb har i Marsten. Tidligere Erfaringer havde ogsaa vist at det var muligt i Jylland at fede Dvæg for det engelske Marked, og det selv under ugunstige Forhold. Justitsraad Tang beretter saaledes, at han solgte et Parti Fedestude, der efterat være drevne til Hamborg folgtes til engelske Dvægghandlere, der forte dem til London, skjøndt de paa den 3 Ugers Reise havde tabt meget; en Stud veiede ved Ankomsten til Altona 10 \mathcal{L} mindre end ved Afreisen fra Nørre-Bosborg; Omkostningerne ved Reisen udgjorde 10 Rbd. for Stykket. Fra Ballum, der ligger 4 Mile sønden for Ribe, angives Omkostninger ved Driften og Bægttab at være 16—18 Rbd. for Stykket.

Under disse Omstændigheder var der saaledes al mulig Opfordring til at bringe en directe Forbindelse istand imellem Jylland og England, og flere fædrelandsfædte Mænd havde allerede et Par Aar før Krigens arbeidet derpaa. Paa Grund af Krigsforholdene lykkedes det imidlertid først 1850 at bringe en regelmæssig Dampskibsforbindelse i Gang ved et af Regjeringen dertil leiet hollandsk Dampskib. I den første

Halvdeel af Sommeren overførtes 1115 Stude foruden Sviin, Kjød, Smør og nogle Heste. Dampffibet gjorde 9 Toure fra Hjerting og 1 fra Ballum. De Erfaringer, man her gjorde ere høist interessante; endstjondt nemlig Leien var temmelig hoi og Driftsomkostninger betydelige, afgave de første 8 Reiser et Overflud af c. 3000 Rbd., og dog var Fragten for Dvæget paa ingen Maade hoi. Ved de 2 Reiser i Julimaaned, da Hærens Sammentrækning i det nordlige Slesvig medførte en betydelig Affætning af Fedeqvæg til dens Forbrug, lykkedes det ikke at faae fuld Ladning, hvilket medførte et Tab, der var noget større end det tidligere Overflud; dog medførte hele denne Entreprise kun en Udgift for Statskassen af 668 Rbd., og som ene og alene var fremkaldt af Krigsforholdene. Omkostningerne i Hjerting, Fragten til London, Søassuranc og Omkostninger i London udgjorde £ 2. 12 s. til £ 2. 15 s. pr. Styk; Gjennemsnitsprisen i London for de sydfte Stude var £ 12 Stykket; Studene fra Distriktet mellem Ribe og Møgeltonder (Halvmarff) udbragtes til £ 16—18 pr. Stk. I Forhold til de paa de andre Affætningsmarkeder opnaaede Priser havde Affænderne i det Hele taget Grund til at være tilfredse med Salget i England, og det var navnlig Tilfældet med dem, der havde vidst at træffe et rigtigt Udvalg. Som et yderligere Beviis for den Anseelse det sydfte Dvæg nyder i England anfører Doctor Poulsen, at uagtet Dampbaaden i Julimaaned indtraf til London under høist ugunstige Markedsforhold, da Dvægmarkedet var overfyldt og Kjøberne, paa Grund af den stærke Hede,

ikke kjøbte mere end det høist Fornødne, saa at 1000 Stykker engelsk Dvæg forbleve usolgte, sandt dog alt det ydste Dvæg strax Kjobere, omendstjøndt det paa ingen Maade var omhyggeligt valgt.

Bed velvillig Underretning ere vi satte istand til at kunne meddele følgende Resultater af Udsørfelen til England i aar, som vise, at den er tiltaget paa en Maade, der maa opvække de bedste Forhaabninger for Fremtiden.

Fra Begyndelsen af April og indtil medio Juni er udført til England fra:

Hjerding:	877 Stykker stort Dvæg.
	592 — Sviin.
	22 — Heste.
	96,124 R saltet Fleff.
Liimfforden:	504 Stykker stort Dvæg.
	480 — Sviin.
	21 — Heste.
	8472 R saltet Fleff.
Ballum:	291 Stykker stort Dvæg.
	28 — Sviin.
	121 — Beder.
	16 — Heste.
eller i Alt:	
	1672 Stykker stort Dvæg.
	1100 — Sviin.
	121 — Beder.
	59 — Heste.
	104596 R saltet Fleff.

foruden omtrent 50,000 Stkr. Uæg, Bør, Smør etc.

Priserne have i Almindelighed været saaledes at Af-senderne have været tilfredse; efter nogle Salgsregnin-ger vi have seet, bragte 100 Stykker Fedestude, meest bestaaende af gamle Trækstude fedede paa Spøl, Af-senderne omtrent 80 Rbd. i rene Penge for Stykket, medens 24 andre Fedestude have givet 96 Rbd. i rene Penge pr. Stk. 23 Sviin udbragtes til 28 Rbd. Stykket alle Omkostninger fraregnede.

Det er altsaa nu ingen Tvivl underkastet, at det jydste Dvæg egner sig for det engelske Marked, og at det i Jylland selv kan bringes til en saadan Grad af Fedme, som man der gjør Fordring paa. At det i Almindelighed vil være fordeelagtigere at sende Dvæ- get til England end til Hamborg og Marsten, er saa- meget mindre underkastet nogen Tvivl, da det er de engelske Priser, hvoraf Priserne paa det Hamborger Marked afhænge, og at herfra forsendes Dvæg til England; ved altsaa fra Jylland at bringe Dvæget directe derhen, har man al Sandsynlighed for at bringe det paa det bedstbetalte Marked, som navnlig vil være Tilfældet, naar Valget er heldigt.

Det er forresten ikke vor Mening, at man ganske skulde afbryde Dvæghandelen med Marsten; vi finde det naturligt begrundet i Forholdene, at Dvæget op- drættes i de magre og skarpe Egne og fedes paa Marst- græssangene, men hvad man alvorlig bør stræbe efter er paa den ene Side at bringe Concurrence tilveie, saaledes at det ikke er Marstbønderne der bestem- me Prisen paa det jydste Dvæg, og paa den anden

Side at bringe den Fordeel, som Fedningen afkaster i den jydskke Landmands Pomme, medens den hidtil er tilfaldet Marssbønderne alene, der fik en overordentlig Betaling for at lægge sidste Haand paa Værket, og denne dobbelte Fordeel tro vi opnaaes ved den directe Forbindelse med England.

Vi erfare forresten af Bladet „Fædrelandet“ for 12te Juni d. A., at der er gjort et interessant Forsøg med at føre Staldstude til England, der efter de forhaandenværende Omstændigheder have givet et særdeles godt Resultat. I den første Halvdeel af Mai kjøbtes i Lemvigegnen 40 Stkr. Staldstude til 70 Daler Courant (112 Rbd.) Parret, som dreves til Hjerting, og derfra førtes til England, hvor de solgtes til forskjellige Dvægfedere i Norfolk. De udbragtes i Gjennemsnit til 116 Rbd. for Parret alle Omkostninger fraregnet. Naar man betænker, at Udforselen iaar er skeet under usørdeeltagige Forhold, idet Dvæget ankom for seent, da Græsgangene i Norfolk allerede vare besatte med stotst Dvæg, at Dvægfederne ere mistænkelige mod alt fremmed Dvæg og endnu ingen Erfaringer have over det jydskke Dvægs Fedeevne, og endelig at Omkostningerne ere langt betydeligere end de ville blive for Fremtiden, saa har man Grund til at ansee dette Resultat for meget gunstigt, og haabe, at man herefter vil have en directe Concurrence for det Dvæg, der føres til Marsten. Vi maa endnu tilføie, at det er Herr N. Westenholz i London, en Mand som vi skylde saa overordentlig meget med Hensyn til den

directe Forbindelse mellem Vestjylland og England, og overhovedet kan takke for at de danske Producter have vundet Indgang og Anerkjendelse i England, som nærmest har foranlediget at dette Forsøg er foretaget, idet han ved Doctor Poulsens og flere vestjydske Landmænds Medvirkning har ladet det ovennævnte Dvæg indkjøbe og affende til England.

Vi ansee det imidlertid for ønskeligt, at den største Deel af de Stude der udføres, fedes fuldkomment, da ingen Deel af Landet egner sig bedre til Dvægafledning end Vestjylland. Climateret er nemlig her ikke gunstigt for Kornavl; det raa, fugtige Veirlig, de stærke Storme og den hyppige Taage lægge store Banfæligheder iveien for Productionen af gode Handelsvarer. Anvendelsen af Kornet til Dvægafledning vil derfor i de fleste Tilfælde være den hensigtsmæssigste Maade at anvende det paa. Dertil kommer, at Climateret er gunstigt for Græsverten, og at der paa mange Steder baade ved Limfjorden og Nissumfjord findes fortræffelige Enge; det er derfor begrundet i de naturlige Forhold, at Dvægavlen altid har havt en saa stor Betydning for Vestjyden, og vi ere endog tilboielige til at antage, at Forholdene paa de fleste Steder egne sig bedre for Fedeqvæg end for det mere fjælne Malkeqvæg.

Men det, der giver Dvægafledningen dens største Betydning for Agerdyrkningen er den fortræffelige Gjødning, som derved vindes, og som især har en stor Værdi i Egne som Vestjylland, hvor der endnu findes

faa megen uopdyrket Jord, der kun trænger til Gjødning og Bearbejdning for at bringes i Cultur. Skulde Landmanden end ikke have anden Fordeel af Jødningen end, foruden at faae sit Korn betalt, at have Gjødningen frit, vilde allerede et godt Resultat være opnaaet, og at dette og mere endnu vil kunne naaes ved godt Valg af det opstaldede Dvæg og omhyggelig Røgt, derom ere vi rigtignok overbeviste.

Men endnu staaer et Hjælpemiddel aabent, som hidtil ikke er forsøgt, ved hvis Anvendelse vi love os de bedste Resultater, det er Dyrkning af Rodfrugter. Størstedelen af det engelske Dvæg, der bringes paa Markedet er fedet med Turnips, og Enhver, der kjender det engelske Agerbrug, selv kun af Beskrivelser, vil vide, at Rodfrugtdyrkningen ansees i England for Løstestangen til enhver Forbedring i Agerbruget; det er den og den alene, som England kan takke for, at dets Marker befinde sig i den kraftige og veldyrkede Tilstand, som for Tiden er Tilfældet, det er Turnipsdyrkningen som Englænderen skylder sine store Kornafgrøder, sine forbedrede Redskaber og sit udmærkede Dvæg; og det erkjender han fuldkommen, en udvidet Turnipskultur er Maalet for enhver dygtig Landmands Bestræbelser, og udgjør en Hovedgjenstand for alle de landoeconomiske Selskabers Forhandlinger. Uden at vi ville paastaae, at man hidtil hos os har været blind for Roddyrkningens Fordele, maa man dog indrømme, at den hidtil kun har vundet ringe Indgang her i Landet; Grundene dertil ere mange og forskjellige, vi troe at kunne hen-

føre dem under tre Classer, nemlig: Mangel paa Indsigt, Mangel paa Arbeidskraft og Mangel paa fordeelagtig Anvendelse for Afsgrøden. Saalænge Besætningen alene bestaaer af Malkekøer, kan Rodfrugtdyrkningen aldrig naae et stort Omfang, til at frembringe det fineste Smør egne Rodfrugter sig ikke; men ganske anderledes stille Forholdene sig, naar endeel af Gaardens Besætning er Fedeqvæg, dertil egne Rodfrugter sig, som Englændernes Exempel viser, fortræffeligt, hvad enten de anvendes alene eller i Forbindelse med Kornstaa. Men Rodfrugterne vilde endnu have en anden og stor Betydning for vort Agerbrug, de vilde fremkalde en fordeelagtig Anvendelse af Produkter, som nu til overordentlig Skade for vort Land væsen gaae ud af Landet. Enhver Landmand veed, at Oliefager i England anvendes til Dvægsfoder og Beenmeel til Gjødning, og enhver Kjøbmand, at der aarlig tilføres England Hundredtusinder af Skippund deraf fra alle Dele af Verden, og at vort Fædreland betaler sin rigelige Tribut. 1849 er fra Kongeriget Danmark udført til England over 6 Millioner £ Oliefager og $3\frac{1}{2}$ Million £ Been. Mon det aldrig er falden den danske Landmand ind, at Udførsel af Fodermidler og Gjødning er et Nationaltab, og at Fædrelandets saavel som hans egen Interesse tilfiger ham, at anvende disse Stoffer i vort eget Agerbrug og til vore egne Jorders Forbedring? Tidligere havde man altid det Svar paa rede Haand: „ja i England kan det vel betale sig at anvende slige Ting, der er Altid dyrt, men det er ikke Tilfældet hos os;“ dette

gjælder imidlertid ikke mere nu, da England tilstæder fri Indførelse af alle Landvæsenproducter, og den danske Landmand er sat under ligesaa gunstige Forhold som den engelske, ja man tør vel paastaae under gunstigere, thi de Udgivter som Fragten medfører opveie ikke den høiere Forpagningsafgift, den høiere Arbeidsløn og de store indirecte Afgifter, som den engelske Landmand maa udrede. Det forekommer os derfor, at den danske Landmand for Tiden maa kunne anvende ligesaameget paa sin Jords Forbedring som den engelske, og vi ville ikke engang forlange, at han, som den engelske Landmand, skal kjøbe store Mæsker fremmed Gjødning, men kun, at han ikke skal tillade at værdifulde Gjødningsstoffer føres bort fra Landet. Men herved er det, at Dyrkningen af Rodfrugter skal komme til Hjælp; det er især paa Turnipsmarkerne, at Beengjødning udover sin Virkning, og ved Opfødringen af de paa Kvælstof fattige Roer er det, at en Tilfætning af de kvælstofrige Mielager viser sig saa fordeelig. Dette havde Erfaringen lært den tænksomme engelske Farmer længe før Chemien var istand til at angive Grunden derfor. Indsigt og Arbeidskraften tro vi ville ikke mangle, naar man først lærer at skatte Roernes Værdi.

Det engelske Marked har endnu et Fortrin, som enhver dygtig Landmand vil vide at skjønne paa, det er nemlig et *Qualitetsmarked*; Kjøberne forstaae at bedømme Varernes Godhed og betale dem derefter. Ved Studene er det saaledes ikke alene deres Vægt, der kommer i Betragtning, men der bliver ogsaa taget

tilbørligt Hensyn til Kjødets Fiinhed og Belsmag, at en fin, velbygget og velfedet Stud har naaet en høiere Priis end en fedet Trækstud eller Bolle, selv om denne var af større Vægt, er en Erfaring som vistnok allerede mere end een jydsk Landmand har gjort. Denne Omstændighed maa den dygtige Mand vide at drage Nytte af; ved et godt Udvalg af Tillægsdyr, en hensigtsmæssig Behandling af Opdrættet og passende og velvalgte Fødningsmidler vil den indsigtsfulde Landmand med mindre Beføstning kunne udbringe en betydeligere Nettoindtægt, og saaledes faae sin Tænksomhed og Flid belønnet, hvilket hidtil i al for ringe Grad har været Tilfældet. At dette ogsaa gjælder om de andre Landvæsenproducter, der sendes til England, skulle vi snart komme til at omtale. —

Vi have hidtil kun omtalt Bigtigheden af den directe Forbindelse med England med Hensyn til Studesudførselen fra Vestjylland; men det har kun været fordi Fordelene her vare meest iøinesfaldende; Vestjylland er den Deel af Danmark, der ligger England nærmest, det vil snart kun ligge 24 Timers Rei derfra, det vil derfor høste meest Fordeel af Forbindelsen, og Fordelen skal være det vel undt, da baade Natur og Kunst har behandlet denne Egn stedmoderligt; men de foregaaende Bemærkninger gjælde mere eller mindre hele Danmark og finde Anvendelse paa alle de Producter vi forsende til England. Kommer, som vi haabe snart vil blive Tilfældet, en Jernbane istand fra Hjerding til et eller andet Punkt paa Østkysten af Jylland, da er der intet til Hinder for at baade Sjælland og

Igen kan udføre Fedekreaturer og ferske Sager til England, og saaledes deeltage i alle Fordelene af den hurtige Forbindelse. Men skulle vi have den rette Nytte af det engelske Marked maa vi fremfor Alt gjøre os klart, at det er et Dvalitetsmarked, hvor det kommer an paa at levere alle Producter til den størst mulige Fuldkommenhed. Vi maa vel erindre, at ved det engelske Markeds Aabning havde vi faaet hele Europa, ja endog Nordamerica og Australien til Medbeilere. Fra det indre Rusland og Polen ere allerede store Masser Korn forsendte til England, der har trykket Priserne saaledes, at man i dette Foraar har udbudt Hvedeladninger til 26 Mark Tonden, saaledes at det, hvis vi ikke ere feil underrettet, vilde kunne have betalt sig at kjøbe Hvede i England og føre til vore herværende Dampmøller. Sligt maa vi herefter være forberedt paa, og derfor søge at bringe Producter tilveie, der i Dvalitet staae over dem, en raa Agerdyrkning kan frembringe. Blandt de slaaende Exemp-
 ler der anføres i Bemærkningen over vore Produkters Behandling vilde vi kun fremhæve et Par, der, som vi haabe, vilde overbevise alle Landmænd, og ikke mindre vore Kjøbmænd, om Nødvendigheden af at anvende den størst mulige Omhu paa de Producter, der sendes til England.

Byg er som bekjendt en af vore Hovedudførselsartikler; fra det egentlige Kongerige Danmark er 1849 udført det betydelige Quantum af 1,753,601 Tdr. hvoraf alene 1,278,193 Tdr. til England; der er lige-

saameget som fra alle andre Lande tilsammen. Danmark og navnlig de danske Der egne sig, som bekjendt, særdeles godt til Bygdyrking, og vore Landmænd ere ikke lidet stolte af det gode Byg de levere, og det er vistnok, at der fra Danmark afgaae saa smukke Ladninger Byg, som maaskee fra intet andet Sted, navnlig har jo Kallundborgs Byg et Navn; men desto værre maa vi tilstaae, at dette er Undtagelse og ingenlunde Regel. See vi hen til Priiscouranterne fra Kornmarkederne, hvor Varernes Priis, saaledes som de ialmindelighed affendes, ere opgivne, da finde vi ingenlunde at det danske Byg indtager en høi Plads, tværtimod det maa sælges til lavere Priser end de andre Sorter, der komme paa Markedet. I en Markedsberetning vi have liggende for os fra Skotland fra 5te Juni 1851 er den høieste Priis for toradet Byg fra Danmark 24 shilling pr. Quarter, medens det skotske Byg er betalt med 30 shilling pr. Quarter; men det staaer ikke alene tilbage for det skotske, men ogsaa for det indførte fremmede Byg. Saalebyg er saaledes betalt med 28 shilling, ja endog det pommerste og meklenborgske Byg har naaet en høiere Priis, nemlig 24 shilling 6 pence, medens dog begge Sorter i Bægt snarere staae under end over det danske. Spørger man hvad Grunden kan være hertil da bliver Svaret: det danske Byg saaledes som det ialmindelighed kommer til England er hverken omhyggelig nok dyrket, forteret, rensat eller opbevaret for at naae de høieste Priser, og hvilken Betydning det har i England, derom

finde vi i „Bemærkningerne etc.“ den bedste Dplysning. „For at gjøre det anskueligt (siges pag. 7) hvor vigtigt „det er at Byg, der skal bruges til Maltning er jevnt mod- „net og strengt forteret, vil det være tilstræffeligt at be- „mærke, at Maltafgivten i England, der beløber sig „til over 4 Rbdl. pr. Td., beregnes efter det Maal „af Byg, der styrtes i Støbefarret, og at Bygget if- „kun tør staae i Støb en vis Tid. De Kjerner, der „nu ikke ere øpløbte og spire samtidsigt med det Dv- „rige ere aldeles tabte og forringe desuden Malten. „En stor Feil ved Byg, der skal anvendes til Malt- „ning, er ligeledes, at der findes brudte Kjerner deris- „blandt — meest en Folge af slet construerede Tærste- „maskiner — hvilke ikke alene ikke spire, men som of- „test skimle og fordærve Støbningen.“

Hvormeget der saaledes i denne Retning endnu staaer tilbage at gjøre baade for Landmanden og Kjøb- manden behøve vi ikke at udvikle nøiere.

Hvad der er sagt om Byg gjælder i ligesaa høi eller maaskee i endnu høiere Grad om Havre og Hvede.

Af Havre have vi 1849 indført 451,795 Tdr., der er mere end noget andet Land; men hvorledes be- tales det? Raadsørge vi den samme Priiscourant, som vi ovenfor have benyttet, da finde vi, at medens den høieste Priis for skotsk Havre har været 26 shil- ling 6 pence og hannoveransk Havre er betalt med 22 shilling 6 pence pr. Quarter, har den danske Havre ikke kunnet naae en høiere Priis end 19 shilling 6 pence, altsaa kun $\frac{2}{3}$ af den skotske.

De høieste Priser for Hvede have været:

Engelsk og skotsk	46 sh. pr. Quarter.
Rostof og Wolgast	44 - - -
Pommerst og meklenborgst .	42 - - -
Holsteensst	41 - - -
Danst	39 - - -

Altsaa overalt den samme Kjendsgjerning, de danske Kornsorter naae de laveste Priser. Man indvende os her ikke, at enkelte Ladninger dansk Korn naae ligesaa høie Priser, som det fremmede, det erkjende vi gjerne, men det viser ogsaa paa den meest evidente Maade, at Skylden for, at vort Korn betaales saa flet, ikke ligger i Jordbund og Klima, som man saa ofte har seet anført, men i Dyrkningen og Behandlingen, og at disse bør forbedres, derom ere vist Alle enige.

Vi ville nu gaae over til at omtale et andet Udførselsprodukt, der bringer mange Penge til Landet, nemlig Smør. Vi have 1849 udført 13135 Tdr. Smør, der er ansat til en Værdi af 655,750 Rbdlr. Det danske Herregaardssmør har i lang Tid været saa vel behandlet, at det kunde sættes ved Siden af det bedste holsteenske. Grunden til at dets gode Egenskaber ikke tidligere vare erkjendte i England lære vi i „Bemærkningerne etc.“: „Vil man gjøre sig klart,“ (siges pag. 5.) „hvor planmæssigt der fra Hamborgs Side arbejdedes paa at holde de danske Produkter ukjendte, eller i flet Renommee paa Uffætningsstederne, behøver man blot at gennemløbe en hamborgst Priiscourant. Man vil deri f. Ex. see noteret al Glas Smør til høiere Priser, og tilsidst „Dänische oder Schmier.“

„Som saadant gif alt det flette, fra hvilket Land det
 „end kom, medens det fine danske paabrændtes „Prima
 „Kiel,“ eller deslige. Man forbausedes derfor ikke li-
 „det i England ved fra det Land, hvor man troede,
 „der iffun udførtes Mastesmør, paa eengang at see til-
 „ført Varer, der stode over det bedste holsteenske. Lon-
 „dons første Mægler skrev i Efteraaret til et Huus i
 „Hamborg, at hvis det blev ved som i det sidste Par
 „Aarstid, saa vilde det gaae dem i Smørmarkedet som
 „i Feldten „the Danes would beat them hollow“ (ord-
 ret oversat: Dansterne vilde slaae dem hule.)

Vi ville her tilbageholde enhver Bemærkning over
 den Behandling vi i denne, som i enhver anden Hens-
 seende have nydt af vore kjerlige Naboer Hamburgerne,
 og som indeholder en stærk Opfordring til os ved directe
 Forbindelse med England at undgaae at uleilige dem
 for Fremtiden med vore Produkters Afsetning; men
 vi ville kun gjøre opmærksom paa, at desværre ikke
 alt det Smør der udføres fra Danmark er fiint Her-
 regaardsmør, men endeel deraf gjør sig fuldkommen
 værdig til at henses under Benævnelsen „Mastesmør.“
 Saaledes anføres i Bemærkningerne, at i sidste Efteraar
 ankom samtidigt til London dansk Smør fra en og
 samme Egn nemlig Vestjylland, hvoraf det ene villigt
 betaltes med over 18 Rbdlr. Hjerdingen, medens det
 andet neppe kunde udbringes til 7 Rbdlr. Naar man
 betænker, at der til Frembringelsen af det flette Smør
 er brugt ligesaamegen og sandsynligviis ligesaa god
 Melk, som til det fine, og at Forstjellen ene har ligget
 i Behandlingsmaaden, saa indseer man hvilket overordent-

ligt Tab, der er forbunden med Skjodesløshed og Udygtighed. Vi erkjende gjerne, at Smørfabricationen, naar Tælen er om de fineste Varer, ingenlunde er nogen let Sag, og at det navnlig ikke er mueligt at opnaae de høieste Priser for Produktet fra mindre Gaarde. Men fra det fineste Herregaardssmør og til Mastesmør er et stort Spring, og kan end ikke Bøndersmør erholde de høieste Priser bør det dog kunne bringes til Markedet i en saadan Tilstand at det kan opnaae anstændige Middelspriser, og at dette er muligt vise Exempler fra alle Rigets Provindser. For at gjøre det muligt for de mindre Besiddere at levere et fortrinligt Produkt foreslaaes i „Bemærkningerne“, at Melkehandlere skulde etablere sig i Landsbyerne, der Morgen og Aften kjørte omkring og samlede Melken hos de smaae Besiddere, og behandlede den som i store Meierier. Vi troe at denne Plan fortjener stor Opmærksomhed, men erkjende ogsaa at den er forbunden med Vanskeligheder, som vi idetmindste endnu ikke indsee Muligheden af at overvinde; naar Tilberedning af god Ost kunde vinde nogen mere Indgang her i Landet, antage vi, at Vanskelighederne ved en saadan Indretning vare lettere at undgaae. Hvad vi imidlertid her tro at burde henlede de større Landmænds Opmærksomhed paa, er hvad Forfatteren bemærker om Emballagen, og den Omhyggelighed, som derved bør anvendes. Efter nemlig at have gjort opmærksom paa at $\frac{1}{4}$ Tønde af 80—90 Punds Bruttovægt er den bedst affættelige Pakning, at Fadet maa være smukt formet og af god Farve, og at man istedetfor som nu at lægge

Saltet i begge Ender umiddelbart paa Smørret bør bringe et vædet Stykke Gaze eller lignende tyndt Linned, nærmest Smørret og Saltet ovenpaa, samt sørge omhyggelig for at holde det friskt ved Staverne, siges pag. 13: „Vi have som sagt fra Danmark høvt Smørder i indre Godhed funde staae ved Siden af eller rettere stod over nogetstomhelst andet Lands, men selv i saadanne Tilfælde har det Ydre ikke været tilsvarende. Betænkes det, at her er Talen om en Artiskel, der er dobbelt saa dyr som f. Ex. Sukker eller Kaffe, og som er et af de saa Producter, der uden nogen foregaaende Beredning eller Tillavning gaaer umiddelbart over i Forbruget, saa turde det nok have Krav paa et omhyggeligt, man kunde næsten sige pynseligt, ydre Udseende. Hertil maa regnes et smukt Brænde eller Mærke, og ikke som man nu pleier, at besmøre hele Faaget med en grov, sort Pensel. Mæget ofte bære de danske Fæde ogsaa Spor af at have været aflæssede i en Gaard, eller rullede paa et Gulv, der just ikke har været sturet til nogen høi Grad af Fuldkommenhed.“

„Heller ikke i Forsendelsen er man vaersom nok; tidt tumles Fædene ilde ombord og stuves sammen med Ting, der skade Smørret. At lade et Fad henstaae nogle Timer paa et tjæret Dæk eller at kaste en Palle Torfist ovenpaa det er nok til at fordærve baade Lugt og Smag og saaledes forringe Værdien.“

Vi have troet at burde anføre dette Sted for at vise hvilken overordentlig Omhyggelighed, der udfordres baade hos Producenten og Kjøbmanden for at Varerne

kunne tilfredsstille de Forbringere der gøres paa det engelske Marked, men hvad der anføres om det Ufor-
 nuftige i ved Forsendelsen til England at spille Træ
 og Fragt ved at gøre Høstagerne 18—20 R tunge,
 naar de kunne blive tilstrækkelig stærke af 8—10 R
 Træ fortjener ligesaameget at læses og lægges paa
 Hjerte, men vi maa udtrykkelig bemærke, at denne An-
 meldelse ikke er skreven for at gøre Bøgernes Gjen-
 nemlæsning unødvendig, men tværtimod for at op-
 muntre Landmanden til at gøre sig noie bekendt med
 disse interessante og vigtige Smaastrykers Indhold.

Hvad vi nu troe at burde udtale os noget noiere
 om er Vigtigheden af et passende Forhold mellem Dvæg-
 holdet og Kornavlens. De forskjellige Dele af Landet frem-
 byde i denne Henseende væsentlige Forskjelligheder; me-
 dens paa Halvøens vestlige og nordlige Side Dvæg-
 avlen indtager den vigtigste Plads er det Modsatte
 Tilfælde paa Nerne, navnlig Smaaøerne og for en-
 deel ogsaa i Fyen, Kornavlens er der overveiende. Vi tro
 at Forholdene her i Landet næsten overalt ere gunstige for
 at bringe Harmoni tilveie imellem Korn- og Dvæg-
 produktion, vort Klima og Jordbund ere gunstige baade
 for Græs og Korn, vi have gode Dvægstammer og
 ere istand til at producere saa godt Korn som nogen
 af vore Naboer, hvilket mange skjøndt desværre endnu
 temmelig enkeltstaaende Exempler vise, og Affætnings-
 forholdene ere lige heldige for Dvæg og Dvægpro-
 dukter som for Korn, det afhænger derfor ene af Land-
 mandens Dygtighed og Udholdenhed at bringe det
 rette Forhold frem. Vort Hovedformaal maa være

at forbedre Qvaliteten, selv om det skulde skee paa Qvantitetens Beføstning. Det gjælder først og fremmest om Kornvarerne; vi have 1849 udført det betydelige Qvantum af 3,200,000 Tdr. (Indførselen fra-regnet) og naar dertil føies:

12,183 Tdr. Raps.

6,027,428 \mathcal{R} Oliefager.

og 3,318,556 \mathcal{R} Kreaturbeen.

vil det være klart, hvilke overordentlig store Fordringer, vi have stillet til vor Jordbund, og hvor ønskeligt ja man tør vel sige, hvor nødvendigt det er at indskrænke Korn- og Gjødningsudførselen, hvis ikke Jordbunden skal gaae tilbage i Frugtbarhed. Vi behøve ikke at anvende mange Ord for at bevise det; enhver Landmand, som med nogen Opmærksomhed har fulgt den nyere Tids videnskabelige Undersøgelser paa Agerdyrkingens Gebeet, vil vide, at Alle ere enige i, at de uorganiske Stoffer spille en vigtig Rolle i Planternes Ernæring, og at det navnlig er disse, man maa tilføre Jordbunden, medens Planterne tage de organiske Stoffer navnlig de fulstoffsholdige enten ganske eller idetmindste for størstedelen af Luften. Ved enhver Kornafgrøde, der føres bort fra Marken, lider derfor Jordbunden en Formindskelse af uorganiske Stoffer, hvoriblandt nogle saasom phosphorsure Forbindelser og Alkalier ingenlunde findes i en synderlig Mængde. Ved Gjødningen søge vi vel at erstatte Jorden, hvad vi have taget fra den, men hidrører Gjødningen kun fra Halm alene, vil Erstatningen kun være meget ufuldkommen. Kun hvor Gaarden har et

stort Engtillæg, eller hvor man opfodrer meget Korn til Dvæget, erholder Markerne ved Gjødningen en nogenlunde tilstrækkelig Deel af de uorganiske Stoffer tilbage, som den afgiver ved Kornafgrøderne.

Den Dypgave som den dygtige Landmand har at løse er altsaa at tilbageholde saamange af de uorganiske Stoffer paa Gaarden som muligt eller med andre Ord at udvide Affætningen af Dvæg og Dvægproducter saa meget som de oeconomiske Forhold tillade det og indskrænke Salget af Kornvarer; men da han samtidig hermed naturligviis bør søge at formere sine Pengeindtægter, saa komme vi ogsaa, naar vi betragte Sagen fra denne Side, tilbage til den Regel, vi ovenfor ave fremsat, nemlig at anvende alle Midler paa at bringe vore Udførselsartikler baade af Planter og Dyreriget til den høieste Fuldkommenhed. Lad alt Smaafornet opfodres paa Gaarden og udfør kun de gode Varer maa man tilraade hver Landmand, og vi tør paaatae at Erfaringen vil vise, at er Dvæget han seber dermed velvalgt, og anvender han den tilbørlige Omhyggelighed paa sine Meieriproducter, da skal hans Pengeindtægter formeres og ikke formindskes og hans Marker samtidig dermed bringes til en Frugtbarhed, der siden skal lønne ham rigeligt.

Men det er ikke nok at skaffe Gjødning tilveie, det kommer ogsaa an paa at anvende den paa den rette Maade. Landmanden kan med alle sine Bestræbelser ikke udrette Meget, naar han ikke bringer dem i Samklang med de Love som Naturen opstiller; med

disse maa han altsaa gjøre sig bekjendt, og dem maa han rette sig efter. Endnu syndes imidlertid i mange Henseender derimod, men det er ikke her Stedet at udvikle det noiere. Vi ville kun gjøre opmærksom paa een Ting, fordi den staaer i nær Berøring med hvad vi tidligere have henledet Opmærksomheden paa, og det er Sædsfiftet. At lade 4—5 Kornafgrøder følge efter hverandre og først lægge Marken ud med Kløver, naar den er for kraftesløs til at bære Sæd, kan aldrig forsvares fra et oconomisk Standpunkt, og hvor almindeligt er det dog ikke, selv paa vore større Gaarde? Følgerne udeblive ikke heller, man faaer udpiinte og urene Marker, daarligt Græs og Jorden bliver kjed af at bære Korn, navnlig Baarsæd, et Tilfælde som ikke sjelden forekommer i Holsteen trods al Kornsoeding. Vil man have den rette Nytte af Gjødningen er en Afverling af Halm- og Bladfrugter nødvendig, og uden at vi just troe, at man behøver at være ængstelig for at lade to Halmfrugter følge hinanden, er det dog vor bestemte Overbeviisning, at en velindrettet Bereddrift er det enhver dygtig Landmands Bestræbelse bør gaae ud paa at indføre. Først ved at lade Roer indtage en nogenlunde betydelig Plads i Rotationen bliver det muligt at staae en stor Mængde forholdsvis billig Dvægfoder tilveie, at benytte Halmen paa den rette Maade og holde Marken reen og kraftig. Foderets rette Sammensætning er en Opgave, som endnu kun faa Landmænd forstaae at løse, og indrømme vi endvilligt, at Theorien i denne som i andre Henseender laader Meget tilbage at ønske, saa giver den dog Finger-

peeg, som den erfarne og tænksomme Landmand vil kunne drage Nytte af. Dertil kommer, at det, som vi ovenfor have gjort opmærksom paa, først ved Dyrkning af Rodfrugter bliver muligt at anvende de Been og Diefager paa en fordeelagtig Maade, som vi nu til liden Vaade for vor egen Agerdyrkning udføre til England. Endelig maa man erindre, at for Kjød, Fjæst, Smør o. l. behøve vi aldrig at frygte Affætning, naar de ere af god Bessaffenhed og navnlig i saa frist Tilstand som mulig, Forbruget heraf er i England egentlig ubegrændset, og de Lande hvormed vi have at concurrere ere selv stærkt befolkede, og kunne umulig producere disse Ting saa billig som vi, men det gjælder paa ingen Maade om Korn, der kan tilføres England fra hele Verden.

Vi have her kun betragtet Bigtigheden af den directe Forbindelse med England med Hensyn til de betydeligere Artikler: Korn og Dvægprodukterne, men den har ogsaa sin Betydning for andre mere underordnede Ting, der hidtil kun have havt en ringe Værdi i de fra Kjøbenhavn fjernere Egne. London med sine 2 Millioner Indbyggere har Brug for en overordentlig Mængde Fjærfræ, Væg, Grønsager, Frugt o. l. hvis Indførsel enten er fri, eller som kun erlægge en ringe Told. Ved disse Artikler er det at de mindre velhavende Classer, navnlig Huusmænd og Inderster, ville være istand til at skaffe sig en ønskelig Biindtægt og saaledes ogsaa høste Nytte af den directe Forbindelse med England. I „Bemærkningerne etc.“ findes

omstændelige Anviisninger til Maaden, hvorpaa Væg og Fjærfræ maa behandles naar de føres til det engelske Marked, og de ere ogsaa, som vi have erfaret, allerede benyttede om end ikke i et stort Omfang; naar man imidlertid veed hvilke store Mængder, der af disse Ting allerede nu tilføres England fra Frankrig, Holland og Belgien tør man vente, at vi ogsaa i denne Henseende ville vide at benytte Forholdene, der vil kunne have en overmaade fordeelagtig Indflydelse paa de mindre begunstigede Classers Velværen.

Fra hvilken Side man saaledes betragter den directe Forbindelse med England tro vi, at man maa erkjende, at den i høi Grad vil bidrage til at forsøge vor Velstand og opmuntre os til ved Arbeidsomhed og Indsigt at bringe vor Agerdyrkning til en høiere Udvikling, og den danske Landmand maa derfor i høi Grad være Forfatteren af de her omtalte Skrifter takkyldig for den Udholdenhed og Dygtighed hvorved han har vidst at bringe dem istand.

Noget om Landbosforholdene i Belgien og Frankrig.*)

Indledning.

En stor og fredelig Bevægelse bemærkes iblandt den landlige Befolkning; lige fra Slottet indtil Forpagtergaarden og den straatafte Hytte viser sig en Kappelyst til Anstrængelser, en ædel Strid, hvis Formaal er Fremskridt.

I Urolighedens og Skrækkens Tider, ved en Fares Nærmelse, trykker Barnet sig med en instinktmæssig Bevægelse op til sin Moder; det søger et Tilflugtssted hos hende, som har baaret det, og ved den Varm, som har næret det. Saaledes steer det og med Folkeslagene under Omvæltninger og Samsundsriser; de vende deres Blikke mod Agerdyrkningen; de slutte sig inderligere til Jordbunden, ligesom Sømanden, der kastes hid og did af Stormen, raabe de: Land! Land!

Denne forøgede og almindeligere Opmærksomhed for Agerdyrkningen sporedes samtidig med de Betyrninger, som Kartoffelsygen og Kornmangelen forarsagede i en stor Deel af Europa; Begivenhederne den 24de Febr. 1848 og deres Følger have desuden befordret denne Tankernes Retning; men ingensteds har denne aabenbaret sig med større Glæde end i Belgien, der mere end nogensteds er bleven Agerdyrkningens klasses Land.

*) Af Annuaire de l'agriculture Belge, pour 1850.

Forfatteren behøver ikke at gjøre opmærksom paa, at det er for første Gang at et Arbeide af den Art som nærværende Aarbog udkommer i Belgien, ja endog i Europa.

Man har, det er sandt, udgivet mange Aarbøger over Ager- og Havedyrkingen; Herr Doctor Bixio fra Paris, tilfredsstillende understøttet af Redacturen af "det landlige Huus i det 19de Aarhundrede", har i denne Henseende Ret til Agerdyrkerens og Havedyrkerens Erkjendtlighed. Men disse Aarbøger have, deres praktiske Nytte uagtet, aldrig frembragt den Bevægelse i Agerdyrkingen paa dens forskjellige Standpunkter og i dens Hovedresultater, som den belgiske Agerdyrknings-Aarbog.

Statistisk og historisk Oversigt.

Det belgiske Territorium, indeelt i 9 Provindsjer, der tilsammen udgjøre 2,524 Communer, havde den 1ste Januar 1848 et skattepligtigt Fladeindhold af 2,945,601 Hectares, *) 30 Ares; hele Folkemængden beløb sig til 4,337,196 Indvaanere, hvoraf omtrent 1 Million levede i Byerne.

Paa disse 2,945,601 Hectares findes:

Af Møieland	1,505,595 Hectares	
— Eyst- og Kjøkkenhaver. . .	38,201	—
— Træplanteffoler og beplantet		
Land	5,334	—
— Enge	219,071	—

*) 100 Hectares (à 100 Ares) = 181 Eder. Land.

Af Frugttræ-Haver	58,929 Hectares
— Humlehaver	1,262 —
— Biingaarde	229 —
— Fælleder (Overdrev)	110,198 —
— ryddet Jord	88,254 —
— Skov	550,697 —
— Hedeland, Morabser, og udyrket Jord, som vel allerede afgive en tarvelig Underholdning for Dvæget, men som det vil være af Bigtighed at forbedre, saa at de kunne give et tilfredsstillende Udbytte	236,976 —

Tilsammen 2,814,746 Hectares.

Til dette Tal maa lægges 8,197 Hectares Tornefrat, Lysthaver og Lystanlæg, som indtage 5,460 Hectares, Landeveiene, andre Veie, Canaler, tilflydt Jord, Landbygninger, Gaardspladse etc.

Den virkelige Værdi af de Jorder, der ved Agerdyrkningen ere i forskjellig Grad bragte under Cultur, kan, uagtet man har Skatteregistret og Afgiften at holde sig til, ikke angives med Nished, fordi man først maatte fradrage Beløbet af de Prioriteter og andre Byrder, der hvile paa Eiendommene. Alligevel er det let at indsee at der repræsenteres en meget betydelig Kapitalværdi eller store Pengesummer ved disse 2,814,746 Hectares, hvis forskjellige Inddeling vi have opgivet, Summer, der ere istand til at erholde betydelig Tilvæxt derved, at en 10de Provinds paa en vis

Maade kan erhverves for Afgrøden ved den frugtbringende Opdyrkning af Hedeland og anden udyrket Jord, m. m.

Dersom man forfølger dette flygtige Overblik og vurderer Tilvæerten af Produkter, som bedre Cultur-fremskridt hver Dag tilveiebringe; dersom man beregner Værdien af de Huusdyr, som — ligesom Hesten og Dren, indtil Hønsene i vore Gaarde, indtil Bierne i vore Kuber — udgjøre een af Rigdomskilderne i Landvæsens-Bevillingen, saa begriber man fuldkommen, at Belgien med Føie ansees for et af de lykkeligste og meest blomstrende Lande i Europa.

Det agerdyrkende Belgien indbefatter begge Flandriner, Brabant, Limburg, Provindsen Antwerpen, og en Deel af Provindserne Lüttich, Hennegau, Namur og Luxemborg.

Naar man igjen deler det agerdyrkende Belgien ved en Linie, trukken fra Vesten til Østen, fra Omegnen af Brügge indtil i Nærheden af Maastricht, finder man tvende nye Jordbelter, hvis Egenskaber frembyde en fuldkommen Forskjellighed.

Et Sandlag bedækker den Deel, der ligger nord for denne Linie (la Campine), og tilligemed Sandet bidrager Vandmangelen til at gjøre Jordbunden mere uimodtagelig for Culturen. Der findes ingen Mineralier, og kun en tynd, adspredt Befolkning; dog begynder Landboskiven understøttet af Videnstaben at frugtbargjøre flere Steder i Campinen.

Derimod er det Strog, der er indbefattet imellem den Linie, vi have trukken, og det mineral- og skov-

rige Belgien et af de productiveste og bedst dyrkede Lande i Europa.

Dette Parti er bedækket med Landsbyer; man træffer der paa de vigtigste Steder i Kongeriget, og Folkemængden er der talrigere end i den største Deel af de Stater, man i denne Henseende kan nævne.

Dette Strøg, begunstiget af Naturen, men især omdannet ved Menneskets Arbejde, indbefatter de 2 Flandre, Brabant, saavelsom en stor Deel af Provindserne Lüttich og Hennegau.

Naar vi tale om Omdannelser, bevirkede ved Menneskets Arbejde, saa steer det, fordi der virkelig ikke er nogen Egn i Europa, som har undergaaet en saa fuldstændig og fordeelagtig Forvandling.

Man behøver kun at raadsføre sig med de gamle Historiker og især med Julius Cæsar, for at gjøre sig Rebe for hvad Belgien var for 18 Aarhundreder siden, og for de Anstrængelser, som de efterfølgende Generationer have maattet opbyde, for at gjøre det til Europas Have.

Den nordlige Deel udgjorde i hine længst forsvundne Tider kun en umaadelig Flade, næsten i Niveau med Havet, hvis Bolger overskyllede den ved hvert Høivande, og ødelagde saaledes enhver Art af Vegetation.

I det Indre bedækkede Schelden og dens forskjellige Bifloder uhyre Engstrækninger og dannede paa flere Steder et Slags Søer, medens andre Lavninger forvandledes til Moser eller Sumper.

De yppige Sletter i Flandern og i den frugtbareste Deel af Provindserne Antwerpen og Limburg, gjennemstaarne af Moradser, frembragte ingen anden Vegetation end nogle Pile- og Ellebuske, der lignede grønne Der, svømmende midt i det Vand, der omgav dem.

Over dette Landstabs sydlige Deel, som beviser hvad den mennesselige Vindstibeligbed og Udholdenbed kan udrette, løb en Rjæde af Høie, der lænede sig op til 2 Høisletter med en dyb og leret Jordbund, vel skiftet til Cultur.

Det var nemlig Hennegau og det gamle Hasbagne.

Sluttelig bemærkes at Ardenner-Stoven, hvis galliske Navn, „ardenn”, betyder dyb, strakte sig fra Rhinen ligetil Schelden.

Det er med en meget berettiget Stolthedsfølelse, — thi Sagen angaaer Fædrelandet, — at de Belgiske Landmænd ville læse disse Linier. Af alt, hvad deres Fædre have udført, kunne de love sig de bedste Resultater.

Landbovæsenets øverste Bestyrelse.

Alle, Agerdyrkingen vedkommende Anliggender henhøre under Indenrigs-Departementet, hvis 8de Section har specielt dermed at gjøre. Hr. Bellefroid er dens Chef; under ham sorterer eet Bureau.

Agerdyrknings-Sectionens Virkefæds omfatter: 1) det høiere Agerdyrknings-Raad; 2) de provindsielle Agerdyrknings-Commissioner; 3) Agerdyrknings-Comiteer og Selskaber; 4) Opmuntringer til Agerdyrknings-

gens Fremme; 5) Afhændelse og Parcellering af de i Communerens Eie værende udyrkede Jorder samt Forandringer i deres Benyttelsesmaade. Sager betræffende communale Grundstykkers Anvendelse til Skovkultur saavel som communale Skovlodders Udbrivning; 6) Iværksættelsen af Lovforrifter angaaende Jorders Bevanding og deres Grundforbedring. Ministeriets Meddelelse til Sectionen for de provindsiale og communale Anliggender, af saadanne Beslutninger, der vedkomme Bevanding, Udskiftninger og Grundforbedringer; 7) Udstillinger af og Premieuddelinger for Agerdyrknings-Producter, Heste, Dvæg etc.; 8) Veterinair-skolen og Statens Agerdyrknings-Instituter; 9) Agerdyrkningsstoler; 10) Stipendier eller Fripladser for dem, der offre sig for det landoekonomiske Studium; 11) Censurering ved Examen for Veterinairer; 12) Love for Misligholdelse af indgaaede Contracter om Eiendommens Afhændelse; 13) Overholdelse af Love og Resolutioner angaaende Dvægsyge, Forhandlinger i dette Diemed med Inspektøren for det borgerlige Sundhedspolitiet; 14) Skadesløsholdelse for det nedslagne Dvæg; 15) Grundstykker af ringere Frugtbarhed; 16) Understøttelse for Tab som Følge af Ulykkestilfælde; 17) Monsterbrug; 18) Statens Stutterier; 19) Besteller-Depots, deres Stationer i Provindserne; 20) Forbedring af Heste- Dvæg- og Faare-Racerne; Stationer for Tyrene „studbook helge”; 21) Fastsættelse af Bøder for Overtrædelse af Lovene og Forrifterne angaaende Dvægsyge, Sundhedspolitiet, Heste- og

Dvæg-Kacernes Forbedring; 22) Fødemidler, Priis-
couranter paa Markedspladsene, Torve og Markeder.

Agerdyrknings-Selskaber.

I Agerdyrkningen fremmes intet saa hurtigt som ved Underviisningen fra Mand til Mand. Det er derfor man bør opmuntre disse Selskaber, som bringe den store Grundbesidder, Forpagteren og den lille Landmand i Berørelse med hverandre.

Det er det bedste Middel til at udbrede til Masserne de praktiske Opdagelser i Bidskaben, hvilke Opdagelser pleie at indskrænke sig til nogle Individier, der ere mere begunstige i Henseende til Dannelselse og Formue.

Uden dette frembringes ikke den Mængde og den Dvalitet af Jordens Produkter, som vilde opnaaes ved et mere oplyst Dyrkningsystem, ved Frugtbargjørelsen af Heberne, Brugen af fortrinligere Agerdyrkningsredskaber, den tiltagende Formering og Forbedring af Huusdyrene, Bevaringen og den nyttige Anvendelse af alle Gjødningsmidler, den kloge Benyttelse af rindende og stillestaaende Vand, Beplantningen af de nøgne Bjergtoppe, saaledes at man virker efter atmosfæriske Betingelser etc.

For at naae disse Resultater, og for at Capitalerne, dette mægtige Virksomhedsmiddel, ikke skulle fravendes Agerdyrkningen, men komme den til Hjælp paa gode Betingelser, er det af Bigtighed, at Grundeierne danne Foreninger, ved at sætte sig i Forbindelse med dem, som skulle dyrke Jorden.

Disse Foreninger blive frugtbringende ved det Bidrag af Theorie og Praxis, der passer til enhver Localitets Fornødenheder og Hjælpemidler.

De have Agerdyrkningens Forbedring i Almindelighed, og den størstmulige Bevare, tilsiikret enhver Agerdyrker i Særdeleshed, til Formaal.

Saadanne ere de ved Erfaring vundne Resultater, som Agerdyrknings-selskaberne, oprettede i det sidste Aarhundrede i England, Frankrig, Tydskland have tilbudt os.

I Frankrig blev det første Agerdyrknings-Selskab grundlagt i Bretagne i Aaret 1757. Dette Exempel blev ikke uden Folge; der dannedes andre paa forskjellige Steder i Kongeriget, og fra den Tid af er der sporet megen Nytte af disse Foreninger, ved den Indflydelse, som de udøve paa den offentlige og private Lykke.

Disse Selskabers Velgjerninger have endnu været større i England og Tydskland.

Belgien har, ligesom Frankrig, antaget Benævnelsen „Agerdyrknings-Forsamling“ (comice agricole), og Indenrigs-Ministeren tilstillede den 3die Marts 1818 enhver af de ifølge Kongelig Resolution af 20 Januar 1818 oprettede Agerdyrknings-Forsamlinger et særligt Reglement.

Disse Forsamlinger have det Formaal at vaa-ge over Udførelsen af Bestemmelserne, der have Hensyn til Agerdyrknings-Udstillinger, at tilveiebringe de for Jurpen nødvendige Oplysninger, at udbrede i

deres District de paa Erfaring begrundede Forbedringer, samt at meddele Regjeringen de Oplysninger, som ere vigtige for Agerdyrkningen.

Forsamlingen bestaaer deels af Agerdyrknings-Commissionens Medlemmer og af de offentlige Dyr-læger i Forsamlingens locale Birkfreds, deels af en Delegeret fra enhver af de Communer, der ere ind-fattede i denne Birkfreds, deels af et større eller mindre Antal Medlemmer fra forskjellige Steder i Egnen, eller som ere knyttede dertil ved deres Familie eller Eiendomme.

Som man seer, er Ordningen af Agerdyrknings-Interesserne fuldstændig formodet de 3 Institutions-Grader, som existere i Belgien; de ressortere under et øverste Raad for hele Kongeriget; under locale Commissioner for de forskjellige Provindser og under Agerdyrknings-Forsamlinger og Selskaber for de enkelte Districter.

I de speculative saavel som i andre Videnskaber, saa og paa Kunstens Gebeet, hindrer ikke Isoleringen Geniet fra at aabenbare sig og træde frem; men Agerdyrkningen bestaaer af to forskjellige Dele, som det er vanskeligt at forene, nemlig: Theorie, til hvis Erhvervelse Midlerne i Almindelighed mangle paa Landet; Praxis, der er den ømme Side hos mange Theoretiker, som den kyndige Landmand kalder Stue-Agronomer.

Det er ikke alt; der er endnu en Betingelse, der nødvendig maa opfyldes; den bestaaer i, at Agerdyrknings Fremskridt fører til sande Fordele. At frembringe det meste og bedst muelige med de færreste Ud-

gifter, er den Dypgave, der skal løses. Det gjælder om, at anvende den Grundsætning, som Molière lægger i Valères Mund, og som saameget behager Harpagon:

„Hvilket smukt Under at leve godt med mange Penge! det er den letteste Ting i Verden, og der gives ingen nok saa fattig Mand, som jo gjorde det samme; men naar man handler som duelig Mand, bør man tale om at leve godt med saa Penge.“

Disse ere Grundene hvorfor vi fordomme den Laabelighed hos nogle af vore Agronomer, der, altid tilbøielige til at beundre, hvad der foregaaer udenfor Belgien, optræde ivrigt mod deres agerdyrkende Landsmænd, med Exempler, laante fra England.

Disse lidenskabelige Indere af England forglemme at der ingen Righed er forhaanden, i det disse tvende Lande befinde sig i stikmodsatte Forhold.

Saaledes ere Englands Jorder ikke udstyffede som Belgiens, i en utallig Mængde smaae Lodder, liggende imellem hverandre; i England derimod ere Landeieendommene ikke saaledes parcellerede, men deres Jordtiliggende udgjør for det meste større sammenhængende Lodder. Deraf følger, at den engelske Agerdyrkning har godt en 3die Deel mindre Omkostninger og Tid at anvende, saavel som en 3die Deel færre Bygninger at opføre, end den belgiske Agerdyrkning, og at dens Udbytte er en 4de Deel større.

Men Hovedgrunden til den engelske Agerdyrknings beundringsværdige Fremskridt, har Hr. Thiers i sin smukke Bog om Landeieendom angivet, naar han siger:

„Man forundrer sig ofte, og det med Overdrivelse, over den franske Agerdyrknings lave Standpunkt i Forhold til andre Landes Agerdyrkning og navnlig Englands, og man vil ikke ændse Aarsagen dertil. I England gives ingen Grundafgift, den er bleven afstøft for omtrent 20 Millioner. Den franske Agerdyrkning udbreder 280 Millioner Francs i Afgifter, som den engelske er fri for.“ — Iøvrigt er der mange Agerdyrknings-Metoder, i hvilke Belgien er kommet forud for England, og som dette sidste Land med de uhyre Capitaler, hvorover det disponerer, har kunnet bringe til Fuldkommenhed.

Lad den overdrevne Indest for hvad der er engelsk, hvor begrundet den end kan være, ikke gaae saa vidt at den gjør os uretfærdige imod de Agerdyrkere, som fra det 12te Aarhundrede af have forvandlet Flandernes uhyre Heber til dyrkede Jorder, bortryddet umaadelige Skove, gravet Afløbs- og Overrislings-Canaler, og erobret fra Scheldens og Havets Bænde de første inddigede Strækninger.

Indretningen af Agerdyrknings-Udstillingen og Tildeling af Hæderstegn.

Da Ministeriet af 12 August 1847 var kommet til Roret, lod det i sit Program indsflyde følgende Erklæring:

„Agerdyrknings-Haandteringen har Forrangen for alle andre ved dens Arbeiders Forstkjellighed og dens Frembringelses umaadelige Nytte. Den er berettiget

til at gjøre Regning paa Regjeringens virksomme og vedholdende Forsorg."

Nogle Dage efter, den 1ste Septbr. 1847, bekendtgjorde den belgiske Moniteur, at en offentlig Udstilling af Agerdyrkningsprodukter og saadanne Industri-Gjenstande, som directe staae i Forbindelse med hine, vilde blive aabnet „som Forsøg" i Brüssel under September-Dagenes aarlige Festslighed.

Imellem Indbydelsen, der udgif til Landmændene, og Aabningen af Udstillingen, var der et Mellemrum af ikkun 3 Uger, en Tid, der neppe slog til for hensigtsmæssig at indrette Bygningerne, Salene i og Spadseregangene ved Palaiet i Hertuggaden. Mange betragtede denne Foranstaltning som et Fremtiden i Hast givet Haab; Frygtsumme derimod saae deri næsten en Forvovenhed.

Birkeligen havde Aarene 1845 og 1846 været for Agerdyrknningen en haard Prøvelsestid, ledsaget af utallige Uheld.

Ikke desto mindre fulgte flere hundrede Udstillere denne Opfordring, eller rettere sagt, de retfærdiggjorte Regjeringens ædle Tillid. Dette Forsøg, der, som den store Corneille vilde have sagt, var lig et Mesterslag, havde ganske Udseendet af en Triumf.

Kongen lagde, ved at aabne Udstillingen, hele sin Forsorg for Landhuusholdningens Fremskridt for Dagen, og viste sig Tilnavnet af „Agerdyrknings-Kongen" tro, hvilket Tilnavn Beboerne i Nærheden af hans Gods, d'Ardenne, have givet ham. Indfødte og Fremmede bifaldt denne heldige nye Foran-

staltning, som lige fra dens Begyndelse af blev indviet til en stor og velfortjent Fremgang.

Netop til samme Tid fandtes den indenlandske Industries Frembringelser udstillede i Dplags-Bygningerne i Brüssel; man kunde sammenligne Landets Livsfræfter, vurdere dets Rigdomme, og den Crisis i Handelsen, Finantserne og Fødemidlerne uagtet, som dengang tyngede paa en Deel af Europa, havde Belgierne Net til at gjøre Regning paa deres Hjælpesilber, tillidsfulde at gaae lykkelige Resultater imøde, der vare dobbelt sikrede ved Virksomhed i Agerdyrkingen og Industrien.

Den uventede, glimrende Opfygt, som dette Forsøg med Agerdyrknings-Udstillingen vakte, stillede til Ministeren, som havde gjort Begyndelsen dermed, et Hverv, som han vidste at opfylde i hele dets Udstrækning.

Resolutionen af 20 Januar 1848 foreskrev en Mængde Bestemmelser, som fik Landbefolkningens Hjerte til at slaae af Erkjendtlighed og Stolthed.

De vigtigste Bestemmelser i denne Resolution, med hvilken en ny Tidsregning for den belgiske Agerdyrking begynder, ere følgende:

Hvert 5te Aar skal paa Septbr. Aarsfestdagene aabnes en offentlig Udstilling af Ager- og Havedyrknings-Producter saavel som af de Industri-Frembringelser, som staae dermed i Forbindelse.

Den første Udstilling skal finde Sted i Septbr. 1848.

I ethvert Agerdyrknings-Distrikt skal der oprettes en vedvarende Forsamling eller Landbo-Comitee.

Det er umueligt at gjengive med Ord det frede-
lige og frugtbare Røre, som denne kongelige Resolu-
tion udbredte iblandt Grundeierne, Forpagterne, Dvæg-
opdrætterne og Havedyrkerne, ja endog iblandt de
ringeste Arbeidere i den landlige Befolkning.

Statens Overhoved viste dem, at der ventede dem
nationale Belønninger, tilkjendte Seierherrerne i denne
Beddestrid, som nu skulde indtage sin Plads iblandt
Fædrelandets Høitidsfester.

Landmanden, Gartneren, Hyrden, Huusholderffen,
der forestaaer Meieriet, Spinderffen ved sin Kof, kunde
endelig erholde Belønning for deres bestedne Dpoffrel-
ser, deres mangeaarige Hengivelse i deres Modgang,
for deres Redelighed og Dyd.

En anden Beretning, indgiven til Kongen fra
Indenrigsministeren, fremkalbte netop en af de Reso-
lutioner, der stemme med den Souverains Følelser,
der er kaldet af Belgierne til at regjere over dem.

Denne Indberetning eller Forestilling er paa Grund
af dens Datum, 24 Febr. 1848, for mærkelig til at
vi ikke skulde gjengive den her; paa den samme Dag,
den samme Time, styrtebe Ludvig Philips Throne sam-
men, bortreven af Revolutionen; 2 Generationer af
Konger flygtede langt bort fra Tuilerierne, medens
en belgisk Minister sammenknyttede stærkere de Baand,
der forene Nationen og Kongedsømmet.

Deres Majestæt!

Bed at stifte, ifølge den Kongelige Resolution af
7de Novbr. 1847, et Udmærkelsestegn for de Arbeidere

og Haandværkere, som ved deres Haandtering knyttes til Industrien, har Deres Majestæt skabt iblandt denne Klasse af Arbeidere en Kilde til Rappelyst, hvoraf man kan love sig lykkelige Resultater for Fremtiden. Jeg mener, Deres Majestæt! at Diebliffet er kommet, da man bør lade Agerdyrkeren deeltage i denne nyttige Foranstaltning, og saaledes opfylde det Løfte, der indeholdes i den fornævnte Resolution.

Denne Klasse, der er langt talrigere, end Industri-Arbeidernes, fortjener i alle Henseender Regjeringens Forsorg; og netop fordi deres Arbeider gjøre mindre Opsigt, bør de opmuntres med en kraftig og oplyst Belvillie.

Planen, som jeg har den Ære at forelægge Deres Majestæt, er indskrænket til de samme Grændser, som Resolutionen af 7de Novbr. betegner. Den er anvendelig paa 2 Klasser af Arbeidere: deels paa dem, som dyrke Jorden efter en liden Maalestof og for deres egen Regning, eller drive en Agerdyrknings-Industri og der ere ligesom Haandværkere i Agerdyrkingen, og deels paa dem, som, følgende en Principals Veiledning, udføre i forskjellige Egenstaber en Arbeiders Dont. Uddelingen af Belønninger vilde desuden være forbunden med Agerdyrknings-Udstillinger, ligesom Uddelingen af Hæderstegnene, bestemte for Arbeidere i Industrien, er bleven forbunden med Industrie-Udstillinger, og vil stee under Juryens Control og efter dens Forslag.

Jeg er overbevist om, Deres Majestæt! at den nye Foranstaltning, forbunden med Oprettelsen af Ager-

dyrknings-Selskaber, befalet ifølge Resolutionen af 20de Jan. sidstleden, vil udøve den lykkeligste Indsyndelse paa vor Landbefolkning, idet den gjør dem begribelig, at en velvillig Regjering har Dpmærksomheden henvendt paa deres bestedneArbeider, og at for Fremtiden ingen Fortjeneste vil berøves den samme tilkommende retmæssige Belønning, ihvor ubemærket Kredsen for dens Virksomhed end synes at være.

Herpaa resolveredes:

„Leopold, Belgiernes Konge etc.“ Paa Forestilling af vor Indenrigsminister, byde og befale Vi:

1ste Artikel. Det Udmærkelsestegn, indstiftet efter § 1 i den Kongl. Resolution af 8de Novbr., kan tilstaaes alle dem, som, i en eller anden Egenkab beskæftige sig med saadanne Arbeider, der vedkomme Agerdyrkningen, Have dyrkningen og de landlige Industriergrene og som derhos forene en ulastelig Dpforsel med en erkjendt Duelighed.

2den Artikel. Beviserne for Duelighed ville udelukkende blive at tage under Bedømmelse af den Comitee, som det paaligger at bedømme de Gjenstande, der indsendes til Agerdyrknings-Udstillingerne.

3die Artikel. De ved Agerdyrkningen sysselsatte Arbeideres Duelighed vil være godtgjort:

- A. naar de udstille saadanne af dem selv dyrkede eller forfærdigede Producter, der fortjene Dpmærksomhed, og naar det fremgaaer af de Dplysninger, der meddeles Comiteen paa den Raade, der nærmere vil blive bestemt af vor Indenrigsminister, at disse Gjenstandes Dyrk-

ning eller Fabrikation i deres Heelhed svare til den fordeelagtige Mening, som de udstillede Produkter have givet derom;

- B. Naar de Landmænd, Havedyrkere eller Entreprenører for en eller anden landlig Industrie, som have sendt til Udstillingen fortrinlige Produkter eller foretaget mærkelige Forbedringer, hvis Sværfsættelse er tilstrækkelig godtgjort, — erklære, at de paagjældende Arbeidere, hvilke de end maatte være, have deeltaget deri paa en fortjenstlig Maade.
- C. Naar slige Arbeidere have deeltaget i den Concurrency, som er aabnet af de Agerdyrknings- og Havedyrknings-Selskaber, der ere sanctionerede eller oprettede af Regjeringen, og da have været Gjenstand for fortjente Udmærkelser.

4de Artikel. Bestemmelserne i Artiklerne 2, 3, 7 og 8 i vor Resolution af 7de Novbr. gjøres ogsaa anvendelige paa Agerdyrkningsarbeidere.

5te Artikel. Antallet paa Udmærkelser eller Decorations-Tegnene, der blive at uddele, er indskrænket, for de landlige Arbeideres Bedkommende, til 500 af første Klasse i Guld, og til 1200 af 2den Klasse i Sølv.

6te Artikel. Vor Indenrigsminister paaligger det at bringe nærværende Resolution til Udførelse.

Givet i Brüssel den 1ste Marts 1848.

Udtog af den Kongl. Resolution af 7de Novbr. 1847.

Bestemmelser, der ere anvendelige paa landlige Arbeidere.

2den Artikel. Der ere 2 Classer af Decorationer, den ene i Sølv og den anden i Guld.

3die Artikel. Decorationen hænger i en Kjæde af samme Metal; den bæres paa venstre Side af Brystet.

7de Artikel. Comiteen søger Oplysning om de Arbeideres gode Dpførsel, hvilke den holder for at have givet særdeles Beviser paa Duellighed og Indsigt; den foreslaaer Regjeringen iffun Folk af en uplettet Bandel.

8de Artikel. Sølvdecorationen bliver alene tilstaaet som første Belønning; Gulddcorationen erholdes iffun ved 2den Concurrence, og naar den Paaagældende har givet nye Beviser paa Indsigt, Fremskridt og exemplarist Dpførsel.

Agerdyrknings-Udstilling i September 1848.

Palaiet i Gaden Ducale (Hertuggaden) var blevet indrettet med en udsøgt Smag til denne Høitidelighed, bestemt til at gjøre Epoche i Europas Agerdyrknings-Aarbøger.

De belgiske Besøgende vare ikke de eneste til at udtrykke deres Beundring; der var, blandt andre, utallige Fremmede, Amerikanere fra de forenede Stater, Englændere, Hollændere, Tydskere, Franskmænd, Spagniere, som vare komne til Brüssel for at tage Deel i Forhandlingerne paa de forsamlede „Fredsvenners“

Congres; Alle udtrykte deres Følelser med en eenstemmig Enthousiasme.

Den første Sal var prydet med Dronningens Büste, omgivet af Blomster og kunstigt grupperet Grønt. Omkring Salen vare afstaarne Blomster ordnede, imellem hvilke man saae de smukkeste Arter af Dahlier.

I den anden Sal befandt sig Palmetræerne, og utallige Bouquetter.

I de følgende Sale: Frugter og Kjøffenværter.

En Sal var bestemt for Kartoflerne og Roddeerne, hvis utallige Arter vare udbredte paa lange Borde.

I første Etage, i Midtpunktet af Salen, havde sig prægtige Hvede-, Rug-, Byg- og Havreær paa yppige Straae, med Ar af den største Rigdom.

Endelig kom Foderplanterne, derpaa Uldarter, og andre Frembringelser af Agerdyrknings-Sysler, Honning, Smør, Ost, forskjellige Viinsorter.

Industrie-Planterne, Hamp, Hør, Krap, Tobak, Safran, vare samlede i en anden Sal.

Frugttærculturen havde fremstillet et rigt og beundringsværdigt Udbytte.

I Haven havde man anbragt Agerdyrknings-Redskaber i et Telt. Frugttærcerne vare anbragte i Havens Baggrund, hvor en landlig Pavillon havde sig med en Statue af Ceres i Midten.

Aldrig -- som det er sagt i den udgivne Beretning om denne Udstilling -- aldrig forener man flere Agerdyrknings og Have dyrknings Rigdomme. En

Beretning er meget mager, meget farveløs ved Siden af Virkeligheden.

Den 25de Septbr. 1848 fandt Dvæg-Udstillingen Sted, i Esplanaden ved Namur-Porten. Rækværket, som da luffede Champ-de-Mars-Pladsen, var skjult under Løvtagene, og paa dette vare Lougene anbragte, hvortil de til Concurrencen hidførte Dyr vare bundne. Den første Række talte firfindstøve Løvbuer, over hvilke vare fæstede Baabensffolde, hvorpaa fandtes Navnet paa en af de Byer eller Communer, der deeltog i Udstillingen og indfattede i to Flag med de nationale Farver; bag disse Buer var der hundrede og halvfjerdsfindstøve Aflukker eller Folde, hvor man beundrede smukke Følhopper, Trækheste, prægtige Hingster og udmærkede Tyre. Denne Række dannede en Slags afbrudt Rundfreds, affsaaren i Midten ved en Obelisk.

Omtrent 15 Alen fra dette Gallerie udfoldede sig ligeledes i Rundfreds en anden Række Aflukker, men mindre ophoiede, to hundrede og firfindstøve i Tallet, for Dyrerne, Køerne og Dvierne.

Endelig var der udspændt midt paa Plainen et stort Telt, omkring hvilket man havde anbragt Indeluffer, bestemte for Fjærfræ og andre mindre Huusdyr. En Estrade, smykket med Statuer og Lovværk, hævede sig midt i dette Telt.

Et Skrift paa 500 Sider i 8vo, udgivet af Regjeringen, under Titel: Beretning om Nationaludstillingen af Agerdyrknings- og Haveculturens Frembringerer i 1848, giver udførlige Oplysninger over de forskjellige til Concurrence fremkomne Gjenstande; det

er et Mindesmærke frembragt til Ære for den fornemste Kilde til vore Rigdomme, og for de fortjenstfuldste Arbeidere i Agerdyrknings-Haandteringen. Af dette Skrift indeholde mere end 150 Sider en Fortegnelse paa de Præmievindende. Til den rette Budsbering af denne Høitidelighed hidsette vi endnu to Tal: 1700 Concurrerter havde der givet Nøde for at deeltage i Beddestriden om tre tusinde og otte hundrede Præmier.

Agerdyrknings-Forsamling i Brüssel i Septb. 1848.

Medens den til hvert 5te Aar berammede Udstilling af Agerdyrknings-, Havedyrknings- og Industrie-Producter fandt Sted med saamegen Pragt i Palaetet i Gaden Ducale og paa Esplanaden ved Namur-Porten, holdt en Forsamling af belgiske og fremmede Landmænd, med Flere, sine Møder paa Raadhuset i Brüssel.

Brüssels Communal-Bestyrelse havde beredvilligt overladt Raadhusets gotiske Sal til Afbenyttelse for Forsamlingen, hvortil havde indfundet sig flere hundrede Medlemmer. Hr. Charles Rogier, Indenrigsminister, aabnede Mødet med følgende Tale:

Mine Herrer!

„Det er en stjern Tilfredsstillelse for os at indvie, i Ro og Fred, det attende Aar af vor nationale Uafhængighed, ved Aabningen af denne storartede Sammenkomst, udelukkende helliget Agerdyrknningen.

Belgien er ikke blot et Land for Friheden, det er ogsaa et Land for Arbeidet. Der er saa at sige ingen

Green af den menneskelige Virksomhed, uden at jødens Kræfter ere komne til heldig Udvikling. Belgien er vel ikke ubekendt i industriel og kunstnerisk Henseende, men det er dog isærdeleshed Agerdyrningen, som har skabt vort Lands Rigdom og Berømmelse. Deri have især andre Nationer modtaget nyttig Belæring af os, og deraf gjort fordeelagtig Anvendelse. Har vort Land, stolende paa sin ældgamle Overlegenhed, altid skjenket de Fremskridt, som iværksattes omkring det, tilbørlig Opmærksomhed? Har det altid fulgt dem? har det naaet dem? Vi vove ikke at bekræfte det. Men hvad vi kunne sige, er at det nu har afkastet denne stolte Eigegyldighed, og ved at see de Kraftanstrengelser det gjør, vil Ingen tvivle om at det snart vil have gjenvundet den Tid og de Fordele, som det synes at have tabt.

Forrige Aar have vi i Hovedstaden havt den første Agerdyrnings-Fest, til hvilken alle vore Provindser have concurreret. Uforberedet, og folgelig usfuldstændig, har den imidlertid frembragt de lykkeligste Resultater, ved at vække vore Agerdyrkeres Iver og Ambition. I Aar have vi gjort et stort Skridt videre frem. Imedens vi samlede i en eneste Udstilling alle Agerdyrnings-Industriens Frembringelser i deres uendelige Varieteter, have vi villet samle i et Brændpunkt alle de Lærdomme, for hvilke Agerdyrningskunsten er et Studium, en Haandtering eller en Udspreddelse. — Takket være Bestræbelserne i en dobbelt Retning, der ere komne hinanden indbyrdes til Hjælp: Praktiken har kunnet vinde Oplysning og Veiledning ved Berø-

ring med Videnskaben, og Theorien har paa sin Side funnet controllere en betydelig Række af praktiske Resultater, belyste af det videnskabelige Udbytte, der er istand til at spille en saa stor Rolle i Agerdyrknings Forbedring.

Regjeringens Hensigter ere blevne forstaaede; dens Opfordring er bleven hørt. De skønneste og meest forskjelligartede Producter indleveredes til Agerdyrknings-Udstillingen, og Landmands-Forsamlingen tæller 800 Medlemmer. De videnskabelige Corporationer, forskjellige Selskaber, de talrige Agerdyrknings-Comiteer, nylig indstiftede i vore Provindsfer, have hidsendt et Udvalg af deres Midte, og vi hilse med Glæde i denne Forsamling de her tilstedeværende udmærkede Repræsentanter for Udlandets Agerdyrkning.

Naar man betænker, mine Herrer, det uendelig meget Gode, som Anvendelsen af den, efter Udseende simpleste Opdagelse, af den bedste Fremgangsmaade, kan bevirke for Agerdyrknings, hvilke rige Resultater have vi da ikke Ret til at vente af en sli og saa i Fremtiden nu og da fornyet Forsamlings Raadslagninger.

Regjeringen, mine Herrer, vil med Sympathie og Omhu følge deres frie og fredelige Debatter; lykkelig ved at kunne til Alles Gavn drage Fordeel af de nyttige Ideer og kloge Raad, som tør ventes deraf. Og dersom Agerdyrknings kommer til at fylde dem nye Fremskridt, dersom vore Markers Frugtbarhed vorer derved, ville de ikke angre, mine Herrer, at have forladt deres personlige Beskæftigelser for at hellige nogle

Dage til dette i Sandhed mennefskjærlige Hverv. Jeg vil ikke, mine Herrer, ved flere Ord forhale Begyndelsen af deres interessante Debatter. Det være mig blot tilladt, til Slutning, og uden Tvivl med Deres Minde, at takke Medlemmerne af den Commission, som har havt den Godhed, paa vor Anmodning, at ordne det Fornødne til den Forsamling, som vi indvie. Idet de faste Dinene paa denne talrige og glimrende Forsamling kunne de med god Ret bifalde deres eget Værk. Aldrig er en skjønnere Iver bleven kronet med et skjønnere Held.

Jeg erklærer Agerdyrknings-Forsamlingens Møde aabnet."

Af Forsamlingens ottehundrede Medlemmer vare fire hundrede og halvtreds udvalgte saavel af de provindsielle Comiteer som af de belgiske eller fremmede Agerdyrknings-Selskaber, og isøvrigt havde indfundet sig trehundrede og halvtreds indstyre Medlemmer saavel fra Indlandet som Udlandet. Næsten sex hundrede Medlemmer vare nærværende ved Mødets Aabning den 21de Septbr. 1848.

De fire Møde-Dage bleve fuldkommen optagne, saavel i Sectionerne, som i de almindelige Forsamlinger.

Vi indskrænke os til at nævne de fattede Beslutninger og Forhandlingernes øvrige Resultater.

Forsamlingen udtaler med Eenstemmighed eller dog med overveiende Majoritet følgende Duffer:

1. At Regjeringen bringer under Overveielse det

vigtige Spørgsmaal om Creditvæsenet til Agerdyrkningsens Lørd, i Grundeiernes, Forpagternes og Arbeidernes fælleds Interesse, og som Noget, der heraf vil følge: en Reform i Hypothek- og Privilegie-Systemet, i Lovgivningen om Sequester i faste Eiendomme og om Afhændelse med Ret til Gjenkjøb, og den snarlige Formindskelse af de store Omkostninger ved Eiendomsalg og ved Hypotheklaan.

2. At der maa blive oprettet en Havedyrknings-Comitee, hvem det overdrages at udgive en Havedyrknings-Lidende og at sørge for Anlægget af Planteskoler for de forskjellige Communer.

3. At fattige og forladte Børn maatte anbringes til landlige Arbeider, og at der til deres Lørd maa paa Avlsgaardne blive oprettet saadanne Stiftelser, hvor Børnens Underholdning ikke kommer til at koste mere end den nu for Tiden fastsatte Betaling for deres Anbringelse enkeltviis hos Agerdyrkere og Haandværkere, og med Betingelse at Børnene sysselsættes med saadanne Landbrugs- eller Haandværks-Arbeider, der især egne sig for dem.

4. At Betlere, Løsgængere og i Almindelighed alle Arbeidsdygtige fra Tiggeriets Arnesteder og navnlig de, som høre til den landlige Befolkning, maae blive nyttigt beskæftigede med Arbeider ved Avlsbruget, og især med saadanne, som gaae forud for Jordens Opdyrkning, Bevanding og andre Grundforbedringer.

5. At Underviisning i Agerdyrkning maa blive meddeelt i de elementaire Søndags- og Aften-skoler.

6. At Landsby-Skolelærere maa aabnes Udgang til at høre Forelæsninger med Hensyn til Underviisning i Agerdyrkning.

7. At Lærerne bør underkaste sig en Examen i Agerdyrknings-Gjenstande, førend de modtage deres Kaldsbrev.

8. At der i Normalsskolerne maa blive meddeelt theoretisk og praktisk Underviisning i Agerdyrkning.

9. At der maa blive oprettet Agerdyrknings-skoler for mindre Jordbrugere paa alle de Steder, hvor saadant er muligt.

10. At der maa blive oprettet en høiere Underviisningsanstalt for de landoekonomiske Værefag.

11. At man ned sætter Bom- og Bropengene paa de offentlige Veie, paa Jernbanerne og Kanalerne.

12. At Regjeringen aarlig udsætter i Provindserne Tyre af fremmede forbedrede Racer, for at disse kunne blive mere bekjendte og afbenyttede i de forskjellige Egne efter deres særegne Fornødenheder.

Det samme Ønske udstrækker sig til andre Huusdyr-Racer.

13. At Heste-Oppdræt maa blive understøttet ved Oprettelsen af Besteler-Depots.

14. At Beddeløbene ikke længere vedligeholdes for Statens Regning, og at de dertil bestemte Summer maae blive anvendte som Præmier for Oppdræterne af de bedste Heste og Følhopper.

I de Slutningsord, som Forsamlingens Præsident henvendte til den, yttrede han blandt andet:

„Mine Herrer, vi have efterlignet, men efterlignet uden at efterabe. Vi have udvidet Agerdyrkningsforsamlingernes Omraade, ved at indbyde Fremmede til at tage Deel i vore Debatter. Vi have i Gjerningen hyltet Sandheden af, hvad Hr. Johnston udtalede for os, ved Begyndelsen af det første Møde: „Agerdyrknningen kjender hverken Partier eller Standsforskjel. Kunsten er almeen, som Vidensskaben er cosmopolitisk.“

England, Frankrig, Holland, Spanien, Italien, ja selv Syd-Amerika have været repræsenterede ved Forsamlingen og, det glæder mig at sige det, Udlandets Repræsentanter have rigeligen bidraget til at forøge vore Arbeiders Værd.

Dette være sagt til Ære for dem, og til Opmuntring for os under vore udholdende Bestræbelser. Ved vor fælleds Samvirken vil det lykkes os at knytte vedvarende Forbindelser mellem Agerdyrkere fra alle Verdens Egne, Forbindelser, hvoraf Mennekeheden tør haabe at høste lykkelige Resultater.“

I Erkjendelse af Bigtigheden af det Spørgsmaal, som i Forsamlingen var bragt paa Bane angaaende Kartoffelsygdommen, udsatte den belgiske Regjering en Priis af 1000 Francs for den bedste Afhandling over Aarsagerne til denne Sygdom, Midlerne til dens Forebyggelse og de Forholdsregler, som bør tages for at standse eller dog modvirke den, hvor den har viist sig. Fremdeles udsatte den samme Regjering en Priis af 3000 Francs, foruden en Guldmedaille, for det Skrift, der — efterat være indsendt til Indenrigsministeriet

og dernæst censureret — maatte findes at kunne stifte den største Nytte for det belgiske Agerbrug. Valget af Emnet, indenfor Agerdyrkningsens Omraade, overlodes aldeles til Forfatterne.

Naturens Almanak.

Vi ere saa heldige her at kunne gjengive det af Profesfor Morren, som Ordfører i Agerdyrknings-Forsamlingens fjerde Section, i flygtige Træk meddeelte Udkast til en Naturens Almanak eller Aarbog.

„Bed de landlige Arbeider baade paa Marken og i Haven, siger Hr. Morren, er det fornødent at følge en Almanak; hidindtil have vi fulgt den borgerlige Kalendar, og det hænder meget ofte at vi saae altfor tidligt eller altfor sildigt, og ikke have det Resultat af vor Høst, som vi ventede os.*) Dette Spørgsmaal skriver sig fra langt tilbage i Tiden. Ideen om en Naturens Almanak findes hos Théophrast, hos Aristophanes og hos andre ældgamle Forfattere. Man har villet besidde en Naturens Almanak, ja det er endog en saadan, Landmændene først have tænkt paa. Imidlertid er man hidindtil ikke kommen til fuldstændigen at iværksætte denne Idee.

Det er næsten et Aarhundrede siden, at en af de

*) Denne rigtige Bemærkning, fremsat af en saa kompetent Dommer som Hr. Morren, og bekræftet af Agerdyrknings-Forsamlingen i Belgien, bestemmer os til ikke at optage i denne Almanak vitblevende Vink under en vis bestemt Datum, hvad der kunde foranledige Misforstaaelser og vrangt Slutninger.

berømteste Naturkyndige, Linné, havde en lignende Idee; men uheldigviis vilde det ikke lykkes ham at blive Herre over Betingelserne for dens Udførelse. Denne Idee er bleven oplagen igjen i Belgien, for tre eller fire Aar siden, af den høiagtede Formand for den fjerde Section, bestandig Secretair ved Videnskabernes Academi. Et Circulaire er blevet omsendt ved Hr. Due- telet til et meget stort Antal Lærde, som i deres kort efter indkomne Besvarelser have meddeelt meget om- fattende og meget samvittighedsfulde Jagttagelser, sam- lede fra et stort Antal Lande.

For at vise Dem Bigtigheden og Nytten af Spørgsmaalet, behøvede jeg kun at nævne dem nogle Lande, som have bestræbt sig for at svare paa den Op- fordring, som var rettet til dem fra Belgien. I Flo- rentis har Hr. Antinori faaet oprettet en Forening sær- lig i den Hensigt at samle fra hele Italien Jagt- tagelserne om de forskjellige Phænomener, som Bege- tationen, Fuglene, Insecterne tilbyde os, med eet Ord, alle Naturens Phænomener, ordnede efter deres Nytte for Ager- og Havedyrkningen. I Prag har man li- geledes stiftet en almindelig Forening, i det Diemed at offentliggjøre alle de Jagttagelser, der ere gjorte i Østerrig og Böhmen.

I England har en Belgier, Hr. de Sélys-Long- champs, henvendt en Opfordring til alle Landets No- tabiliteter, og Secretairen for det kongelige Selskab i London, Capitain Sabine, har det Hverv at samle alle Jagttagelserne. Allerede er et stort Antal af disse Efterforskninger forplantede til Belgien.

I Sverrig have vi nylig mistet Berzelius, som selv havde sat sig i Spidsen for et Samsfund med et lignende Formaal.

Orsted i Kjøbenhavn havde indledet noget Tilsvarende for Danmark. — Rusland beskæftiger sig ogsaa med saadanne Jagttagelser. Hr. Kupfer, General-Intendant for alle Observatorier i Rusland, har det Hverv at foretage analoge Undersøgelser. Saaledes gjøres der Jagttagelser rundt omkring i hele Europa, og den første Idee dertil er udgaaet fra vort Land. Lader os lykønske os dertil.

I alle Samsfund har man billigende optaget Ideen. I Amerika ere halvtredstindstyve Foreninger af denne Slags komne hverandre imøde; og de Handelsforbindelser, som eksistere mellem England og China, skyldes vi at Circulairret, som er udgaaet fra Belgien, nu er sendt til alle de chinesiske Havne, hvor man gjør Jagttagelser over de Planter, som hver Dag komme til os fra China, og som maaskee ere bestemte til at hidføre væsentlige Forandringer i vore sædvanlige Næringsmidler. Dette Ord: China maa ikke bringe os til at lee; thi dersom China sendte os en Knoldvært, der kunde erstatte os Kartoflen, kunde vi ikke andet end give den vort Bisald. De see heraf, at det vilde være gavnligt at Agerdyknings-Forsamlingen, der for første Gang holdes i Belgien, kunde realisere et praktisk System til Bedste for Ager- og Have dyrkningen, og for at fatte mig des fortere, vil jeg indskrænke mig til at meddele Dem det af den fjerde Section fremsatte Botum:

Sectionen henstiller at man udnævner en Commission, hvem det overdrages at udarbejde et Udkast til en Naturens Almanak, hvori optages Navnene paa de Planter, som dyrkes i Belgien, paa de vildtvoksende Planter, som overalt ere kjendte, og paa nogle characteristiske Planter til nærmere Bestemmelse af de forskjellige Phænomener; Almanaken bør være forsynet med Rubriker, hvori bemærkes Dag og Dato for Løvet's Udspring paa Træerne, Blomsternes Udfoldning, Frugtens Modning, saavel som for Saaeningen af vore vigtigste Sædarter og deres Indhøstning. Ved Hjælp deels af en i Statistikkens Videnskab meget bekjendt Theori og deels af Theorien for Gjennemsnits-Data, kunde man da opnaae at bestemme paa den meest fornuftmæssige Maade den rette Tid for de forskjellige landlige Arbeider.

Vi henstille saaledes, at man i Forsamlingens Annaler optager et Udkast til en Naturens Almanak, med specielt Hensyn til Ager- og Have dyrknings-Videnskaberne, ledsaget af en Opfordring til at udfylde Rubrikerne og til at overgive Resultatet af Optegnelserne til et Centralsted, som bør være Centralstedet for vort Belgien, nemlig Brüssel, hvor man vil offentliggjøre Resultatet af de foretagne Undersøgelser og Arbeider."

Priis = Uddeling.

I et høitideligt Møde d. 17de Decbr. 1848 uddeltes de Belønninger, som vare tilkjendte de fortrinligere iblandt de til den offentlige Udstilling indleverede

Gjenstande. Formanden for Bedømmelses-Comiteen, Hr. de Pitteurs, holdt ved denne Leilighed følgende Tale:

Hr. Minister, mine Herrer!

„Midt under de Rystelser, som hjemføge Europa, kan Belgien, der har undgaaet det revolutionaire Uveir, takket være dets Institutioners Viisdom og Kraft, bestæftige sig i Mag med sine Børns moralske Forbedring, med deres materielle Velvære. For at opnaae dette dobbelte Maal, bør man belønne Dyden, fremme Underviisningen, oppvække Kappelysten, beskytte Næringsveiene, og især Agerdyrkingen, Kilden til al Lykke.

Uvidenhed er en af de fornemste Hindringer, som stille sig imod Agerbrugets Forbedring: Vanen, Fordommene, endnu rodfæstede hos nogle af vore Landmænd, lader dem forfaste, uden noiere Undersøgelse, alt hvad der for dem er nyt; Indenrigsministeren, hvis Navn knytter sig til de nyttigste Foranstaltninger, er i Begreb med at oprette praktiske Agerdyrkningsstoler, Arner for Underviisning, fra hvilke Lyset skal sprede sig over hele Landet.

Fremdeles ville Agerdyrkningsforeningerne, som ved Communal-Bestyrernes Hjælp bør sættes i Kundskab om alle nyere Fremskridt, lære Bonden at give Slip paa hans feilagtige eller utilfredsstillende Fremgangsmaader, nedarvede fra Fædrene.

Wise Agerdyrkeren hvad han formaaer, lade ham drage Fordeel af den erhvervede Erfaring, tydeliggjøre ham de vundne Resultater af forbedrede Red-

skaber og af et bedre Dyrknings-System; saadanne ere Fordelene af Ager- og Havedyrknings-Udstillingerne.

Imedens den nationale Fremviisning aabenbarer os vor Jordbunds Frugtbarhed og deelagtiggjør os i alle Videnskabens Opdagelser, ville ogsaa de mindre, med Præmie-Uddelinger forbundne Udstillinger for de enkelte Provindser og Districter yde vigtige Tjenester.

Den Agerdyrker, som frygter en længere Reise fra Hjemmet, vil derimod snarere bestemme sig for en Udflugt til Stiftets eller Provindsens Hovedstad. Der- som han beboer Condrez, Campinen eller Ardennerne, vil han søge at skjule sine Producters Ringhed, ved ikke at tage Deel i de nationale Udstillinger, paa nogle Undtagelser nær. Hvis der tværtimod handles om at kappes med Individuer, stillede under samme Vilkaar, i hvilke han befinder sig, vil man see ham arbejde med en Iver, som Haabet om Held vil besjæle.

De provindsielle Udstillinger, ledede af locale Comiteer eller af Selskaber, stadsæstede af Regjeringen, have været en heldig Forberedelse for National-Udstillingen i 1848.

Denne har overtruffet de Forhaabninger, som et første Forsøg havde vaakt, og Belgien fremviste med Stolthed i sin Hovedstad alle sin Jordbunds Skatte for de tilstrømmende Fremmede.

Havedyrkningen, en af vort Lands Rigdoms- kilder, var værdig repræsenteret paa Udstillingen. De sjældneste og fineste Blomster, de udsøgteste Buskværter

udbredte sig ved Siden af saadanne Planter, hvis eneste Fortjeneste er Nyttten.

Skønheden og Godheden af Frugterne, som opfyldte 5 Sale i Palaiet i Gaden Ducale, vidnede om at den udbødelige Ban Mons's Principer ere blevne samvittighedsfuldt bevarede i hans Fædreland. Lader os da opmuntre Havedyrkerne til at erhverve den rette Kundskab i Frugttrædyrkningen, og vore Naboer Engländerne ville holde dem skadesløse for deres Møie.

Dyrkningen af Mosegrund har vel endnu ikke naaet den Fuldkommenhed, vi kunde ønske; men har imidlertid gjort sande Fremskridt.

Aldrig har en meer forskjelligartet Samling af Kartofler været fremviist; deres sunde Udseende lod os glemme de Udelæggelser, som et Unde, hvis Grund endnu er os ubekjendt, udøvede paa denne Vært.

De smukke og talrige Prøver af andre Rodvæxter viste hvormegent disses Dyrkning har forbedret sig idet den tillige har vundet videre Udbredelse.

Hør, Hamp, Krap, af den smukkeste Vært, Saffran, nylig indført i vor Jorddyrkning, erindrede om de Hjælpefilber, som Industrien modtager af sin ældre Søster.

Yppige Hvedes, Rug-, Spelts, Bygs, og Havres Ar vidnede om at vore Agerdyrkere ikke ere vanslagede fra deres Forfædre.

Foderplanterne forekom i stort Antal, og Campinen, som man troede at være af Naturen udyrkbar, har viist hvad Udholdenhed, forenet med Dygtighed kan udrette, og tilskynder dem, for hvem en Hindring er

en Spore mere, til af øde Strækninger at skabe smukke Enge og frugtbare Agre.

For at opnaae dette, maa man kraftigen opmun-
tre Dvægavlen; det er derhos nødvendigt at gjøre
Agerdyrkeren bekendt med Brugen af de Redstaber,
som ved dermed foretagne Prøver have godtgjort, at
Belgien i sin Fremadstræben søger at kappes med
England.

En stor Forbedring i vore Dvæg-Racer er frem-
kommen siden Indførelsen i vort Land af den hollands-
ste og Durham-Racen. Nogle Opdrættere have alle-
rede deraf erholdt et Afkom, som udmærker sig ved
det rette Præg og kan taale Sammenligning med
vore Naboers.

Med Rette er vor Heste-Race søgt af Fremmede;
de fortrinlige Dyr, som forfjønede Kreatur-Udstilling-
gen, have paa ny vaft det Ønske hos os, at man
vilde søge at forbedre Racen ved vore egne Tillægsdyr.

Svinene og de skjønne Beder tiltraf sig Kjenderes
Opmærksomhed.

De lykkelige Resultater, vi have paaapeget, skyldes
tildeels ophøiede Mænd, som, erkjendende den sande
Værdi af den vigtigste iblandt Næringsveiene, hellige
deres Fritid til at berige Landet med nyttige Opdagel-
ser, og at anstille Forsøg, som kunne have en stor Ind-
flydelse paa Agerdyrkingens Fremskridt.

Nogle iblandt Dem ville modtage Leopold-Orde-
nens Insignier, en Orden, der er bestemt til at be-
lønne Fortjenester i forskjellig Retning.

Hidindtil have Landmandens simple Dybd, vedhol-

dende, ofte anstrængende Bestræbelser ikke havt anden Belønning end den, man finder i Udøvelsen af sine Pligter. Det var forbeholdet en Regjering, saa frugtbar paa Belgjæringer, at hæve Arbeideren i hans egne og hans Landsmænds Dine.

Hæderstegn, liig de, som den kongelige Beslutning af 7de Novbr. 1847 anordnede til Gunst for Arbeidere i Haandværksfagene, ville nu ogsaa blive uddeelte til dem, der ere sysselsatte ved Agerbruget.

Den belgiske Bondes Moralitet og Reiskaffenhed har i lang Tid været et Ordsprog; at vælge, iblandt saa mange Mænd, anbefalede ved deres Dpførsel og Iver, de værdigste til at blive indstillede som Exempel, frembød mere end een Vanskelighed. Comiteen har vidst at opfylde sit Hverv med en fortjenstlig Upartiskhed.

209 Arbeidere ville med Ære bære det Udmærkelsestegn, som er dem tilkjendt. Nogle indtage de overordnede Stillinger som Inspecturer eller Forvaltere; andre, som tidligere tjente for deres Brod, have vidst, ved deres Sparksomhed, ved deres usfortrødne Arbeidsomhed, efterhaanden at opnaae en selvstændig Stilling som Ciere. Nogle have tvunget en gjenstridig Jordbund til at yde dem rigeligt Udbytte; andre, hørende til Dagleiernes beskeden Klasse, have erhvervet sig Agtelse blandt alle dem, som hædre Arbeidet.

11 Fruentimmer ere ogsaa erkjendt værdige til at modtage Hæderstegnet. Næsten alle ere de Huusmødre, og ville efterlade deres Døtre, som en ædel Arv, Belønningen for et ulasteligt Liv. De ville ogsaa lære dem at velsigne en Regjering, hvis ædelmo-

dige Bestræbelser ere rettede imod et øphøiet Formaal: Alles Lykke.

«Ere være den Minister, som ved at foranstalte Udstillingerne har skænket Landet en Institution, hvis Opretholdelse i Fremtiden er sikret!»

Indenrigsministeren tager derpaa Ordet og udtaler sig som følger:

Mine Herrer!

„Udstillingen af Agerdyrkningsproducter har erhvervet og sikret sig den Rang, som den bør indtage blandt vore nyttigste Institutioner. Efter det lidet Forsøg, hvormed den forberedes i 1847, er den landlige Vindstibeligbed, idet den aabnedes Veilighed til at vise Landet alle sine Rigdommes uendelige Forskjellighed, med en beundringsværdig Iver imødefømt Regjeringens Opfordring. De meget rummelige Localer, der vare beredte til at modtage dem, have neppe været tilstrækkelige til at forstaafe dem Plads. Producternes Rigdom og Fylde have forbauset selv dem, der nærede de bedste Formodninger om den belgiske Jordbunds Frugtbarbed og dens Beboeres gode og kyndige Greb paa Agerdyrkningsen.

Her er ikke Diebliffet til at opholde os ved Skildringen af det herlige Billede, som i flere Dage har været udfoldet for en utallig Skare af Besøgendes overraskede, henrykte Blikke. En Burdering af Udstillingen vil snart blive offentliggjort. Forsamlingen idag har især til Hensigt at belønne dem, som særdeles have udmærket sig ved denne fredelige og maleriske Veddefamp, hvor 1700 Udstillere have sat hverandre

Stævne for at deeltage i et Antal af 3800 udlovede Priser.

Dette Resultat, mine Herrer, viser et stort Frem-
 skridt i vore Landbo=Sæder og Stikke. Dersom man
 gaaer tilbage til de Aarsager, som forhale Agerdyr-
 ningens Fuldkommengjørelse, finder man dem i det
 affondrede Liv og — om jeg saa maa sige — den
 Mistillids=Ånd, hvori vore Markers slittige Beboere
 indeslutte sig. Først har man maattet søge at over-
 vinde dette Onde, og det er lykkedes, rundt om i Lan-
 det at aabne Foreninger, hvor Agerdyrkerne kunne
 gaae hen og hente Dplysning og meddele Andre de-
 res egne Ideer saavel som Frugterne af deres Erfaring.

Dette har været Formaalet for de provindstille
 Agerdyrningsfællesskabs Indstiftelse: at afgive indbyr-
 des Læreanstalter, hvor de erhvervede Kundskaber gjæn-
 sidigt meddeles, Laboratorier, hvor Gransknings Frugt
 og de nye Methoder skulde nærmere prøves. Det er
 isærdeleshed dem at Nationaludstillingen skylder sin
 Glæds og store Betydning.

For ikke længe siden, kan man sige, vare i vore
 Landsby=Menigheder de Kræfter neppe kjendte som
 Foreningsaanden formaaer at byde over. Der gaves
 vel nogle private Samsund, — og taffet være deres
 Bestræbelse! — men adspredte paa forskellige Punk-
 ter af Landet, uden almeen Forbindelse og et fælleds
 Maal, iffun virkende for deres specielle Formaal og
 indenfor en meget indskrænket Kreds. Nu er denne
 Tingenes Tilstand heel forandret. Paa Regjeringens
 Indbydelse til at forene sig og at constituere sig som

Agerdyrkningsseksfaber, ere vore Landmænd overalt beredvilligen imødefomne dens Dpraab, og vort Land har seet fremstaae i alle Egne en talrig Mængde af Foreninger, alle gjennemtrængte af deres Formaaes Bichtigkeit, alle besjælede af det Dnske at gjøre Gavn, selv da om ikke alle skulde endnu besidde de nødvendige Indsigter og Hjælpemidler til at sætte noget Godt i Værk.

Localudstillinger, undertiden meget glimrende, altid nyttige, ere foranstaltede i næsten alle vore Provindser. Præmie-Uddelinger ere bragte istand, hist for Huusdyr og Agerdyrknings-Selskaber, her for den bedst udførte Pløining; fremdeles for det bedst ordnede Agerbrug, de bedst bestyrede Avlsgaardde. Fra alle Kanter syntes man ved locale Brydninger at forbedre sig paa den store Kamp, som skulde gaae for sig i Brüssel, ved September-Festerne, imellem Producter fra Landets samtlige Egne.

Derfra, mine Herrer, skriver sig denne Udstillings heldige Udfald, som vil efterlade uudslættelige Spor i vore Agerdyrknings-Arbøger. Vistnok er det just ikke Nationers Sag at hylde Beseedenhed; og det er ikke os, som ville opmuntre Belgien til at skue sig selv og staae sig til No i egen Beundring, som om intet manglede det at foretage for at vore i Værelse eller i Lykke. Men hvorfor skulle vi idag undvige den Hyldest, som de talrige Fremmede, der bivaane disse Dages Fester, eenstemmig have ydet os? Hvorledes forblive ligegyldige ved de Følelser af levende Sympathie, af Hoiagtelse, bevidnede et Folk, svagt i Antal,

men stærkt ved sine frie Institutioner og ved sit uovervindelige Sammenhold, og som, imedens alt omkring det kun frembød Forvirring og Uveir, var i Begreb med at øse fornyede Kræfter af de Velstandskilder, som det besidder i sin egen Jordbund og at opfriske den ældgamle Navnfundighed, som dets Overlegenhed i den første iblandt Næringsveie har forskaffet det.

Arbeidere ved Landvæsenet, af enhver Rang og af alle Classer! Vedbliver modigt at stræbe efter at vinde forstandige og sande Fremstridt. Giver alle Andre Exempel paa Stadighed i Arbeide, paa Maadehold i Duffer. Iøvrigt er Jorden ikke utafnemmelig. Sveddraaberne, som vande den, frugtbargjør den, og den Omhu man yder den, gjengjelder den hundredesfold i Producter og Nydelsler af alle Slags.

Hvad er i Sammenligning med disse et bestedent og bestæftiget Livs Nydelsler, Dræsløshedens eensformige Fornøielse? Hvad vilde selv disse Belønninger og Udmærkelsestegn være, som I nu skulle modtage, dersom de kun skulle bringe Eder en forfængelig Tilfredsstillelse af Eders Egenkjerlighed? Nei, saadan er ikke deres Character, saadan er ikke deres Bestemmelse. I skulle modtage dem som en alvorstfuld Erindring om Eders Arbeider, som en Paaskjønnelse, der ansporer Eder til nye Anstrængelser; det er saaledes at alle Hæderstegn, hvilken Klasse de end tilhøre, faae et lige Værd i vore Dine.

I det afvigte Aar have Arbeiderne i de industrielle
Ny Række. 13 B. 2 S. 13

Fag modtaget af Kongens Hænder det Hæderstegn, som skal bære Vidne om deres Duelighed og retskafne Bandel. I Aar er Touren kommen til Eder, hvis Arbejder vedkomme det landlige Erhverv. Kongen, som omfatter alle retskafne og arbeidsomme Borgere med lige Omhu, elsker isærdeleshed Agerdyrkingen og finder Behag i at fremme den. Naar I ret strax skulle nyde den Ære at blive fremstillede for Hans Majestæt, ville I lettelig see, og I ville fortælle det til Eders Familiefreds i Hjemmet, at I have nærmet Eder en Beskytter og Ven.

Mine Herrer Medlemmer af Bestyrelses-Commissionen saavel som af Bedømmelsescomiteen, tillader mig at takke Dem, i Regjeringens Navn, for den virksomme og kyndige Bistand, som De have ydet den. Udfillingens fuldkommen heldige Udfald belønner Dem for Deres Anstrængelser, ligesom den godtgjør de gode Resultater af Deres Bestræbelser. De ville uden tvivl forene Dem med mig for i Særdeleshed at takke Hr. Præsidenten for Bestyrelses-Commissionen, og for at yde en offentlig Hyldest for den udholdende Virksomhed, udviist af Functionairerne og Indenrigsdepartementets Embedsmænd, hvis Iver er bleven sat paa Prøve i Løbet af en Maaned, Dag som Nat, uden Hvile og uden nogensinde at trættes."

Den almindelige Agerdyrknings-Forsamling i Frankrig.

I et officielt Aktstykke, offentliggjort forinden Forsamlingens Afholdelse, har den franske Republiks Præs-

sidents Commissair udtalt sig saaledes over Agerdyrningens Tilstand:

„Agerdyrningen, denne Kilde til alle Rigdomme, har nydt alle de Dymuntringer, som det var mueligt at yde den i saa kort Tid.

Siden sidstafvigte 20de December, ere en og tyve Landbrugs-Skoler blevne oprettede, og danne med de fem og tyve, som allerede tidligere bestode, det første Skridt til Istandbringelse af Underviisning i Agerdyrning. Endnu flere ville blive oprettede.

Regjeringen har overtaget Avlsgaardene ved Versailles, med den Bestemmelse, derpaa at grundlægge et nationalt Agerdyrnings-Institut.

Et Hundrede og to og tyve Agerdyrnings-Selskaber og flere end trehundrede provindstille Foreninger have faaet Andeel i de offentlige Pengemidler, som ere voterede til Agerdyrningens Fremhjælp.

Ifølge en Resolution af 23de April 1849 sammentraadte en Commission af sagkyndige Mænd, for at overveie Spørgsmaalet om Agerdyrnings-Colonierne. Regjeringens Ønske var, at finde det kraftigste Middel til at komme de arbejdende Klasser til Hjælp, ved at faae de oversflødige Arbeidere i Stæderne til at drage ud paa Landet for der at søge Bestæftigelse, og, efter andre Landes Exempel, fra hvilke Efterretninger vare blevne tilveiebragte, at anvende dem i Fattigvæsenets Interesse ved raae Jorders Opdyrning.

De offentlige Stutteriers Indretning har undergaaet en betydelig Forandring, som Følge af Resolu-

tionen af 11te Decemocr 1848. Hesteavlen er i Opkomst, og de dertil sigtende Foranstaltninger, som midlertidigt truedes med at afbrydes, gaae nu deres ordentlige Gang. Den gode Anvendelse af 500,000 Francs, som var indrømmet Remontevæsenet, har ikke været uden gavnlig Indflydelse paa dette heldige Resultat: aldrig har Cavalleriet været saa rigelig forsynet med gode Heste, som i det afvigte Aar.

Mere end nogensinde erkjende Videnskabsmænd og andre Fædrelandsvenner, som tage Deel i denne store Forsamling, at Agerdyrkningens Udvikling og Fremblomstren tilbyde de bedste Garantier imod de indre Gjæringer og Partikampe og især mod de uheldbringende communistiske og socialistiske Ideer, som true med at forstyrre Frankrig.

I den sidst afholdte Forsamling har Discussionen især dreiet sig om Nødvendigheden af at formindske Udvandringen fra Landet ind til Byerne, hvilket ikke kan opnaaes uden ved at gjøre Agerdyrkningen yndet af Landbefolkningen, i Særdeleshed ved en Opdragelse og en Underviisning bedre svarende til dens Lary.

Ifølge Hr. Dumas, Professor i Chemie ved Videnskabernes Akademie, er Smagen for Naturvidenskaberne ikke tilstrækkelig udbredt i Frankrig; deraf kommer for en stor Deel den Egegyldighed og Sorgløshed, som de unge Mennesker i Byerne vise for Agerdyrkningen. I Læreanstalterne er Elevernes Aand altfor meget henvendt til Videnskabernes speculative Side, og ikke noksom til det praktiske Studium fra et

almeennyttigt Formaals Standpunkt. Det vilde være en let Sag, ved en Methode modsat den, der nu anvendes paa Læreanstalterne, at lede de unge Mennesker til at dyrke de Fag, der vedrøre Agerdyrkningen.

I England, siger Hr. Dumas, trænger Agerdyrknings-Underviisningen overalt igjennem. I alle Faculteter, ved alle Læreanstalter gives der Lærestole for Agerdyrkningen. Man finder saadanne i Skolerne for Lovkyndighed, for Lægekunst, og for den høiere Uddannelse; og de unge Mennesker, som ikke ere heldige i Fagstudiet, hellige sig til Agerdyrkningen og erhverve reelle Kundskaber deri. Det er i Sandhed en Sikkerhedsventil for alle disse unge Aander, som ere besjælede af det Ønske, at beskæftige sig med noget Nyttigt. Nogle finde der deres Lykke og Anerkjendelse; Andre bryde sig en Bane efter deres Tilboielighed og yde Samsundet Tjenester.

Jeg vilde ønske at der i Frankrig overalt hvor der findes en videnskabelig Læreanstalt, var dermed forenet en Lærestol for Agerdyrkningen eller Landoekonomien, hvad man nu vilde kalde det. Jeg er overbevist om, at i saa Aar vilde de unge Menneskers Aand vende sig imod denne Side af Videnskaberne og her finde en heldbringende Næring.

Hr Dréolle ønsker at man, iblandt Tallet af de elementaire Skrifter over Ager- og Have dyrkning samt Skovbrug, hvilke Forsamlingen foreslaaer at give de høiere og lavere Skolers Elever i Hænderne, vilde optage historiske Bærter over Agerdyrkningen. Dersom de vare fortroligere med de berømte Mænds Historie,

der have hædret vort Land og Menneſtehebeden, vilde de ſee, at det ſørſte Antal iblandt dem opoffrede ſig for Agerdyrkningen.

Hr. Moll meddeler Exempler hentede fra Normal-Skolen for Elementair-Lærere i Poitier, hvor de unge Elever hver Uge føres ud til Avlsbrug i Byens Omegn. Man kunde ligeledes lade dem reise, for at gjøres bekjendte med de forſkjellige Fremgangsmaader, ſom anvendes paa andre Steder.

Flere andre ſagkyndige Mænd have udtalt ſig i ſamme Retning idet de ſtemme overeens i, at man paa hvilkenſomhelſt Maade bør ſøge betimeligt at gjøre Agerdyrkningen elſket af Børnene i de høiere og lavere Skoler."

Forsamlingen har forenet ſig om følgende Anfæer :

At et Beſtyrelſes-Raad maa blive oprettet, ved Siden af det nationale Inſtitut i Versailles; at dette Raad maa blive ſammensat af Medlemmer, valgte af eſternævnte Inſtitutioner og ud af deres Midte: 1) Statsraadet; 2) det almindelige Agerdyrknings-Raad; 3) Vidensſkabernes Academi; 4) det nationale Agerdyrknings-Selfſtab; 5) Selfſkabet for Læge- og Veterinairvidenſkaben; og 6) af Samsundet til Opmuntring for den nationale Induſtri;

At den praktiſte Agerdyrknings-Underviisning maa blive indrettet efter Elevernes (forældreløſe Børns, Hitebørns og unge Forbryderes) Fatteevne;

At Underviisningen i Elementairſkolerne maae blive meddeelt i en landoekonomiſt Retning, og at

til den Ende et lidet Stykke Jord maa blive indrømmet til Elevernes Afbenyttelse;

At Underviisning i Naturvidenskaberne i Middelskolerne ligeledes maa iværksættes i en landoekonomisk Retning;

At der ved enhver videnskabelig Læreanstalt i Frankrig maa blive oprettet en Lærestol for Landøkonomien;

At man paa Underviisningens samtlige Trin giver Eleverne i Hænde elementaire Skrifter over Agerdyrking, Træcultur og andre Fag, som vedrøre Landøkonomien;

At anseelige Priisbelønninger tilstaaes for Udarbejdelsen og Oversættelsen af deslige Skrifter, og at Regjeringen lader disse Bøger udbrede rundt om paa Landet, enten ved at bortskjenke dem, eller ved at overlade dem imod nedsat Betaling;

At Underviisningen i Agerdyrking maa blive optaget i Programmet over Læregjenstandene ved de større og mindre Seminarier;

At der i Frankrig maa blive oprettet en Friskole for den elementaire Underviisning i Træculturen.

Tilbageblik paa Belgien.

Vi maae erkjende, at den belgiske Regjering har i de sildigere Aar virket meget til de landlige Erhvervs-grenes Opkomst. Det er en af det nuværende Ministeriums Fortjenester, som vi dog ikke ville videre berømme, idet vi foretrække at minde om dets Handlinger. Intet er mere afgjørende end Kjendsgjerninger.

Iblandt disse ville vi sætte i første Række Indenrigs-Ministerens personlige Deeltagelse i de forskjellige provindsstille Udstillinger, som have afløst hverandre i næsten alle Landets Egne. Ved at indfinde sig paa de enkelte Udstillingssteder, og paa en Maade tagende personlig Deel i den for Agerdyrkerne aabnede Concurrence, viser Indenrigsministeren en smuk Begeistring for Sagen. Hvad den jordbrugende Befolkning fremfor Alt attraaer, det er, at man skjænker den nogen Dymærksomhed, og at Statsmagten vaager over Haandhævelsen af dens Rettigheder, søger at fremme dens Interesser, navnlig ved at virke til, at dens Hjælpesilber komme til at flyde rigeligere.

Tolv af Leopolds-Ordenens Decorationer ere blevne uddeelte i Anledning af Udstillingen i Flandern. Det var den Andeel, som Agerdyrkningen erholdt i disse nationale Belønninger. Det Hæderstegn, som særlig er indstiftet ved kongelig Resolution af 7de Nov. 1847 for den arbejdende Klasse paa Landet, blev ved samme Leilighed forundt to Bønderkoner og sex og tredive Tjenestefolk.

Allerede ere to udmærket dygtige Agronomer, begge Functionairer i Provindsens Landbosforening og som desuden paa andre Maader udfolde en almeeenlytlig Virksomhed i Landoekonomiens Tjeneste, blevne udnævnte til Riddere af Leopolds-Ordenen, i Anledning af Udstillingen i Namur.

Til de flere fra Regjeringens Side i den nyeste Tid trufne Foranstaltninger til Bedste for Agerdyrkningen og for de fremadstræbende Jordbrugere, bør

vi endnu nævne Drettelsen af et landoekonomisk Bibliothek.

Landoekonomisk Underviisning.

Aarhundreder have maattet søie sig til Aarhundreder, for at det Tidsrum endelig kunde nærme sig, da vi see en Begyndelse gjort med at faae en Underviisning i Landoekonomien bragt i Stand, selv i de Stater, hvor Agerdyrkingen udgjør den væsentligste Næringsvei.

Man vil indvende os, at Oldtiden gjør sig en Ære af at have frembragt Forfattere og Digtere, som have helliget sig til Forskninger sigtende til Agerdyrkingens Tary og Berømmelse; man vil nævne os, hos Grækerne Hesiodes, som man troer var en Samtidig af Homer, som man endog paastaar at have gaaet forud for Forfatteren af Iliaden og hvis Digt betitlet „Arbejderne og Dagene“ er et af Agronomiens ældste Mindesmærker.

Vi ville her indskrænke os til at svare, at ved Underviisningen forstaae vi den mundtlige Veiledning meddeelt i ordnet Følgerække af indsigtsfulde Lærere, og efter et Program, baade til Lærernes og Elevernes Efterretning, saaledes som i vore Skoler, paa vore Seminarier og Universiteter.

Nu vel, i denne Henseende har Fortiden ikke overantvordet os noget, som har kunnet vejlede os ved Ordningen af den landoekonomiske Underviisning; og vi see at denne Lacune i den offentlige og private Underviisning er blevet paapeget af en af de berøm-

teste Agronomer i det romerske Keiserdomme, Columella, hvis Virksomhed falder i det første Aarhundrede af den christelige Tidsregning.

Det er snart atten hundrede Aar siden, at Columella beklagede sig over, at Romerne havde Skoler for Betsalenhed, for Geometrien, for Musiken, for Kogekunsten, for Haarstærere, medens Agerdyrkningskunsten hverken havde Lærere til at udbrede den, eller Elever til at tilegne sig den. Og dog var Agerdyrknningen allerede dengang en Videnskab.

Hvad Rom ikke besad paa Cato's, Varro's og Columellas Tid, eller Grækenland paa Hesiodes's og Aristoteles's Tid, ville vi ligesaa lidet finde under det romerske Keiserdømmes Forsald, eller i Middelalderen eller i den nyere saakaldte Gjenfødelses Tidsalder. Videnskaben aabenbarede sig kun i den Praxis, der udfolgede sig paa Markerne; den var endog bragt til et mærkeligt Trin af Fuldkommenhed hos flere ældre og nyere Folkelag; den eksisterede ogsaa i Bøger, som Deel af andre Værgjenstande; men der manglede Lærere for at meddele og udbrede den.

En gammel fransk Minister, Senator under Napoleons Keiserdømme, François de Neufchâteau, hvis Navn altid vil være Agerdyrkningsens Benner kjært, forsikrer at i Europa blev den første Lærestol for Landøkonomien oprettet i Dijon, i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede. Uden Tvivl vare Henrik den Fjerde og Sully, som i Agerdyrknningen og Fædriften erkjendte Statens to vigtigste Næringskilder, tilligemed den agtværdige Olivier de Serres's Skrifter,

ikke uden Indflydelse paa denne Lærestols Grundlægning.

Den blev oprettet ved Gymnasiet Godran i Dijon, af en Præsident i Parlamentet i Bourgogne. Jesuisterne, som ledede denne Læreanstalt, søiede sig efter Stifterens Hensigter, saalænge han levede; men ved hans Død blev den landoekonomiske Lærestol ombyttet med en theologisk.

Da Colbert kom til Roret bleve Sullys Grundsatninger i Underviisningen saavel som i Politiken og det Administrative fortrængte. Det er en Kjendsgjerning, at i det syttende Aarhundrede og en stor Deel af det attende, træffe vi ikke i Frankrig paa Spor af nogen Underviisning i Agerdyrkning.

Til Gjengjæld frembyde Sverrig, Sachsen, Danmark, Tydskland, Preussen, Italien, Hannover os efterhaanden nogle Forsøg. I Begyndelsen af det attende Aarhundrede fandtes ved et svenskt Universitet en landoekonomisk Lærestol; og paa de svenske Seminarier for vordende Geistlige blev Agerdyrkningsfaget optaget iblandt Læregjenstandene for at Eleverne, naar de senere bleve befordrede til Kald, kunde udbrede nogen Kundskab derom iblandt den Almue, som var betroet til deres Omsorg.

I Hertugdømmet Sachsen-Weimar bleve de græske og latinske Autores i Landoekonomie, belyste af Noter og Forklaringer, fra 1730 indlemmede i Gymnasiernes Program ifølge Hertug Ernst August's Befaling.

I 1737 blev et Agerdyrknings-Selskab indstiftet i London og paa dets Foranledning fremstode de land-

oekonomiske Lærestole, og de Monster-Avlsbrug, som ikke længe efter kom i Stand i England og Skotland.

Kongen af Preussen forsynede Universitetet i Halle med en landoekonomisk Lærestol. I Hannover og i Sachsen blev Landoekonomien optaget iblandt Underviisningsgjenstandene ved de lavere Skoler; den praktiske Agerdyrknings-Skole aabnedes i Keisersluter i Pfalz.

Keiserinde Marie Theresia betroede til Beccaria en Lærestol i Statsoekonomie i Byen Mailand. Landoekonomien indtog en betydelig Plads i denne berømte Mands Underviisning, hvad der maa have bidraget til den Foranstaltning, som blev truffet af Marie Theresia, idet hun oprettede Forberedelses-Skoler, hvori Almuelærerne modtog nogen Kundskab om Agerdyrkningsfaget. I flere italienske Byer have fra den Tid af efter Mailands Exempel landoekonomiske Forelæsninger været i Gang.

Franrig var langt tilbage. Imidlertid udbredte Buffons og Jean Jacques Rousseau's veltalende Skrifter en livligere Sands for og en tiltagende Beundring af Naturens Skønheder. Encyclopædiens Udgivelse bidrog endmere til at fremme og ordne Smagen for Videnskaberne. Doctor Duesnay, Deconomisternes Fører, holdt sig til Sullys Doctriner, som i hans Dine befæstedes ved Englands Exempel. Alle Spørgsmaal om Reformer, Forbedringer, Fremskridt vare blevne mere paatrængende under den opirrede Stemning, hvorfra Revolutionen i 1789 skulde udgaae. Agerdyrkingen og den landlige Befolknings

Skjæbne kunde ikke blive uændsede. Marquien af Mirabeau, Faderen til den store Taler, skrev tilligemed Doctor Quesnay et Værk betitlet: Philosophie over Landbrug, eller almindelig Agerdyrknings-Deconomie. Diebliffet var kommet til at gjenoprette den Lærestol, som forud havde existeret ved Gymnasiet Godran i Dijon.

En Skole for Have- og Træcultur blev oprettet i 1763, nær ved Melun, i Rochette, af Moreau, Overinspecteur for Hittébørn. Dtte Aar sildigere, i 1771, aabnede Sarcy de Suttières i Nærheden af Compiègne en praktisk Agerdyrknings-skole.

Selv Geistligheden skyndte sig at følge det af Philosopherne og Deconomisterne givne Exempel. Iblandt andre Prælater nævner man en Biskop af Angoulême, som i de ham underlagte Gymnasier foreskrev Studiet af Oldtidens Agronomer, medens Lærere i Physiken veiledede i almindelige Agerdyrknings-Begreber, og medens der ved flere Seminarier holdtes Semestre i Landoekonomi foruden at kortsattede Skrifter over Agerdyrkning udbredtes i Børneskolerne.

Ludvig den Sertende, hvis ædelmodige Hjerte tilintetgjorde de sidste Spor af Indretningerne fra Feudalvæsenet, beskæftigede sig ogsaa med den landoekonomiske Underviisning, som endelig blev indviet, paa en for Frankrig værdig Maade, ved Veterinairskolen i Alfort, som endnu kan være stolt af, at nogle af de første Cursus over Landoekonomie ere afholdte paa samme af Broussonnet og Daubenton.

Midt under sin stormende Tilværelse, forsømte

Conventet ikke den landoekonomiske Underviisnings Lær. Repræsentanten Gregoire, tilforn Biskop i Blois, fik det Decret bragt istand, i Folge hvilket forskjellige Staten tilhørende Eiendomme skulde benyttes til experimentale Agerdyrkningskoler. I 1793 bleve Lærestole for Landoekonomien og den praktiske Agerdyrkning oprettede i Paris i den botaniske Have, hvor den berømte Redouté var ansat som Blomstermaler. Endelig befalede Conventet det franske Institut hvert Aar at lade tyve oplyste Agronomer foretage Reiser i det Siemed at samle Efterretninger om de bedste Dyrkningsmaader.

Under Directoriet reorganiserede François de Neufchateau Central-Agerdyrknings-Selskabet, hvis virksomme Indflydelse har fra Paris viist sig i Rigets forskjellige Egne og selv i fremmede Lande; denne Statsmand, som lidenskabeligt elskede Agerdyrkingen, foreslog endog, at den burde optages som Lærefag i alle offentlige Underviisnings-Anstalter; han vilde at der burde være en landoekonomisk Læreanstalt ved ethvert Videnskabs-Academie og at der burde oprettes tre høiere Agerdyrknings-Instituter, omgivne af talrige Mønstre-Avlsbrug. Ved hans Omsorg foranstaltedes landlige Fester og Veddepløininger ved store Folkehøitideligheder.

Under Consulatet og Keiserdømmet var man beskæftiget med andre Ting. Imidlertid interesserede Napoleon sig oprigtigt for Agerdyrkingens Fremmskridt; han elskede den landlige Befolkning, der forsynede ham, som det behagede ham at gjentage, med hans

bedste, hans haardsføreſte Soldater. Der, ſagde han, er Frankrigs Styrke, der findes Fædrelandſkjærlighed, Hengivenhed for Familien, det huuslige Livs Dyder, den religiøſe Tro, de reneſte Sæder.

Denne ſtore Mand havde fattet den Plan, ved ethvert ſtorre Paſtoral-Seminarium at faae et Agerdyrknings- og et medicinſk Curſus bragt i Stand, ſaa at Landsbypraſten kunde paa eengang lede ſine Sognebørns Sjæl og Hjerte, drage Omſorg for deres Sundhed og vejlede dem i deres landlige Arbejder. Det var en heldig, Tanke, ſom uden tvivl ikke vil blive opgivet. Det er Geiſtlighedens Sag at holde den i Værelſe ſom en efterladt Arv fra den Mand, ſom atter aabnede Kirkerne og gjenoprettede Gudſdyrkelfen med dens Ceremonier!

Endelig fremſtod i Frankrig en Mand, ſom fremkaldte en Revolution i den landøkonomiſke Underviisning; denne Mand, hvem alle Agerdyrknings Bønder yde deres Agtelſe, er Mathieu de Dombasle.

I 1822 ſtiftede Mathieu de Dombasle en Actieforening, med en Capital af 45,000 Francs og i den Henſigt at forpagte paa en længere Tid Domaine-Eiendommen Noville i Departementet de la Meurthe, i Canton Haroué, i Nærheden af Nancy; han indrettede der et Experimentalbrug. Actionairerne, med Hædetugen af Angoulême i Spidsen, modtog et aarligt Udbytte af 5 Procent, og efter det femte Aar ſkulde Indſkuddenes Tilbagebetaling begynde med en Tiende-deel af deres Beløb. Under Titel af „Novilles Agerdyrknings-Annaler,“ offentliggjorde Mathieu de Dombasle

en Udfigt over sine Arbeider, sine Erfaringer og de erholdte Resultater. Den 24de Septbr. 1824 blev Foretagendets heldige Fremgang anerkjendt i en Beretning afgiven til en Forsamling af Actionairerne ved General Drouot.

Selve Novilles Held paalagde Stifteren af og Actionairerne i denne Mønstergaard nye Pligter, i hvis Følge der i Forening med denne fremstod et Institut, hvor theoretisk og praktisk Underviisning meddele- tes, hvorhos et velordnet Program over Lærefagene udarbejdedes, til Ledetraad for Eleverne, bestemte til at vorde dygtige Avlsbestyrere. Mathieu de Dombasle var Sjelen i Noville; thi han lod sig ikke nøie med at skrive over den Videnskab, hvilken han havde helliget sine rige Evner; han udøvede den og lod den udøve om sig af Elever, som værdigen have svaret til en saadan Lærers Bestræbelser. Han vidste at for Agerdyrkingen er Bogernes døde Bogstav ikke nok, at man maa skride til Gjærning, og tumle sig med Jorden, denne levende Bog, som Gud har aabnet for Menneffet.

Som Magon hos Carthagenienserne, som Varro hos Romerne, som Sinclair og Low i Storbrittanien, saaledes har Mathieu de Dombasle gjort sig fortjent af landoekonomisk Kundskabs Udbredelse. Idet han valgte til Sæde for sit Institut Landsbyen Noville, som ligger i en Egn, der ikke regnes iblandt de gunstigste i Franckrig i Henseende til Klima, Jordbund og Productionsevne, har han bevist hvad Udholdenhed og Kundskab forenede kunne udrette. Carl den 10de

belønne ham ved at udnævne ham til Officier af Æreslegionen.

Da Mathieu de Dombasle i 1843 forlod Roville, hvis Forpagtning var udløben, traf han sig tilbage til Nancy, hvor han udgav et Bærf over forskjellige af hans Indlings-Studier. Det Agerdyrknings-Selskab, som har sit Hovedsæde i denne Stad, hædrede ham kort derefter med Titlen af dets Æres-Præsident. Det franske Institut talte ham allerede iblandt sine corresponderende Medlemmer.

Døden overraskede ham i hans 66de Aar, den 27de Decbr. 1848, den samme Dag da Deputeretskammeret aabnede den Sæssion, i hvilken de 75 Deputerede, der dannede Kammerets Agerdyrkningsraad, havde besluttet at andrage hos Regjeringen og Nationalforsamlingen paa en aarlig Pension af 15,000 Francs og Pairsværdigheden for Stifteren af Roville.

Iøvrigt vedbliver Mathieu de Dombasles gavnlige Virken ogsaa efter hans Død at bære gode Frugter: ved Udgivelsen af Rovilles Agerdyrknings-Annaler og ved de talrige Elever, som denne berømte Agronom har dannet.

I 1827 oprettedes i Grignon (Seine- og Dise-Departementet) et Agerdyrknings-Institut, hvortil Kong Carl den 10de lod kjøbe en Landeendom i Arrondissementet Versailles. Flere af de derfra udgaaede Elever have opnaaet hæderlige Stillinger baade i Ind- og Udlandet. Saaledes blev en af dem Forstander

for et Agerdyrknings-Institut i Piemont; og en anden blev kaldet til Tyrkiet for at bestyre de Reschid-Pascha, en af den ottomaniske Ports fornemste Statsmænd, tilhørende Godser nær ved Constantinopel.

Instituttet i Grignon er en af de vigtigste Læreanstalter af denne Art i Europa, paa hvilken, formedelst dens heldige Fremgang, fremmede Staters Opmærksomhed er bleven henvendt; den belgiske Regjering har sendt flere Landvæsenselever derhen, og hvis Lykke der er grundlagt. Den belgiske Regjering har ogsaa sendt Landvæsenselever til Grand-Jouan, og disse have værdigen svaret til denne Begunstigelse.

Vi ville med et Overblik betragte den landoekonomiske Underviisnings nærværende Stilling i Frankrig, et Land, i hvilket man maa erkjende Indflydelsen af store ordnende og ledende Kræfter, isærdeleshed paa Videnskabens og Kunstens Gebeet. Ad otte forskjellige Veie bidrages der i Frankrig til Udbredelse af landoekonomiske Kundskabers Belgjæringer.

1. De videnskabelige Forelæsninger, som holdes i Paris i Conservatoriet for Kunstnerne og Haandværkerne, ved de Herrer Moll og Boussingault. Hr. Moll læser over: Jordernes Opdyrkning og Udtørring, over Agerdyrkningsredskaber, Engvanding- og Inddigningsvæsenet samt de landlige Bygninger og Dvægopdræt.

Hr. Moll er formedelst sine Fortjenester som Forfatter, som offentlig Lærer og videnskabelig Agronom, sit Hverv som Docent i disse Fag fuldkommen voren.

Hr. Bousfinggault behandler Jordbundens forskjellige Naturbestaffenhed, dens Bequemhed for Agerdyrkning, Jordernes Behandling, Planternes Dyrkning, Markernes Inddeling, de forskjellige Brugsmaader og de oekonomiske Spørgsmaal, som knytte sig dertil.

Ogsaa han er navnkundig som Forfatter, som offentlig Lærer og som Videnskabsmand, og hans velfortjente Berømmelse fritager os for at gaae nærmere ind paa hans Underviisnings Værd.

I den botaniske Have i Paris er der en Lærestol for Plante-Physiologie og dens Anvendelse paa Dyrkningen, oprettet i 1793 af den berømte Thouin; den er nu værdigen besat af Hr. Decaisne, Medlem af det franske Institut. Hr. Geoffroi Saint-Hilaire har i 1848 sammesteds aabnet et Cursus over Dyrenes Climativering og deres Afbenyttelse i den landlige Oekonomie.

I Luxemburgs Have holder Hr. Hardy, Overgartner, hvert Foraar for talrige Tilhørere offentlige Foredrag over Træers Beskæring og Podning.

Hr. Michel Chevalier, som i Collége de France læser over den politiske Oekonomie, har havt den lykkelige Idee, fra 1843 at hellige Landoekonomien og Jordeiendommenes Creditvæsen en Deel af sine Foredrag.

Til alle disse Forelæsninger indrømmes fri Adgang; Franskmænd og Fremmede kunne høre dem.

Ved Veterinærskolen i Alfort foredrager Hr. Magne Landoekonomien.

2. De landoekonomiske Instituter: Grignon, Grand-Jouan, la Saulsaie, etc.

3. Elementair-Underviisning i Jordbruget gives paa adskillige af Regjeringen dertil udsøgte og af Samme understøttede Smaagaarde; deres Antal var fem og tyve i afvigte Aar; men der existere andre lignende mindre Landbrugsskoler i fuld Virksomhed.

4. De offentlige landoekonomiske Lærestole, som findes i Rouen, i Besançon, (hvor Hr. Bonnet er Docent, og desuden holder offentlige Foredrag paa forskjellige Steder ude paa Landet i Departementet Doubs); i Quimper, i Bordeaux, i Rodez, i Toulouse, i Compiègne, i Nantes. Til de Lærecursus, som holdes i de her nævnte Byer, er Afdgangen fri.

5. Den Underviisning i Agerdyrkningsfaget, der meddeles i de elementaire Normalsskoler, navnlig i den i Versailles; der virker man endog for Fremtiden idet Underviisningen levendegjøres ved Hjælp af selve Agerbruget.

6. De Lærestole, der ere oprettede ved nogle store Seminarier: i Rodez, i Saint-Flour; ved dette sidste Seminarium er det Forstanderen, Hr. Abbed Fabre, som foredrager Agerdyrkningslæren.

7. Agerdyrknings-Colonierne i Meltray, i Petit-Bourg; de med Avlsbrug forbundne Tvangsarbejdsanstalter i Clairvaux, i Fontevrault, i Guillon, i Voos, i Marseille, i Petit-Quevilly.

8. Agerdyrknings-Colonien i Ostwald.

Hvad der saaledes i den omhandlede Retning findes i Frankrig vil snart blive fuldstændiggjort, blandt andet

ved Istandbringelse af det agronomiske National-Institut i Versailles, som vil blive for Agerdyrknings-Videnskaberne hvad den polytechniske Skole, denne beundringsværdige Læreanstalt, hvis Lige neppe findes andetsteds, er for Bro- og Veibygningstvæsenet, m. v.

Vi ville til Slutning nævne Forstinstitutet i Nancy.

Iblandt Agerdyrknings-Institutterne i Tyskland fortjener det i Hohenheim ved Stuttgart i Würtemberg at fremhæves. De Landvæsens-Elever, som den belgiske Regjering har sendt til Hohenheim, have hæderligen udmærket sig.

Gjennem sine værdige Repræsentanters Stemme, har den belgiske Nation svaret paa Indenrigsministerens Opfordring, idet han udtalte Nødvendigheden af at fordoble Jordproductionens Hjælpemidler og Kræfter, ved særlig at kalde tillive en Underviisning, der skulde være baade theoretisk og praktisk. Kamrene have aabnet Indenrigs-Departementet en Credit paa een Million Francs for at ophjælpe Agerdyrknings-, Industri- og Kunsten, og Regjeringen har derefter kunnet lægge Haand paa Værket.

Som Følge heraf ere i de sildigere Aar adskillige landoekonomiske Læreanstalter bragte i Gang i Belgien. Saaledes en i Dudenbourg i Vestflandren. Prisen for Ophold og Underviisning ved denne er 200 Francs for de Elever, som have Gratistpladser, og 300 Francs for de betalende Elever. Femten hele Fripladser, som kunne deles i halve Fripladser, ere aabnede for de Elever, som ikke kunne udrede Betalingen, og som ved

deres Opførelse og Fremmskridt gjøre sig værdige til denne Begunstigelse. Fripladsernes Fordeling finder Sted hvert Aar ifølge Udfaldet af Afgang- og af Hoved-Examenene. Saadanne Fripladser gives desuden ved flere andre belgiske Agerdyrknings-Instituter, og besættes af Regjeringen. Den sædvanlige Væretid er tre Aar.

Baron Mertens, som paa sin skjønnede Eiendom Ostin ved Namur har indrettet en Agerdyrknings-skole for idetmindste 15 Elever, erholder af Regjeringen en aarlig Godtgjørelse af 260 Francs for hver Elev. Vignende Honorar yder den til enkelte andre Mænd, som ligeledes virke paa samme Maade til den landoekonomiske Underviisnings Fremme.

Communalraadet i Berviers har med Regjeringens Bistand oprettet en Agerdyrknings-skole i Forbindelse med denne Byes Industriestkole.

Ifølge en af Indenrigsministeren sluttede Overeenskomst med Hr. Geers, har denne forpligtet sig til at optage i Pensionsanstalten i Dostacker (i Ostflandern) nogle Bønder sønner, som der modtage Elementair-Underviisning i det praktiske Jordbrug. Hr. Kervyn, Provindsial-Inspecteur for den elementaire Underviisning, er af Regjeringen udnævnt til at føre Tilsyn med Agerdyrknings-Afdelingen i denne Pensionsanstalt. Betalingen for Ophold og Underviisning sammesteds er 300 Francs.

I Sommerhalvaaret 1849 — dette korte Tidsrum — ere i det mindste tolv landoekonomiske Væreanstalter fremstaaede i Belgien. Som det Anførte viser ere Regje-

ringens velgjørende Hensigter blevne understøttede af flere Communalbestyrelser saavel som af Godseiere eller Landmænd, der have bestræbt sig for at samvirke til dette ædle Siemed, nogle ved deres Landeiendomme, andre ved deres Indsigter, Alle med en opoffrende Deeltagelse, der er hævet over al Noes.

Literatur.

De landoekonomiske Forfattere dele sig i tre Hovedklasser eftersom de have modtaget deres Uddannelse i den physiologiske, i den kemiske eller i den oekonomiske Skole; det gjælder om at bringe dem i Overeensstemmelse for at opnaae sande Fremskridt, der kunne føre til sikre Resultater. Fra dette Synspunkt har man anseet det gavnligt, at der gjøres Uddrag af de fortrinligste Landbo-Forfattere fra Oldtiden indtil vore Dage, for saavidt muligt ifkun at faae fremhævet hvad der har sand praktisk Værd. Ifølge en Kongl. Befaling af 15 Septbr. 1848 skred man til at udarbejde en Række af Afhandlinger, der skulde offentliggjøres under Regjeringens Auspicer.

Det overordnede Agerdyrkningsraad, i Forbindelse med en Comitee af dygtige Mænd, med hvem Indenrigsministeren raadsførte sig angaaende denne Gjenstand, har efter det strengeste Udvalg bestemt sig for en Række af tolv Bind, der fandtes bedst egnede til forlods at udgives i Trykken. Nogle Afhandlinger, hørende til dette Værk, hvis Hovedtitel er „Landbo-Bibliothek“, ere alt udkomne, deels i det franske, deels i det flamske Sprog.

Foruden den Suite af Afhandlinger, der saaledes ere udgivne ved Regjeringens Foranstaltning, ere i de sildigere Aar flere andre baade større og mindre Skrifter, sigtende til Agerdyrknings og Huusdyravlens Fremme, udfomne i Belgien. Saaledes bl. a. Dr. Desaiye's i 1841 udgivne omfattende Værk over Huusdyrene, hvilket har fundet megen Udbredelse i Belgien, og benyttes endog ved flere Agerdyrknings-Instituter i Frankrig; det er derhos blevet oversat paa Tydsk.

Hefteavl.

Fra den Tid af, da Belgiens Uafhængighed sikredes, i 1830, begyndte baade Regjeringen, flere Foræninger og enkelte Privatmænd at beskæftige sig med vore Hesteraceres Forbedring. Men de Reformer og Fremstridt, som ere skeete i denne Retning, skrive sig især fra Decbr. 1840, da Regjeringen bestemte en Sum af 30,000 Francs aarlig til Fordeling imellem Provindserne, for at anvendes til Præmier til Eierne af de meest udmærkede indenlandste Hingste og af Hopper, som i første Generation nedstamme fra ædelt Blod, og som fremstilles tilligemed et Føl, der er faldet efter en af Statens Bestelere. Det nævnte Pengesoffer var vistnok ikke betydeligt, og dog har det frembragt meget store Resultater; neppe er man kommet til den anden Generation, førend de Hingste, som forringede Racen, ere blevne en Undtagelse.

Man henvender nu sin Omsorg til de ni Provindser; de have alle forfattet Reglementer, alle kappes ivrigt om at bringe Forbedringen til dens høieste

Trin; og da der handles om en Hesterace, som Landmanden kjender, med hvilken han er fortrolig, anvender han hele sin Intelligents paa at eftertragte de Formaal, ved hvis Opnaaelse han er den, der først indhøster Fordelene.

Den belgiske Regjering har, med levende Omhu for Hesteracernes Forbedring, oprettet et Stutteri i Tervüren, i de Bygninger og Stalde, som høre til det kongelige Slot af dette Navn. Antallet af de Staten tilhørende Besselere er 61, som ere af engelsk Fuldblod, Tregvart- og Haldblod, de sidste af Bognracen.

Disse Hingste blive hvert Aar udsendte paa deres Stationer i Provindserne, hvor de benyttes til Bedækning uden Betaling i særdeles Undtagelsestilfælde, efter Indenrigsministerens Bestemmelse. Enhver Eier af en Hoppe, for hvilken er erhvervet skriftligt Beviis om at den egner sig til Følhoppe, har Ret til at sende den til Bedækning af en Stutterihingst.

Hesteveddeløbene, som fandt Sted i Brüssel, i Juli og Septbr., under Bestyrelse af en Commission, udnævnt ved en ministeriel Beslutning, vare opførte i Finantsbudgettet med et aarligt Tilskud, men som Kamrene have ophørt at bevilge. Alligevel vedblive disse festlige Veddeløb, takket være de ædelmodige Anstrængelser af Selskabet for Hesteavlens Forbedring. I 1849 have Brüssel, Gent, Mons, etc. havt meget glimrende og meget opmuntrende Veddeløb; og iblandt

Priserne vare nogle særlig udsatte til Dymuntring for Landboerne.

Hvad der har fortrinligt Krav paa at nævnes i en Agerdyrkningsaarbog, er det Selskab, der er oprettet i Tervüren til Hesteavlens Forbedring, og som der har bragt et aarligt Hestemarked i Gang, samt aabnet en Concurrence om udsatte Belønninger, og indrettet en Vodtrækning om Heste, saavel som Travløb og Hurtigløb, de sidste forbundne med Spring over Barrierer og over en Grav.

Hvert Aar seer man en vorende Indflydelse af denne Institution, der er udgaaet fra nogle sande Agerdyrkningsvenner, iblandt andre den virksomme og oplyste Overstutmester Hr. N. Deby. Vore Jordbrugere ere særlig interesserede i den indenlandste Hesteraces Forbedring ved Krydsning. Ogsaa vi anbefale dertil sigtende Bestræbelser og hylde de Resultater, som ere vundne ved Selskabet i Tervüren, hvis Exempel er blevet efterlignet af flere Byer i Belgien. Det Gode udøver en lykkelig Indflydelse.

Med denne Leilighed ville vi noget nærmere omtale det Marked, som i Forbindelse med Beddeløb og Priisuddeling fandt Sted i Tervüren d. 31 Mai 1849.

Hestenes Antal var meget stort; de vare fra forskjellige Steder, og bleve solgte til meget gode Priser. Tre af Selskabets Medlemmer var det blevet overdraget at kjøbe 2 Heste til Vodtrækningen.

Idet denne Comitee gjorde et ikke lidet Offer paa dette Indkjøb, optraadte den derhos overfor en anden

Kjøber, hvem dens Mening indgjød Tillid. Ved Præmiestuet over Hopper af enhver Race, ved hvilket flere engelske Stutteriehopper fremstilledes, blev Prisen vundet af en indfødt Stutterihoppe, falden efter en Hingst i det offentlige Stutteri og en Hoppe af Racen Franc de Bruges. Efter Præmiestuet fulgte Beddeløbene. Travløbet var meget interessant; 11 Concurrenter fremstillede sig, som i to Afdelinger tilbagelagde en Strækning af 900 Metres (1 Metre = c. 3½ d. Fod); alle disse Heste, faldne efter den første Krydsning, bleve redne af deres egne Opdrættere, undtagen en enkelt Hest, som blev redet af en øvet Jockey. En Jordbruger fra Thielt vandt den første Priis; Grevinde Duval de Beaulieus Hest, omendstjønndt redet af en duelig Jockey, fik kun den anden Priis. Vi holde paa dette Travløb, paa Grund af dets Vigtighed for Agerdyrningen. Til Hurtigløbet med Spring over Forhindringer og en Grav, havde fire Concurrenter indstillet sig. En Hest fra Brüssel naaede først Maalet.

Flere Selskaber, saavelsom enkelte Mænd, der have Stutterier eller dog beslitte sig paa Hesteopdræt, have ligeledes bidraget til de mærkelige Forbedringer, der ere foretagne i nogle Aar blandt vore Hesteracer, Forbedringer, saa meget mere vigtige, som Englænderne henvende forøget Opmærksomhed paa vore forskellige Hesteracer, og ikke indskrænke sig til at købe vore svære flanderse Hopper, men bestandigt gjøre Indkjøb af Agerdyrnings-Producter i flere af vore Provindsfer, hvorved de efterhaanden lære nøiere at

kjende alle de Gjenstande, som Belgien tilbyder de engelske Handlendes Speculationsaand.

I October 1846, da der samlede Materialier til Agerdyrknings-Statistikken, fandtes i Belgien 292,424 Heste af alle Slags, hvoraf 216,145 vare over 3 Aar gamle, og 76,279 yngre end 3 Aar; paa samme Tid talte man 9,785 Væller og Muulæfler.

Ved den Undersøgelse, som foretoges i 1840 efter den daværende Indenrigsministers Ordre, beløb Antallet af Heste, for de ni belgiske Provindser, sig kun til 246,739. Efter den statistiske Centralcommissions Beregning fødes der over 25,000 Heste aarlig. Man kan saaledes, støttende sig paa en Beretning af 15de Septbr. 1848, til Indenrigsministeren fra de Herrer Duetelet og Heuschling, antage, at Hesteopdræt er nu tilbuds en af vore Jordbrugeres fornemste Rigdomsfilber, hvad der yderligere godtgjøres ved Udviklingen af vor Hesteudførelse og det uhyre Forhold (35 af 100) af unge Heste, som forefindes i alle vore Provindser, og som fornye Racerne med en Hurtighed, hvilken man ikke bemærker andetsteds i samme Grad.

Dvæget.

Alle Agronomer have gjentaget, at Dvæget er Agerdyrkningsens Thermometer; at det nøiagtigt betegner dens gode eller dens flette Forfatning. Naar vi gaae ud fra denne Grundsætning finde vi det stadfæstet, at Agerdyrknningen virkelig er i Fremfribden i Belgien; vi finde Beviset herfor i det tiltagende Antal af vort Hornqvæg. Dets Antal, som i 1816 var

984,282, i 1826 886,740, var igjen i 1836 steget til 930,112, og i 1846, uagtet Tabet af den Landstrækning, som, udgjørende en Deel af Limburg og Luxemburg, vi have maattet afstaae, — var det 1,099,280. Lader os dertil føie, at vore Dvægracer i nogle Aar have meget forbedret sig og forbedre sig Dag for Dag, takket være de velbetænkte Forholdsregler, som ere truffene baade af Regjeringen og af Provindsernes Besboere, Forholdsregler, der paa det bedste ere understøttede af Landbosforeningerne. Fordelingen af det nysansførte Antal falder paa de forskjellige Provindser saaledes som følger: Antwerpen har 106,527 Stfr. Hornqvæg; Brabant 149,475; Vestflandern 148,627; Østflandern 159,967; Hainaut 133,954; Liège 106,919; Limburg 80,163; Luxemburg 122,833; Namur 90,815: ialt 1,099,280.

Profesør ved Veterinairskolen Hr. Gaudu, en af Belgiens sagkyndigste Mænd, har i Anledning af Udstillingen af Huusdyr i Septbr. 1848 paa vedkommende Bedømmelses-Comitees Vegne udtalt sig som følger:

Forbedringen af Hornqvæget er gaaet frem med Kæmpestrid paa de Steder, hvor Jordbunden tillod Indførelsen af Durham-Tyren. Dersom man raadspørger de provindsielle Agerdyrknings-Commissioners og de offentlig ansatte Veterinairers Beretninger, saa ville de stadfæste Fortrinligheden af det med Durham-Racen blandede Afkom, ligesaameget formedelst en vel dannet Kropbygning, som paa Grund af Mængden og Bestaffenheden af Melken, hvilken de Køer levere, der nedstamme fra denne Krydsning. Ved alle de stedfundne

Præmieuddelinger baade i Hovedstaden og i Provindserne, have Dyrerne, Køerne og Kvierne af engelsk-belgisk og engelsk-hollandsk Blanding baaret Prisen fremfor det almindelige indenlandske Dvæg.

Uheldigviis er vort Lands Jordbund ikke overalt af saa god Bestaaffenhed, at den vilde tillade Indførelsen af Durham-Tyren. Forsøg i denne Retning vilde f. Ex. blive frugtesløse i Luxemburg, hvor der findes en lille, men fuldkommen velstabt Race, som bedst har bevaret sine oprindelige Egenstaber, og som nu engang er bleven en hjemlig Race, hvormed den Egn finder sig vel tilfreds.

Over 100 Tyre af Durham-Racen fandtes i 1849 til almindelig Afbenyttelse i Landets forskjellige Provindser og Egne.

En Foranstaltning, som i Forbindelse med de nationale og locale Udstillinger, har en afgjørende Indvirkning, er den ifølge Kongl. Resolution af 20 Februar 1845 stedfindende Præmieuddeling for de fortrinligste Dvægshoveder, Faar og Sviin iblandt dem, som i Brüssel falbydes Mandagen før Paaste. Disse Præmier, som udsættes deels fra Statens deels fra nysnævnte Hovedstads Side til Eierne af de Dyr, der meest udmærke sig ved deres Bygning og Vægt, udgjøre:

for Dvæg . . .	200	indtil	800	Francs.
— Faar . . .	150	—	200	—
— Sviin . . .	100	—	150	—

For Dyrenes Eiere ere slige Præmier, som derhos tilfikkre dem et fordeelagtigt Salg, en kraftig Op-

muntring. Præmiernes Udbetaling stæer kun i det Tilfælde, at Dyret bliver solgt til en Slagter i Brüssel i Løbet af den Dag, da Præmie-Concurrencen er aabnet, for sammesteds at slagtes inden 8 Dage. — Fjerdeparten af enhver Præmie for Hornqvæg udbetales til den Jordbruger, hos hvem Dyrene ere tilslagne, forsaavidt disse ere fødte i selve Landet. — Kreaturer af fremmed Race kunne ogsaa concurrere naar de ere blevne indførte til Belgien et halvt Aar førend Præmieuddelingen finder Sted.

Flere af Belgiens Kjøbstæder have efterfulgt det af Brüssel i denne Sag givne Exempel, og gode Følger ere deraf sporede.

Faareavl.

Den statistiske Central-Commissions Beretning oplyser os om en mærkelig Formindskelse i Antallet af vore Faar. I 1816 udgjorde det 996,630; i 1846 var det gaaet ned til 662,157; det er i tredive Aar en Formindskelse af 334,473, eller omtrent 11,149 i Middeltal om Aaret; men man maa ogsaa herved erindre Afstrædelser af en Deel af Limburg og Luxemburg, hvorved vort Territorium er blevet noget mindre. Iøvrigt har en lignende Formindskelse i Faarenes Antal ogsaa viist sig i Holland siden 1830; hvilket, efter den Beretning, hvoraf vi laane disse Tal, hidroerer fra almindelige eller fælleds Aarsager, saasom Jordernes Udstykning, Uddryfernes Synken og den fremstridende Opdyrkning af Heber og andre raae Landstrækninger.

Vi tælle i Belgien ikke mere end 22 Faar paa hver □ Kilometre, og 153 paa hver 1000 Beboere, medens vi have 41 Dvæggshoveder paa hver □ Kilometre, og 277 paa hver 1000 Beboere. (1 Kilometre = 1000 Metres; 1 Metre = lidt over 3 Fod.)

Svineavl.

Antallet paa Sviin er i Tiltagende ligesom Hestenes og Drernes. I 1840 gav Tællingen for de ni Provindser en Sum af 421,408 Stkr. Sviin; i 1846 var der 75,000 flere; og siden er dette Tal endnu forøget paa Grund af at Indførslen altid er større end Udførslen.

Vi ansee dette for saameget mere vigtigt som Svinefiodet næsten er det eneste, som Arbeidsklassen i Byerne og paa Landet nu og da spiser. Det Svine-Tillæg, som siden 1836 har været i Gang ved Veterinairskolen, har ved at udbrede Afkommet rundt om i Landet bevirket talrige Forbedringer, som ville blive fortsatte, især nu da de engelske Speculanter begynde at opkjøbe Grisene i Tusindvis. De ni første Maaneder af 1849 fremvise en Udførsel af mere end 70,000 Sviin, hvoraf største Delen gik til England. Luxemburg, som tillægger et anseeligt Antal Sviin, over 50,000 af udmærket Bestaffenhed, staaer uheldigvis ikke i nogen directe Forbindelse med vore offentlige Jernbaner.

Regjeringen opretter for Diebliffet i Landets forskjellige Egne Stationer for Svinetillæg af de bedste Racer.

Fjædertræ; Kaniner.

Hønsene, Kalkunerne, Wenderne, Gjæsene, Fasenerne, Duerne, Kaninerne etc. repræsenterer en anseelig Værdi, fornemmelig siden den store Toldreform, som Sir Robert Peel fik gennemført i England, og efter at der saaledes ikke længere svares Indførselstold af Fødemidler. I Løbet af femten Maanedre er der fra Nieuport til England udført af Wg for en Sum af over 34,000 Francs. Frankrig sender af denne Artikel til de brittiske Der for henved 5,000,000 Francs om Aaret. Bore Huusholdninger ere bedre placerede end de franske for at forsyne London med denne Vare. Den nationale Udstilling af Agerdyrknings-Produkter i 1848 har fremviist nogle smukke Arter af unge fede Høns, af hvide og askegraa Kalkuner, af trivelige Wender og af indenlandske Gjæs, som lignede de smukkeste iblandt de frislandske og pommerste.

Regjeringens fortsatte Omsorg for Landbostanden.

Ifølge kongelig Resolution af 29 Septbr. 1849 er der bevilget to Stipendier, hvert paa 800 Francs, for en Tid af to Aar, til nogle fra den offentlige Skole for Veterinairer og Landoekonomer udgaade Elever, for at sætte dem i Stand til at fuldstændiggjøre deres Uddannelse ved et eller andet Landvæsen-Institut i Udlandet efter Indenrigs-Ministerens Anviisning.

Endnu nogle Tal for at vise den mere og mere

betydelige Plads, som Landvæsenet indtager i Finants-
Budgettet.

Skadesløsholdelse for nedslaget Dvæg	157,000 Fr.
Til Veterinairer eller Dyrlæger, for be- sørge de Forretninger	60,000 —
Stutteriets Embedsmænd og Betjente	49,000 —
Til Stutteriets Forsyning med Inven- tarium og til Indkjøb af Hingste; — til det overordnede Agerdyrknings- raad; — de provindsielle Landbofor- eninger og lignende Samfund; — til den landoekonomiske Underviisning og til Opmuntringer til Agerdyrkningens Fremme	364,800 —
Den offentlige Skole for Veterinairer og Landoekonomer; — Lønninger til de administrative Embedsmænd og til Lærerne etc.	55,800 —
Til Skolens Inventarium. — Den ve- terinaire Jury	72,700 —
Tilskud til det kongelige Havedyrknings- Selskab i Brüssel	24,000 —
	<hr/> 783,300 Fr.

Til dette Tal, som langt overgaaer de foregaaende
de Aars, maa endnu føies den Andeel, som kommer
Landvæsenet tilgode af den Million Francs, som er
bevilget af Kamrene i den sidste Session, blandt an-
det til den landoekonomiske Underviisning og til Co-
lonisation i selve Landet, hvormed et første Forsøg,
ifølge Kongl. Resolution af 21 Novbr. 1849, vil finde

Sted paa en Communen Vommels (i Limburg) tilhørende Jordstrækning, hvorpaa Colonister skulle etableres, og danne en Menighed for sig med en liden Kirke, Præstebolig, Skole og tyve Avlsgaard.

Campinen.

Den under dette Navn bekendte Hedestrækning i Brabrand bringes efterhaanden under Cultur. Civil-Ingenieur Kummer forvandler ved sine betydelige Udgrøftnings- og Bevandings-Arbejder et længe foragtet Terrain til gode Enge, medens flere Andre bestræbe sig for ved at benytte Schelde-Flodens Høivande til Befrugtning af flere Tusinde Tønder Land saavel som ved andre storartede Grundforbedringer at gjøre frugtbringende Erobringer paa disse Heder, der hist og her ere fra øde Stepper ombannede ligesom til Oaser i en Ørken. I Antwerpen har dannet sig en større Forening i den Hensigt at iværksætte lignende Opdyrkningsarbejder i Campinen.

Sede-Opdyrkning ved Ornhoved.

(Hr. Landvæsenstommisfær Koefoed til Biumgaard havde i en Skrivelse af 9de April, mig tilhændekommet 4 Uger senere, yttret Dnske om, at erholde Underretning ogsaa om min Fremgangsmaade ved Opdyrkningen af Ornhoved i Hammerum Herred, Ringkjøbing Amt, samt Resultaterne. Jeg tilsendte ham som Følge heraf, i et Brev, efterstaaende lille Beskrivelse. Men da jeg ikke veed om Hr. Koefoed enten vil gjøre Brug af den som den er, eller muligens af denne, og de mange andre Beskrivelser ham vistnok meddeles i lignende Anledning, vil ekstrahere det Vigtigste, til Indførelse i Deres (Hr. Assessor Halsø) Tidsskrift, i hvilket Diemed han havde anmodet mig om Efterretning angaaende Ornhoveds Opdyrkningsmaade, saa er det jeg lader en Copie af denne korte Beskrivelse her oversende, ifald den kan vorde optagen i Tidsskriftet; hvilket jeg i Dag tilmelder Hr. Koefoed.)

Ornhovedgaard havde, da jeg købte den i Foraaret 1842, Hovedgaardstær ufrit Hartkorn circa 7 Td., men nyt Matriculø-Hartkorn circa 5 Td. Jeg tiltraadte den til Mikkelsdag 1842; dog havde jeg forbeholdt mig at holde 2 Karle og 4 Trækdyr der i Sommerens Løb, samt frit at kaste og udføre Mergel. Besætningen af 8 Fækreature, 3 Heste og 20 Faar kunde den første Vinter ikke giennefødes uden ved Hjælp af Foder didbragt fra Sinddinggaard, samt tilkøbt Hø fra Sundø; og dog maatte 2 Heste og 4

Stfr. Hornqvæg fødes paa Sindinggaard i 2 af Vintermaanederne.

De første Forbedringer jeg foretog var at afgrave 7 forskjellige Kildevæld og henlede disses ikke meget betydelige Vandmasser paa Engene. Ligeledes i første Sommers Løb at faste og udføre paa det af den gamle Algermark jeg vilde optage til Brak omtrent 2000 Læs Mergel til 3 à 4 fl. Courant pr. Læs. I Foraaret 1843 begyndte jeg Opbrydningen af de vidtløftige Hede- og Mosejorder, hvilket tilligemed den gamle Algermarks Bemergling og Brakning er fortsat; dog har Mergelfastningen maattet ophøre næsten et heelt Aar under Krigen af Mangel paa Arbeidere.

Culturen ved Hedebyrningen har været noget forskjellig efterdi det opdyrkende Jordsmon har været meget ueensartet. Dette har nemlig bestaaet deels af Hedemose med over 1 Alen tyk Moorjord, deels med Moorlag af kun 1 Plovsures Tykkelse og derfra til 8, 10, 20 Tommer inden Sandet naaedes. Leer til Underlag har jeg hidtil ikke havt, skjøndt det vilde have været mig det Dnskeligste. Lyngen afbrændtes, efter behørig Tilvarsling for Naboer; de tykkeste Lyng-rødder lode sig ikke forbrænde. Tidlig medens Jorden endnu var blød af Vintersugtigheden, vel og om Efteraaret, opbrødes Jorderne med temmelig brede og dybe Furer; formedelsst de hyppige Ujevnheder lade slike Jorder sig sjældent bryde med tynde Furer, 9 à 11 Tommer brede, 5 à 6 Tommer dybe var det sædvanlige. Bands og Fugtigheds Afledning blev iværksat før Opbrydningen, endog paa Bakkesiderne, deels

ved aabne Aflednings- og Brakgrøfter mellem Agrene, deels ved Fashiner og bedækkede Grøfter. Alt dette foretoges meest for Opbrydningen, for at ikke Grøstkanterne skulde vorde for løse, og Grøfterne tidligere ødelægges.

De brudte Hede- og Mosejorder henlaae saaledes til Foraaret derefter. Naar da Frosten, eller Tælen som den her kaldes, var sunken til omtrent 3 Tommers Dybde, harvedes Jorderne godt, først nogle Gange paa langs, og siden med Kringels eller Krogharvning. I Løbet af Efteraaret pløiedes den igjen og henlaae til Foraaret derefter, da den ligeledes harvedes paa den sjunkne Frost.

Alt dette foretoges i de senere Aar med Bestjydske Hjulplove og stærke 10 Buls Harver med 50 Tænder. De Forsøg, jeg tidligere anstillede med Svingplovne (til Brydning), vare ikke tilfredsstillende; ikke heller disse nye Jorders Bearbejdning med Cultivator, Erfirpator, stotst og svensk Harve. Heste og Stude lede formeget ved Arbeidet med disse, og de mange Moorklumper og uforbrændte Stykker Lyngrødder stoppede mellem Tænderne og Jernene, endog om man stræbte som ved Erfirpatoren at holde dem i en ryfende Bevægelse. Naar Jorderne saaledes vare 2 Gange vendte med Plov og 2 Gange harvede, paaførtes Mergel, sædvanligst en god leeragtig Kalkmergel, dog nogle Steder i de første Aar en gruusagtig Sandmergel, da den anden ikke var funden. Naar de affatte Mergelhobe vare vel tørre, ogsaa for neben, da spredtes de enten paa eengang eller først det Øverste

og siden, naar det var tort, ogsaa det Nedreste. Mergelen harvedes med en omvendt Harve, paa hvilken Lænderne alle sadde lige langt, 4 Tommer over Bullerne, derefter tromledes, begge Dele 2de Gange. Mergelen var da meget godt fordeelt og smulret. Den nedpløiedes da i tør Tilstand. Jorderne fik senere 2 à 3 Pløininger før de besaaedes med Vinterraps, Sommerraps, Boghvede, Spergel, Byg, Havre, eller en Blanding af begge, Bikkehavre, Havre, Rug. Sjældent anvendes nu Jordstorpens Forbrænding, uden paa meget dyb Moorjord, og dog kun i en Dybde af 1 til 2 Tommer, ved nemlig at lade de øverste Furefanter brænde, eller ved efter Harvningen at lade de svampede Moordele og Lyngrødderne rive sammen i tætte Rækker og antænde, derefter strax nedpløie at Aften ikke skal bortveires eller udludes. Hvor Jorderne vare merglede og Mergelen opløiet før en saadan Brænding fandt Sted, der var især Virkningen paafaldende gavnlig, vistnok som Følge af at brændt Mergel efter mine tidligere Forsøg virker langt hurtigere og heldigere end ubrændt.

Naar de nybrudte Jorder havde givet 2de Kjerve, have de stedse faaet et ret godt Lag Gjødse og derefter givet efter som Jordsmønnen egnede sig til de ovennævnte Sædearter, ja nogle Steder endog Vinterhvede. I 3die Kjerv efter Gjødseken udlagdes Jorderne med en riig Besaaening af Rød- og Hvidkløver, Floielsgræs, Thimotheigræs, Raigræs og Havregræs, hvilket alt i første Slet anvendtes til Grønsel eller Høe. Kartofler og Roer har jeg der ikke kunnet an-

vende af Mangel paa villige og arbejdende Hænder. Lidt tidligsaat Rug samt Billehavre anvendes stedse til den første Staldfodring, meest af Heste og ungt Dvæg. Alle Creature komme i Huus om Natten og om Middagen for at samle Gjødning, som rigelig blandes med Jord af Grostkanter, Overlaget af Mergelgrave med mere. Raps er forsøgt. Paa Mosejorderne, især de hvor Jld har været anvendt, lykkes Vinterrapsen høist fortrinlig for Vinteren, men om Foraaret har den stedse lidt saameget at den omploies des. Af Sommerraps, som har lykkes ret godt, har jeg dog ikke avlet over 7 Td. pr. Td. Land, og dens Skjæring og Tærkning har indtruffet paa en for mit øvrige Avlsbrug meget travl Tid. Vinterhvede paa dyb Moorjord lider ofte om Foraaret derved at Planterne ved Afverling af Frost og Loe drages op og ligge ovenpaa Jorden. Dette kan noget afhjælpes ved at tromle Jorden, enten naar Frosten (Kladen, Tælen) er sunken nogle Tommer, eller og ved Tromling naar Frostens reent er af Jorden; kun at Jordsmonnet er saa fast, at det kan bære Trædyrene. I Øvrigt er det aldeles nødvendigt, at de dybe Mosejorder erholde et Lag Sand til Jordblanding under Culturen, især hvor Sand ikke ved Grøsternes Gravning kan indfares paa Agrene. Vinterhvede kan paa slige Jorder staae udmærket, (thi de ere rige paa frugtbare Jorddele) og have ansat ypperlige Kjerner, men indtreffer der vedholdende vaadt Veir i August eller 4 à 5 Uger før Høsten, da bedærves Kjernen, ikke af Brand, men af en ødelæggende Røst, som bevirker, at Kjernerne ei

allene standse i Barten, men ganske indskrumpes uden paa de enkelte Steder ved en Ende, hvor Jordsmønnet har været mere rigt paa Sand.

Dette er i Korthed de Fremgangsmaader, hvilke jeg har anvendt ved Opdyrkningen af de circa 100 Td. Land raae Hede- og Mosejorder, som til Dato ere optagne under Sædcultur paa Drnhoved, samt nogle af de Erfaringer jeg i saa Henseende har havt. Det vil synes en temmelig lang Tid, nemlig paa 3die tildeels 4de Aar, inden jeg har ladet disse, ligesom andre af mine raae opdyrkede Jorder give Sæd, hvor nemlig Forbrænding ikke har kunnet anvendes, men mig har denne Dykningsmaade været beqvemest og mindst kostbar. Jeg kjender derimod Exempler, foretagne af duelige Landmænd paa andre Hedejorder, hvor Markerne allerede 2 Aar efter første Brydning have været kultiverede med Vinterraps og mere; men saadant Hedejordsmon, saavel som Forholdene, have været heelt forskillige fra mine Heder og mine Forholde.

Et Stykke Land i Heden, ikke langt Vesten for Gaarden, for det meeste Flyvesand, har jeg for 3 Aar siden indhegnet til Plantning. Hegnet er beplantet med smalbladet Baandpiil, der lykkes ret godt, og Jordsmønnet indenfor Cesterat Ahlen, hvor denne sandtes, var gjennembrudt, deels ved Reolpløininger, deels ved Kuulgravning) er for det meeste tilplantet med Naaletrær, Elle og Birke. En Have paa 1 Td. Lands Størrelse blev allerede 1814 indhegnet, og Diget beplantet. Jordsmønnet, som var slet Sandjord, blev først merglet stærkt, derefter kuulgravet 1 Alen dybt,

og atter merglet, samt paaført et Lag Moorjord. Ræbellerne af 25 til 30 Alens Brede bleve beplantede og lykkes godt. For Dvrigt dyrkes der kun Kartofler og de nødvendigste Kjøkkenurter, da jeg ogsaa hertil i de senere Aar har savnet Arbeidskraft.

Med Dydyrkingerne har jeg været i Stand til efterhaanden at forege betydeligt den Besætning, som i Førstningen var heel ringe. De 2 sidste Vintre har jeg rigelig kunnet holde 56 Stkr. stort Hornqvæg, 4 Heste, 50 Faar, og dog aftaget en stor Deel Tag til Tækning af de mange nye Bygninger, og Reparationer paa de Ældre.

Sindinggaard, den 20de Juni 1851.

S. U. Sjelstrup.

Jordstokker (Topinamburs).

Landhuusholdningssekskabets Aarsberetning for 1850 findes herom følgende:

Schwarz anfører i sin Anviisning til praktisk Agerbrug, at Jordstokken (Topinamburs, *Helianthus tuberosus*) dyrkes med Held i Elsaf, tildeels endog i maadelig Sandjord. — Tilfældigviis havde Selskabet i et af de sidste Aar erholdt til Disposition nogle faa Tønder af denne Væxt, der overlodes til enkelte af dets Medlemmer, som havde tilbudet at anstille Dyrkningsforsøg dermed. Resultatet deraf er meddeelt i følgende i det afvigte Aar indkomne Beretninger:—

1) Fra Hans Excell. Geheimeraad, Grev Perche til Verchenborg.

„En Tonde Jordstokker blev nedlagt i et dertil med Omhyggelighed udvalgt og behandlet Stykke Jord, hvorefter nu avledes 4 Tønder, der bleve givne Malseføerne. I hvorvel disse aade dem med Begjærlighed, er jeg dog kommen til den Overbeviisning, at Dyrringen af denne Rodvært i det Større som Kreaturfoder, deels paa Grund af de faa Fjold, den synes at give, deels paa Grund af Indsamlingsens Vanffelighed, ikke kan erstatte Miskheldet med Kartoslerne, hvorpaa jeg for min Deel hellere søger at raade Bod, ved at dyrke Erter efter en større Maalestof, end hidtil.“

2) Fra Fabrikur C. Drewsen paa Strandmøllen.

„Jordstokkerne bleve lagte i god, kraftig Jord paa Marken, og vorede meget stærkt til, saa at nogle naaede en Høide af 3 Alen. Det lader til, at dette er en Plante, som godt taaler vort Klima, og jeg har seet den groe vel paa meget forskjellig Jord. Dens stærke Top med de store, brede Blade lader den let forsvare sin Plads paa Ageren, og den er af den Aarsag let at holde reen for Ukrud. Uheldigviis har jeg ikke noteret mig Udbyttet, saa at jeg ikke kan opgive dette; men efter Skjøn antager jeg, at det var Halvdelen af en sædvanlig Afsgrøde af Kartosler, saaledes som disse have været iaar. Men hvad selve Dvaliteten af denne Rodvært angaaer, da kan den, efter min Formening og de Forsøg, som jeg har gjort med den, aldrig komme til at spille nogen Rolle i Agerbruget, da den hverken egner sig til Føde for Menneffer eller

Dvæg. Jeg vil dermed ikke have sagt, at den ikke kan nydes, men kun, at det er en daarlig Føde, og jeg har i længere Tid givet mine Sviin kogte Jordstoffer, men de synes ikke om dem. Naar man i Norge eller Sverrig var reduceret til at bruge Bark til Brød, saa vilde formodentlig Jordstofferne ikke blive foragtede, men i vort velsignede Land kunne vi dyrke andre Planter, der, som Dvægfoder betragtet, staae langt over Jordstofferne, nemlig de forskjellige Koearter.

Jeg maa slutteligen ikke forglemme at omtale en Egenstaf ved Jordstofferne, som gjør Dykning af denne Plante aldeles fraraadelig. Dette er nemlig, at man ikke uden stor Vanskelighed igjen kan faae dem udrybde af Marken, hvor de blive et nyt, meget slemt Ukrud; thi enhver nok saa liden Knold er Spiren til en ny Plante; og da Frostene ikke skader dem, saa fremkomme disse i det paafølgende Aar og kæmpe med Kornet om Pladsen."

3) Fra Proprietair Valentiner paa Gjeddesdal.

"Angaaende Topinamburs kan jeg ikke sige noget Heldigt; den avlede Dvæntitet var ikke værd at omtale, og hvad Dvaliteten angaaer, da vilde hverken Menneffer eller Dyr spise dem, skjøndt de vare vel behandlede, og de ved Siden af værende Kartofler og Runkelroer gave gode Resultater."

Fra et af sine Medlemmer modtog Landh. Selsk. under 4de Juni 1851 følgende Skrivelse:

I Anledning af de i Aarsberetningen for 1850 meddeelte Dyrkningsforsøg med Jordstokker tillader jeg mig ærbødigt at meddele:

Jordstokken blev i Bladene for et Par Aar siden, vistnok af en Speculant, udbasunet som et halvt Vidunder af en Plante, der fuldkommen kunde erstatte den hensygnende Kartoffel, og tillagdes Egenstaber og Bestanddele, som den slet ikke besidder.

Det er desværre ofte Tilfældet at nye Planter, som andet Nytt, i Begyndelsen eensidigt og overdrevent roses, og at de, efter dermed anstillede Forsøg, ligesaa stærkt dables, og saaledes blive de ofte afviste, hvor de fornuftigt anvendte kunne gjøre Nytte. Ved Sammenligning af hine Avertissements og Beretningen om Dyrkningsforsøgene, er Ligheden træffende, og Plantens Skjæbne hertilands synes saaledes afgjort i dens Disfavør.

Uden at turde indestaae for at fremdeles anstillede Forsøg ville give tilfredsstillende Resultater, troer jeg dog at denne Plante har saadanne Egenstaber, at den fortjener flere Prøver inden den fordømmes.

Hr. Fabriksier Drewsen siger: „at denne Plante, naar man var reduceret til at bruge Bark til Brød muligt ikke vilde blive foragtet; men hertilands kan man dyrke noget bedre, nemlig de forskjellige Slags Roer til Dvægfoder.“

Der gives dog Egne af Landet, især i Jylland, hvor alle bekjendte Slags Roer kun ville opnaae en meget ubetydelig Størrelse, og Kartofler give der kun lidt og udtære den alt fattige Jordbund.

Der ville især Faarene om Efteraaret, naar de vende hjem fra den nøgne Græsmark, finde Topinambursstænglerne overmaade fortræffelige, og fortære de indtil 3 Al. høie, ved Roden indtil 1 Tomme tykke Stængler, tilligemed den søde Marv.

Knoldene har jeg seet i Forhold til Jordbunden ret giftige, og have de den Særegenhed, at de indeholde næsten aldeles intet af Kartoflernes Hovedbestanddeel „Stivelssemeel“ (underligt derfor, at anbefale dem som Surrogat for Kartofler); men derimod meget Sukker og Gummi, hvorfor Suppen efter Kogningen ikke maa spildes, men gives med, da det deri opløste Sukker, Gummi o. a. Salte ellers tabes.

Jeg har ikke seet den dyrke nordligere end ved Magdeburg. Naar den kan taale Klimaet vil dens Dyrkning i Landets magre, sandede Egne muligt findes fordeelagtig; ifkun paa denne Slags Jorder har jeg seet den, ogsaa i Baden og Elsaß.

Da jeg frygter at hine ivrige Anbefalinger og disse Dyrkningsforsøgs Resultater kunne virke vildledende paa det høie Selskabs Mening om denne Plan-tes Egenstaber, tillader jeg mig disse Bemærkninger, og knytter hertil, at de videre Forsøg, om saadanne findes hensigtsmæssige, vistnok bør anstilles i Jyllands Sand- og Hedeegne af flinke vindstfibelige Huusmænd i forskjellige Egne. Bedst kunne Amtsselskaberne derved assistere, og lykkes Forsøgene nogenlunde, bør og kan Dyrkningen fremmes ved Uddeling af Sætteknolde, Smaa- præmier etc. Fattes Knolde, kunne de vel uden stor Beskostning faaes fra Tydskland, som nærmere kan anvises.

Denne Bort behøver til de faa, en fattig Jordbund berigende, som, efter deres Textur at domme, drage den største Mængde Næring igjennem Bladorganerne.

Kjøbenhavn, Nørrebro Nr. 5, d. 4de Juni 1851.

Erbedigst

J. C. Serslew,
Landmaaler.

Nogle Erfaringer angaaende Jordstoffer, Spergel, gul Rundballe, mørkeblaa Grønkaal, og en ved Tromlen anbragt Forandring.

(En Skrivelse til Landhuusholdningselskabet fra Provst J. B. Krarup i Gjerløv ved Tagerspris.)

Det høie Selskab har behaget at anmode mig om at meddele sig de Erfaringer, som jeg har gjort ved i flere Aar at dyrke Jordstoffer (Topinamburs); saasom der var indgivet Forslag til Det om at ville bidrage til, at Dyrkningen af denne Plante kunde udbredes i Jyllands sandige og skarpe Egne, hvor dens Stængler med deres Blade formeentes at kunne afgive et godt Næringsmiddel for Faarene i Efteraarets sidste Dage. Denne Dets Anmodning har jeg den Ære herved at efterkomme.

I otte Aar vedblev jeg at dyrke Jordstofferne, for om muligt at komme til det Resultat, at de for tjente at agtes lige med Kartoflerne, men jeg bragtes derved til at erkjende, at dette ikke forholder sig saaledes. De væsentlige Fortrin, som de have, at de ikke

fordærves af Vinterfrossen, at de kunne vedblive at dyrkes paa samme Sted i flere Aar, uden at behøve ny Udsæd, samt at de ved deres rige Bladforraad i en høi Grad tilegne sig Atmosfærens velgjørende Indflydelse, skønnede jeg, at de ikke opveiede de større Fordele, som Kartoflerne bragte, og derfor har jeg nu i nogle Aar aldeles ikke dyrket dem.

Afgrøden var ikke lidet mindre af dem end af Kartoflerne; kun omtrent som 1: 3. Det Høieste jeg havde af dem paa Tde. Pd. var 45 Tdr., stundom ikke lidet Mindre. Middeltallet af Kartoflerne var derimod 135 Tdr. paa Td. Pd. Vel bleve de ingen- sinde, saaledes som Kartoflerne, dyrkede i nygjødslet Land som 1ste Afgrøde, men i ret god Jord med god Gjødningskraft, som Rotationens 2den Afgrøde.

Ligesom de med Hensyn til Qvantiteten langtfra ikke kunde nærme sig Kartoflerne, saaledes ei heller med Hensyn til Qvaliteten.

Den betydetige Fordeel, som saavel større som mindre Huusholdninger have af Kartoflerne, der kunne anvendes paa saa mange forskjellige Maader, og hvorved mangfoldige Tonder Sæd og Lis pund Suul aarligen ere besparede, kunne Jordstokkerne ikke yde; thi næsten Ingen har Lyst til at spise dem; de findes at være af en vammel Smag, dersom der ikke haves en skarp Sauce til dem. Det er altsaa til Dvæget de skulle bruges, og det vrager dem vel ikke, men kan dog ikke ernæres eller trives saaledes af dem som af Kartoflerne. Jeg anvendte dem fornemmelig til Faarene, men fandt, at 9 Tdr. Kartofler indeholde mere

Næring end 10 Ebr. Jordstokker. — Den pecuniaire Fordeel, som Kartoslerne kunne give, naar de bringes til Torvs, vil vist ingenfinde kunne erholdes af Jordstokkerne.

Efterfom det ikke er Knoldene, deres væsentligste Deel, som give dem noget Fortrin for Kartoslerne, men lade dem endog være af langt mindre Værd, skulde det være deres Stofke og Blade, som skulde have dem over Kartoslerne, og vist er det, at disse have langt mere Værd end Kartoffeltoppene, men tvende Bemærkninger, som jeg gjorde, maa jeg ikke lade uberørte. Jeg lod et Eстераar, da Faarene ikke længere kunde finde Fode nok paa Marken, dem faae Stofke og Blade af Jordstokkerne i deres Krybber. De aade dem med Begjærighed paa de nederste tyffe Ender nær, som de lode ligge, endfjøndt de paa Ageren affatte Stubbe vare 3—4 Tommer lange; de vare dem altfor træde. Maafee de havde fortæret Marven, naar Stoffene vare blevne fløvede; men da jeg ikke havde Mangel paa Føde til Faarene, men Mangel paa Hænder til at udføre denne Operation, lod jeg disse Stumper hjemfalde til Møddingen. Man kan altsaa ikke ganske beregne sig al den Top til Indtægt, hvormed en vel begroet Jordstokkeager praler. Dernæst bemærkede jeg ogsaa, at det var til Skade for Knoldene at stille dem ved deres Stængler, saa længe disse endnu vare grønne og havde Saft i sig; ja i milde Vintre forekom det mig, at Knoldene vedbleve at forstorres, endog efter at Stænglerne vare

hentørrede. Jeg ansaae det derfor ikke for hensigtsmæssigt i Efteraaret at gjøre nogen Brug enten af Stængler eller Knolde, og lod sidenester den Dagleier, som i Foraaret tog Knoldene op, beholde de tørre Stumper af Stænglerne, for hjemme at kunne bruge dem som Dvas.

Ogsaa andre Omstændigheder gjorde mig mindre tilfreds med Jordstokken. Den i tydske Landvæsen skrifter omtalte Fordeel, at den i flere Aar forplanter sig selv, uden at behøve ny Udsæd, stadfæstede sig ikke paa en fyldestgjørende Maade. Det er vel sandt, at den kan vedligeholde sig, uden at ny Udsæd behøves, men det er ikke til nogen sand Fordeel, thi det er ved de smaa Knolde, som undgaae Optagerens Opmærksomhed, at den saaledes forplantes, og Følgen deraf er, at Planterne efter denne ringe Udsæd længe vedblive at være smaae og forknytte, og ikke komme til at staae i ordentlige sluttede Rader, saa at de kunne hyppes og renses med Hyppeploven. Jeg fandt det derfor hensigtsmæssigt, at Optageren, efterat have tumlet og rensset Jorden under Opsamlingen, strax paa samme Steder nedlagde Knolde af passende Middelførrelse, for derved at kunne vente en bedre og ordentligere pladsret Afkom; men — derved tabtes eet af deres ikke mange Fald. I Begyndelsen lod jeg dem kun blive to Aar paa samme Sted, men tilsidst lod jeg dem blive paa eet Sted i tre Aar. Jeg bragte derved i Erfaring, at deres Boreevne Aar efter Aar aftager, og Udbyttet formindskes, jo længere de vedblive at være paa samme Sted, da ogsaa Dviffer og

andre Ufrudsarter alt mere og mere holde sig til. — Hvad der ogsaa hidrog til, at jeg ophørte med Brugen af dem var, at deres flereaarige Dyrkning paa eet og samme Sted ikke passer i Sædomgangen efter en ordentlig Avlsplan. Men skulde de hvert Aar have ny Plads, hvorfor bør de da foretrækkes Kartoflerne, der dog have umiskjendelige Fortrin for dem? — At den indtrufne Kartoffelsygdom giver Anledning til, at forandre denne Anstuelse noget, indseer vist Enhver; men hvorfor skal man give Slip paa det Haab, at denne Kartoflernes Sygdom kun er forbigaaende, og med Guds Hjælp snart overstaaet, da den jo Aar for Aar bliver mildere?

At dyrke Jordskokken i Jyllands sandige og skarpe Egne, med særligt Hensyn til, at Gaarene i Stoffene og Bladene af den kunne have et godt Aftensfoder, naar de i Efteraaaret ikke længere kunne mættes paa de nøgne Agre, troer jeg ikke vil føre til Maalet; thi vel kunne dens Blade tilegne sig megen atmosfærisk Næring, men det er dog langt fra at den kan leve af Luften alene, og vel er det vist, at den kan blive tre Alen hoi, men hvor den skal naae en saadan Bært, udfordrer den baade et temmeligt godt Jordsmon og god Gjødningskraft i samme. Af de otte Aar, hvori jeg dyrkede den, var der kun eet, hvori jeg saae en sluttet Dypært af omtrent 3 Alens Hoide, nemlig det første af de tre Aar, i hvilke jeg, som allerede sagt, havde dem paa et og samme Sted; og skjøndt jeg stedse havde dem paa nogle af mine bedste Jorder, bleve de dog

sjelden over et Par Aen høie, og i 2det og 3die Aar som oftest kun 4—5 Dvarteer. Paa Jyllands skarpe Agre vil den vist neppe naae høiere Væxt, med mindre den fremhjælpes meget ved Mergel, Gjødske, nedpløiet Spergel o. s. v.

Ei heller maa jeg undlade at udtale min Frygt for, at Klimaet i Jyllands vestlige og nordlige Egne vist ofte vil forknytte den, saasom der hverken ere Skove eller Bjerge, hvorpaa de hyppige nordvestlige Vinde ja Storme kunne brydes og afkræstes. Endog her paa Stedet, saa langt fra Nordsoens lange Bølgegang, og tildeels i Ly af Jægersprieisstove, bleve et enkelt Aar ved en tre Dages Storm de øverste Toppe og Blade paa saa mange, som ikke stode i nogenlunde Væ, ganske forvandlede til et fort Pulver. Planterne bleve vel i Live og skøde nye Blade frem, men dog satte meget tilbage.

I Jyllands skarpe Egne vil det med Hensyn til Faarene upaatviveligen være langt hensigtsmæssigere, to Gange i samme Sommers Løb at saae Spergel, og, naar den første Dvært kan undværes som Fødemiddel for Dvæget, at nedpløie den som grøn Gjødning, saasnart den nogenlunde jævnt er kommen i Blomster, førend den begynder at ansætte Frø, og at lade den sidste Afgrøde komme Faarene tilgode.

Jeg maa i denne Anledning tillade mig en liden Digression. For at forebygge, at det fine Spergelfrø ikke skal komme for dybt i Jorden, hvilket det taaler ligesaa lidet, som f. Ex. Timianfrø og andre fine Frøsorter i Haven, har jeg i de senere Aar brugt en sær-

egen Maade at faae det paa. Efterat Jorden i For-
 aarets første Dage er bleven tjenlig til Behandling,
 og det i Efteraaret nedpløiede Boghvedestubbeland saa-
 vel ved den svenske som en almindelig dansk Harve
 er blevet baade fiint og reent, lader jeg det tromles,
 førend det besaaes, men, vel at mærke, ikke med en
 almindelig Tromle, men en saadan, som jeg nærmere
 skal beskrive. Naar paa den tromlede Jord Spergel-
 en er saaget, nedharves den med en ikke altfor spids-
 tandet Træharve, og tromles derpaa anden Gang. —
 At Spergelfrøet er bedst tjent med at faae kun et fiint
 Dække paa sig, blev jeg især opmærksom paa ved at
 see, hvorledes det Frø, som ved Indagning af moden
 Spergel faldt af paa Steenbroen udenfor Ladebøren,
 og hvoraf enkelte Frøforn bleve tilbage imellem Ste-
 nene, meget hurtigen efter en falden Regn forvandle-
 des til smaa grønne Planter. De senere Aars tæt
 sluttede Spergelafgroder have stadfæstet Rigtigheden i
 denne Fremgangsmaade, ved hvilken jeg endnu maa
 bemærke, at jeg lader Spergelen saaes temmelig tykt,
 7—8 Fjerdingkar paa een Tdc. Land.

Endnu maa jeg med saa Ord omtale den Brug,
 jeg nu paa 17de Aar har gjort her af Spergelen som
 Gjødningsplante. For at bringe min Hovedlod, af
 omtrent 40 Tdr. Land, i god Gjødningsstilstand, ved
 i en niaarig Omgang at gjødske den to Gange, beslut-
 te jeg, slet ikke at bringe Noget af Gaardens Gjød-
 ske paa en affides beliggende Udlod, men derfor vilde
 jeg dog ikke behandle denne som Stifbarn. Jeg af-
 satte 10 Tdr. Land af den i 5 Numere, til at dyrkes

med 1) Boghvede, 2) to Gange nedpløiet Spergel, 3) Rug, 4 og 5) Hvidfløver og Græs, og jeg har havt Grund til at være fornøiet dermed. Af Boghveden har jeg paa disse to Tdr. Pd. avlet 16—18 Tdr. aarligen, med Undtagelse af to Aar, som ikke vare denne Sædart gunstige, og i hvilke jeg ikke fik Udsæden igjen. Spergelen har stedse voret godt til, paa eet Aar nær, da der blev store Pletter i den, som jeg gav Jordlopperne Skyld for. Af Rugen har jeg havt 12—13 Tdr. aarligen, reen og storfjernet, saa at jeg for det meste har brugt den til at saaes. Hvidfløveren, som naar den begunstiges noget af Veiret, nu mylrer selv frem af Jorden uden at saaes, bliver tilligemed det naturlige Græs vel ikke af en saadan Høide, at det kan anvendes til Hø; det afsgræsses, og er baade rigeligere, behageligere og mere nærende, end det var fra Begyndelsen. Jeg har ifinde, fremtidigten at besaae disse temmelig skarpe Jorder med en Deel Frø af guul Rundballe (*Anthyllis vulneraria*), hvoraf jeg i Aar har ikke Ubesydeligt paa et andet Sted af Præstegaardens Jorder, der er af lignende Bestaaffenhed; thi denne Plante viser sig at svare til den anbefaling, som baade i Hornemanns Plantelære, 3die Dplag, S. 759, og i Dreiers de danske Foderurter, S. 174, er givet den.

Min Tromle betræffende bemærkes Følgende. En stor Deel af min Præstegaards Jorder ere altfor løse og sandige. Et Par Gange, især efterat Føraarsæden var lagt, har jeg havt sørgelige Beviser derpaa, idet Stormene førte Jorden op i mørke Laager fra de

befaaede og tromlede Agre, saa at mange Urter og Bygkjerner laae ganske blottede, ja endog den ene Gang langs med Markgjærdet lagde sig en lang hvid Sanddyne paa en 2—3 Alens Brede og et Par Tommers Høide, hvorved den derunder værende Sæd blev qvælt. Jeg gjorde den Erfaring, at de glat tiltromlede Agre havde lidt meest, og at hvor Tromlen endnu ikke havde jævnet Overfladen, men denne endnu havde en Deel Knolde paa sig, havde Stormens Virkning været mindre. Dette bevægede mig til at lade min Tromleblof beklæde med trekantede Stoffe, som bleve dannede dertil af gode Fyrlægter og med Som slagne fast paa Blokken, den ene tæt ved Siden af den anden. Denne Tromle har omtrent samme Virkning paa den harvede Jord, som en let Brise paa den blanke Sø. Imellem de smaae, lidt over en Tomme høie Volger finde Spergelfræene et passende Leie, saasom de ved den efterfølgende Træharve i det Høieste kun faae en halv Tomme Jord over sig. — Endnu en Fordeel har denne med Stoffe belagte Tromleblof. Imedens den endnu var glat, bemærkede jeg engang, da den blev brugt paa et Stykke Bygland, hvis Blade vare 1—2 Tommer høie, at den drev Jorden forved sig ligesom en Vølse, hvorved de spæde Planter for en Deel bleve mishandlede; nu derimod griber den med sine Stoffe den foran sig liggende Jord, og trykker Jord og Planter med hinanden ned under sig.

Istedetfor de omtalte Jordstokkestængler til Aftenfoder for Faarene, vil jeg tilraade at dyrke en anden Plante i større Overflodighed end sædvanligt, nemlig

Grønkaalen, og især den mørkeblaae. Det er fast utroligt al den Føde, som en hermed beplantet Ager kan afgive, naar man benytter den rigtigt, nemlig ved i en fremstridende Orden at afbrække Kaalenes underste Blade, da de saa igjen fremskyde nye Hjerteblade; og denne Operation kan atter og atter gjentages, ja baade tredje og fjerde Gang, saafremt de ere plantede tidligen. Men den dertil valgte Ager maa behandles dybt og godt og rigeligen pleies med Gjødsel, og det saa meget mere, som denne for en stor Deel kan ventes endnu i samme Aar at komme igjen tilbage; har man Mergel, kan den ikke nogensteds anvendes hensigtsmæssigere. Vil man lade disse Kaalblade, ja til allerfjerdst Kaalstoffene selv, gaae igjennem Gaffelkisten, og blande dem med Skastrug eller Skastrughaffelse, ville Bedder og Faar, der ere bestemt til at slagtes, kjendeligen trives derved, og den øvrige Faareflokk saavel som Hestene deri finde en ypperlig Næring. Om den har nogen Indflydelse paa Melkens Smag, naar den gives Malkesøer, vil let kunne erfares, men isaafald ogsaa let forebygges. Denne Kaal taaler langt bedre det barske Klima i Jyllands vestlige Egne, end Hvidkaalen, som paa mange Steder i Thykland er en meget yndet Foderplante; og ved at drage Omsorg for, tidligere end sædvanligt at have sættefærdige Planter, hvilket ikke er saa vanskeligt, vil Udbyttet af en saadan Kaalager blive saameget større, som den kan afbenyttes langt tidligere, end om den var beplantet med Hvidkaal. — Tilfældigviis fandt jeg blandt de Kaal, som jeg et Aar avlede efter Frø, jeg

havde faaet af en Frøhandler, nogle af mørkeblaa og rødagtig Farve, at udmærke sig ved deres mange og store Blade, og jeg udvalgte nogle af de bedste af dem til at bære Frø. Jeg er temmelig vis paa, at man ved at sætte et Par Rødkaalskoveder og et Par almindelige Grønkaal ved Siden af hinanden til at bære Frø, kan erholde Bastarder af tilfredsstillende Egenstaber.

Franskmændene Guénon og hans Lære om Speilet.

(Efterfølgende Forhandling i den franske Nationalforsamling meddeles her Tidsskriftets Læsere, da det maa betragtes som hørende noie til Speillærens Historie.

At Forhandlingen af dette Forslag opvakte nogen Munterhed i Forsamlingen, maa tilskrives Gjenstandens Usædvanlighed paa et saadant Sted, hvorimod vi see, at man i det Hele taget veed at sætte Hr. Guénon's fortjenstfulde Opfindelse, og anseer det vigtigt for Landet, at det drager sig den til Nytte. Der yttres sig ei engang nogen Indsigelse mod Speillærens Paalidelighed og Bærd, eller imod Lovtalen over den; kun gaaer man ikke ind paa Forslagsstillerens Ønske om en national Belønning for Hr. Guénon, men derimod acquiescerer man gjerne ved Algerdyrkningensministerens Erklæring om fremdeles ved offentlig Understøttelse at sætte Hr. Guénon istand til at udbrede det rette Kjendskab til Læren i Departementerne, ligesom der tidligere var givet ham ikke ubetydelige Tilskud for at lette ham hans Undersøgelser, samt Forstusd til Trykningen af hans Bærk.

Netop dette Resultat maa være os Danske saameget mere interessant, som der ogsaa hos os er flaaet ind paa samme vistnok practisk rigtige Wei, idet der igjennem Indenrigsministeriet er tilstaaet en Sum for iaar, til derfor at lade en i Speillæren praktisk indsigtsfuld Mand — hidtilværende Meieribestyrer Bruhn — bereise Landet, for at gaae de Landmænd tilhaande med sin Veiledning, som derom maatte gjøre Begjæring; og saare mange Landmænd i Landets forskjellige Egne have med megen Paastjønneelse benyttet denne Leilighed.)

Forhandling i den franske Nationalforsamling den 25de November 1850.

(Meddeelt af Forpagter Andersen paa Gundersløvholm.)

Præsident: General Bedeau.

Afhandling om Malkekøer.

Præsidenten: Discussionen skal nu gaae over til at tage under Overveielse det af Hr. Durand-Savoyat med Flere stillede Forslag, sigtende til at tilstaae Hr. François Guénon, Forfatter til en Afhandling om Malkekøer, en livsvarig Pension, som et nationalt Erkjendtlighedsbeviis.

Hr. Salvat. Mine Herrer, jeg hører til dem, som ikke uden en dyb Bedrøvelse og en uvilkaarlig Uvillie kan høre paa den Dadel, som man fører imod vor nationale Character; ikke saaledes at min patriotiske Partisthed skulde gaae saa vidt at jeg skulde troe, at vi ere et Folk uden Feil og Ufuldkommenheder, men disse Feil ere altfor ofte en Gjenstand for uret-

færdige og lidenskabelige Angreb blandt Fremmede.
(Forskyrende private Samtaler i Salen.)

En Stemme fra Benstre: Stille, Stille.

Præsidenten: Jeg kan ikke undlade at minde Forsamlingen om, at de Sagen uvedkommende Samtaler nødvendigvis maa forlænge Discussionerne. Jeg opfordrer Forsamlingen til Stilhed.

Hr. Salvat: Jeg siger, mine Herrer, at om vi end i vore Dage ikke længer kunne dables for Letsin- dighed, saa er der dog langt mere vægtige og habes- fulde Bestyldninger, som rettes imod os, og disse Dag- vaffelser, som dicteres af en stinsyg Rivalisering, finde undertiden et Echo iblandt os.

En Stemme fra Centrum: Til Køerne, til Køerne. (Man leer).

Hr. Salvat: De spørger mig maastee, mine Herrer, hvilken Forbindelse der er mellem denne Tan- kerække og det Forslag, som jeg vil anbefale Dem. Mine Herrer, jeg maa sige dette for at forsvare mig mod en falsk Opfattelse af mine Følelser, thi den Be- styldning, som, naar den gøres af Fremmede, baade oprører og saarer mig, kan jeg ikke undlade at gøre selv. Ja jeg maa fra denne Tribune udtale en na- tional Forfeerthed: Troer De, mine Herrer, at om en nyttig Opdagelse i Videnskaberne bliver gjort i Frankrig af en Fransmand udenfor de Lærdes Kreds, udenfor en vis officiel Verden, at da denne nyttige Opdagelse vil blive modtaget, studeret, optaget og belønnet?

Hr. Barthelemy Saint-Hilaire: Man har belønnet Dhr. Niepces og Daguerres Opdagelse.

Hr. Salvat: Det samme er ikke Tilfældet med mange andre. I Sandhed, mine Herrer, dersom Regjeringen for 15 Aar siden da den med Alvor beskæftigede sig med Agerdyrningens Fremme, havde funnet formode at der eksisterede en simpel, let og for Enhvers Fatteevne forstaaelig Maade, til at skjelne en god fra en daarlig Ko, og dersom den da havde henledet de Lærdes Opmærksomhed paa dette i sine Følger saa frugtbare Problem, og dersom en af disse ved Undersøgelser og Forskninger var naaet til at afløre denne Naturs vidunderlige Hemmelighed, da har jeg ikke nødig at sige, hvilken Gjenlyd et saadant Resultat vilde have fundet i Verden, hvormange Uresbeviisninger, hvormange Belønninger vilde ikke den lykkelige Opdagelse være bleven overøst med! Nu vel, denne Hemmelighed eksisterer virkelig, og det er en Bonde fra Libourne der har funden den og bragt den for Dagen. (Mumlen i Forsamlingen). Jeg bemærker, mine Herrer, at jeg maa være sparsom med Forsamlingens Tid.

Hr. Savatier-Laroche: Tael videre; Gjenstanden fortjener det.

Hr. Salvat: Den ubedragelige, letfattelige Maade ved Hjælp af hvilken Guénon adskiller en god Ko fra en slet, denne Maade har ofte været beskrevet, jeg vil ikke dvæle ved en ny Udvikling. Der er paa Koens Legeme visse klart isinesaldende Tegn, som sige om den er god, middel eller slet.

Taleren ender med at forlange at Hr. Guénons Ansøgning om en National-Belønning maa blive underkastet den ved Reglementet foreskrevne Prøvelse.

Hr. Amable Dubois, Ordfører. Mine Herrer, De maa tillade mig i nogle Ord at føre Spørgsmaalet tilbage til det Terrain, som det ikke burde have forladt, og at vise hvad det er Commissionen forlanger. Intet Medlem af Commissionen har erklæret sig imod Hr. Guénons Opdagelses Fortrinlighed. Læs Beretningen, og De vil finde at den fra den ene Ende til den anden er en Vortale over Opdagelsen. (Forskjellige Indsigelser). Men Forskjellen som er imellem Forslagets Stillere og os er følgende:

Forslagsstillerne forlange to Ting, at en national Belønning skal tilstaaes Hr. Guénon og paa den anden Side at Midler til at udbrede hans Methode maatte stilles til hans Naadighed. Nu vel; Commissionen forkaster Forslagets første Deel, men holder fast ved den anden. Den opfordrer udtrykkeligen Hr. Agerdyrknings- og Handelsministeren til at give Hr. Guénon Midlerne ihænde til almindeligen at udbrede sin Methode, hvilket hidindtil endnu ikke har fundet Sted.

Commissionen vedbliver at troe at man maa vente indtil Opdagelsen bliver retfærdiggjort ved Erfaringen.

Hr. Hovyn Françere: Understøtter Sagen.

Hr. Dumas, Agerdyrknings- og Handelsminister: Erklærer at Hr. Guénon i Aaret 1840 har modtaget 1500 Fr., i 1847 4000 Fr. (Opmærksomhed) og i 1848, da Tiderne vare blevne vanskelige, endvidere 2000 Fr. Man har slutteligen givet ham 1000 Fr. i Forskud til Trykningen af hans Bærf

paa Statens Beføstning; Manuskriptet er endnu ikke blevet indleveret.

Vi have sagt til Hr. Guénon, vedbliver Hr. Ministeren: Selv naar Deres Værk bliver trykt, selv naar man kan give det i Agerdyrkerens Hænder, da vide vi dog meget vel, at dette ikke vil være tilstrækkeligt; det vil endnu være nødvendigt, at en intelligent Mand, der er fuldkommen fortrolig med Methodoen, meddeler nøiagtige Forklaringer over denne, og ved Beviser gobtgjør dens Rigtighed, paa en saadan Maade at det kan være til Støtte for Sagen, og tjene til i Departementerne at udbrede Kundskab om, og den nøiagtige Anvendelse af samme.

Nu vel! naar Værket er trykt, naar det er offentliggjort, skulle vi sende Dem med en Gagering som Generalinspecteur over Agerdyrkingen, til alle Departementerne hvor det almindelige Departementsraad vil forlange Deres Bistand. (Flere Stemmer: Vel, vel, saaledes er det rigtigt.)

Seer De, mine Herrer, det er Spørgsmaalets nøiagtige Stilling. Jeg overlader det til Forsamlingens Skjon, hvorvidt Forslaget skal undergives noiere Dverveielse. (Meget vel, meget vel, til Afstemning.)

Hr. Hovyn Tranchere: Jeg forlanger at tilføie et Ord. (Afstemning, Afstemning.) Det er, at det fordeelagtige Forslag, som Hr. Agerdyrknings- og Handelsministeren nu har gjort, aldrig har været fremstillet paa en saa officiel og fuldstændig Maade, som nu fra Talerstolen er ffeet.

Hr. Dumas, Agerdyrkningsministeren:
 Nei, ikke til Medlemmerne af Commissionen, det er
 muligt, men til Hr. Guénon har jeg selv meddeelt det.

Henviisning til yderligere Behandling blev sat
 under Afstemning og forkastet.

Den bornholmske Høstemaade.

Paa en Reise i Sjællands forskjellige Egne for nogle
 Dage siden, kom Indsenderen i Berørelse med flere
 Landmænd, og erfoer jeg da at Udsigten til en silbrig
 Høst iaar gjør, at man mere end sædvanlig tænker paa
 at udfinde den bedste Høstemaade, og jeg meddeler derfor
 den Maade, paa hvilken man paa Bornholm høster
 Rug og Hvede, og som Erfaring har lært i en fugtig
 Høst er at foretrække for alle andre Høstemaader.

Sæden meies paa sædvanlig Maade ud fra den
 staaende Sæd og lægges paa Skaar; saasnart Duggen
 er af, gaae 3 Folk efter hver 2 Meiere, den ene
 neger Skaarene op i smaae Neg, ei over 8 til 10 \mathcal{F}
 svære, som de tvende andre binde efterhaanden med
 Baand af Rugbraader, hvoraf de føre et Knippe med
 sig og udbrage deraf 8 til 12 Straae, som de snoe
 lidt idet de binde det omkring Neget; det giver tilstræk-
 kelig stærkt Baand, især om Halmen fugtes lidt en
 Timestid førend den skal bruges. Arbeidet fortsættes
 her til henimod Kl 5, men saa begynde alle, Meierne

med, paa det, som blev liggende om Morgenen. Naar det for den Dag meiede er opbunden, bæres sammen, og Regene sættes paa Rodenden; først holdes en imod indtil man har sat 10 à 15 Neeg sammen, dem man giver et lille Tryk med Knæet, siden staaer det af sig selv og man vedbliver at sætte sammen til 3 Traver; derpaa bygger man lidt hoiere og fortsætter indtil man har saameget som man agter at kjøre paa et Væs, og det Hele har Dannelsen af en Vikube; alle Regene slutte sig tæt til hinanden og i Toppen ligge Arene tæt sammenfluttede. Saasnart Staffen er færdig rives Stubbene i en Omkreds af 10 til 15 Alen og med det Sammenrevne bedækkes Toppen af Staffen. Hermed kan Sæden ansees for næsten bjerget; det har hændet, at efterat min Rug var sat saaledes i Staffe, indtraf vedholdende Regn i 4 Dage; da det den 5te Dag blev godt Veir, skjød jeg med en Nive Bedækningen af Staffene, og fandt alle Arene i Toppen fuldkommen tørre; en Time efter kjørte jeg ind. En anden Gang begyndte en fiin Regn, netop som jeg begyndte at hjemkjøre Hveden, men jeg standsede ikke Indkjørselen, jeg skjød blot Bedækningen af naar jeg begyndte at læsse en Stak, og lod Nivelsen ligge til bedre Veir, og hidtil har jeg glædet mig ved stedsse at have god sund Sæd og usfordærvet Foder.

Den 24de Juni 1851.

En bornholmst Landmand.

Er det fordeeltigt at anvende Køer til Arbeide?

(Bearbejdet efter „Agricolas 50aarige Erfaringer i Landvæsenet, godtgjorte ved en Række comparative Forsøg“.)

Jeg har altid været af den Mening, at Køerne under visse Forhold ikke alene vare bestemte til at give Mælk og føde Kalve, men ogsaa til noget andet, nemlig at arbeide. Disse Forholde afhænge deels af Avlsbrugets Størrelse, deels af Localiteterne.

At anvende Køer til Arbeide paa større Gaarde vilde ikke være fordeeltigt; thi her er der uafbrudt anstrengende Arbejder med Bogn, Plov og Harve osv., idetmindste langt mere vedvarende og anstrengende end i smaae Avlsbrug; naar Køer baade skulle bruges til Arbeide, og i en tilfredsstillende Grad give Mælk, forudsættes det at de ikke anstreges altfor meget. Det vilde desuden neppe være muligt paa de større Gaarde at anvende Køerne til Arbeide af den Grund, at man ikke kunde faae Folk dertil.

Kun eet Tilfælde kjender jeg, hvor det paa større Gaarde viser sig nyttigt endog i en dobbelt Betydning at anvende Køerne til Arbeide. Dette Tilfælde er, at Køerne blive anvendte til at hjemføre Staldfoder, hvorved deels undgaaes at sinke Hestene fra deres Hovedarbeide, deels faae Køerne herved en Motion i det Frie, som er nyttig for Sundheden. For at opnaae den sidste Hensigt med alle Køerne paa den antydede Maade, blive de hos mig uden Undtagelse anvendte

til at trække, og da der 2 Gange daglig bliver hentet Staldfoder hjem, altid med 4 for, saa blive saaledes daglig 8 Køer anvendte dertil; paa denne Maade kommer hver Ko i Gjennemsnit til at gjøre et let Arbeide 2 Gange ugentlig, og med det samme gjøre de sig en gavnlig Bevægelse i det Frie. For at gjøre dette Arbeide saa lidet anstrengende som muligt for Køerne, har jeg ladet mig indrette til dette Brug en særegen let Vogn, og for at Staldfoderets Hjemførsel paa denne Maade ikke skal foraarsage Beføstninger, maae Pigerne bestyre Kjørselen. Jeg befinder mig særdeles vel ved denne Indretning, mine Køer ikke mindre, og jeg kan paa det Bedste anbefale Efterlignelsen deraf til alle større Gaarde.

Det andet Tilfælde, hvor det ikke vilde være fordeeltigt at anvende Køer til Arbeide, var hvor Lokaliteterne ei tillade det. Ligesaa nyttigt som et let Arbeide med Plov og Harve, ja endogsaa med Vogn er for Køerne paa flad og jevn Bund, ligesaa afgjort skadeligt er det dem paa et bakket Terrain. Forekommer alligevel det Tilfælde hyppigt i saadanne Egne, at de mindre Eiendomsbesiddere arbeide med Køer, saa ere de nødsagede dertil, men Melkeudbyttet, og det ialmindelig uanseelige og lidet indbringende Tillæg bevise tilfulde, at under slige Stedforhold anvendes Køerne ikke med Fordeel til Arbeide.

Naar jeg i det Følgende opstiller det Spørgsmaal: om det er fordeeltigt at anvende Køer til Arbeide, da har jeg kun smaa Uvlsbrug, og flade, — idetmindste ikke bakkede -- Egne for Die. Under

disse Forhold har jeg stedse anseet Køernes Anvendelse til Arbeide for meget nyttig og beflaget den mindre Avlsbrugers Kortsynethed eller falske Stolthed, der paa en Eiendom, der er for lille til at holde Heste, dog holder Heste, istedetfor at anvende de i Stalden staaende ledige Køer.

Det er meget uheldigt for den mindre Landeieendomsbesidder, at han fast aldrig gjør Beregning. Han vilde sikkerlig befinde sig langt bedre, naar han vilde søge at komme paa det Rene med om et Foretagende kunde betale sig eller ikke, ved at lade Tal og ikke Formodning afgjøre Sagen. Deels formedelst en vis Eigegyldighed for Beregninger, deels formedelst en slet anbragt Stolthed, afbenytter den mindre Avlsbruger paa saa faa Steder sine Køer til Arbeide; men det lille Overflud, som Avlsbruget kaster af sig, fortæres af Hestene.

Skjøndt jeg, som omtalt, var overbevist om Nytten af at anvende Køer til Arbeide paa mindre Eiendomme, navnlig i en flad og jevn Egn, vilde jeg dog overbevise mig om denne Nyttes Størrelse, og anstillede i denne Anledning comparative Forsøg; om end Resultaterne deraf ikke umiddelbart kom mig tilgode, saa kunde jeg dog paa den ene Side berige Vidensskaben, og paa den anden Side bevise Bønderne en Tjeneste.

Henigten med disse Forsøg var at udforske hvad Indflydelse Køernes Anvendelse til Arbeide har paa Melkens Mængde og Bestaaffenhed, før derefter at

funne beregne, hvor høit Køernes Arbeide stiller sig ligeoverfor Hestenes.

Først søgte jeg altsaa at komme til Kundskab om hvad Indflydelse Køernes Anvendelse til Arbeide havde paa Melkens Mængde og Bestaaffenhed, og til den Ende udvalgte jeg 8 Køer. Disse vare alle af samme Race, Alder og Legemsconstitution, i samme Foderstand, af samme Bægt, gavede alle ligemeget Melk, og havde næsten alle kælvnet til samme Tid. Alle Forsøgskøerne erholdt Foder baade i samme Mængde og af samme Bestaaffenhed; 4 af Køerne bleve anvendte til Arbeide, de 4 andre stode derimod ledige paa Stalden, med Undtagelse af, at de daglig en kort Tid bleve indladte paa en indhegnet Moddingsplads.

For ikke aliformeget at anstrænge de til Arbeide bestemte 4 Køer, blev der saaledes verlet med dem, at hvert Par kun arbeidede den halve Dag.

Forsøgstiden varede 4 Uger. I den Tid blev Melken af Forsøgskøerne i hver Afdeling maalt for sig, særskilt opbevaret og tjærnet. Resultaterne af disse Forsøg vare følgende:

Den Afdeling af Forsøgskøerne, som blev anvendt til Arbeide, gav daglig i Gjennemsnit 22 Potter Melk.

Den Afdeling derimod, som blev holdt paa Stalden, gav daglig i Gjennemsnit 23½ Potter Melk.

Dette var altsaa Resultatet af Forsøget med Hensyn til Melkens Mængde; hvad Melkens Bestaaffenhed angik, da erholdt jeg følgende Udbytte:

Af Melken fra den Afdeling, som blev brugt til

Arbeide, behøvedes 14 Potter Mælk til et Pund Smør.

U Af Mælken derimod fra den Afdeling, som stod paa Stalden, behøvedes $15\frac{1}{2}$ Potter Mælk til et Pund Smør.

Da Forsøgstiden var tilende, bleve begge Forsøgsafdelinger veiede igjen, for at see hvad Virkning Arbeide og Stillestaaen havde havt paa Legemsvægten. Resultatet var følgende:

Den Afdeling af Forsøgskøerne, som blev brugt til Arbeide, havde før Forsøgets Begyndelse veiet 2,842 Pund, da Forsøget var forbi veiede den derimod kun 2,830 Pund, altsaa 12 Pund mindre.

Den Afdeling, som stod stille paa Stalden, veiede ved Forsøgets Begyndelse 2,804 Pund, efter Forsøget veiede den 2,840 Pund, altsaa 36 Pund mere.

Anføre vi det hele Udbytte i Penge, og det i et Tidsum af 250 Dage, hvilket omtrent er den Tid et Spand antages at kunne anvendes til Arbeide i, og regne vi et Pund Smør til 1 Rbmf., og et Punds Tidvært i Legemsvægten til 5 Rbf., erholdes følgende Resultat:

4 Køer, som arbeide i 250 Dage, give i dette Tidsum, à 22 Potter dagl. = 5,500 Potter Mælk; 14 Potter Mælk = 1 \mathcal{R} Smør; 393 \mathcal{R} Smør à 1 Mk. pr. \mathcal{R} . . .	65 Rbd. 3 Mk. 8 \mathcal{f} .
4 Køer, som arbeide i 4 Uger, tabe i Legemsvægt i den Tid 12 \mathcal{R} ; i 250 Dage = $107\frac{1}{2}$ \mathcal{R} à 5 \mathcal{f} . pr. \mathcal{R} ialt	5 — 3 — 8 —
	<hr/> Indtægt 59 Rbd. 5 Mk. 8 \mathcal{f} .

4 Køer, som staae ledige, give i 250	
Dage, à 23½ Potter dagl. =	
5,875 Potter; à 15½ Potter = 1	
℥ Smør = 379 ℥ Smør à 1	
Mf. pr. ℥.	63 Rbd. 1 Mf. 8 β.
De samme Køer tiltage i 4 Uger	
36 ℥ levende Vægt; altsaa i 250	
Dage = 321½ ℥ à 5 β.	16 — 4 — 8 —
	Indtægt 79 Rbd. 5 Mf. 8 β.

Altsaa have de Køer, som ikke arbejdede, leveret en Indtægt 20 Rbd. større end de arbejdende Køer; men det er altfor indlysende, at denne Fordeel træder aldeles i Baggrunden, naar man tager Hensyn til hvad de 4 Forsøgs Køer have fortjent ved deres Arbejde.

Af Forsøget haves nu følgende Resultat: 1) at Melken formindskes lidt i Dvantage ved at Køerne bruges til Arbejde; men at Melkens bedre Dvantage fuldkommen erstatter den ringere Mængde, ja at endogsaa hvor Melken alene bliver anvendt til Smør, give de arbejdende Køer et større Udbytte, end de ledigtstaaende; omvendt forholder det sig derimod hvor Melken kan sælges in natura; 3) at de arbejdende Køer tabe i Legems vægt, hvis de ikke blive bedre fodrede end ledigtstaaende.

Heraf fremgaaer da, at det maa være fordeelig for det mindre Avlsbrug at anvende Køer til Arbejde; thi Udbyttet af dem bliver kun ubetydeligt mindre, og i Forhold til hvad Arbejdet er værd, kan det endog neppe komme i Betragtning. Den Omstændighed, at Køerne tabe i Legems vægt, eller blive noget

magre, har ikke synderligt at betyde; thi de holdes dog hovedsagelig kun for Melkens Skyld, og om Vinteren, medens de staae frie, kunne de atter fodres op.

Benytter man nu Resultatet af dette Forsøg til en Sammenligning mellem hvad Arbeidets Udførelse med et Par Heste koster i et mindre Avlsbrug, hvor der til Nød kan holdes 2 Heste, og hvad det koster, naar det udføres med 4 gode Køer, da vil det være nødvendigt, eftersom der i ovenangførte Forsøg ikke er taget Hensyn til hvad det Arbeide kunde være værd, som Køerne udførte, først at bestemme en Sum, som det koster at holde et Par Heste Aaret igjennem. Skjøndt det er en Beregning, der for de Fleste, der have anstillet den, har bragt mere eller mindre forskellige Resultater, alt efter de forskellige Forhold, saa ville vi dog antage, at et Par almindelige Arbeidsheste ikke kunne holdes, naar man regner Foder hele Aaret igjennem, Pasning, Staldplads, Beslag, Renter af Indjobssummen, Risiko og den aarlige Forringelse osv., under 120 Rbd. aarlig.

Vi antage at 4 gode og kraftfulde Køer ere istand til at udrette ligesaameget Markarbeide som 2 Heste, hvor forøvrigt Stedforholdene egne sig dertil.

Køernes aarlige Underholdning og øvrige Bekostninger kan her ikke tages med i Beregningen, da Melkudbyttet bliver Hovedsagen, Arbeidet en Bisag, eftersom det antages at de blive fodrede paa samme Maade, enten de blive brugte til Arbeide eller ikke. Kun naar Arbeidskøerne faae bedre Foder end de andre Køer, er man berettiget at skrive dette Plus af Foder

paa Arbeidskøernes Konto; dog bliver Regningen derved i det Væsentlige kun lidet forandret, idet man har Grund til at antage, at det forsøgede og bedre Foder — skøndt der bliver ydet endeel Arbeide derefter — dog forskaffer baade mere og bedre Melk.

Det er altsaa siensynligt hvor fordeelagtigt det vilde være for det mindre Avlsbrug at benytte sig af Køer til Arbeide istedetfor Heste; thi medens det koster omtrent 120 Rbd. at holde et Par Heste, yde 4 Køer, der arbeide, en aarlig Indtægt af c. 60 Rbd.

Dette Udbytte og et saadant Overflud vilde maaskee neppe hele Avlsbruget være istand til at forskaffe, og hvis de Mænd, som interessere sig for det Almindeliges Vel, vilde gjøre sig Umage for at udbrede denne og lignende Anstuelser blandt Bondestanden, da vilde de med Rette fortjene Tak derfor; thi den, der veileder Bonden med gode Raad til at dyrke Jorden paa en bedre og mere oekonomisk Maade, er Bondens sande Ven!

Spilket er det bedste Gjødningsmiddel for Enge?

(Af Dekon. Neugk. u. Verhandl.)

Til dette Forsøg valgte jeg en sammenhængende Engstrækning, som i Henseende til Jordbund, Græs vært og foregaaende Behandling var af aldeles lige Bestaaen-
 fenhed. Denne Eng blev afdeelt i 10 lige store Dele, af hvilke enhver indeholdt $\frac{1}{2}$ Morgen.

1ste Afdeling blev overrislet med Vand af en i Nærheden gaaende Bæk; og det bemærkes, at Vandet paa det omhyggeligste afholdtes fra de øvrige Forsøgsstykker.

2den Afdel. fik om Vinteren 4 store Tønder Møddingspøl.

3die Afdel. blev om Vinteren gjødslet med 3 Læs Staldmøg à 12 Ctr.

4de Afdel. blev tidlig i Foraaret bestrøet med 12 Berliner Scheffel (38 danske Skpr.) Torveasse.*)

5te Afdel. blev tidlig i Foraaret bestrøet med 8 Berliner Scheffel (25½ danske Skpr.) Sæbesydeasse.

6te Afdel. blev tidlig i Foraaret bestrøet med 6 Berliner Scheffel (19 danske Skpr.) Sod.

7de Afdel. fik om Vinteren 2 Læs Skovlemøg à 12 Centner.

8de Afdel. blev tidlig i Foraaret bestrøet med 77 $\frac{1}{2}$ Dvægsalt.

9de Afdel. fik om Vinteren 4 Læs god Agerjord, som var optaget paa Forpløininger.

10de Afdel. blev hverken vandet eller gjødet.

Alt Høet af disse Forsøgsstykker blev høstet særskilt af hvert Stykke, tørret og nøiagtigt veiet; dette blev fortsat i 3 Aar, for at erfare, hvor udholdende i deres Virkning disse forskellige Gjødningsmidler vare. Endnu bør jeg bemærke, at den Deel, som blev vandet, ikke var et Konstantlæg, og at Bandingen kun fandt Sted i det første Aar, men aldeles ikke i de to følgende.

Afgrøderne vare følgende:

*) 1 Berliner Scheffel er $3\frac{1}{2}$ danske Skpr.

1ste Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	$8\frac{3}{4}$ Ctnr.,	i 2den Slæt	$5\frac{1}{2}$ Ctnr.
- 2det — — —	$6\frac{1}{2}$ — — —	— — —	$4\frac{1}{4}$ —
- 3die — — —	$5\frac{1}{2}$ — — —	— — —	$3\frac{1}{2}$ —
<u>ialt</u>		$20\frac{3}{4}$ Ctnr.	$13\frac{1}{4}$ Ctnr.

2den Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	8 Ctnr.,	i 2den Slæt	5 Ctnr.
- 2det — — —	$7\frac{3}{4}$ — — —	— — —	$4\frac{6}{8}$ —
- 3die — — —	$7\frac{1}{2}$ — — —	— — —	$4\frac{5}{8}$ —
<u>ialt</u>		$23\frac{1}{4}$ Ctnr.	$14\frac{3}{8}$ Ctnr.

3die Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	$7\frac{1}{8}$ Ctnr.,	i 2den Slæt	5 Ctnr.
- 2det — — —	$7\frac{4}{8}$ — — —	— — —	$4\frac{6}{8}$ —
- 3die — — —	$7\frac{1}{8}$ — — —	— — —	$4\frac{2}{8}$ —
<u>ialt</u>		$22\frac{1}{2}$ Ctnr.	14 Ctnr.

4de Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	$8\frac{2}{8}$ Ctnr.,	i 2den Slæt	$5\frac{2}{8}$ Ctnr.
- 2det — — —	8 — — —	— — —	5 —
- 3die — — —	$7\frac{1}{8}$ — — —	— — —	$4\frac{6}{8}$ —
<u>ialt</u>		$23\frac{3}{8}$ Ctnr.	15 Ctnr.

5te Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	$8\frac{3}{8}$ Ctnr.,	i 2den Slæt	$5\frac{3}{8}$ Ctnr.
- 2det — — —	$8\frac{1}{8}$ — — —	— — —	5 —
- 3die — — —	$7\frac{1}{2}$ — — —	— — —	$4\frac{6}{8}$ —
<u>ialt</u>		24 Ctnr.	$15\frac{1}{8}$ Ctnr.

6te Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	$9\frac{2}{8}$ Ctnr.,	i 2den Slæt	$6\frac{1}{8}$ Ctnr.
- 2det — — —	9 — — —	— — —	6 —
- 3die — — —	$8\frac{1}{8}$ — — —	— — —	$5\frac{3}{8}$ —
<u>ialt</u>		$26\frac{3}{4}$ Ctnr.	$17\frac{1}{2}$ Ctnr.

7de Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	8 Ctnr.,	i 2den Slæt	5½ Ctnr.
- 2det — — —	7½ — — —	5 — — —	
- 3die — — —	7 — — —	4½ — — —	
<u>ialt 22½ Ctnr.</u>		<u>14½ Ctnr.</u>	

8de Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	9½ Ctnr.,	i 2den Slæt	6½ Ctnr.
- 2det — — —	8½ — — —	5¾ — — —	
- 3die — — —	8¾ — — —	5¾ — — —	
<u>ialt 26¾ Ctnr.</u>		<u>17¼ Ctnr.</u>	

9de Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	7¾ Ctnr.,	i 2den Slæt	5 Cent.
- 2det — — —	7½ — — —	4½ — — —	
- 3die — — —	7½ — — —	4 — — —	
<u>ialt 22¾ Ctnr.</u>		<u>13½ Ctnr.</u>	

10de Afdeling:

i 1ste Aar, i 1ste Slæt	6½ Ctnr.,	i 2den Slæt	4½ Ctnr.
- 2den — — —	6¾ — — —	4½ — — —	
- 3die — — —	6¾ — — —	4 — — —	
<u>ialt 19 Ctnr.</u>		<u>12¾ Ctnr.</u>	

Sod og Salt leverede altsaa de største Afgrøder; og efter dem viste de øvrige sig virksomme i følgende Orden: Sæbesydeafse, Torveafse, Møddingspøl, Skovlemøg, Stalbmøg, Agerjord og Vand. — Hvad Vandet angaaer, da kan med fuldkommen Grund antages, at dersom Forsøgsstykket Nr. 1 var blevet vandet alle 3 Aar, vilde Afgrøden i ethvert af de to sidste Aar vist ikke været mindre end i det første, og da vilde Vandet faae Rangen næst efter Sod og Salt.

Men ikke blot til Brutto, ogsaa til Nettoindtægten af ethvert Forsøgsstykke ville vi tage Hensyn. Det er ikke Højbjergningsomkostningerne vi ville fradrage, men derimod de for de forskellige Gjødningsmidlers Anskaffelse havte Udgifter; og ansætte vi i denne Beregning ethvert Centner tørt Hø til 12 Sølvgrofchen. *)

Bandingen paa 1ste Afdeling indbragte saaledes 13 Thaler 18 Sgr., men naar derfra drages Bændingsomkostningerne 1 Thlr., bliver igjen som reen Indtægt 12 Thlr. 18 Sgr.; men dersom der i alle tre Aar var blevet vandet, vilde Indtægten have været 17 Thlr. 1 Sgr., og efter Afdrag af Bændingsomkostningerne 3 Thlr., vilde den rene Indtægt have været 14 Thlr. 1 Sgr.

Møddingsvandet paa den 2den Afdl. indbragte 15 Thlr. $1\frac{1}{2}$ Sgr.; efter Afdrag af Gjødningsomkostningerne $2\frac{1}{2}$ Thlr., bliver den rene Indtægt 12 Thlr. $21\frac{1}{2}$ Sgr.

Staldmøget paa den 3die Afdl. indbragte 14 Thlr. 18 Sgr., efter Afdrag af 3 Thlr., Gjødningsomkostninger, er den rene Indtægt 11 Thlr. 18 Sgr.

Torveasken paa den 4de Afdl. indbragte 15 Thlr. 12 Sgr.; efter Gjødningsomkostningernes Afdrag med 1 Thlr. 4 Sgr., er den rene Indtægt 14 Thlr. 8 Sgr.

Sæbesyderasken paa den 5te Afdl. indbragte 15 Thlr. $19\frac{1}{2}$ Sgr., efter Afdrag af 2 Thlr. 8 Sgr. Gjødningsomkostninger, igjen 13 Thlr. $11\frac{1}{2}$ Sgr. reen Indtægt.

*) En preussisk Thaler, = 126 $\frac{1}{2}$ Rbf., indeholder 30 Sølvgrofchen; 12 Sgr. = c. 51 Rbf.

Soden paa den 6te Afdl. indbragte 17 Tblr. 21 Sgr., efter Afdrag af 1 Tblr. 2½ Sgr. Gjødningsomkostninger, er den rene Indtægt 16 Tblr. 18½ Sgr.

Skovlemøget paa den 7de Afdl. indbragte 14 Tblr. 27 Sgr.; efter Afdrag af 2 Tblr. Gjødningsomkostninger, igjen 12 Tblr. 27 Sgr. reen Indtægt.

Saltet paa den 8de Afdl. indbragte 17 Tblr. 12 Sgr., efter Afdrag af 2 Tblr. 3 Sgr. Gjødningsomkostninger, igjen 15 Tblr. 9 Sgr. reen Indtægt.

Den paa den 9de Afdl. førte Jordgjødning indbragte 14 Tblr. 10½ Sgr., efter Afdrag af 1½ Tblr. Omkostninger, igjen 13 Tblr. ½ Sgr. reen Indtægt.

Den 10de uvandede og ugjødede Afdeling indbragte 12 Tblr. 16½ Sgr. reen Indtægt.

Gjødning med Sod gav saaledes ei alene den høieste Brutto men ogsaa den høieste Nettoindtægt; og samtlige de her anvendte Gjødningsmidler blive efter den ved dem erhøldte rene Indtægt at ordne saaledes: 1) Sod, 2) Salt, 3) Torveasse, 4) Blanding, 5) Sæbesydeasse, 6) Jord, 7) Skovlemøg, 8) Møddingspøl, 9) Staldmøg.

Utsaa blive Sod, Salt og de forskjellige Slags Afke at ansee som de bedste Gjødningsmidler for Enge. Dertil kommer ogsaa dette, at Sod og Salt give ei alene det meste men ogsaa det bedste Foder, som baade Hornqvæg og Faar foretrække for alt andet. Endvidere bliver ved dette Forsøg ogsaa den Sandhed bekræftet, at Staldmøg er et ganske upassende Gjødningsmiddel for Enge; thi erhøldes derved en større Afgrøde, end hvor der

hyerken anvendes Vand eller Gjødning, ligesom der paa den 3die Afdeling blev avlet $36\frac{1}{2}$ Ctr. Hø, og paa 10de Afdeling kun $31\frac{3}{8}$ Ctr.,' saa opsluge de større Udgifter for dette Gjødningsmiddel ei alene Fordelen, men bringe endogsaa Tab; den rene Indtægt af 3die Afdeling var kun 11 Thlr. 18 Sgr., imedens den af den 10de Afdeling var 12 Thlr. $16\frac{1}{2}$ Sgr.

Grunden til, at mineralste Gjødningsmidler ere for Enge de bedste, er nemlig denne, at deres Gjødningsstoffer ikke bortdunste, men ganske komme Bunden til Gode, imedens de animalste eller animalst-vegetabilste Gjødningsmidler, som føres derpaa, kun for en Deel komme den til Gode, idet en betydelig Deel af deres gjødende Stoffer dunste bort.

Endnu er at bemærke, at Virkningen af Vanding ret vel kan overstige den af Sod- og Saltgjødning, saafremt Vandet indeholder en Deel gjødende Bestanddele af Møddings- og Gaardsflod, eller er flydt ned over frugtbare Marker. Men dette var ikke Tilfældet med det Vand, som jeg benyttede, thi det var reent Vand af en Bæk; hvilket vel ogsaa var Aarsagen til, at det ikke gav et høiere Udbytte.

Hvilke ere de meest indbringende og indholdsrigeste Knold- og Rodfrugter?

(Af Samme.)

For at erholde tilfredsstillende Gjensvar paa det her fremsatte Spørgsmaal, anstillede jeg comparative Forsøg med følgende Knold- og Rodvæxter: 1) Kartofler, 2) sædvanlige røde Gulerødder, 3) Altringham-Gulerødder, 4) Pastinaffer, 5) Kaastrabi, 6) Runkelroer, 7) Turnips og 8) Topinamburs.

Den til disse Forsøg valgte Jord var ganske af eens Bessaffenhed, havde tilforn baaret een og samme Afgroede, og blev nu til samtlige Forsøgsvæxter gjødsket og behandlet paa en og samme Maade. Derpaa blev den deelt i 8 lige store Dele, hver paa $\frac{1}{2}$ Morgen Land.

Forsøgsvæxterne selv bleve dyrkede, behandlede og optagne paa den for enhver Sort egne og sædvanlige Maade.

Resultatet deraf var følgende:

En halv Morgen dyrket med	Var Knolde og Rødder. Centner.	Den tørre Urt eller Top. Pund:
1) Kartofler.	50.	250.
2) røde Gulerødder . .	62.	150.
3) Altringham-Gulerødder	68.	156.
4) Pastinaffer	65.	160.
5) Kaastrabi	62 $\frac{1}{2}$.	225.
6) Runkelroer	75.	450.
7) Turnips	45 $\frac{1}{2}$.	200.
8) Topinamburs	36 $\frac{1}{2}$.	500.

I Henseende til Størrelsen af deres Afgrøde blive de altsaa at ordne saaledes: 1) Kunkelroer, 2) Altringham-Gulerødder, 3) Pastinaker, 4) Kaalrabi, 5) sædvanlige Gulerødder, 6) Kartofler, 7) Turnips, 8) Topinamburs.

Men vilde man antage, at Kunkelroerne, fordi de give den største Masse, ere de fortrinligste, tager man deri meget feil; thi det er ikke blot efter Qvantiteten, men især efter Dvaliteten det maa bedømmes, om en Frugt fortjener at dyrkes fremfor andre. For at erfare saadan deres forskjellige Værd, anstillede jeg yderligere Forsøg, og havde med dem det dobbelte Niemed, deels at komme til Kundskab om, hvilken Indflydelse disse forskellige Jordfrugter havde paa Melken, saavel dens Mængde som Godhed, deels hvad de i Henseende til Ansættelse af Kjød kunde bevirke.

Til den Ende opstillede jeg 16 Køer i 8 Afdelinger, altsaa 2 Stykker i hver Afdeling. De vare alle af een Race, saa meget muligt af samme Alder og af samme Legemsconstitution, og havde, indtil de anvendtes til Forsøget, givet lige store Mængder Mælk. Foruden de Jordfrugter, hvormed Forsøget blev gjort, fik de alle Straafoder og Drikke i lige Mængde og af samme Beskaffenhed. Før Forsøget foretoges, blev ethvert Par Køer veiede, og Vægten antegnet. Melken af ethvert Par Køer blev dagligen nøie optegnet, samlet for sig selv, og Fløden deraf hjærnet for sig selv. 1ste Forsøgsafdeling blev fodret med Kartofler.

2den — — — — røde Gulerødder.

3die — — — — Altringhamgulerødder.

4de Forsøgsafdeling	blev	fodret	med	Pastinacker.
5te	—	—	—	Kaalrabi.
6te	—	—	—	Kunkelroer.
7de	—	—	—	Turnips.
8de	—	—	—	Lopinamburs.

Forsøget varede i 30 Dage. Imidlertid havde
af 1ste Forsøgsafdeling 360 Maas.*)

- 2den	—	382	-	—
- 3die	—	372	-	—
- 4de	—	378	-	—
- 5te	—	370	-	—
- 6te	—	332	-	—
- 7de	—	306	-	—
- 8de	—	318	-	—

og saaledes gave i Henseende til Melkens Mængde de røde Gulerødder det Meste, efter dem Pastinackerne, Altringhamgulerødderne, Kaalrabiene, Kartoflerne, Kunkelroerne, Lopinamburs, og Turnips det Mindste.

Melkens Godhed kjendtes af de forskjellige
Quantiteter Smør, som havde af de forskjellige Af-
delingers Mælk, nemlig

af 1ste Afdelings Mælk 28 \mathcal{L} Smør.

- 2den	—	—	32	-	—
- 3die	—	—	31	-	—
- 4de	—	—	33	-	—
- 5te	—	—	29	-	—

*) En Maas er paa saare lidet nær halvanden dansk Pot.

af 6te Afdelings Mælk 24 \mathcal{R} Smør.

- 7de	—	—	21	-	—
- 8de	—	—	23 $\frac{1}{2}$	-	—

Heraf erfarede, at Mælken efter Pastinakerne indeholdt den meste Fedme; efter dem de røde Gulerødder, Altringhamerne, Kaalrabierne, Kartoflerne, Kunklerne, Jordæblerne, og Vandroerne den mindste Deel.

Angaaende Kjødets Forsøgelse, da veiede, efterat Forsøget var tilendebragt,

1ste Forsøgsafdeling	18	\mathcal{R}	} mere, end for Forsøget.
2den	—	12	
3die	—	14	
4de	—	11	
5te	—	9	
6te	—	7 $\frac{1}{2}$	
7de	—	5	
8de	—	6	

Her viste Kartoflerne sig at være de kraftigste, og Vandroerne atter som de ringeste.

For desto lettere og rigtigere at kunne bedømme disse Jordfrugters relative Værd, vil jeg bringe deres forskjellige Præstationer til at kunne betragtes med eet Blik, ved at ansætte dem i Pengeværdi. Og naar vi saaledes vurderer 1 Maas Mælk til 6 Penge, *) 1 \mathcal{R}

*) 1 Groschen er 12 Pfening. Men mærkeligt nok, at Forf. i denne Beregning opfører disse Pfeninge som tolvte Dele af 1 gute Groschen, hvoraf 1 Thaler indeholder 24, imens han ellers bruger Silbergrschen, af hvilke 1 Thaler indeholder 30.

Smør til 5 Sølygrofschen og 1 \mathcal{R} Rjød til 2 Sgr. fremkommer følgende Resultat:

Nr. 1, eller første Rang, faaer den røde Gulerød, som den Rodvært, der indbragte Mælk, Smør og Rjød til den høieste Sum, nemlig for 14 Thlr. 4 Sgr.

— 2 faae Pastinacker, som de der ind-			
bragte for	13	—	28 —
— 3 — Altringhammerne	13	—	21 —
— 4 — Kartoflerne	13	—	8 —
— 5 — Raatraberne	13	—	—
— 6 — Runkelroerne	11	—	7 —
— 7 — Turnips	10	—	3 —
— 8 — Topinamburs	9	—	24 —

For at gaae den Critik imøde, at $\frac{1}{2}$ Morgen Lands Afgrøde ikke kunde give lige tilstrækkeligt Næringsmiddel af hver Sort, tilføier Forfatteren i en Note, at dette ganske vist forholdt sig saaledes, men at han, for at fremstille Sagen saavel overeensstemmende med Sandhed, som paa en let overfskuelig Maade, havde lempet sig efter Omstændighederne, ved af forhaandenværende Forraad af samme Frugt at gjøre deels større deels mindre Forbrug.

Til Slutning henleder Forfatteren Dymærksomheden paa det betydelige Fortrin, som Raatrabi have for Turnips, og at sidstnævnte ikke fortjene at optages i Rotationen, men kun da at dyrkes, naar de efter en forangaaende Afgrøde af forskjellig Art kunne afgive en anden Afgrøde i samme Aar, i hvilket Tilfælde de faae Navn af Stubberoer.

Da det vistnok vil støde en og anden Læser, at der endog af den fedeste Mælk, nemlig den efter Pastinacker, Gulerødder og Raatrabi medgaaer ikke mindre end 17 à 19 Potter til 1 \mathcal{L} Smør, tillader Oversætterten sig at bemærke, at det østerrigste \mathcal{L} er 12 pCt. større end det danske, saa at 1 østerrigst \mathcal{L} er $35\frac{8}{100}$ Lod, eller paa det nærmeste $1\frac{1}{2}$ dansk \mathcal{L} .

Det er saare behageligt af de her omhandlede Forsøg at faae et ligesom bestueligt Begreb om, hvilken mærkelig Indflydelse det har paa Koens Evne til at give Mælk, og paa Mælkens Bestaendighed, at den ei alene faaer sigelig ja Overflødig at æde, af det, som er godt, men at det ogsaa beroer meget paa, hvad det er, som gives den; det er ikke nok at den mættes; for tilfulde at opfylde sin Bestemmelse maa den overmættes, og naar endogsaa dette skeer, bør der tages omhyggeligt Hensyn til, med hvilke Næringsmidler denne Overmættelse skeer. Men endnu mere bestuelig formenes denne Sag at kunne blive, naar den i Overeensstemmelse med de anførte Data fremstilles med dansk Vægt og Maal saaledes:

Til 1 \mathcal{L} Smør behøves
af Mælk efter Pastinacker $15\frac{1}{10}$ Potter.

-	-	-	Gulerødder	16	-
-	-	-	Raatrabi	17	-
-	-	-	Kartofler	$17\frac{2}{10}$	-
-	-	-	Topinamburs	18	-
-	-	-	Runkelroer	$18\frac{5}{10}$	-
-	-	-	Turnips	$19\frac{5}{10}$	-

af Mælk efter Turnips behøves altsaa 3 à 4

Potter mere end efter Pastinacker og Gulerødder, og $2\frac{5}{16}$ Potter mere end efter Raatrabi, til det samme Quantum Smør.

Saa lidet betydende disse Forskiel end synes at være, kan det dog, ifølge foranstaaende Data, for en Mand, der sætter 10 gode Malkesøer paa Vinterstald, medføre en Forskiel af $4\frac{1}{2}$ Hjerdinge Smør, enten han i de 4 første Maanedre af Vinteren har Pastinacker eller Turnips at fodre dem med.

Om Mais som Grønfoder.

(Af Samme.)

Da jeg ønskede nøiere at kjende Maisplantens Egenskaber som Grønfoder betragtet, anstillede jeg følgende Forsøg, for ved Sammenligning imellem den og de andre sædvanlige Grønfoderplanter, nemlig: 1) Rødkløver, 2) Lucerne, 3) Esparcette, 4) Spergel og 5) Bitter, at kunne erfare dens virkelige Værd, saavel i Henseende til Mængde som Godhed.

Til enhver af de nævnte 5 Foderarter, saavelsom til Maisen, blev 1 Morgen Land (6480 danske □ Al.) anvendt; ialt 6 Morgen Land i 6 Afdelinger.

Røkløveren blev brugt i dens første Aar, Lucerne og Esparcette i deres tredje Aar, altsaa i deres yppigste Væxt. Af alle 6 Afdelinger blev Foderet fortæret grønt.

Førend jeg videre omtaler Forsøget, bør jeg først

ommelde, hvorledes jeg foretog mig Maisens Dyrkning. Det dertil bestemte Land blev pløiet dybt, harvet godt, gjødfket stærkt og besaaet i Slutningen af April. Jeg saaede paa denne Morgen Land 3 Berliner Scheffel,*) thi for at kunne have den største Nytte deraf, maa der ikke spares paa Sæden. Det Udsaaede blev nedpløiet og Ageren derpaa tromlet. Planterne voksede særdeles frodigt frem, og, en vedholdende Tørke uagtet, kunde Maisen allerede i Slutningen af September begynde at bruges til Foder. Den havde naaet en Høide af 5—6 Fod.

Disse forskellige Foderplanter bare følgende Afgrøde:

1) den røde Kløver, som blev hugget to Gange	108 Ctr.
2) Lucernen, som blev hugget 3 Gange	128 —
3) Esparcetten, i een Slæt	68 —
4) Spergelen	48 —
5) Bifferne	90 —
6) Maisen	152 —

Saaledes gav Maisen det høieste Udbytte, som derhos var saare betydeligt. Vigtige og tilforladelige Slutninger kunne naturligtviis ikke udbrages af dette Forsøg, først fordi Jordsmønnet, hvorpaa disse meget forskellige Foderplanter voksede, var af saare ulige Bessaffenhed, (navnlig ved Esparcette og Spergel) dernæst for den længere eller kortere Tid, i hvilken Bærterne havde Jorden i Besiddelse, og endeligen for selve Dyrkningens Skyld, saasom Culturomkostningerne for

*) 1 Berl. Scheffel er $3\frac{1}{2}$ danske Skpr.; altsaa $9\frac{1}{2}$ Skpe. Sæd paa omtrent $3\frac{1}{2}$ Skpe. Land; tilvisse ikke sparet paa Sæden.

Kløverarterne kun for en liden Deel falde disse til Laft, men derimod den Skærmsæd, med hvilken de bleve faaede; med Spergel, Biffer og Mais forholder dette sig ikke saaledes, da Jorden til dem maa have en særffilt Behandling. Imidlertid kommer dog den Behandling, som Jorden faaer for disse sidstnævnte Planter's Skyld, igjen en efter dem følgende Sædavl tilgode, og det ogsaa derved, at efter dem behøver Jorden langt fra ikke en saa gjennemgribende Behandling, som efter Kløverarterne. Og ligesom nu dette Forsøg udviser, at Maisen i Henseende til Mængde af Foder langt overgaaer de andre Foderværter, saa har det ogsaa senere viist sig, at den efter Maisen følgende Straasædsafgrøde udmærkede sig ganske fortrinligt, saa at den dyre Udsæd af Maisen og den kostbare Behandling af Jorden til den bliver derved rigeligen erstattet.

Et Hovedsiemed med dette Forsøg skulde det tilige være, at erfare, hvilken Værd som Foder den grønne Mais har i Sammenligning med de andre Grønffoderplanter. For at komme i det Rene desangaaende, blev følgende comparative Forsøg foretaget.

12 Køer bleve udtagne, der saa meget muligt fandtes at være af lige Vegemsbeskaffenhed, og at give ligemegen og lige god Mælk. Disse 12 Køer bleve bragte i 6 Afdelinger, 2 i hver Afdeling. Forsøget varede i 24 Dage.

Forsøgsafdelingen A blev fodret med Kløver.

—	B	—	—	—	Lucerne.
—	C	—	—	—	Esparcette.
—	D	—	—	—	Spergel.

Forsøgsafdelingen E blev fodret med Biffefoder.

— F — — — Mais.

Enhver enkelt Ko fik dagligen, af hvilket som helst Slags den underholdtes med, 110 \mathcal{E} grønt Foder, som ikke blev skaaret i mindre Dele, men gaves Køerne heelt; og til Drikke fik de reent Brøndvand. De opaaede Foderet saa reent, at der Intet blev at veie tilbage; thi det lidet, som deraf traadtes hen i Møget, kunde naturligtvis ikke tilbageveies. De graadigste af Køerne vare de, som bleve fodrede med Mais, eller med andre Ord, Maisfoderet var det fordeligste og behageligste for dem.

Imedens Forsøget varede, blev Melken af enhver Forsøgsafdeling paa det nøiagtigste maalt og særskilt hensat i et Trækar. Indholdet af dette Trækar blev særskilt behandlet til Smør, og derved erholdtes følgende Resultat:

Forsøgsafdelingen A gav i 24 Dage 288 Maaß Melf.

—	B	—	—	264	—	—
—	C	—	—	290	—	—
—	D	—	—	268	—	—
—	E	—	—	300	—	—
—	F	—	—	310	—	—

Altsaa havde mest Melf efter Maisen, og dernæst efter Biffefoderet, Esparcetten, Kløveren, Spergele, og mindst efter Lucernen.

I Henseende til Melkens Fedme fremkom følgende Resultat:

Forsøgsafdeln. A's 288 Maaß Melf gave 22 \mathcal{E} Smør.

— B's 264 — — — 17 — —

Forføgsafdn. C's 290	Maaf	Melf	gave	23	℔	Smør.
—	D's 268	—	—	—	18	- —
—	E's 300	—	—	—	23½	- —
—	F's 310	—	—	—	28	- —

Maisen gav altsaa det meste Smør; dernæst Biffesfoderet, Esparcetten, Kløveren, Spergelen, og Lucernen det mindste; og i Henseende til Melfens Dvalitet viste sig saaledes det samme Forhold, som i Henseende til dens Dvantitet.

Efterat have saaledes overtydet mig om Maisens høie Foderværd, har jeg nu i flere Aar udvidet Brugen deraf. Jeg indskrænker derfor ikke Kløveravlen, men bruger samme efter den i Rotationen engang indførte Orden, og kan nu gjøre saameget Mere af den anden Slæt deraf til Hø, til Vinterfoder for Kreaturene.

Oversætteren tillader sig hertil at føie følgende Bemærkninger:

For at det desto tydeligere kan skjønnes, hvorledes Melken efter de forskjellige Grønsfoderværter er af ulige Fedme og give ulige Product af Smør, vil jeg her, ligesom efter Knold- og Rodværterne, fremstille denne Sag med dansk Bægt og Maal:

Til 1 ℔ Smør forbrugtes:

af Melf efter Mais	14, ⁸	Potter.
- — — Esparcette	16, ⁸	—
- — — Biffer	17	—
- — — Kløver	17, ⁴	—
- — — Spergel	19, ⁸	—
- — — Lucerne	20, ⁷	—

Men hvad nytter al denne Tale om Maisens Ipperlighed, da det jo er vitterligt, at den ikke egner sig for vort Klima? Saaledes spørge vist Flere, efter at have læst det Foranstaaende. — Vel er det saa, at Maisen hos os ikke kan bære Sæd, men paa passende Steder kan den ret vel vore frem som Grønfoederplante. For omtrent 40 Aar siden forsøgte daværende Rector V. Hansen i Ribe at dyrke den, og fandt, at den vel kunde taale Klimaet, men ikke bringe Frugter til Fuldkommenhed. — J. A. Schlipf har i sit kronede Priisfrift: „Populaires Handbuch der Landwirthschaft“ omtalt den paa flere Steder med udmærket Roes. Saaledes læses S. 118 (2det Dplag): „Maisstængelen afgiver et kraftigt Næringsmiddel for Dvæget“; S. 137: „I varme Egne og paa et kraftigt Jordsmøn er Maisen et saare kosteligt og anbefælsesværdigt Fodermiddel;“ og S. 336: „Maisen, i grøn Tilstand, er det bedste Foder, behageligt og sundt for Dvæget, stærkt nærende og saare meget virkende paa Melkgivningen.“ Men ogsaa siger han, at den ikke taaler at være udsat for stærke Vinde, og forlanger en dybt behandlet skjør Leerbund, som har god Gjødningskraft. — Kan den end ikke ventes hos os nogenfinde at blive en almindelig Foderplante, vil den dog i Nærheden af Byer og Stæder i Luffet og Bænge, som have gammel Gjødningskraft og Læ, vist kunne finde en god Modtagelse. Det er vel Skade, at Udsæden skal hentes fra Udlandet, men saaledes forholder det sig jo ogsaa med en saare stor Deel af Frøet til vore Haveurter, og dem undlade vi derfor ikke at dyrke.

Paa Handelsveien kan saavel den ene Sort som den anden erholdes, og denne Veie befares i vore Dage jo langt lettere end tilforn.

Om Oprettelsen af et veterinairt Sundhedsraad.

(Af Departementstibenden.)

Allerede i længere Tid har det været en Gjenstand for Indenrigsministeriets Overveielse, hvorledes Ulemperne af den dobbelte Function, Veterinairskolens Bestyrelse hidtil har havt, idet den deels har ledet Underviisningen ved Skolen, deels har bestyret Landets Veterinairvæsen, hensigtsmæssigst kunde fjernes. Fra flere Sider, og navnlig af Selskabet Philiatrien samt af Dyrlæge-Foreningen, har det i dette Niemed været foreslaaet at oprette et veterinairt Sundheds-Collegium, hvilket den sidstnævnte Green af Bestyrelsens Virksomhed kunde underlægges. Ministeriet kunde fra første Færd ei heller være i Tvivl om, at Sagen ikke vilde kunne ordnes paa en tilfredsstillende Maade, medmindre Bestyrelsens Virksomhed i det Væsentlige indskrænkedes til hvad der maatte være Veterinairskolens Hovedopgave som Underviisningsanstalt, hvoraf igjen fulgte, at der maatte træffes Bestemmelse om den fremtidige Udførelse af den Deel af Bestyrelsens Functioner, som derfra udsøndredes; og Ministeriet var ogsaa tilbøieligt til at ansee det for rigtigst, at der oprettedes et Dyr-

læge-Raad, bestaaende, foruden af nogle af Veterinair-skolens Lærere, af nogle ansete praktiske Dyrlæger, der som veterinairlægevidenskabelig Autoritet havde at vaa-ge over Huusdyrenes Sundhedstilstand i Landet samt at gjøre de fornødne Forslag til Forholdsregler des-angaaende.

Denne Sag har nu været Gjenstand for yderligere Forhandlinger, og Resultatet af disse har ikke kunnet andet end bestyrke Ministeriet i dets Formening om, at Oprettelsen af et saadant Dyrlæge-Raad vil være en særdeles gavnlig Foranstaltning, der, naar den udvikles og benyttes paa rette Maade, vil kunne blive til stor Nytte for Landet, ikke allene til at concentrere og lede de Kræfter, som maatte sættes i Bevægelse for at hæmme indtrædende Epizootier, men ogsaa ved under sædvanlige Omstændigheder at virke til Forbedringer i de hygieiniske Betingelser, under hvilke Huusdyrene her i Landet leve, og i de Foranstaltninger, som ere trufne for at skaffe dem Lægehjælp, naar de ere syge.

Hidtil har Regjeringen og Landets Autoriteter i Almindelighed benyttet Veterinairskolens Forstandere, og senere, efterat det, da den sidste Forstander, Professor Viborg, var død, under 23de Novbr. 1844 var fastsat, at Skolens nærmeste Bestyrelse indtil videre skulde besørge af de fast ansatte Lærere i Forening, denne Bestyrelse, til at afgive Raad og Betænkninger i Veterinairsager, uden at samme dog har været tillagt nogen egentlig officiel Charakter. Ligesom nu Ministeriet maatte holde for, at Dyrlæge-Raadet, hvad slige Betænkningers

Afgivelse angaaer, bør træde istedetfor den nævnte Bestyrelse, saaledes maatte det ansee det af Bigtighed, at denne Raadet anviste Virksomhed udvidedes derhen, at det selv kunde tage Initiativet og henlede vedkommende Autoriteters Opmærksomhed paa de Farer, som true Huusdyrenes Sundhed og Liv, selv uden af disse Autoriteter at være bleven opfordret til i det givne Tilfælde at fremkomme med sin Betænkning. Og for at kunne udføre dette Hverv, vilde det ikke allene være nødvendigt, at alle de Rapporter om Dyrsygdomme, som i Henhold til de nugældende Bestemmelser indgives til Ministeriet, fremtidigt tilstilles Dyr læge-Raadet, ligesom hidtil Skolens Bestyrelse, men ogsaa at Raadet selv maatte kunne henvende sig direkte til Autoriteterne saavel som til de praktiserende Dyr læger, for at erholde de Oplysninger, som det maatte attraae, og meddele de Raad, som det maatte finde det hensigtsmæssigt at tilstille dem. En saadan, endnu mere udvidet selvstændig Stilling har ogsaa været indrømmet den ved Cabinets-Befaling af 17de Decbr. 1778 nedsatte Dvægsyge-Commission, til hvilken alle Rapporter om Dvægsygen skulde indsendes og hvorfra alle Forestillinger og Befalinger angaaende den skulde udstedes, ligesom ogsaa Alle og Enhver skulde være forbundne til at iværksætte Alt, hvad denne Commission i Henseende til Dvægsygen anordnede; og da denne Commission er hævet ved den Kgl. Kundgjørelse af 24de Novbr. 1848 og Alt vedkommende Dvægsygen henlagt under Indenrigsministeriet, vilde det, navnlig i Tilfælde af udbrydende Dvægsyge, være af særdeles Bigtighed,

at Raadet staaer i direkte Rapport til vedkommende Autoriteter, for at de i saa Tilfælde fornødne Oplysninger kunne blive indhentede og de nødvendige Foranstaltninger af Ministeriet kunne blive truffene med den størst mulige Hurtighed. De forskjellige veterinaire Lovgivningsarbejder, som den nærmeste Fremtid kræver, gjøre det ligeledes nødvendigt for Regjeringen at skaffe sig et raadgivende Organ, hvori den bestandig vil være sikker paa at finde samlet de theoretiske og praktiske Kundskaber, der staae i Forhold til Videnskabens og Erfaringens Fremskridt, og som ikke er blottet for nyere Kundskab til alle de specielle Forhold, som kun de Mænd kunne være i Besiddelse af, der i en lang Række Aar selv have udøvet den veterinaire Praxis i det offentlige og private Liv. Et saadant Organ skulde Dyrlæge-Raadet ogsaa være, men ligesom Veterinair-skolens Bestyrelses Function hidtil kun har været raadgivende, saaledes maatte Ministeriet ansee det for rigtigst, at Dyrlæge-Raadet foreløbigen i det Hele beholdt en reent raadgivende Charakter, idet det ikke tvivlede om, at det som saadant vilde have tilstrækkelig Leilighed til at vinde Tillid baade hos Regjeringen og hos Folket, og først naar det ved sin egen Virksomhed har vundet denne, kunde man ansee det for hensigtsmæssigt at meddele det en endnu mere selvstændig Stilling og Myndighed.

En Pluralitet af Veterinairskolens Lectorer, som herover have været hørte, har ogsaa anseet Drettelsen af et saadant Dyrlæge-Raad eller, som det er foreslaaet benævnt, et veterinairt Sundhedsraad,

en Bencævnelse, hvorimod der fra Ministeriets Side ikke er fundet Noget at erindre, for særdeles heldbringende, idet det navnlig er bemærket, at den hele Dyrlægestand med Længsel imødeseer Oprettelsen af en saadan Autoritet, hvori den selv kan blive umiddelbart repræsenteret og hvorfra efterhaanden en Ordning af dens Forhold, saaledes som den allerede finder Sted i de fleste europæiske Stater, kunde udgaae.

Hvad Raadets Sammensætning angaaer, da maatte Ministeriet holde for, at Samme bør tælle i sin Midte, foruden tvende praktiske Dyrlæger, nogle af Veterinairskolens Lectorer samt en Læge her i Hovedstaden, og da Professor, Dr. med. Fenger ved sin tidligere Optræden som Præsæs i Philiatrien har lagt en særdeles Interesse for denne Sag for Dagen, havde Ministeriet, i Erkjendelsen af det særdeles Ønskelige i at kunne sikkre sig saa dygtige Kræfter, henvendt sig til ham med Opfordring at indtræde som Medlem i Raadet, hvilken Opfordring han ogsaa erklærede sig beredt til at efterkomme. Hvad Valget af de øvrige Medlemmer, hvis Antal i det Hele foreløbig antoges at burde bestemmes til 6, angaaer, da var Ministeriets Opmærksomhed, foruden paa Stabsdyrlægen, som efter sin Embedsstilling bør være Medlem, henvendt paa Lectorerne, Dr. med. With og Bagge, samt Regimentsdyrlæge Nielsen i Frederiksborg, hvorhos man dog ansaae det vigtigt, at Raadet sikkredes Assistance af Lector Barfoed, saaledes at han, i Lighed med hvad der er Tilfældet med de pharmaceutiske Assessorer i

Sundhedscollegiet, tilkaldes, naar noget Pharmacien isærdeleshed Vedkommende skal forhandles.

Med Hensyn til Forretningsordenen ansaaes det rettest, at denne bestemmes af Raadet selv, til hvem det ligeledes bør overlades at vælge en Formand, der har at lede dets Forhandlinger. Formanden maatte vælges for eet Aar, men der skjønedes ikke at være Noget imod at bestemme, at den sidst aftraadte Formand kan vælges paany.

Det har været under Overveielse, om det ikke maatte være passende at optage en Mand med juridisk Dannelselse som Medlem af Raadet, men da det dog vilde være nødvendigt at antage en Secretair, som kan besørge Expeditionerne og Bogføringen, fandt Ministeriet ingen Anledning til at andrage herpaa, da den juridiske Indsigt vilde kunne sikkes Raadet ved Antagelsen af Secretairen. Til dennes Lønning saavel som til Afholdelsen af de Omkostninger, som Udførelsen af Raadets Forretninger isørigt maatte medføre, maatte Raadet aarlig tilstaaes en vis Sum, der antoges foreløbig at kunne fastsættes til 300 Rbd., og vilde behørigt Hensyn hertil blive at tage ved Budgettets Affattelse for 1833, hvorimod dette Beløb for indeværende Finantsaar antoges at kunne afholdes af den i Finantsloven til andre Udgifter ved Veterinairskolen normerede Sum, hvoraf ligeledes maatte udredes de Omkostninger, der ere forbundne med Reiser, som Raadet maatte ansee det nødvendigt at lade foretage ved Noget af dets Medlemmer, og hvorover særskilt Regning hver Gang maatte indgives til Ministeriet.

Paa Indenrigsministeriets i Henhold til Forans-
 skaaende nedlagte allerunderdanigste Forestilling har det
 behaget Hans Majestæt Kongen under 8de Juni sidstl.
 allernaadigst at approbere følgende Bestemmelser:

- 1) Det tidligere Veterinairskolens Forstandere og se-
 nere dens Lectorer, overdragne Tilsyn med Huus-
 dyrenes Sundhedstilstand i Landet, bortfalder fra
 1ste Juli d. A.
- 2) Fra samme Tid oprettes et veterinairt Sundheds-
 raad, som istedetfor Lectorerne vil have at med-
 dele Regjeringen Betænkninger og Forslag an-
 gaaende de Foranstaltninger, der saavel i Almin-
 delighed som i enkelte Tilfælde maatte være at
 træffe, for at sikke Huusdyrenes Sundhed og Liv,
 og som derhos bemyndiges til direkte fra vedkom-
 mende Autoriteter og Dyrlæger at indhente de
 Oplysninger og ligeledes direkte at meddele dem
 de Raad, hvortil det maatte finde Anledning i
 Alt, hvad der isøvrigt henhører under dets Virke-
 freds.
- 3) Alle de Beretninger om Dyr sygdomme m. m.,
 som i Henhold til de nugældende Bestemmelser
 indgives til Ministeriet, blive i Fremtiden af Mi-
 nisteriet at tilstille dette Raad.
- 4) Antallet af Raadets Medlemmer bestemmes fore-
 løbig til 6, og som saadanne udnævnes: Profes-
 sor, Dr. med. Carl Emil Fenger; Stabsdyr-
 læge David Gottschalksen Ringheim, Rid-
 der af Dannebrogen; Lectorerne ved Veterinair-
 Ny Kælle. 13 B. 2 S.

skolen, Professor, Dr. med Georg Christian With og Svend Henrik Mussen Bagge; Regimentsdyrlæge Frederik Nielsen, Dyrlæge ved Frederiksborg Stutteri; samt Lector i Chemi ved den Rgl. militaire Høiskole og constitueret Lector ved Veterinairskolen, Christen Thomsen Barsoed, der dog, i Lighed med hvad der er Tilfældet med de pharmaceutiske Assessorer i Sundhedscollegiet, ikke skal være forpligtet til at tiltræde Raadet uden i de Tilfælde, hvor noget Phamacien isærdeleshed Bedkommende der skal forhandles.

- 5) Raadets Forhandlinger blive at lede ved et af dets Medlemmer som Formand, men det overlades til Raadet selv saavel at bestemme Forretningsordenen som at vælge sin Formand, der fratræder efter et Aars Forløb men kan vælges paany.
- 6) Expeditionen af alle Sager i Overeensstemmelse med Raadets Beslutninger, saavelsom Bøgsforingen, bliver under Formandens Tilsyn at besørge ved en Secretair, som det overlades til Raadet selv at vælge, dog saaledes, at det i Valget er bundet til en Mand, der besidder juridisk Indsigt.
- 7) Til Secretairens Lønning saavelsom til Afholdelsen af de Omkostninger, som Udsørelsen af Raadets Forretninger isvrigt maatte medføre, tilstaaes foreløbig et Beløb af 300 Rdd. aarlig, der i indværende Finantsaar blive at afholde af den i Finantsloven til andre Udgifter ved Veterinairskolen normerede Sum, men om hvis Postering der

isvrigt ved næste Finantslov vil være at tage nærmere Bestemmelse.

- 8) De Omkostninger, der ere forbundne med Reiser, som Raadet maatte ansee det nødvendigt at lade foretage ved nogen af dets Medlemmer, blive at erstatte disse efter indgiven Regning, og de Udgifter, som maatte foresalde af denne Slags i indværende Finantsaar, blive ligeledes at afholde af den til andre Udgifter ved Veterinairskolen normerede Sum eller anden passende Conto paa Finantsloven.

Under 21de Juni sidst. er derefter af Indenrigsministeriet udfærdiget følgende Bekjendtgjørelse angaaende Dyrettelsen af et veterinairt Sundhedsraad:

Paa Indenrigsministeriets allerunderdanigste Forsølling angaaende Dyrettelsen af et veterinairt Sundhedsraad har Hans Majestæt Kongen under 8de d. M. blandt Andet allernaadigst bifaldet, at det almindelige Tilsyn med Huusdyrenes Sundhedstilstand, som tidligere har været overdraget Veterinairskolens Forstandere og senere dens Lectorer, fra 1ste Juli d. A. overdrages et veterinairt Sundhedsraad, som istedetfor fornævnte Lectorer vil have at meddele Regjeringen Betænkninger og Forslag angaaende de Foranstaltninger, der saavel i Almindelighed som under særegne Forhold maatte være at træffe for at sikke Huusdyrenes Sundhed og Liv, og som derhos bemyndiges til direkte fra vedkommende Autoriteter og Dyrlæger at

indhente de Dplysninger og ligeledes direkte meddele dem de Raad, hvortil det maatte finde Anledning i Alt, hvad der henhører under dets Virkefæds.

Hvilket herved bekyndtgjøres til Efterretning for alle Bedkommende.

Om forskjellige Fodermidlers ulige Værd.

Af Friherre Berzelius.

(Efter det Svenske, af Edelshwärds Anteckningar, 1ste B. 3die S.)

Det er vist ikke undgaaet nogen Landmands Opmærksomhed, at de forskjellige Fodermidler have ulige nærende Egenstaber, saa at Dvæget maa nyde dem i faare ulige Mængde, hvis det skal beholde det samme Hulb.

Begrebet om Fodermidlernes ulige Værd bestemmes:

- 1) af den ulige Mængde, som Dvæget dagligen behøver af dem, for at bevare det samme Hulb, og
- 2) af den Væthed, hvormed det kan fortære den Mængde, som dertil behøves; eftersom nemlig Foderet er meer eller mindre velsmagende for det. Thi det hører til den vise Indretning i den levende Natur, at Dyrene af en indre Drift foretrække det, som nærer mere, for det, som nærer mindre.

Det er af megen Betydning for en Landmand at have Kundskab herom, thi ellers kan han ikke med nogen Sikkerhed beregne, om det er ham muligt Vinteren

over at holde sin Besætning i god Orden og saaledes at han kan have af den det Melk, Kjød eller Arbejde, som han har til Hensigt med at holde dem. Afdskillige eftertænktsomme Landmænd have desaaarsag anstillet Forsøg med forskjellige Slags Fodermidler, for at kunne omtrent bestemme de ulige Mængder af dem, som Dyrene i de nævnte Henseender behøvede. Deres derom meddeelte Beretninger stemme jo vel overeens med hverandre i det Hele, men ere dog i det Enkelte forskjellige, hvilket beviser, hvor vanskeligt det er i dette Anliggende at komme til faste Bestemmelser; der ere nemlig mange Omstændigheder, som ikke kunne beregnes, der have en væsentlig Indflydelse derpaa. Saaledes for Exempel beroer Meget paa de Personers Eftertænktsomhed, som rogte og fodre Dvæget. Tvende, som anvende den samme Mængde Foder, men ikke ere lige ordentlige i at give det til samme Tid og i samme Mængde, eller vise den samme Omhyggelighed ved Dyrenes øvrige Behandling, gjøre ulige Erfaringer og faae ikke det samme Resultat. Aarstiden og Staldens meer eller mindre hensigtsmæssige Bestaaffenhed have ogsaa megen Indflydelse. Naar en meget kold Vinter indtræffer, behøver Dvæget mere Føde, for at holde Huldet. Er Stalden slet indrettet, og Dvæget maa lide Kulde og Trækvind, saa sætter det af ved den samme Føde, som under andre Omstændigheder havde været fuldkommen tilstrækkelig. Kreaturene selv ere ogsaa hverandre ulige. Et har et stærkt Legeme, større Fordoielsssevne og Odelyst, og holder sig derfor godt ved et Foder, hvorved et Andet geraader i Af-

magt; naar begge Tid efter anden blive veiede, findes det første at beholde sin Vægt, men det andet at tabe af sin. Vil man bedømme forskellige Foderarters Værd efter den større eller mindre Deel Mælk, som haves efter dem, er der atter Bansteligheder forbundne dermed. Man maa ikke forsømme at beregne den fortskridende Formindstelse, som finder Sted hos Koen i de 9—10 Maaned, den giver Mælk, hvilket fra den ene Uge til den anden kun mærkes lidet, men fra Maaned til Maaned tydeligt. Naar Koen ikke giver den samme Mængde Mælk i den 6te som i den 3die Maaned, maa man ikke efter Mælkens Formindstelse bedømme de Foderarter, hvormed den underholdes, men erkjende, at Grunden dertil er hos Koen, ikke hos Foderet. Paa disse og lignende Omstændigheder grunde de Uligheder sig, som findes i forskellige Forfatteres ulige Angivelser over særskilte Foderarters forskellige Værd; og det er ikke muligt paa denne Vei at komme til andet end ubestemte og omtrentlige Resultater.

Der maa imidlertid kunne findes en anden Udvei, for at komme til sikkrere Sammenligninger, og den ligger i Undersøgelse af Aarsagen til, at eet Slags Foder er mere nærende end et andet. Det viser sig da, at de Dele, hvoraf Græsset eller Halmen af forskellige Værter er sammensat, ikke alle ere nærende, og at af de nærende visse ere det i en høiere Grad end andre. De Traade, der ligesom Rendegarnet i en Væv, gaae igjennem Værternes Stilke og Blade, bestaae ofte af et Stof, som er ligeartet med Træ og med Taven i Hør og Hamp. Dette udgjør ofte den

største Deel af Planten og er, forsaavidt hidtil be-
kjendt ikke ernærende, og gaaer i en fint tygget Tilstand
bort med Dyrets Excrementer. Man kan med Sikker-
hed sige, at jo større Mængde Dvægsfoderet indeholder
af disse træagtige Substanser, jo mindre nærende er
det. Ved de første Forsøg man gjorde, for paa en vi-
denskabelig Maade at bedømme Foderværternes ulige
nærende Egenstaber, antog man, at jo Mere af en vis
Vægt tørret Foder, efterat det var blevet udtrukket af
Vand, der blev tilbage, desto færre nærende Dele for
Dvæget besad det. Det, der som uopløseligt i Vand
blev tilbage, var fornemmelig det Træagtige, men dette
er dog ikke det Eneste. Humphry Davy, en af
de største Chemikere Verden har havt, var af den Me-
ning, at det for en Landmand er aldeles tilstrækkeligt
at vide, hvor mange i Vand opløselige Dele Foder-
værterne indeholde, for derefter at beregne deres næ-
rende Egenstaber; og følgende denne Anskuelse under-
søgte han 98 forskellige Foderværter. Resultatet af
dette hans Arbejde anføres ofte i landoekonomiske Af-
handlinger. (Saasom i „Anviisning til at kjende de
danske Foderurter, af S. Dreier“.) — Men Sætning-
en, hvorpaa H. Davy grunder sine Undersøgelser,
er dog ingenlunde rigtig, thi de meest nærende Dele
af Græs og Halm lade sig ikke opløse i Vand.

De Stoffer i Planterne, som udgjøre det egent-
ligt Nærende for de græsædende Dyr, ere: Planteliim,
Plantecæggehvite, Sukker, Meelstof og Gummi, for-
uden nogle andre, som vi, for at undgaae en unød-
vendig Detail, ikke her ville anføre. De to første af

disse ere af en saa væsentlig Betydning, at om der gaves et Slags Foder, som ikke indeholdt dem, men blot de tre sidste, da vilde dette Foder vel for nogen Tid kunne opholde Dyrets Liv, men under en tiltagende Afmagren, og inden saa Uger skulde det bœ ganske udmarvet. Disse tvende førstnævnte kunne kun lidet eller slet ikke udbrages ved Vand af tørret Foder. Aarsagen til disse tvende Stoffers Bigtighed for Dyrene ligger deri, at de have en lige Sammensætning med de Stoffer, som indeholdes i Dyrenes Blod og deres Muskler, eller hvad vi kalde deres Kjød. Det er især af disse Stoffer under Fordøielsen af Føden, at disse Legemets Bestanddele dannes, og de ere i den Grad fornødne, at uden dem kan hverken Blodet eller Kjødet dannes; dagligen foregaaer der et Tab eller en Hensvinden af disse i Legemet værende Stoffer, hvorved Dyrene blive Dag for Dag magrere, dersom der i deres Foder ikke er Plantelium og Egggehvædestof, der kan erstatte det, som tabes. Bigtigheden af disse Stoffer er fremdeles grundet deri, at de begge indeholde et Grundstof, som savnes i de andre tre, men er en uundværlig Bestanddeel af Dyrenes Blod og Kjød. Dette Stof har i Chemien faaet det maaskee ikke aldeles passende Navn „Oxælstof“, fordi det udgjør de fire femte Dele af vor atmosfæriske Luft, men dersom den femte Deel, Suurstoffet, som af de ældre Chemikere blev kaldet Livsluft, (i den senere Tid *Nit*) borttages af Luften, er denne ikke længere tjenlig til Aandedrættet, men Mennesker og Dyr qvæles, og bœ deri. Man

nærede i lang Tid den Formodning, at saavel Dyr som Planter havde Evne til af Luften at tilegne sig det for deres Bestanddeles rette Sammensætning fornødne Dvælstof, men alle baade middel- og umiddelbare Erfaringer, alle til det Virkeliges Opdagelse foretagne Forsøg stemme overeens med hverandre deri, at Dyrene maae hente det for dem nødvendige Dvælstof af deres Føde, og derfor nyde saadanne Fodermidler, som indeholde Dvælstof, og at en stor Deel af Bærterne maae hente det af Gjødemidlerne i Jorden, saasom Græs- og Sædarterne, men andre Bærter, saasom Urter og Kloverarterne, besidde Evne til at hente det fra Luften, saa at, naar de endog vore i en Jord, som ikke indeholder Dvælstof, de dog kunne frembringe Planteliim og Eggeghvidestof. — Gummi, Meelstof og Suffer ere saa almindelige Bestanddele af Planterne, at de aldrig savnes; Planteliim og Eggeghvide ere vel næsten ligesaa almindelige, men afverle i Henseende til Mængde, og det er disse forskjellige Mængder, som bestemme Uligheden i Foderarternes nærende Egenskaber.

Bestemmelsen af de sammenligningsviis ulige Mængder, som indeholdes i dem, afgiver saaledes en sikker Grund for Sammenligningen af deres Værd som Fodermidler, og af den Mængde af hvert Foderflags, som et Kreatur behøver, deels for at beholde et godt Hulb, deels for at opfylde de Hensigter, hvori det holdes. At bestemme dette kan skee paa flere Maader. Chemien har lært os at uddrage og adstille Planternes ulige Bestanddele. Men naar dette Arbeide skal fore-

tages med Nøiagtighed, udfordrer det megen Dvælselse i flige Undersøgelser, en skarp Bedømmelse, for ikke at misledes, hvilket alligevel er let muligt, og som oftest lang Tid.

Den franske Naturforsker Bousingault, som vi have at takke for de vigtigste Erfaringer angaaende Dvælstoffets Indflydelse paa den levende Naturs Huusholdning, havde med sine Undersøgelser det særegne Niemed, at de vundne Kundskaber kunde blive anvendelige for det rationelle Landbrug, og det lyffedes ham at finde en let Maade, paa hvilken disse Sammenligninger med Sikkerhed kunne gjøres. Han udgaaer fra den i Almindelighed rigtige Idee, at de sædvanlige Foderværter ikke indeholde Dvælstof i nogen anden Forbindelse end i Planteliim og Plantæggehvide, saa at, naar deres Dvælstof ved sædvanlige Oplosnings- og Afskillelsesforsøg med nogen Nøiagtighed bestemmes, saa lader deres Indhold af Liim og Eggehvide, som begge ere paa det Nærmeste lige sammensatte, sig deraf sikkert beregne, da det er bekjendt, at de indeholde 16 pCt. Dvælstof af deres Vægt. Man behøver saaledes ikke engang at udregne de særegne Indhold af Planteliim og Eggehvide; Dvælstoffet alene tjener til Udgangspunkt for Sammenligningen, og Regelen bliver, at Foderarternes nærende Egenskab forholder sig aldeles som det Beløb af Dvælstof, de af en given Vægt indeholde. Naar det altsaa er givet, at en Ko behøver t. Ex. et halvt \mathcal{L} Hø om Dagen, hvis det gives uden Tilfætning af andet Foder, og at det indeholder

næsten 4 Lod Dvælstof, saa erstattes det af 3 \mathcal{L} Grte-
halm og 14 \mathcal{L} friske Kartofler, o. s. v., som indeholde
en lige Dvæntitet Dvælstof; og naar man, som altid
er fordeelagtigst, giver blandet Foder, saa erstatter man
det, som gives Mindre af Høet, med en Dvæntitet
andet Fødemiddel, som indeholder lige Dvæntitet Dvæl-
stof med det, som indeholdtes i det afdragne Hø.

Fortegnelser over denne Fodermidlernes Bestaf-
senhed ere af megen Bigtighed for det praktiske Land-
brug, og derfor ansaae det svenske Landbrugs-Aca-
demie det for en væsentlig Tjeneste, som det viste
Sverrigs Agerdyrkere, da det i sine „Handlinger
for 1839“ meddeelte Udtog af Bousfingaults
Arbejde. Vel henvisse vi vore Læsere dertil, men lade
dog adskillige af de der anførte Jagttagelser her finde
Plads.

Efter Beregning af Dvælstofindholdet i Kartofler
fulle 281 \mathcal{L} Kartofler svare til 100 \mathcal{L} Hø, men
Fodringsforsøg have givet forskjellige Resultater. En
har fundet, at 200 \mathcal{L} Kartofler svarede til 100 \mathcal{L}
Hø; en Anden, at det var 250, som svarede hertil;
en Tredie erfarede, at Kartoflernes Næringskraft for-
mindstedes, naar de gjemtes Vinteren over, ja endog
i den Grad, at der behøvedes 4 \mathcal{L} af dem for at
svare til 1 \mathcal{L} Hø. — I Almindelighed er man til-
bøielig til at vurdere Næringskraften altfor hoit i de
Foderarter, som bruges til den daglige Underholdning.
Endog Sædeforn og Rodknolde ere mindre fødende,
end man forestiller sig. At de plantædende Dyr kun-

ne fødes og fedes deraf, har sin Grund deri, at de fortære dem i stor Mængde.

Boussingault betvivler, at Mennesker kunne leve af Brød eller Kartofler alene, men at dertil behøves noget Andet, som afhjælper Mangelen paa Dvælstof. I Elsas, hvor Bønderne leve næsten kun af Kartofler, fortære de derhos en betydelig Deel suur Melk. Andre Folketammer, som ogsaa leve især af Kartofler, blande dem med en stor Mængde Ost. — Riis eller Risengryn ansees ligeledes for at være meget nærende; men Boussingault, som i længere Tid levede i Risens Hjem, har overbevist sig om det Modsatte. Han har ved Undersøgelse fundet, at 95 P Risengryn svare til 100 P Hø. — Man har feilet i at give Høet af anden Slæt dets rette Bærd, idet man har anseet det for mindre nærende end det af første Slæt. Men det er fundet at kunne ganske vel træde i detses Sted, da denne sidste Afgrøde indeholder færre traaddannede Bestanddele end den første.

Den store Ulighed, som paa saa mange Steder viser sig imellem den theoretiske og praktiske Burdering af forskjellige Fodermidler, maa fornemmeligen tilskrives deres ulige Indhold af Vand. Dette grunder sig igjen paa det ulige Jordsmøn, Veirlig og Klima. Det er derfor nødvendigt, at Fodermidlernes Indhold af Vand særskilt bestemmes, og at de bedømmes i aldeles tør Tilstand. Boussingault mener, at der ved ville disse Uoverensstemmelser aldeles ophøre. Med Hensyn hertil har bemeldte Landbrugs-Academi meddeelt Tabeller, som vise Fodermidlernes Indhold

af Dvælstof, efterat de i 100 Graders Varme ere blevne fuldkommen tørrede.

Om de sædvanligste Fodermidlers indbyrdes Forhold til hverandre læses endvidere i samme Hefte, at efter den norske Landøkonom Sverdrups Mening ere 200 P^l Kartoffler lige med:

100 — godt og vel bjerget Haardbunds-Hø.

80 — — — — Klover-, Thimothei- og Biffehø.

250 — — — — Urte- eller Biffehalm.

300 — — — — Byg- eller Havrehalm.

400 — — — — Hvede- eller Rughalm.

500 — grøn Klover eller frisk Biffefoder, og

50 —. Havre.

Hakkelsemaskine, drevet af en Hund.

Den ved Krigens Udbrud fremkaldte Trang til Arbeidsfolk gav Anledning til, at mange Haandhakkelsemaskiner af forskjellig Construction bleve opfundne og anskaffede. Endstjøndt disse meget lette Arbeidet ved Hakkelsestærningen, udfordres der dog, naar en saadan Maskine skal udrette noget, 2 til 3 Karle til dens Pasning. Disse Hakkelsemaskiner synes derhos at være for sammentatte navnlig i Hjulværket og have alle det tilfælleds, at Svinghjulet med Knivene samt Balleterne drives ved een Kraft, hvilket upaatvilelig standser Svinghjulets fri Gang. Proprietair Waidtlow til Talle-

ruplund ved Odense var da saa heldig at finde paa en Maskine, med hvilken han ved Lænehundens Kraft og en uconfirmeret Drengs Assistance har i sidste Vinter skaaret den fornødne Haffelse til 8 Heste og omtrent 30 Køer. Maskinen har af Flere vundet Anerkjendelse som anvendelig ved mindre Avlsbrug og Opfunderen attraaer derfor nu Patent derpaa.

Bed sin Lyngde og fremadgaaende Bevægelse bevirker Hunden Trædehjulets Omdreining. Det er anbragt paa en Arel i 2 Pander paa den indvendige Side af tvende opstaaende Søiler og er samlet paa et Korsstræ, bag hvilket 2 Skiver ere fastgjorte, en større og en mindre. Svinghjulet paa selve Haffelsemaskinen hænger paa en Arel af $\frac{1}{2}$ Alens Længde, der hviler i 2 Pander, den ene Ende paa Foden af Skærefiksten, den anden paa den opstaaende Korsfod. Med det øverste af 2 Baltsehjul i den forreste Deel af Haffelsefiksten er en Vægt sat i Forbindelse, hvorved det gaaer op eller ned, eftersom der er meget eller lidet Foder i Kisten. — Paa dennes bagerste Side er en Træstive, fastgjort til den underste Baltse, som kun kan dreie sig om Arelen, men ei høves eller synke. Svinghjulet, i hvilket to Knive ere faststruede, sættes i Bevægelse af en Læderrem, der gaaer paa to Skiver. Halmen fremtrækkes ved en gennem en fastgjort med 2de Tridsler forsynet saakaldet Kat fra Skiven spændt Snor. Skiven er forsynet med 2 Snorgange, saaledes at naar man stiller Snoren i den mindste erholdes kort Haffelse tjenlig til Heste og naar den stilles i den største faaes længere Haffelse tjenlig til Køer. Det

Eiendommelige ved Maskinen bestaaer i at Svinghjulet med Knivene, og Baltherne, der fremtrække Halmen, hver har en særskilt Uverling fra Trædehjulet, hvilket sikkerlig maa lette Gangen efterdi Skiven kun er 3 Tommer i Diameter og der paa hele Maskinen kun er anbragt 2 Hjul. — Prisen paa en saadan Maskine i complet Stand antages ei at ville overstige 70 Rbd.

Flere Mænd, i hvis Dørværelse Maskinen har arbeidet, have forviiset sig om dens Brugbarhed. Den holdes med Letthed i Gang af en Hund, optager ikke større Plads, end der er i enhver Skærelø, og Udgifterne ved dens Anskaffelse indhentes snart ved den daglig sparede Haandkraft. I neppe 5 Minutter kan den skære 2 \mathcal{L} Rughalm i meget fin Hakkelse, og i grovere Hakkelse, som til Køer, samme Quantum Halm i omtrent 3 Minutter. Særdeles hensigtsmæssig formenes den at være i enhver Bondegaard af almindelig Størrelse. Den kan anbringes til en Væg og behøver ikke meget mere Rum end den sædvanlige Skæreløse, og da en Dreng og en kraftfuld Hund kan med Maskinen skaffe tilveie paa en kort Tid den fornødne Hakkelse til en saadan Gaards Besætning af Heste og Køer, bliver ikke ubetydelig Tid og Kraft i den Retning tilovers for andet Arbeide. I Forbindelse med Hakkelsemaskinen drives et Kjerneværk til Fordeel ved flere Leiligheder; det er anbragt paa den modsatte Side af Trædehjulet og drives ved samme Rem som den paa ovennævnte Skive og paa en min-

dre Skive paa Kjernen, der er en almindelig Rundskjerne, hvori paa en halv Time kan fjernes 20 til 24 \mathcal{B} Smør.

Dyrskuet i Windsor og Agerdyrkningsredskaberne i den store Industriudstilling i London.

(Af Docent B. S. Jørgensen.)

Den Interesse som Ideen til den store Industriudstilling i London vakte hos alle Classer af det engelske Folk maatte ogsaa hos Landmændene fremkalde Ønsket om at see den engelske Agerdyrkning værdig repræsenteret ved denne Verdensudstilling. Det kongelige engelske Agerdyrkningselskab satte sig i denne Anledning i Forbindelse med Comiteen for Udstillingen og man blev enig om, at den Udstilling som Selskabet aarlig afholder i Julimaaned i Forbindelse med dets Generalforsamling, og som efter en vis Orden afholdes paa forskjellige Steder i England, dette Aar som Undtagelse skulde afholdes i eller ved London. — Da de engelske Agerdyrkningsredskaber vare tilstrækkelig repræsenterede ved Industriudstillingen, indskrænkede Selskabet sig i dette Aar til at lade afholde et Dyrskue; og efter nogen Discussion valgtes Windsor som det meest passende Sted, efterat man havde opgivet

den førsttagne Bestemmelse at lade Dyrskuet afholde i Hyde-Park umiddelbart ved Siden af Glaspalaiet, og Dronningen havde indrommet Selfabet Windsor-Park til Afbenyttelse.

Dyrskuet aabnedes for Publicum den 15 Juli og varede tre Dage. Pladsen hvor Dyrene vare udstillede var en Plaine ved Foden af den høie Bakke, hvorpaa det gamle Windsor-Slot er bygget, og man havde fra dette en herlig Udsigt over den flade men veldyrkede og med Træer rigelig forsynede Egn, hvori Udstillingspladsen med sine hvide Teltgader fængslede Øiet i Forgrunden. Bag ved denne hævde sig en stor Pavillon, der kunde rumme 2000 Personer, bestemt til det ved enhver engelsk Forsamling saa nødvendige Middagsmaaltid, og som var bygget alene i den Anledning. En af Grundene hvorfor Præsidiet for Agerdyrkningssekskabet havde foretrukket Windsor-Park for Hyde-Park var fordi man frygtede den overordentlige Tilstrømning af Mennesker, som vilde have fundet Sted naar Dyrskuet foranstattedes i selve London, og at denne Frygt var fuldkommen begrundet saae man; thi endskjøndt der afgik et Jernbanetog hvert Dvarteer, maatte man dog kjæmpe for at faae en Plads, og sædvanlig vare Bognene fyldte en halv Time før Toget afgik. Den første Dag da Afdgangen til Udstillingen kostede 5 shilling (14 Mk.) for hver Person, gif det dog an, men den anden og tredje Dag, da Prisen var nedsat til 2½ og 1 shilling, var Trængselen overordentlig stor.

Som man kunde forudsee havde de engelske Landmænd anstrængt sig for at bringe udmærkede Dyr til Skue ved en Leilighed, hvor man vidste at saamange Fremmede vilde være nærværende, og baade med Hensyn til Dyrenes Antal og deres Egenskaber hører sikkert Dyrskuet i Windsor til de fortrinligste, der nogensinde ere blevne afholdte. Antallet var:

385 Tyre, Køer og Dvier.

500 Bædere og Gimmerlam.

120 Hingste og Hopper.

198 Orner, Soer og Soegrise,

eller i alt 1203 Dyr foruden Ungerne der fulgte Mødrene.

Dyrene vare inddeelte i forffjellige Classer nærmest med Hensyn til Præmiefordelingen; en Hovedbetingelse for ethvert Dyr, der æfter Præmie ved et engelsk Dyrskue er, at det er af reen Race, kun Svinene gjøre i denne Henseende en Undtagelse; af Hestene fordrebes desuden at de skulle egne sig til Landbrug; Raceheste og Luxusheste vare derfor udelukkede.

Den Sum, der iaar var udsat til Præmier var 1760 Pund Sterl. eller 15840 Rbd., hvilken ogsaa uddeelttes paa 55 Pund Sterl. nær.

Summen var fordeelt paa følgende Maade.
Til Præmier

for Køer var udsat 885 Pund Sterl.

Faar . . . 475 —

Heste . . . 270 —

Sviin . . . 130 —

som giver en god Idee om den Betydning for Land-

væsenet, som man tillægger Opdrætningen af de forskellige Huusdyr.

Idet vi nu gaae over til at give en kort Oversigt over Dyrskuet skulle vi nærmest indskrænke os til at omtale det, som vi kunne antage at ville interessere danske Læsere.

Hornqvæget indtog den første Plads ved Dyrskuet; det tilhørte 9 forskellige Racer, hvoraf dog de tre Racer: de Korthornede, Hereford og Devonshire udgjorde de uden Sammenligning stærkest repræsenterede; af den korthornede Race fandtes alene 176 Stykker af forskjellig Alder og Køn. Alle disse tre Racer ere Federacer, og navnlig gjælder det i høi Grad om den korthornede, der fremviste sande Monstre. Men nødtes man end til ved denne Race at forbauses over den eiendommelige Form, som menneskelig Kløgt og Udholdenhed har forstaaet at danne for at gjøre Fedningen saa fordeelagtig som mulig, saa blev dog paa den anden Side, idetmindste det til disse Former uvante Die, frastødt af Dvægets Klodsede og uskønne Ydre, der gav det Liighed med vandrende Fidtklumper, medens det med Velbehag dvælede ved Devonshireracen, der med gode Fedeegenskaber forbinde en fin og forholdsviis elegant Bygning med lille Hoved og smukke Horn, tynde Been og en fin Hud og Haarlag; Farven er mørkerød uden Aftegn, medens Herefordqvæget har hvide Hoveder og de Korthornede ere rødbrøgede eller rødskimlede; den sidste Race er dog ikke af en constant Farve, hvad derimod

i høi Grad er Tilfældet med de to andre. Alle tre Racer ere imidlertid afgjort Federacer og det er i den Henseende en interessant Jagttagelse at de guenonffe Märker paa Dvæget af disse Racer er smaa og næsten forsvindende, hvilket saaledes afgiver et nyt Beviis paa Rigtigheden af den guenonffe Theori. Hvilken af disse 3 Racer der er at foretrække er vel vanskeligt at afgjøre, dog lader det til at den korthornede Race altid vinder mere og mere Terrain; navnlig har den i de nordlige Grevskaber af England og det sydlige Skotland vundet et næsten udelukkende Herredømme og fortrængt de øvrige Racer. Paa Udstillingen vare disse tre Racer satte under lige Forhold, idet der for hver af dem var udsat Præmier til et Beløb af 215 Pund Sterl. eller 1935 Rbd.

De andre 6 Racer hvorfor Præmier vare udsatte vare den langhornede Race, Sussex, Alderney, den skotske hornede, den skotske fullede og den irske og walske Race.

Den langhornede Race var i Slutningen af forrige Aarhundrede ved Bakewells Bestræbelser en af Englands berømteste Stammer, men spiller nu kun en meget underordnet Rolle; det langhornede Dvæg er af en betydelig Størrelse, men i Forhold til de andre engelske Racer grovt bygget med lange nedadboiede, fremstaaende Horn; der fandtes kun faa Individier udstillede som alle tilhørte et Par Mænd.

Sussex-Racen ligner baade i Farve og i Form Devonshirene, men er ikke fuldkommen saa fin bygget.

Alderney Dvæget fra Derne i Canalen: Jersey, Guernsey og Alderney, danner den fuldkomneste Modsatning til de Dvægracer vi hidindtil have omtalt, det er ene og alene en Mælferace, der er berømt for at give, om ikke særdeles megen Mælk, saa dog Mælk af en udmærket Bestaffenhed og holdes derfor ofte i Parterne hos fornemme Folk. Dvæget er langt fra at være smukt bygget, det er kantet, og ofte uproportioneret, med stort Hoved og vanskabte Horn. Den overordentlige magre Tilstand, hvori flere af Køerne befandt sig, dannede en mærkværdig Modsatning til den, man kan gjerne sige trykkende Fedme, som udmærkede det forthorneede Dvæg.

Blandt det skotske hornede Dvæg fandtes endeel Ayrshirekøer, hvoraf især een havde Præget af en udmærket Mælkeko.

Det skotske fullede Dvæg hører hjemme i det vestlige Skotland, og Studene bringes i en Alder af 3—4 Aar til England i mager Tilstand og fedes i Norfolk og andre Turnipsdistricter; det er en lille men velbygget Race, der kan bringes til en høj Grad af Fedme, og Kjødet er bekjendt for dets Fiinhed. Om Efteraaret betales i Norfolk en mager Stud med 10-12 P. St., som derpaa fedes og sælges i Løbet af næste Foraar.

Det samme gjælder om den irske og walske Race, der dog i det Hele er mindre velbygget end det skotske Dvæg og ogsaa mangler det Racepræg som characteriserer dette sidste.

Hver af de 9 Dvægracer var med Hensyn til Præmiefordelingen deelt i 5 Classer, hvoraf den 1ste

indbefattede Tyre fødte før den 1ste Januar 1849; den 2den Tyre fødte senere; den 3die Køer, der have kælvet eller skulde kælve; den 4de drægtige Qvier og den 5te Klasse Marsqvier. Den høieste Præmie for Tyre var ved de tre Hovedracer 40 P. Sterl., ved de sex andre Racer 40 P. St.

Af Hestene hørte den overveiende Deel, nemlig 49 Hingste og 12 Hopper med Føl, til den store, tunge Race, som sædvanlig anvendes i England til Plougheste, og som kommer Karrehestene meget nær. Hvor fortræffelige end disse Heste kunne være til at trække store Væs paa Landeveien, saa lidt passende ere de dog ialmindelighed til Plougheste, naar Jorden ikke er særdeles tung; en saadan Hest kan aldrig gaae i Trav; hvad enten den trækker 12 Tønder Hvede eller gaaer med den tomme Karre bevæger den sig omtrent med samme Hastighed; derved foraarsages betydeligt Tidstab navnlig i Hosten og ved Gjødningskjørselen. Men selv ved Pløining o. l. har man sjelden Brug for den fulde Kraft af et Par saa stærke Heste, og at mange af de engelske Agerdyrkningsredskaber forekomme os noget for tunge hidrører for en stor Deel fra Anvendelsen af disse meget kraftige Heste. Ialmindelighed kan man vist ikke fritjende den engelske Landmand for at han ødsler noget med Hestekraften; med saa store Heste og tunge, kostbare Plouge udretter han ofte ikke jaameget i een Dag som vi med vore forholdsviis smaa Heste og lette Redskaber. For os have disse store Heste derfor kun Interesse som Curiososa; Anvendelse ville vi ikke let faae Leilighed til at

gjøre af dem. Anderledes var Tilfældet med de andre udstillede Heste; navnlig blandt Jagt- og Coach-horse-Racen fandtes enkelte Hingste, der vandt de tilstedeværende danske Hestekjenderes udeelte Bifald; dog var Udvalget her ikke saa stort, kun en halv Snees Hingste af hver Art. Den høieste Hingstepræmie var 30 Pund Sterl.

Faarene vare med Hensyn til Præmiefordelingen deelte i 4 Racer, nemlig: Leicester- eller hvad vi kalde Dishley-, Southdowns-, den Languldede og Bjerg-Racen, hvoraf den sidste omfattede endeel forskjellige Afarter.

Leicester og Southdowns Racen vare de, der uden Sammenligning vare stærkest repræsenterede paa Dyrsfuet; af de 500 Bædere og Faar der fandtes henhørte 196 Stykker til Leicester og 212 til Southdowns Racen, saaledes at de andre Racer tilsammen kun talte 92 Stykker. Havde Dyrsfuet fundet Sted i det nordlige England vilde Resultatet uden Tvivl have været anderledes, da Leicesterfaarene der ere aldeles fremherskende, og man kun kjender Southdownracen af Navn.

Faarene udgjorte maaskee den fuldkomneste Deel af Dyrsfuet, navnlig fandtes mellem Leicesterracen Dyr, der i Størrelse og Fedme havde naaet en overordentlig Udvikling, enkelte af Bæderne vurderedes til en Slagtervægt af 9—10 L^{b} . Det er imidlertid ikke altid disse overordentlig store Faar, der ved Fodringen betale sig bedst, Landmændene foretrække ofte hertil Af-

fommet af Bjerg- eller Landsfaarene med Leicester- eller Southdowns Vædere.

Præmien for den bedste Væder af de to Hovedracer var 35 P. St. eller 315 Rbd. Hvor betydelig end denne er, saa vilde den dog i og for sig ikke være istand til at lokke de fortrinlige Dyr til Udstillingen, da Opdrætteren selv om han vinder Præmie aabenhart har Pengetab ved at sende sine bedste Dyr derhen. For at vinde Præmien maa Dyrene nemlig bringes til en overdreven Grad af Fedme, hvorved de ikke alene gøres uduelige til Avl, men ogsaa udsættes for mange Sygdomme, og da der ofte for en Bedæfnings Tid betales ligesaameget i Leie af en fortrinlig Væder, som Præmien udgjør, saa vil man forstaae, at det ikke er Pengesfordelen der samler saamange fortrinlige Dyr ved Udstillingerne. Men i England er Arbeidets Deling fort igjennem overalt, og saaledes findes der ogsaa Landmænd, der have gjort sig Tillæg af de fortrinligste Dyr af en vis Art til Hovedopgave, og som leve af at sælge og udleie disse. Denne Bestjæftigelse er, naar den lykkes, særdeles fordelagtig, men Alt afhænger af at erhverve Renommée; lykkes det nu Opdrætteren ved Dyrstuer at erholde Præmier bliver hans Navn bekendt, hans Dvægstamme kommer i Ry, og han bliver istand til at afsætte Tillægsdyrene til Priser, der forekomme os fabelagtige.

Svinenes Antal udgjorte 198; de vare ikke inddeelte efter Racer, men alene efter Storrelsen afdeelte i to Classer.

Svinene vare i det Hele ikke særdeles store, men meget veldannede og overordentlig fede. En Deel af de udstillede Dyr syntes at være for fine for os, men i det Hele var der dog maaskee ingen af Dyreclasserne, som saa directe vilde kunne have været os til Nytte som Svinene, der paa mange Steder hos os endnu trænge meget til Forbedring.

Præmierne for Sviin vare de mindst betydelige, skjøndt altid store nok; den bedste Orne og den bedste So af hver Klasse erholdt hver 15 P. Sterl. eller 135 Rbdlr.

Dyrene vare opstillede i Telthytter aabne paa Siderne og kun forsynede med Tag. Faar og Sviin der stode løse vare omgivne med et flytteligt Jernrækværk; der var sørget for, at Dyrene havde tilstrækkelig Strøelse, Vand og Grønfoder, og i det Hele vare alle Forberedelser truffne med en Forudseenhed, der vidnede baade om lang Erfaring og dyb praktisk Indsigt; Udførelsen bevisste Arrangementets Fortrinlighed, thi ingen Uorden af nogen Art fandt Sted, den store Menneskemasse bevægede sig roligt imellem de udstillede Dyr, uden at disse lode sig forstyrre deraf, man hørte neppe noget Brøl, som dog var paafaldende nok, da saamange Handyr vare opstillede ved Siden af Hunddyrene; maaskee hidrog den overordentlige Fedme, hvortil de fleste af Dyrene vare bragte sit til at gøre dem pflugmatiske, men den venlige Maade, hvorpaa Dydrættet behandles i England, og det at Dyrene i Almindelighed gaae løse var dog sikkert Hovedårsagen.

Efter denne korte Oversigt over Dyrskuet, skulle vi gaae over til at omtale Agerdyrkningsredskaberne, der som ovenfor er bemærket, iaar vare henviste til Chrystalpalladset. De engelske Agerdyrkningsredskaber vare her samlede i een Classe under den engelske Afdeling, medens de fremmede vare spredte omkring under de forskjellige Lande.

Idet jeg skal forsøge paa at give en Oversigt over de vigtigste Agerdyrkningsredskaber, der fandtes paa Udstillingen, maa jeg dog forud bemærke, at jeg ikke tør indestaae for at ikke et eller andet, maaskee endog ret vigtigt, Redskab kan være undgaaet min Opmærksomhed imellem den Masse af andre Gjenstande, som der fandtes samlede. For den lettere Oversigts Skyld skulle vi omtale hvert Land for sig.

Danmark har kun leveret en Haffelsmaskine fra Herr Andersen paa Besterbro, og da den staaer skjult imellem en Mængde andre Gjenstande, kan den ikke tiltrække sig nogen Opmærksomhed. Ligesom det overhovedet er beklageligt, at Danmark har leveret saa lidt, at det langtfra ikke giver et sandt Billede af vor Industri, saaledes gjælder det i høi Grad om Agerdyrkningsredskaberne, hvoraf vi vilde have været istand til at levere en smuk lille Samling, som, derom er jeg overbevist, paa selve Industriudstillingen vilde have vakt nogen Opmærksomhed og givet et fordeelsagtigt Begreb om de hos os anvendte Redskaber, hvad de ogsaa fortjene. Dette er imidlertid ikke skeet og vort Fædreland maa derfor finde sig i at blive stil-

tiende forbigaaet, naar Taleren er om Agerdyrkningsredskaberne ved Industriudstillingen.

Belgien, hvis Industri var meget smukt repræsenteret paa Udstillingen havde ogsaa sendt endeel Agerdyrkningsredskaber. Belgien er imidlertid ikke det Land, hvor man skal søge efter udmærkede Agerdyrkningsredskaber, dertil spiller Haandarbeidet en for vigtig Rolle. Af de Redskaber der vare udstillede vilde Plougene i Almindelighed ikke behage det danske Die; med Undtagelse af et Par flanderse og brabantse Plouge forsynet med Sko istedetfor Forstjær, og mod hvis Construction intet Bæsentligt kan være at erindre, vare de øvrige tunge, klodsede Hjulpouge, tildeels endog Vendeplouge; de bedre Redskaber vare ialmindelighed ligefremme Copier af de engelske; en Saaemaskine til Ræffecultur fra Hr. Claes i Lembeke udmærkede sig ved sin Simpelhed, Principet var det samme som ved den skotske Bredsaemaskine, hvor stjerneformige Hjul træde istedetfor Skeerne ved de engelske Maskiner, kun at den er indrettet til Radsaaening. Denne Maskine er, som jeg senere har erfaret, belønnet med en Medaille, dog tvivler jeg paa at det Princip hvorefter den er konstrueret vil staae sin Prove, der er flere Ulemper forbundne med denne Methode, som man undgaaer ved Anvendelsen af Skeehjul.

Holland, der omtrent var ligesaa daarlig repræsenteret som Danmark, havde af Agerdyrkningsredskaber sendt en Rodstjæremaskine med 12 Knive anbragte paa en Axe, som fortjener Opmærksomhed, da den uden Tvivl vil kunne udrette Meget, dog turde den maaskee

koste for megen Kraft og være for kostbar til almindelig Indførelse.

Fra Frankrig havde sendt en Masse fortræffelige Sager til Udstillingen, men deriblandt kun saa Agerdyrkningsredskaber; af disse var der et Par Cylinderrensmaskiner, der syntes at være meget vel konstruerede, men som dog ikke frembøde noget Nyt.

Østerrig havde øiensynlig anvendt megen Flid for at være godt repræsenteret ved Udstillingen, og Ingen vil kunne nægte, at det ogsaa i høi Grad var lykkedes det; der var mange og udmærket smukke Ting fra Østerrig, men af Agerdyrkningsredskaber frembød det kun Lidet af Interesse. Fra Bøhmen var oversendt et System af Redskaber beregnet paa Markens havemæssige Cultur, altsaa Saaemaskiner, Cultivatorer etc. indrettet til Rækkecultur, men de vare af en saa compliceret og ubehjælpelig Construction, at man fristes til at troe at Fabricanten ikke har mindste Kundskab om, hvad der i de sidste 50 Aar i denne Henseende er udført. Den eneste Agerdyrkningsmaskine der fortjente mere Dømmelse var en Rabsaaemaskine for Gulerodder udstillet af Baron Niese-Stollberg, der vel ikke heller var ganske fri for at være compliceret, men som dog maaskee lader sig anvende med Fordeel.

Fra den preussiske Toldforeningsstater var oversendt en stor Mængde forskjelligartede Ting, og deriblandt unægtelig mange middelmaadige. Af Agerdyrkningsredskaber var der egentlig Intet der fortjente Dømmelse. Der fandtes kun den amerikanske Haffelsmaskine og en Sæddækker, desuden

nogle Modeller af de i de nordlige preussiske Provindser brugelige Redskaber.

De nordamericanske Fristater havde sendt endeel Agerdyrkningsredskaber, der ligesom Alt hvad man paa Udstillingen saa fra America have et eienommeligt Præg.

I Plougene gjenkjendte vi vore egne Former, men modificerede paa forskjellig Maade; paa enkelte af Plougene var Langjernet erstattet ved et skarpt Staal anbragt paa Bryttet, paa andre var Spidsen af Skjæret dannet af et Stykke med Smedejern belagt Staal, der efterhaanden som det afflides kunde skydes længere frem. Muldsjælen og Skjæret havde forresten den ved de americanske Plouge sædvanlige Form.

Haandredskaberne udmærkede sig ved deres overordentlige Lethed; Grebe, Høtve o. l. vare saa fine, at man neppe vilde kjendes ved dem; ved Oxer og Spader var det mindre paafaldende, men dog havde baade Blad og Skaft noget eiendommeligt, hvorved de baade bleve bekvemmere og lettere end vore europæiske.

Hvad der dog især tiltrak sig Landmændenes Opmærksomhed i den americanske Afdeling var to Meiesmaskiner begge i Hovedsagen byggede efter samme Princip, i det en Række smaa saugformige Knive anbragte tæt nede ved Jorden bevæges frem og tilbage ved Hjulenes Bevægelse; ved trekantede Jernstykker der springe et Par Tommer frem foran Knivene deles Sæden i smaa Bundter før den skjæres; paa den ene Maskine er anbragt Binger, der føre Sæden mod

Kniven, ved den anden manglede disse. Hestene, der trække Maskinen, gaae ved Siden i den allerede afmeiede Deel.

Af disse to Maskiner har kun den der er forsynet med Binger, og som er construeret af Mr. M'Cormick viist sig hensigtsmæssig, men den har vakt en overordentlig Opmærksomhed i England og er i nærværende Høst prøvet paa forskjellige Steder, hvor den overalt har vundet Bifald. Resultatet har været at den arbejder meget godt overalt hvor Terrainet er fladt og frit for Steen, og hvor Sæden ikke staaer for tyndt; har Sæden lagt sig, skjærer Maskinen uden Bæmskelighed naar den ligger imod Maskinen, men ikke naar den er falden i modsat Retning. Med 2 Heste, en Mand og en Dreng kan Maskinen skjære omtrent 1 Tonde Land i Timen; den er forsøgt baade ved Hvede, Byg og Havre og har overalt viist sig god. Sædens Opbinding skeer paa sædvanlig Maade.

Naar man tager Hensyn til at dette kun er at betragte som en Begyndelse og at Maskinen sikkert vil undergaae mange Forbedringer, saa tør man ikke nægte at Udsigterne ere meget lovende. Prisen er for Tiden 28 Pd. Sterl. eller 252 Rbd., men den vil sikkert kunne reduceres ganske betydeligt, da Maskinen er af en særdeles simpel Construction.

Dampplouge have i den sidste Tid begyndt at tiltrække sig nogen Opmærksomhed; fra Nordamerica var indsendt en ret original Model og Tegning til en saadan. For nemlig at undgaae det Krafttab, som vilde fremstaae ved at Maskinen skulde føre Vand og Kul

med sig, er midt paa Marken anbragt et Huus for Kjedelen, hvorfra dampførende Rør i 4 Fods Dybde ere førte ud i alle Retninger, og derfra ere Opstandere anbragte paa forskjellige Steder. Naar Maskinen arbejder forbindes den, ved Hjælp af en Slange der rulles op om en Balse, med en af disse Opstandere, hvorved Dampen strømmer ind og Maskinen sættes i Bevægelse, der trækker een med 4 Stjær og Muldsfæl forsynet Ploug.

Forstjellige Redskaber, der fandtes fra Indien, Tunis etc. havde forsaavidt Interesse, som man der ved fik en Idee om, hvorledes vore Redskaber have seet ud i en tidligere Periode og fordi de ved deres Raahed og Simpelt ved dannede den fuldstændigste Modfætning til de Redskaber vi nu skulle gaae over til at omtale, nemlig:

De engelske Agerdyrkningsredskaber. England havde forbeholdt sig den ene Halvdeel af Glasballadset og de engelske Artikler vare efter deres Art inddeelte i 30 Glasfer, hvoraf den 9de indbefattede Agerdyrkningsredskaberne. 291 Udstillere havde indsendt Sager til denne Afdeling, og regner man ogsaa kun at enhver har sendt 15 Stykker, som rimeligviis i Gjennemsnit er for lidt, da flere af de større Fabricanter som Ransom, Crosskill, Garrett og Mary Bedlake ikke havde kunnet finde Plads for deres Artikler i det dem anviste Rum, og derfor havde bygget Gallerier derover, saa faaer man dog et Antal af over 4000 Stykker henhørende til Agerdyrkningsredskaberne, der er mange Gange mere end hvad Udlandet tilsammen

har leveret. At give en Dverfigt herover er egentlig umuligt, thi det var at give en Beskrivelse over de engelske Agerdyrkningsredskaber, og det vilde blive et stort Bærk; der fandtes nemlig alle Redskaber fremstillede ligesom Dampplougen og den transportable Dampmaskine til at drive Tærskemaskiner ned til den bestedne Spade og Haffe, og Alt havde man søgt at bringe til den største Fuldkommenhed for at tiltrække sig Publicums Opmærksomhed og levere noget som Concurrenterne, der havde opstillet deres Varer Side om Side, ikke kunde fremvise. At denne Stræben efter at give Sagerne et originalt Præg undertiden maatte frembringe Produkter, der af denne Grund maaskee vare mindre hensigtsmæssige, lader sig vist ikke nægte, men Redskabsfabricationen er i England al for vidt fremskreden til at noget egentlig Slet kunde fremkomme, og ialmindelighed maatte man beundre den store Fuldkommenhed hvortil de forskjellige Redskaber ere bragte.

Maskinerne og Redskaberne ere i dette Dieblif i en vis Henseende forud for Agerdyrkningen, som ikke altid har Brug for de fine Instrumenter, der bydes den; dette er let forklarligt, da Redskabsfabricationen har holdt lige Skridt med Fabrikindustrien, der hurtig og energisk bemægtiger sig enhver ny Opfindelse, mens det ligger i Agerdyrknings Natur, at den altid maa gaa langsommere frem, og som Heelhed betragtet behøver lang Tid før den lærer at drage Nytte af de Opfindelser som Naturvidenskabernes Fremstrid fremkalde. Dette gjælder selv om England, hvor Land-

mændene dog iffe ere sene med at benytte nye Opfindelser, men sammenligner man de Redskaber man finder paa Udstillingen med dem der anvendes f. Ex. paa en Gaard i Norfolk, et Grevskab berømt for sin Agerdyrkning, da vil man finde en paafaldende Forskjel.

Af Redskaber til at bearbejde Jorden fandtes naturligtviis en overordentlig Mængde Plouge, og, da Hjulplougen endnu er almindelig i en stor Deel af England, af de forskjelligste Constructioner; der er imidlertid ikke synderlig for os at lære, da de engelske og skotske Svingplouge sædvanlig ere noget tunge og vor Ploug tilfredsstillende de Fordringer vi kunne gjøre. Af Harver, Scarificatorer, Cultivatorer og Ertirpatorer fandtes en Masse og af de forskjelligste Constructioner passende under særegne Forhold. I det nordlige England og sydlige Skotland gjøres megen Anvendelse af den saakaldte Grubber, en Scarificator med 18—20" lange Tænder, der kunne stilles til at gaae dybt eller grundt; man anvender den især for at rive Qvitrødder ud af Marken, hvortil den egner sig fortræffeligt, men skal den gjøre sin fulde Virkning maa Marken kunne bearbejdes i alle Retninger, og derved vilde hos os Bratgrøfterne være iveien. Af Tromler ere en Art Skivetromler med taffede Rande nemlig Crosskills Glod-Crusher og den saakaldte norske Harve i de senere Aar bleve almindelige i England navnlig paa de stærkere Jorder; de ere tunge at trække, men gjøre udmærket Virkning.

Af nye Redskaber maa jeg fremhæve en Dampploug, der under visse Localiteter turde fortjene Opmærksomhed. Allerede i endeel Aar anvender man i England transportable Dampmaskiner, der kjøres omkring i Landet i Forbindelse med Tærskemaskiner og udleies for visse Dage eller Uger. At spænde en saadan Maskine for en Ploug vilde ikke være hensigtsmæssigt, da den vilde synke dybt ned i det bløde Jordsmon og der i det Hele vilde spildes en stor Deel Kraft, naar den skulde føre Vand og Kul med sig. Man har derfor anvendt en anden Fremgangsmaade; midt i Marken lægges en letflyttelig Jernbane, hvorpaa Maskinen sættes, og paa hver Side af denne anbringes to Plouge hver med 4 Skjær og Muldsjæl, de ere forbundne med Maskinen ved Hjælp af Kjedder uden Ende, der ere befæstede i Ruller til den anden Side af Marken; kun een arbejder ad Gangen, samtidig føres den anden tilbage til Markens Udfant; paa hver af Plougene staaer en Mand, som regulerer Dybden, hvortil Jorden skal bearbejdes; naar Plougene have udført deres Arbejde bringes Maskinen 4 Furer frem og man fortsætter paa samme Maade. Da Maskinen er beregnet paa 16 Hestes Kraft, tør man antage at den vil kunne bearbejde et betydeligt Areal daglig. Paa flade tunge Jorder saaledes som de findes i Marken eller det vestlige Holland var det vel muligt at denne Art Pløining med Tiden kunde finde Anvendelse.

Foruden denne var endnu et Par Modeller af Maskiner til Jordens Bearbejdelse med Damp udstil-

Iede; disse vare imidlertid en Slags Gravemaskiner hvor en Række Spader bevægedes om en Axe.

Af Saaemaskiner fandtes en stor Mængde, næsten uden Undtagelse construerede efter det cookske Princip med Skeer anbragte paa en Axe. Med Undtagelse af Maskinerne for Kløver og Græsfrø vare de saagodtsom alle indrettede til at saae Sæden i Rækker. Denne Methode bliver Aar for Aar almindeligere i England da det er den eneste Maade hvorved man fuldkommen kan blive Herre over Ukrudtet; desuden sparer man Udsæd, faaer større Afgroder og udsætter sig mindre for Veiesæd, naar Jorden er i stærk Gjødningskraft. Landmanden har hidtil krympet sig for Anskaffelsen af de temmelig sammensatte Saaemaskiner, fordi de vare for dyre, man lærer imidlertid Aar for Aar at simplificere dem, og deri har for det meste de sidste Aars Fremstridt bestaaet, thi noget egentlig nyt Princip er ikke kommet frem. Kun een Maskine af en ny Construction var udstillet, den var fra Ransom; man forsøgte at forbinde Fordelen af Dibbling eller Udsaaening af enkelte Korn i Rækker med dens sædvanlige Drillkultur; Maskinen var baade simpel og solid, men den er endnu ikke prøvet nok til at man kan have en bestemt Mening om dens Brugbarhed.

Af Høspredemaskiner vare flere udstillede, de ere endnu noget dyre, men forresten ere de af en saa simpel Form, at i denne Henseende ikke er meget tilbage at ønske. Høet i England er ialmindelighed ganske fortræffeligt behandlet, og man kan ikke ind-

vende andet imod den engelske Methode end at den koster særdeles meget Arbeide; dette lettes overmaade meget ved Maskinen, og jeg troer at den ogsaa hos os fortjener Opmærksomhed paa de Gaarde, hvor der er betydeligt Engtillæg, navnlig Overrislingsenge. — Ogsaa en Model af en Slaaemaskine forbundet med Spredemaskine var udstillet, Leerne vare anbragte omkring en keglesformig Tromle, som bringer det affkaarne Græs til Side, hvor det spredes.

Af Tærsker og Rensmaskiner fandtes en del. Tidligere fandt man sjelden Halmrystere paa de engelske Tærskemaskiner, hvilket for en stor Deel hidrørte fra, at man foretrækker flyttelige Maskiner, hvorved Staffen kan tærskes i Marken, og det derfor er nødvendigt at gjøre Maskinerne saa lette som muligt; i den nyere Tid har man ogsaa hos os begyndt at anvende Maskiner uden Halmrystere og med en særdeles hurtig Omdreining, medens vore ældre Maskiner f. Ex. den winstrupste i Hovedsagen ere overeensstemmende med de, der endnu almindelig anvendes i Skotland. De fleste Tærskemaskiner der fandtes paa Udstillingen vare imidlertid forsynede med Halmrystere af en simpel og vist meget hensigtsmæssig Form, idet den bestod af en Kist, hvor hver anden Stang bevæger sig op og hveranden ned og Halmen samtidig dermed skydes frem. Denne Indretning tager ikke megen Plads op og gjør dog vist meget god Tjeneste. Rens- og Kornemaskinerne vare fortræffelig udforte og forholdsvis billige, men jeg saae ingen nyere Constructioner anvendte der.

Det samme gjælder om de mange Maskiner til at knuse Sæd, brække Diefager itu saavel som om Hakkelsesmaskinerne. De fortjene i høj Grad vore Maskinbyggeres Opmærksomhed paa Grund af deres hensigtsmæssige Construction, den ringe Plads de optage, og deres fortræffelige Udførelse, men noget Nyt, der fortjener at fremhæves i en saa kort Oversigt som denne, bemærkede jeg ikke.

Endnu skal jeg tilføie en Fortegnelse over de Agerdyrkningsredskaber som for Indenrigsministeriets og Landhuusholdningssekskabets Regning ere indkjøbte ved Udstillingen.

1. Norsk Harve (Norwegian Harrow), Pris 14 Pund Sterl.

Dette Redskab, som oprindelig skriver sig fra Norge, har modtaget betydelige Modificationer, men er i Principet dog endnu det samme. Det er en Skivetromle bestaaende af 3 Cylindre, som løbe i hverandre, og derved hindre Jorden fra at sætte sig fast mellem Skiverne. Det er til samme Brug som Crosskill's Clod-crusher, nemlig til at pulverisere et bindende Jordsmon, men ikke saa tungt.

2. En Radsaaemaskine for Kaps og Roer, hvormed samtidig kan udjaaes Guano, Beenmeel o.l. 15 P. St.
3. En Frøsaemaskine for Klover og Raigræs samtidig. 5 P. St. 5 Shilling.
4. En Rostjæremaskine for smaa Landbrug. 2 P. S. 5 Sh.
5. En Maskine for at tørne Byg (Barley Aveller eller Hummeler). 4 P. St. 4 Sh.
6. Et Sæt Harver heelt af Jern. 4 P. St. 4 Sh.

7. Et lille Redskab (Turnip-Mangle) til at eftersaae Turnips, naar enkelte Steder ere bortædte af Insekter. 6 sh.
8. En saakaldet "self-adjusting" Ploug fra America, 3 P. St.
9. En Undergrundsploug af en simpel Construction, 4 P. St. 10 sh.

Disse Redskaber ventes om kort Tid at ville komme hertil og skulle da saasnart som muligt blive prøvede.

Allerede iffor har imidlertid Indenrigsministeriet ladet endeel Redskaber komme hertil fra England, som prøves paa forskjellige Steder i Landet, nemlig:

1. Den skotske Bredsaemaskine.
2. En toradet Turnipsaemaskine.
3. Deanston's Undergrundsploug.
4. Read's Dito.
5. Tweeddale's dybtgaaende Ploug.
6. Den canadiske (amerianske) Haffelsmaskine.
7. Den skotske Hesterive.
8. Et Sæt Redskaber til Redlægning af Underdrains.

Saasnart disse Forsøg ere endte ville Beretninger derom blive offentlig meddeelte.

Retrolog.

Kammerraad Johan Christian Drewsen har ved sin mangeaarige utrættelige og uegennyttige Virksomhed erhvervet sig en særlig Udførelse til at mindes med Høiagtelse og Taknemmelighed af sine Landsmænd og navnlig af den talrigste Borgerklasse iblandt disse: de danske Agerdyrkere, for hvis Læve han i sine bedste Aar virkede med rastløs Iver baade ad Literaturrens Bei og ved den active Deel, han tog i Landhuusholdningssekselskabets Arbejder.

Da han var iblandt de Første, som gave vore Jordbrugere Smag for landoekonomisk Læsning ved de mange velstrevne Afhandlinger — Frugter af hans dannede Aand, flittige Grandforskning og levende Sandhed for at gavne sine Medborgere — han nedlagte i de „landoekonomiske Tidender“, fra hvilke nærværende Tidsskrift har sin Oprindelse, skyldte vi hans Eftermæle at nævne paa dette Sted med dyb Erkiendtlighedsfølelse hans store Fortjenester af Agerdyrkingen, vort Fædrelands vigtigste Erhvervskilde.

J. C. Drewsen blev født den 23 Decbr. 1777 paa Strandmøllen (Søllerød Sogn, Kbhavns Amt), en Eiendom, som ligger henved 2 Mile nord for Kiøbenhavn og paa hvilken hans i Aaret 1810 i en Alder af 67 Aar afdøde Fader, der nedstammede fra en hannoveransk Slægt, drev en Papiirfabrik, som Sønnen da overtog efter ham.

Navnene Strandmøllen og Drewsen ere som sammenvorede, saa det her ikke er uden Anledning at kaste et Blik paa denne Eiendoms ældste Historie.

Fra Fuursøen udstømmer en Aa, „Fuursøens Strøm“ kaldet, der vorer ved flere Tilløb inden den igiennem Lyngbye og Dyrehaven flyder ud i Dresfund. Paa sin Vandring driver den 9 Mølleværker, og det sidste og betydeligste af disse er Strandmøllen, der har sit Navn af sin Beliggenhed, en deilig Beliggenhed, med Dyrehaven paa den ene Side og Dresfund paa den anden. Den første Mølle paa dette Sted var en Balkemølle, som tilhørte Kronen; den var arvefæstet til en Borger i Kiøbenhavn ved Navn Jan Ettersen, som i 1635 fik Tilladelse til der at anlægge tillige en Meelmølle, og nogle Aar derefter til tillige at anlægge en Papiirmølle og i Aaret 1643 Bevilling til: „at udsende Tienere i Riget Danmark for at samle Lumper til Papiirmøllen.“ Efter forskellige Omskiftninger af Eiere og Besiddere, blev Strandmøllen i 1690 kjøbt af Christian den Femtes Dronning Charlotte Amalia, som henvendte sig til Tydskland for at faae en dygtig Papiirmagersvend, og saaledes kom i 1694 hertil: Johann Drewes (Drewsen) von Ueltzen, saa at det nu er 157 Aar siden at Strandmøllen kom under den Drewsenske Families Hænder. Ved Charlotte Amalias Død (1714) gif Eiendommen over til hendes Børn, og i 1718 solgte hendes yngste Søn, Arveprinds Carl, Strandmøllen til „den Erfahrne Papiirmester Bel-

agte Johan Drewsen" for 5500 Rdlr. Courantmynt.

De Kundskaber, som vor Drewsen havde faaet i sine yngre Aar, der ellers pleie at være de egentlige „Læreaar“, vare temmelig tarvelige. Foruden Modersmaalet forstod han i den Tid af Sprog kun det Tydske, som han for det meste havde lært ved at tale med Bærkets Svende. Som Ungling, udrustet med et lyst Hoved, fyrigt Temperament, megen Vegemsfærdighed, Higen efter Virksomhed (især frigerist), begyndte han, saa at sige, selv sin Dannelse, ved at tage Underviisning (af Professor T. C. Brun) i Fransk og Engelsk, hvilke Sprog han siden læste og talte med Lethed, og hvori han læste meget, foruden Fag-Skrifter, især hvad der angik Staternes, de ældres og nyeres, Historie. Men derhos tog han kraftig Deel i praktiske Arbejder, foruden Papiirfabrikens, tillige i sin første Jorddyrker-Tid, i Agerbrugerens, saaledes ploiede og besaaede han selv sine Marker. Og ligesom han i at fatte Beslutninger hverken var raadvild eller seen, saaledes var han uforkærdet i Farer, en driftig Rytter og en sikker Skytte.

I 1801 blev han Lieutenant ved Landeværnet, laae i 1807, under Hovedstadens Beleiring, med den Landeværns-Bataillon, hvorved han var ansat, i Kiøbenhavn, men gjorde frivillig Tjeneste ved Livjæger-Corpsen, med hvilket han d. 31 August s. A. deeltog i Udsaldet i Classens Have; i 1808 erholdt han efter Ansøgning Afsted fra Militairtjenesten.

Han viste allerede tidligt en fremherskende Tilbøielighed for Jordbrug og læste med Ungdommens Begeistring de paa den Tid udfomne bedre landoekonomiske Skrifter. Da han i Aaret 1798 giftede sig, fik han af sin Fader en Bondegaard i Smidstrup By (omtrent 1 Miil norden for Strandmøllen) med c. 30 Tdr. Land og med adspredt liggende Ager- og Englodder, som han ved Mageskifte og ved at gjøre et Dffer, fik samlede, dog Engen paa et andet Sted end Ageren. Paa denne Gaards Jorder indførte han Kartoffelavlens i det Store og gjorde tillige her det første Forsøg med Røeavlens, som saaledes tilfredsstillede ham, at han aldrig siden forlod den.

Om hans Forhold som begyndende Landmand findes i ny landoekon. Tidenders 1 Bind S. 79—81 følgende Udsagn: „Jeg indrømmer, at Tjenestefolkenes Uvillie er en, dog ei uovervindelig, Hindring for Indførelsen af denne eller hiin Forbedring. Er jeg blot levende overbevist om et Foretagendes Gavnlighed, hvorledes skulde da mine Folk være istand til at standse mig, forudsat blot, at jeg iforveien vel har overtænkt, hvad jeg egentligen vil, at jeg under Sværfsættelsen ei taber mit Hovedøiemed af Sigte; at jeg er Landmand, det vil sige, kan selv vise den Uvillige, hvad jeg vil have gjort, og at jeg ei begynder for meget i det Store, for ei at standses af uforudseete Hindringer. Den Klippe, hvorpaa den hele Ladning Jordom stranded, er, uroffelig Bestemt-
hed. Lad Folkene først eengang faae den Overbeviisning, at hvad Herren, som de sige, har sat sig i

Hovedet, maae ssee, saa ophøre de snart at lægge hans Billie Hindring i Veien.

Man troe, at jeg taler af Erfaring; thi da jeg ung og uerfaren begyndte min landoeconomiske Bane, stod jeg ene uden Veileder og uden de Agerdyrkningsredskaber, hvorved Vereldrivten saa meget lettes. Fire Heste slæbte stonnende den klodsede danske Plov; Kartosfler avledes blot i Haven, Roer kjendte vi ikke; Klover vilde Jorden ikke mere frembringe, men da vi dyrkede efter Høegh, uden Brak, saa havde vi desto flere Dvifer. — Jeg fik Tilladelse at fremdrage en gammel engelsk Plov af Skuret, hvor den i adskillige Aar havde hvilet. De første Forsøg vare sikkerligen ei heldige, og jeg erindrer, at min Fader, da han saae den arbeide, smilende sagde: Det gaaer ud og ind, som Kong Waldemars Landvei! Heste og Folk vare næsten udmattede. Men Forsøgene gjentoges; snart gif Hestene, som den engelske Plov, bedre, og den danske sønderfloges til Beviis paa, at den for stedse var forskudt. Imidlertid gjorde Dviferne Plovarbeidet saare vanskeligt, men Kartosflerne fremkaldtes, og disse nye Hjelpetropper beseirede den gamle Fiende. Snart begyndte Staldfodringen og Brugen af bedre Redskaber; Vereldrivten fæstede Rod og bredte sig lidet efter lidet over det Hele! Dette er et flygtigt udkastet, men sandfærdigt Malerie af min Begyndelse som Landmand, og hvad jeg formaade, kan sikkerligen mange af mine Landsmænd, der blot leve for Agerbruget, end lettere iværksætte."

Da D. blev Landmand havde han blandt sine Naboer tvende Præster, begge bekendte som Landoekonomer, Høegh i Gientofte og Rønne i Lyngbye; i Nabolaget boede fremdeles Brødrene Jean og Frederik de Coninck, begge ivrige Landoekonomer. Det var dog især Høegh, som fik Indflydelse paa Drewsens landoekonomiske Udvikling, deels ved sit ypperlige Priisskrift: „Anviisning til et velindrettet Jordbrug,“ deels og især ved deres jevnlige Samtaler. Den næste Autoritet hos D. var Thær — paa hvem, efter D's. egen Erklæring, han først blev gjort opmærksom af daværende Præsident i Landhuusholdningselsk. Godseieren Zeuthen, med de Ord: „Thær er dog Manden naar alt kommer til alt“, og hvis Lærdom Høegh høilig agtede, hvilket han blandt andet godtgjorte derved, at han, skøndt tidligere Forsvarer af Hiulploven, dog var den første, der formaaede D. til at indføre Svingploven. Det var ogsaa efter Thærs Veiledning, at han fik Erstirpatoren her indført og sat i Brug. Den fandtes vist forhen her i Danmark, men som flere her af fornuende Folk indforstrevne Agerdyrkningsredskaber, Saaemaskiner m. m., hensatte paa Loftet og i Pulterkammeret fordi Folkene ei forstode at bruge dem.

I 1804 folgte D. Gaarden i Smidstrup, men købte i samme Aar en Gaard paa 8½ Td. Hartkorn i Lundtofte, en Landsby $\frac{1}{2}$ Mil fra Strandmøllen og i 1812 endnu en anden Gaard sammesteds af samme Størrelse, og begges Jorder fik han snart indhegnede, ligesom tidligere var skeet med dem til hiin Gaard i

Smidstrup. Rundtostegaardenes Tilliggende vare lette Sandjorder, som han overtog i meget raa og forsømt Tilstand. Det var isærdeleshed paa disse Eiendomme, som bleve sammenlagte og drevne under eet, at hans landøkonomiske Virksomhed udfoldede sig. Han indførte her Vereldrift og Staldfodring; dyrkede Kartofler, Koer, Kaalrabi, Hvidkaal, Spergel og Boghvede i det Større.

Som Landmand fulgte D. saaledes netop Thærs Lærdomme, til Forargelse og Forbauselse for en nærmere og fiernere Omegn. Da han i Rundtoste afhuggede den første frodige Rugmark for med den at staldfodre sine Creature, ansaae man ham næsten som Ugierningsmand.

I 1815 høstede han bl. a. 200 Tdr. Kartofler paa hver Tønde Land, hvortil var givet pr. Td. Land 40 til 50 Læs frisk Gødning, som om Vinteren laae strødt ovenpaa Jorden. Af Byg, der var saaet med den Coofste Saaemaskine, deels ved Bred- og deels ved Radsaaening, høstede han i 1816 paa Strandmøllens lerede og bedre Jorder 19 Tdr. pr. Td. Land. Det hele Areal, deels til Rundtostegaardene, og deels til Strandmøllen, udgjorde cirka 130 Tdr. Møieland, skyldsat for 17 Tdr. 4 Skpr. Hrtk. Derpaa holdtes i 1820: 18 Heste (deraf adskillige til Fabrikens Brug), 32 Koer, 40 Sviin og 500 Faar, deels af spanskt, og deels af Southdowns Racen. Faarene underholdtes i flere Somre paa Spergel og andre Foderurter, medens deres Hovedfoder om Vinteren vare Kartofler og Hø. Af Private i Danmark var han iblandt de

Første, der havde et større og ædlere Skæferi. Ved at holde sin Faareskud i flyttelige Følge forbedredes betydeligt hans af Naturen temmelig ufrugtbare Jorder. Hans Erfaringer i denne Retning gave Anledning til, at han til Thaers Møglingske Annaler sendte et Bidrag, betitlet: „Ehrenrettung der dänischen Merinos.“

Paa 20 Td. Land af Lundtoftegaard anlagte han fra 1807 til 1812 en Granplantning, som efter ikke mange Aars Forløb stod i den frodigste Bært, og alt længe har kunnet afgive endeel Gavnved. — Med Biavlens afgang han sig meget i sin Ungdom.

Da en lille privat Kreds begyndte at beskæftige sig med Planer til Silkeavlens Indførelse i Danmark, greb han denne Tanke med hele sin vanlige Varme, og fik snart omtrent 10 Skpr. Land beplantet med det hvide Morbærtræ, og overlod til Silkeselskabet at afbenytte Bladene.

Første Gang D. fremtraadte som Skribent gav Bagerlauget Anledning til. Det var nemlig fremkommet med en Deel nærgaaende Bestyrdninger mod Strandmøllen, hvor det formeente at have stødt paa en for stor „Tolder“=Færdighed, og i Egenstøb af Bærkets Bestyrer, affærdigede han Paastanden i en Blad=Artikel.

I 1807 findes i Professor Oluffens oekonomiske Annaler nogle Blade af D. om Kartoflers Dyrkning i Tang. Flere andre smaae Afhandlinger indsendte han efterhaanden til Landhuush. Selskabet, som lod dem indrykke i bemeldte Annaler, deriblandt (i 1812) et Stykke om en af ham for nogle af Strandmøllens

Fabrikarbeidere opført Bygning af stampet Jord (Visée). I 1813 henlede han Landmændenes Opmærksomhed paa Erntirpatoren, som dengang var af større Betydning end nu, da de svenske Harver ere blevene fiendte og udbredte.

I Anledning af Priisopgaver, udsatte fra Landh. Selskabet i 1807, og sigtende til udfisktede Bønderjorders bedre Dyrkning, indkom adskillige Besvarelser, deriblandt Præsten K. Aagaards Besvarelse ved en Gaards Drift i Hedegne, hvilken Afhandling belønnes med den udlovede Premie, samt Præsten Gramers Anviisning til at inndele og dyrke en udfisktet Bondegaards Jorder; Justitsraad P. J. Neergaards Forslag til et forbedret Agerbrug for Bøndestanden; desuden af Præsten Larsen i Aarhus 2 Afhandlinger, nemlig en Anviisning for sandede Jorder og en anden for lerede Jorder. Ogsaa de sidstnævnte 3 Forfattere bleve af Selskabet belønnede, endskiøndt de ikke fandtes i Tæt og Alt at have tilfredsstillet Hensigten med Opgaverne. Dette foranledigede Selskabets daværende Med-Præsident Assessor Zeuthen til at udarbejde en „Anviisning til Opdyrkning af raare Jordlodder“, deels efter sin egen Erfaring og Anskuelse og deels ved at lægge de andre nævnte Skrifter dog fornemmelig Præsten Gramers til Grund. Da imidlertid de i disse Skrifter og navnlig i det af Pastor Larsen fremsatte Meninger afvege alt for meget fra Drewsens, greb han Pennen og skrev sin i 1813 med Landhuush. Selskabets 1ste Sølvmedaille belønnede Afhandling: „Nogle Erfaringer angaaende Bereddrift,

forenet med Brakfrugtaavl og Sommerstaldfodring." *). Med dette paa den Tid betydningsfulde Arbeide, som er optaget i nysnævnte Selskabs Skrifter, ny Samling, 3die Bind (1814), foruden at det i mange særskilte Aftryk kom i Boghandelen og fandt en hurtig

*) I Anledning af den ham saaledes viste Paaskiønnelse skrev han under 10 October 1813 følgende Brev til Landhuush. Selskabet: „Jeg har modtaget den Medaille, som det Kongelige danske Landhuusholdnings-Selskab, efter dermed følgende Brev, har behaget at tilkiende mig, for min lille Afhandling om Bereldriften.

Da jeg skrev den, tænkte jeg paa intet mindre, end derfor at modtage et saa udmærket Beviis paa Selskabets Tilfredshed. Min eneste Hensigt var, at giendrive de, efter min Overbeviisning og efter mine Erfaringer, usfortiente Angreb paa Bereldriften. Ved det jeg skrev haabede jeg at have tilintetgjort det fiendtlige Indtryk, som Hr. Pastor Larsens Skrift kunde have frembragt, og fandt det altsaa overflødigt at sige mere, end det min lille Afhandling indeholdt. Havde jeg skrevet i det Haab, eller til det Maal, at erholde en af Selskabets Præmier, skulde jeg endnu have meget at sige.

Idet jeg tilfulde føler Ubetydeligheden af hvad jeg har givet, kan jeg ikke modtage den mig tilsendte Medaille, uden som en Opmuntring Selskabet har villet give mig, til videre at fremskride paa den engang betraadte Bane.

Jeg venter derfor, men først om nogle Aar, naar jeg kan besvare mig selv adskilligt, hvorom jeg daglig spørger, at turde forelægge Selskabet mine Erfaringer, og maaskee ved disse sidste at fortiene den Belønning, som jeg nu har modtaget og for hvilken jeg saalange anseer mig at være i Gield."

og udbredt Afsetning, var det egentlig at D. aabnede sin Skribentbane, og han kom derved i Forbindelse med mange Landmænd rundt om i Landet. Omtrent et Par Aar efter at han havde modtaget dette opmuntrende Bifald for sit første større literaire Arbejde, skrev D. sin Afhandling over det af Geheimeraad Bülow til Sanderumgaard igiennem Landhuush. Selskabet udsatte Priissspørgsmaal: „Er den Paastand grundet, at Kloveren efter adskillige Aars Dyrkning taber sig? hvad er Aarsagen dertil? og hvilke andre Foderurter kunne erstatte den?“ For denne Afhandling, der findes i samme Skriftsamling's 4de Bind (1817), hædredes han med Selskabets 3die Guldmedaille. Den er oversat paa Tydsk i Verhandlungen der k. k. Landwirthschafts Gesellschaft in Wien, 2 B. 1 H. 1821.

I Vinteren 1816—17 var i Landh. Selskabet under Bedømmelse en Afhandling om Staldfodring, og endskiøndt ingen Præmie for dette Emne var udsat, fandtes dog den unavngivne Forfatter, der senere erfarede at være D., værdig til at hædres med Selskabets 3die Guldmedaille, som han imidlertid renuncerede paa at modtage.

I Begyndelsen af 1815 havde han anmeldt i Landoekon. Tidende sit dengang paabegyndte omfattende Arbejde: den danske Oversættelse af Alb. Thaers Værk: „Grundsætninger i rationel Landoekonomie“, 4 Dvartdele, som udkom i Aarene 1816—1819. Da D. var færdig med denne Oversættelse, besluttede han at gjøre en Reise til Tydskland og ved den Leilighed besøge Thaer, med hvem han allerede siden 1809 stod i

Correspondence. Jeg fandt, siger D., i Landoekonomernes Fyrste en høi mager Mand paa 67 Aar med skarpe Træk, stolt som en Konge, afmaalt og fornem, men midt i sin Torhed ikke uden Indfald af bidende Art. Mod mig var han meget forekommende, og forestillede mig for sin Kone, som „Unser Freund D. aus Dänemark, der Uebersetzer meiner Schriften.“ Blandt de landoekonomiske Gienstande, som kom paa Bane mellem dem, var ogsaa den om den grønne Boghvedes Indflydelse paa Faar og Sviin. De Erfaringer, som D. havde gjort i denne Henseende, meddeelte han Thær, som lovede at anstille Forsøg desangaaende, og siden underrettede han D. om at han var konnet til det samme Resultat. Sagen er denne: D. holdt i en vis Periode en stor Mængde Sviin, og havde ligeledes tilkiøbt sig en Flok Lam, som han fodrede i bevægelige Fjold for at forbedre Ageren ved den Giødning de efterlod. For at have Grønt hele Sommeren, maatte han ogsaa benytte Boghveden, men det viste sig snart at hverken Faar eller Sviin kunde taale den grønne Boghvede. Lammene fik Saar først paa Dreene; de bredte sig over hele Hovedstallen, forarsagede en saa voldsom Kløe, at Dyrene slede Skindet i Stykker. Saasnart de betids sattes paa andet Foder forsvandt Sygdommen af sig selv, i modsat Fald afmagredes de og døde. Det samme gieldt om Svinene, der bleve som rasende. Ogsaa her viste Sygdommen sig først paa Dreene. Men det mærkeligste var, at baade blandt Faar og Sviin forbleve de sorte Dyr sunde, naar de hvide vare syge, og havde et saadant Dyr et sort og et

hvidt Dre, saa var dette sygt medens hiint var sundt. Forsøg, anstillede paa den herværende Veterinair-skole, ledte til det samme Resultat.

I Forening med Pastor Rønne i Lyngby og Consul F. de Coninck begyndte D. i 1814 Udgivelsen af landoekonomiske Tidender, hvoraf i Løbet af de første 4 Aar udkom 7 Bind. Efter hans egen Fortælling blev Beslutningen om at udgive „landoekonomiske Tidender“ tagen en Sommer-Eftermiddag da han og Rønne vare samlede hos F. de Coninck paa Frederikslund ved Dronninggaard, og Talen kom paa Dlussens Annaler, som ikke tilfredsstillede dem, hvorfor Ideen opkom hos dem, selv at grunde et Organ, hvis Farve ikke blev en Gaade for dets Læsere. I 1818 og 1819 udgav han ene 8de og 9de Bind. I Forerindringen til det 8de Bind siger han bl. a. at han fremdeles vil bestræbe sig for at give Tidenden et rigt Indhold tildeels ved Meddelelser af udenlandske, stedse kostbare Skrifter, naar han blot nogenlunde saae sig sikret imod betydeligt Tab, hvilket hidtil ikke havde været Tilfældet. Og dog sees af hans Efterskrift til Læserne ved samme Bind's Slutning, at Tidsskriftet i det Hele havde en efter Tidsomstændighederne temmelig god Affætning. — En Fortsættelse af dette periodiske Skrift var: „nye landoekonomiske Tidender“, hvoraf han i 1819 og 1820 udgav 2 Bind og senere i Forening med en anden af Landh. Selskabets Præsidenter daværende Etatsraad Collin 3die, 4de og 5te Bind samt 6te Bind's 1ste Hefte. Af disse to Mænd hædret med den Opfordring at overtage den videre

Fortsettelse, gav Udgiveren af nærværende Tidsskrift efter for deres Ønske idet han besørgede Udgivelsen dels af 6te Bindets 2det og 3die Hefte saavel som af 7de Bind, hvormed „nye landoekonomiske Tidender“ sluttedes, dels af det nærværende under den forandrede Titel fra 1831 udfomne lignende Hefteskrift.

I landoekonomiske Tidender findes fra D.s Haand mange læseværdige Afhandlinger, adskillige forfattede af ham selv, andre uddragne og oversatte af fremmed Literatur. — Desuden leverede han flere Bidrag til „den oekonomiske Correspondent“ og til „Tidsskrift for Landoekonomie.“

Landh. Selskabets mangeaarige, af dette Selskab høit fortiente Præsident Geheimeraad Collin havde længe søgt at formaae D. til at skrive en Værebog i Landoekonomie og omsider lykkedes det ham at faae D. til at tage Pennen i Haanden. I sit Forord siger D. derfor: „En fremmed Billie paabød det og Agtelse for en udstrakt og utrættelig Virksomhed tillod intet Afslag.“ — „Men hvad Forfatteren især har søgt at undgaae, hedder det videre, er, af 10 allerede udgivne Bøger at skrive den ellefte — og sine Mangler sig bevidst, holder han sig dog for god til at ville stille sig i de landoekonomiske Compilerers og Afkrisveres lange Række. Hvad han skrev, blev derfor heller ingen landoekonomisk Værebog, men „Landoekonomiske Betragtninger“ (Kb. 1834). Dette Arbejde, omtrent 9 Ark stort, ansaae D. selv for det bedste af sine litteraire Frembringelser, og i det ned-

lagte han i et klart og livfuldt Foredrag Hovedsummen af sine egne selvstændige Erfaringer og Tænkningens Resultater. Særdeles mærkelig er den indholdsrige Indledning, som selv de, hvem Emnet er en ubekendt Gienstand, ikke ville læse uden Interesse. Bogen er derfor ogsaa meget udbredt. — I Tidsskrift for Landøkonomie, 3die Bind, yttres en Anmelder bl. a. om dette Skrift: „Selv hvor Forfatteren drøfter det Almindelige og Bekjendte, har han beriget sin Fremstilling med mange ypperlige praktiske Bink, og han veed at giengive det med en ham egen Klarhed, en vis Nyhedens Interesse.“

De mange her flygtigt berørte litteraire Arbejder udmærke sig i det Hele ved det Liv, den Lune og den Kiærlighed til Stoffet, hvormed D. behandlede dette, og ved den som oftest paa selverhvervet Erfaring begrundede Overbeviisningens indtrængende Styrke, hvormed han fremsatte sine Anstuelser, der i Meget afvege fra det, der iblandt Empirikerne var antaget som det ene Rette. Han oplevede ogsaa at nyde den Fyldestgiørelse, at hans landøkonomiske Anstuelser vandt i Tidens Lob i væsentlige Punkter flere Tilhængere og Udøvere.

Den her antydede, igiennem en Række af Aar fortsatte betydelige litteraire Virksomhed havde imidlertid kun liden directe Indflydelse paa Landalmuen. Men hvad der især bidrog til, ogsaa iblandt Bondestanden at giøre D. kiendt og yndet som landøkonomisk Forfatter, vare de lærerige og populære Afhandlinger, som han efter Landh. Selskabets Opfordring leverede

til Almanakerne for Aarene 1816 og 1817, 1820—1830, 1832, 34 og 1836, og hvorved han vistnok, idet herved tillige vandtes en ulige større Ræfsekreds, end ellers havde været muligt, iligemaade stiftede uendelig megen Nytte. — D. blev for nogle Aar siden af en Boghandler opfordret til at udgive alle sine Almanakbidrag i Trykken, men dertil vilde han ikke give sit Minde. De kunde, sandt han, for sin Tid og sit Sted have svaret til Hensigten; men et simpelt Dptryk af dem kunde han ikke tillade, og til en ny Bearbejdelse fandt han sig nu ikke oplagt.

I det Hele interesserede han sig levende for fornuftig Folkeoplysnings Fremme og deeltog derfor i Aarene 1836 og 1838 med Etatsraad Professor Schouw og andre hæderlige Mænd i Udgivelsen af „Læsning for Almuen“, en liden Suite populaire Afhandlinger over forskellige Gæmner. — Ogsaa udgav han i Aarene 1838—1841 et periodisk Skrift, betitlet: „Til Underholdning for Menigmand.“ Fremdeles haves fra hans Haand to Smaa skrifter efter det Tydske, det ene „Om Morbærtræet, dets Dyrkning og Benyttelse ved Silkeavl (1841), det andet: Anviisning til Silkeavl (1842).

At D. havde literaire Fejder, vil ikke forundre nogen, som kjendte hans livlige, kraftige, fyrige og bestemte Charakter. Den ene Fejde var med Dlusfen, hvis Lærebog i Landoekonomie, 2det Dplag, D. havde recenseret i Landoekonomiske Tidender. Selv

svarede Sluffen ikke; men Anonymer paatog sig det, og Striden førtes med Bitterhed.

Den anden Feide var med Dalgas i Anledning af den anden Udgave af dennes „Værebog i Agerbruget til Afbenyttelse for den danske Bønde“; en temmelig bitter Polemik udviklede sig mellem dem; men Uvillien gav dog tilsidst atter Plads for ny og gienfædig Anerkiendelse.

Dgsaa tog D. Deel i en Strid, som Hertugen af Augustenborg yppede mod det „Selskab til den danske Hesteavl's Fremme“, som organiserede sig i 1831, — ved under sit Navn at skrive: „Nogle Bemærkninger i Anledning af det Augustenborgske Skrift.“

I Januar 1812 optoges han til saakaldet ordentligt (contribuerende) Medlem af Landhuush. Selskabet og ydede i denne Egenfæb sit aarlige Pengebidrag til dets Kasse i samfulde 37 Aar, hvorefter han i 1849 overgik iblandt dets bestandige Medlemmer, hvortil han allerede længe forud ifølge dets Love havde havt Afgang som dets mangeaarige Functionair. Dog var det især hans hæderlige Virksomhed i Selskabets Tjeneste, der har givet ham Adkomst til dets taknemmelige Ibhukommelse. Han var nemlig i 20 Aar (fra Decbr. 1814 til Udgangen af 1834) Medlem af Selskabets Skrift-Commission. Desuden i 18 Aar (fra Decbr. 1815) Medlem af og tillige i 16 Aar (fra Decbr. 1817 til Udgangen af 1833) Formand for 1ste Agerdyrkings-Commission. Iblandt hans Colleger i sidstnævnte Commission vare dengang hans Venner Pastor Rønne og Consul de Coninck. Tillige

var han i 12 Aar (1819—1830) en af Selskabets Præsidenter. Hans Tale, da han første Gang præsiderede i Landhuush. Selskabet, i Januar 1819, findes i „Nye landoekonomiske Tidender“, 1ste Bind S. 329—332.

Han viste i disse Functioner bestandigt en varm Interesse for Selskabets Anliggender; han viste den saa at sige daglig i Gierningen ved den levende Deel han tog i dets Forhandlinger og ved den opoffrende Nedebonhed, hvormed han stillede sin Tid, sine Evner, Indsigter og Erfaringer til Selskabets Raadighed. Og i Sandhed, det var ikke noget ringe Arbeide, han i den nævnte Aarrække præsterede for Selskabet, hvad enten man seer hen til sammes indre Værd og nationale Betydning, eller til dets Omfang. Navnlig deeltog han i Bedømmelsen af adskillige til Selskabet efterhaanden indkomne ofte meget bindstærke Afhandlinger; fremdeles — med en anden af Selskabets Præsidenter, daværende Etatsraad Collin — i Udarbeidelsen af de statistisk oekonomiske Spørgsmaal, som Selskabet for henved 30 Aar siden omsendte Landet rundt for at erholde Materialier til de derefter successive udfomne Amtsbeskrivelser. — Det var ogsaa ved hans Medvirkning, at Sinclair's Agerdyrkningslære blev ved Selskabets Foranstaltning og paa offentlig Beføstning oversat paa Dansk.

Markfredens Overholdelse — en af de første Betingelser for et velordnet Agerbrug — forsøgte han med en Varme og Udholdenhed, som svarede til Gienstandens store Vigtighed, og det har sandsynligviis

netop været hans Bestræbelser for dette Landboanliggendes bedre Ordning, der foranledigede Landhuush. Selskabet til i 1815 at henlede det daværende Kongl. Rentekammers Opmærksomhed paa denne Gienstand, hvad der fremkaldte Forordn. af 9de Juli 1817.

Hans Stilling som Medbestyrer af dette Selskab og som Medlem af tvende iblandt dets Commissioner, netop de, hvorunder de fleste og vigtigste Sager dengang hørte, samt desuden som Formand i den ene, faldt i en Periode, da der vakttes nyt Liv i Selskabets Forhandlinger og i dets Virksomhed, isærdeleshed efterat det ved Hiælp af Renterne af en Kongelig Gave saae sig istand til at udlove aarlig Pengeunderstøttelse til et bedre Agerbrugs Fremme paa Bønderlodder. I Sommeren 1818 bemyndigede Selskabet sine Agerdyrknings-Commissioner til at afgjøre de herom indkomne Ansøgninger, hvis Antal allerede efter den Indbydelse, som udgik første Gang, opløb til omtrent 50 Stk. Ikke blot havde D. en væsentlig Andeel i at giennemgaae og afgjøre saavel disse som de mange flere i de paafølgende Aar indkomne Begieringer om saadan Understøttelse, men han var derhos Den, som i Forening med Formanden i Den Agerdyrknings-Commission nærmest havde at gjøre sig bekendt med de aarlige Indberetninger til Selskabet fra de Understøttedes Tilsynsmænd og at tage Bestemmelse: om Betingelserne for den Pengehiælp, der var tilsagt, maatte ansees at være opfyldte og hvorvidt det foreskaldne Bidrag ifølge heraf burde udbetales eller tilbageholdes. — D. foretog endog, efter Selskabets Op-

forbring, i Sommeren 1828, i Forening med dets Secretair, en Reise i Holbæk Amt for hos adskillige understøttede Bønder at undersøge og overbevise sig paa selve Stedet om deres Agerbrugs fremadstridende Tilstand. Resultaterne af denne Undersøgelsesreise er meddeelt i nye landoekonomiske Tidenders 7de Bind.

Han holdt nogle Gange i Selskabets Møder Foredrag over en og anden oekonomisk Gienstand i videnskabelig eller praktisk Retning. Saaledes meddeelte han i April 1820 en Beretning om Udfaldet af en ved Strandmøllen — i Overværelse af Selskabets Præsidenter, Medlemmerne af dets Agerdyknings-Commissioner og flere andre dertil Indbudne — foranstaltet Prøvepløining med forskellige Hiul- og Svingplove. Denne Beretning findes i samme Tidenders 2det Bind og indledes med følgende Motto efter Schiller:

„Den (Ploven) Jordens Kreds har overvundet,
Den Livet gær os jævnt og trygt;
De største Stater har den grundet,
De ældste Stæder har den bygt;
Men aldrig har den yppet Krige,
Og Byer ei i Afse lagt:
Lykjaligt nævnes maa det Rige,
Som grundede paa den sin Magt.“

D. bidrog i det Hele meget til at gjøre danske Landmænd bekiendte baade med den engelske, saakaldte bayleiske Plov og den nordamerikanske; begge disse Slags Svingplove bleve snart i mangfoldige Grem-

plarer eftergiorte med forskjellige Modificationer og have efterhaanden fortrængt de tunge Hiulplove, som endnu for 2 til 3 Decennier siden vare i mange Egne de almindelige og som fordrede 4, ofte 6 Hestes og 2 Personers Arbeide. Hvilken uberegnelig Arbeidsbesparelse er herved ikke vundet for Landet! — Han var i Forening med daværende Stutmester Nielsen en virksom Medbestyrer af de Premiøpløininger, som Landhuush. Selskabet i Aarene 1820—1830 foranstaltede i forskjellige Egne; han affattede endog selv de Regler, hvorefter denne til Opmuntring for dygtige Pløiere trufne Foranstaltning blev ledet og hvilke i en følgende Tid have tjent til Rettesnor ved de Premiøpløininger, som senere iværksattes af forskjellige Landbosforeninger.

Efterat Landhuush. Selskabet fra Aaret 1824 var af Statskassen bevilget et midlertidigt aarligt Tilskud til Landbrugeredskabers Anskaffelse og Uddeling, forfattedes denne Uddeling, hvormed Selskabet allerede noget tidligere havde begyndt, i et ulige videre Omfang. D. offrede ogsaa i den Anledning megen Tid og Flid paa, samvittighedsfuldt at undersøge de mangfoldige Begieringer, som fra fremadstræbende Agerdyrkere i Landets forskjellige Egne indkom til Selskabet om at overlades et eller andet af de til Uddeling (gratis eller imod nedsat Betaling) anskaffede Redskaber, hvorover han dernæst meddeelte sin Betænkning. — Paa den Tid befattede kun faa Haandværkere sig med at forfærdige deslige Redskaber. Han ydede Selskabet derfor endog i den første Tid, ikke uden eget pecuniært Offer, sin Bistand til at faae

endeel Svingplove forsvareligt udførte ved Hiælp af hans dygtige Smed Schiellerup paa Strandmøllen.

Dgsaa deeltog han i Bedømmelsen og Afgjørelsen af mangfoldige andre i Tidens Løb til Landhuush. Selskabet indkomne Sager af høist forskielligt Indhold, deriblandt en Mængde Andragender om Paaskjønnelse for udviist Landboslid og om Understøttelse til et eller andet gavnligt Foretagende vedkommende Selskabets Virkefreds. Det var hans gode Sædvane, ikke at lade Noget hvile længe hos sig, men saavidt muligt at expedere Alt prompte. Hans Betænkninger vidnede altid om, at de, skjøndt nedskrevne med en let Pen, vare Resultatet ikke mindre af Sagernes modne Overveielse end af det ham eiendommelige klare praktiske Blik og sunde Dømmeme. Selv har han i sin Tid sagt, at mange af dem vare Frugter af hans Arbejde under Nattens dybe Ro naar nemlig Søvnens Hvile undroges ham, hvad jævnlig var Tilfældet.

Endnu længe efter at han var frattraadt sine Functioner i Landh. Selskabet gav han det Beviser paa, at han vedblivende interesserede sig for dets Virken; saaledes bl. a. ved at overlade det deels uden Bederlag deels imod halv Betaling et Antal Exemplarer af hans Oversættelse af Thaer's Grundsætninger i Landøkonomien, for af Selskabet at anvendes til Uddeling.

Sine Arbeidsaar i Landh. Selskabet og sin Virksomhed der, erindrede han stedse med Glæde, og omtalte dem selv i sine sidste Leveaar. Af enkelte i denne hans Virkefreds forekommende Personer var især Fæ-

stebonden Peder Nielsen Knudstrup af Grevskabet Frysenborg bleven ham fiær. Denne Mand blev nemlig i 1820 tilkiendt Selskabets første Guldmedaille for Vereldrift, Brakfrugtavl og Staldsodring, og med ungdommelig Glæde kunde D. omtale det Møde, hvori Medaillen, i hvis Sted udbetaltes et Pengebeløb, tilkiendtes Knudstrup, der i D. havde fundet en varm Talsmand; nogle Aar derefter besøgte D. ham, og fandt alting hos ham saaledes som han havde forestillet sig det.

Han var i Forening med daværende Statsraad Collin Stifter af et i 1818 oprettet Agerdyrknings-Selskab for Kiøbenhavn's Amt, der atter ophævedes i 1824 og hvis opsparede Fond, c. 4000 Rbd., ifølge Medlemmernes Beslutning tilfaldt Landhuusholdnings-Selskabet.

Hans Stemme som praktisk Agronom havde en afgjort Bægt; hans Correspondence med danske Landmænd i Rigets forskjellige Egne, der tyede til ham om Raad og Veiledning, var derfor i sin Tid betydelig.

D. blev i Aaret 1835 valgt til Medlem af det Kongl. danske Videnskabernes Selskab. Anledningen dertil var denne: Selskabet havde allerede i 1821 iblandt det Classenske Legats Priismaterier udsat følgende af Prof. Oluffen forfattede Priisopgave: „I hvilket Forhold stiger Productet og den rene Indtægt af en Jordlob efter den paa Dyrkningen anvendte forøgede Arbeidskraft? Beparelsen ønskes i den

Form, at den Arbeidskraft (Drifts-Capital), som anvendes paa en Jordlod af en vis Størrelse, f. Ex. 50 Tdr. Land efter den almindelige Brugsmaade, betragtes anvendt paa mindre og mindre Dele af Lodden, saasom 40, 30, 20, 10 Tdr. Land, tilsidst endog ved havemæssig Kultur, medens det øvrige af Lodden ansees at henligge udyrket, blot nyttet til Græsgang; — og Behandlingen fortsat, indtil ved den høieste Kultur den mindste Deel af Lodden yder ligesaa stor en Indtægt, som den hele Lod dyrket paa sædvanlig Maade.“ Præmien, først bestemt til 100 Rbd., forhøiedes til det Dobbelte. Dmsider vovede En sig til at besvare Opgaven. Ved Censuren vare Stemmerne deelte. Da fandt man, at man manglede et praktiskt Element, og H. C. Ørsted foreslog at vælge D. til Medlem af Selskabets physiske Klasse. D. fik Afhandlingen til Bedømmelse, godtgjorte, at den ei fortjente at komme i Betragtning til Præmien og hans Beviisførelse fandt Selskabets Bifald.

Ogsaa i offentlige Forretninger blev han brugt længe førend vor nye Statsforfatnings Indførelse, f. Ex. som Medlem af den for nogle og tyve Aar siden af Regieringen nedsatte Commission angaaende Brændeviinsbrænderiers Anlæg paa Landet; dennes allerunderdanigste Forestilling, som blev afgiven i 1826, fremkaldte den Kongelige Resolution af 19de August 1835, der vel gav en betinget Udsigt til at saadanne Brænderier kunde tillades etablerede paa Landet, men dog gjorde deres Anlæg afhængig af en i hvert enkelt Tilfælde særlig erhvervet Kongelig Be-

villing. — I 1825 beordredes D. at træde sammen med Collin og Seminariiforstander Wegner for at giøre Forslag til paa hvilken Maade de til Fellenbergs Institut i Hofwyl i Schweiz (for hvilket Institut D. sværmede) paa offentlig Beføstning udsendte og efter omtrent et Aars Ophold der tilbagekomne to Seminarister, Schmidt og Møller, hensigtsmæssigt kunde sættes i Virksomhed. Men Forslaget blev ikke afgivet, fordi der under Forhandlingerne indkom til Kongen et Tilbud fra Overbestyrelsen af Sorø Akademie, om at overlade til Forsøgets Iværksættelse en Gaard paa Akademiets Gods, Cathrinelyst; der arbejdede S. og M. sammen i 2 Aar, hvorpaa Schmidt af Regieringen, paa Forslag fra Collin og Stiftamt. Schönheyder, indrømmedes en egen Gaard i Bisborg Amt, Bøgildgaard, hvor Foranstaltningen: forsømte Børns Opdragelse og Underviisning, ved Siden af et rationelt Agerbrug, i den paafølgende Tid ved Landh. Selskabets stadige Medvirkning, med Held er fortsat til nærværende Dødblik.

Drewsens utrættelige Virksomhed i Landoekonomiens Tjeneste fortjener i dobbelt Henseende hans Landsmænds fortrinlige Paastionnelse. Thi deels var Papiirfabriken paa Strandmøllen, paa hvis gode Drift hans og flere Familiers Belsfærd berodde, af den Betydning, at den nok kunde fræve selv en driftig Mand's hele Tid og Opmærksomhed og deels udfoldede han hiin almeennyttige for en agerdyrkende Stat høist betydningsfulde Virksomhed, der ikke nærmest vedfom hans borgerlige Stilling, under Conjunctioner,

som for Danmarks Jordbrugere vare meget uheldige, idet et forstyrret Pengevæsen og den forrige Krigs flere andre Efterveer, hvortil senere kom Kornprisernes betænkkelige Dalen,*) udbredte Betsymring og Modløshed iblandt dem. Det var Drengens skionne Zdræt at opmande de Forsagte og anspore Jordens Dyrfere til med forsøget Anstrengelse at kalde Naturens rige, hidtil kun ufuldkomment benyttede Kræfter til Hiælp under deres Kamp imod Tidens Tryk. Hans Stræben gif for en stor Deel ud paa at modvirke nedarvede Fordomme og gammel Slendrian og at vejlede Agerdyrkeren til i sin Haandtering at anvende saadanne Fremgangsmaader, som støttede sig ei blot paa de mægtige Fremskridt, Naturvidenskaberne havde giort allerede paa den Tid, men tillige paa grandtskende og oplyste Landoekonomers Erfaringer og som derfor nødvendigviis maatte føre til at yde et mere lønnende Udbytte af Jorden.

Denne fortienstfulde Stræben fandt som alt Nytt sine Modstandere, men mange Flere vare dog de, baade i og udenfor Bondestanden, der erkjendte hans gode Villie og det Velbegrundede i hans Raad, og de, der med Skionsomhed fulgte disse, ville velsigne hans Minde.

Bisnoks havde D. erhvervet gyldigt Krav paa at tælles iblandt dem, der fortiene at hædres som sande

*) Saaledes vare i 1824 Kornvarernes Giennemsnitspriser (efter Handelstidenden for 1834 Nr. 59) følgende: Hvede 3 Rbd. 57 $\frac{1}{2}$., Rug 2 Rbd. 14 $\frac{1}{2}$., Byg 1 Rbd. 72 $\frac{1}{2}$., Havre 1 Rbd. 34 $\frac{1}{2}$..

Fædrelandsvenner, om end intet Hæderstegn prydede hans Bryst. Det bør dog nu siges, at allerede for nogle og tyve Aar siden fandt hans Medpræsidenter i Landh. Selskabet, Collin og A. S. Drsted, sig forpligtede til, i dets Navn allerunderdanigst at henvende Hans Majestæts Opmærksomhed paa hans umiskenkelige Fortienester af Fædrelandet. — Fra Regjeringens Side havde han iøvrigt allerede endeel Aar tidligere, nemlig i 1817, modtaget et Beviis paa at den erkiendte disse, idet han nemlig dengang blev udnævnt til Kammerraad.

Vel nedtyngedes han i de sildigere Levedage af Aarenes Byrde og af tiltagende Afkræftelse; men hans aandige Liv bevarede han dog temmelig usvækket indtil det Sidste og fulgte som før med varm Deeltagelse de verlende Begivenheder. Han indgik til den evige Hvile den 25de August 1851; hans jordiske Levninger bleve den paafølgende Søndag, ledsagede af et talrigt Følge, og baaernde endeel af Veien af Bønder og Fabrikfolkene, nedlagte i hans Grav paa Søllerød Kirkegaard efterat nedenstaaende Sørgeqvad var, før og efter den af Provst Boisen holdte Tale ved Baaren, blevet afsjunget i den derværende Kirke.

Ved Søllerød, Nærum o. fl. Steder paa Sørgetogets Bei havde Beboerne, til Tegn paa at den Forklarede besad deres Kiærlighed og Hengivenhed, opreist Greporte, forsynede med derpaa hentydende Indskrifter.

Driohjulet staaer — den trætte Gubbe hviler:
 Ei meer hans kjæffe Billie fremad iler,
 Ei meer hans Hjerte høit for Frihed staaer;
 Men hvad han flammed for skal ei bestømmes,
 Dg hvad han virked for, det skal ei hømmes,
 Dg hvad han har udrettet, det bestaaer.

Nu gaaer en Klang af Leer Landet over,
 Det er en Mindesang om Ham, der sover;
 Den Sæd, der mejes, er Hans Kundstabs Høst:
 Dg hver Gang Bonden i de høie Sale
 Tor egen Tanke frit og djærvt udtale,
 Har Han en Bautasten med Sjæl og Røst.

Farvel og Tak! — I Graven Dig vi sænke:
 Et Knippe gyldne Ar, en brusten Lænke
 Med sønlig Sorg vi lægge vil paa den.
 Saalænge Danmarks Jordbund Grøde bærer,
 Saalænge den en frifødt Stamme nærer,
 Skal Du velsignes, Bondens ædle Ven!

D. var gift to Gange; han efterlader Enke og
 4 Børn, hvoraf 2 Sønner, til hvilke han adskillige Aar
 før sin Død havde overdraget sine Fabrikers Bestyrelse.

Unbefaling for en ny Patentkjærne.

Efter Anmodning af Hr. Tømmermester Conradsen af Ringsted have Undertegnede idag her paa Rastrupgaard overværet et sammenlignende Forsøg, foretaget med den af ham construerede Lust-Smørkjærne, efter det Mitsch'ske eller amerikanste Princip, paa hvis Forsærdigelse er ham meddeelt 5 Aars Eneret, og en efter et paa Landmandsmødet i Aarhus udstillet Exemplar anskaffet almindelig Kjærne til Haandkraft.

Da begge Kjærner vare af omtrent eens Størrelse og Form, anvendtes samme Trække- og Gangtøi, for derved bedre at kunne bestemme, hvad Kraft der udfordres til enhver især.

Forsøget foretoges først med Conradsens Kjærne, i hvilken kom 44 Potter Fløde, der holdt en Varmegrad af omtrent 12 Gr. Reaumur og hvoraf i 31 Minutter kjærnedes 17 \mathcal{L} Smør.

Derefter anbragtes den anden Kjærne til Gangtøiet og i denne kom et lignende Quantum Fløde af samme Bestaffenhed og Varmegrad, hvoraf i 16 Minutter kjærnedes 15 \mathcal{L} Smør.

Med Hensyn til den Kraft enhver af Kjærnerne udfordrede, da have vi, ved selv at deeltage i Trækningen ved begge Forsøg, overbevist os om, at den almindelige Kjærne behøver mindst dobbelt saa megen Kraft som Conradsens, og da Udbyttet af Smør ligeledes er saa væsentlig i Faveur af denne Kjærne, lige som der paa Qualiteten af Smørret ingen Forskjel var at bemærke, saa kunne vi ikke andet end paa det bedste

anbefale Conradsens Kjerne til enhver Landmands Opmærksomhed, ligesom vi ere overbeviste om, at den snart vil blive almindelig anvendt, og dette saa meget mere, som den idag prøvede Kjerne er af den almindelige runde Form og enhver sædvanlig Kjerne derfor med temmelig ringe Beføstning kan omdannes efter hans Princip.

Slutteligen troe vi endnu ikke at burde lade uanset, at det efter al Rimelighed maa være bedre for Productet at Smørdelene udskilles ved den jevne hovedsageligen af Luften forarsagede Bevægelse i Conradsens Kjerne end ved den voldsomme Omrystning i den almindelige Kjerne; men i hvad Grad dette finder Sted maae vi overlade til Afgjørelse ved flere og i længere Tid fortsatte Forsøg.

Rastrupgaard d. 20de October 1851.

M. Ugerkov, B. S. Andersen, W. Conradsen,
Eier af Haldager- Forpagter af Sun- Forpagter paa
gaard. dersløv. Rastrupgaard.

V. Svigt, Chr. Jespersen,
Forpagter af Fuglebjerggaard. Gjaestgiver i Fuglebjerg.

Det Eiendommelige ved det ovenomtalte americanste Princip, hvorpaa er forundt mig 3 Aars Eneret, bestaaer fornemmelig i at den ydre Luft indtrænger igjennem Kjærnens hule Arel og dennes Arme og saaledes kommer i umiddelbar Berøring med Floden og ligesom pidsker denne, hvorved Smørret udskilles. Da denne Kjerne yder saa betydelige Fordele fremfor de hidtil kjendte, anbefaler jeg mig herved saavel med Forsærdigelsen af ny som og med Forandring af gamle baade Haand- og Hestekjærner.

Kingsted d. 22de Decbr. 1851.

Th. Conradsen.

Om Oprettelsen af en dansk Dvægforfikkning.

En af vor Tids smukkeste og nyttigste Frugter er den i alle Forsikkningsanstalter udtalte Tanke, at lade samtlige Medlemmer af et Samsfund ved en forholdsmæssig Fordeling af Tabet bære den Skade, der i en eller anden Retning maatte ramme det enkelte. Alle Uheld, som omtrent i lige Grad true et større Antal Personer, synes derfor at være en passende Gjenstand for et saadant Samsunds Virkefreds, allerhøjest naar de hverken indtræffe altsor ofte eller altsor sjældent, og naar de, idetmindste som Regel, ikke forekomme efter en saa stor Maalestok, at Størstedelen af Medlemmerne blive nødte til at fordre Bistand og saaledes sættes ude af Stand til selv at bidrage. Alligevel har man hidtil herhjemme næsten udelukkende indskrænket sig til Stiftelsen af saadanne Assuranceforeninger, der tjene til at sikke os for overordentlige Tab af vore faste Eiendele og rørlige Gods ved Ild eller Vand, det er: Brand- og Sø-Forsikkninger, medens derimod saadanne, der ikke blot godtgjøre de Tab, man ikke kan forudsee, men ogsaa de sædvanlige, der ere en ligefrem Følge af Verdens Gang, ere forblevne uændede. Blandt disse Assurance er Dvægforfikkningen en, der væsentlig skjelner sig fra de forstnævnte derved, at den ikke blot erstatter de uforudseelige Tab, der opstaae

ved Dvægsyge, men og de, der følge af en paa Alders- og Tids-Forhold begrundet Afgang.

At dette Spørgsmaal, uagtet Regjeringen allerede i 1774 var betænkt paa at stifte en Dvægfsiffringsanstalt, dog hidtil har hvilet, synes saameget mere paafaldende, som en saadan Forening maa blive af en større Betydning i et Land, hvor Agerbruget indtager den første Plads blandt de produktive Elementer, og hvor det maatte synes en Nødvendighed at oprette en Anstalt, der siffrer ikke blot alle større Grundeiere, men selv den mindste Agerbruger Bevaerelsen af en meget væsentlig Deel af hans Formue: hans Dvægghold, især naar der tages Hensyn til den meget betydelige Capital, denne Deel af Nationalformuen repræsenterer. Efter den senest afholdte Tælling i 1838 sees Danmark (Hertugdømmerne ikke deri indbefattede) nemlig da at have eiet:

325,019 Heste, Plage og Fol, hvilke, ansatte til en Gjennemsnitspriis af 75 Rbd. pr. Stk., altsaa vilde udgjøre Rbdlr. 24,376,425.

Af Hornqvæg var Bestanden af Køer 563,095 Stk., af Stude og Tyre over 3 Aar 69,094 Stk., og af Ungqvæg til Opdræt 201,986 Stk., eller ialt 834,175 Stykker, (Sommerbesætningen i Juni 1837 20,551 Stk. større) som, ansatte til en Gjennemsnitsværdi

Lateris Rbdlr. 24,376,425.

Transport	Rbdlr. 21,376,425.
af 40 Rbd., giver et samlet Beløb af	Rbdlr. 33,367,000.
Af Jaar og Sam, 1,164,544 Stk. (i Juni 1837 fandtes 480,063 Stk. flere) der, an- slaaede til en Priis af 3 Rbd. pr. Stk., repræsenterer en sam- let Capital af	Rbdlr. 3,493,632.

Salt Rbdlr. 61,237,057.

hvilken Sum endda betydeligt vilde forsøges, naar Besætningen af de 157,599 Stkr. Sviin og Grise (77,692 Stkr. færre end i Juni 1837), der til samme Tid forefandtes, medtoges i Beregningen.

Er det nu vist, at Agerbruget siden den Tid har taget et betydeligt Opsving, og at de Capitaler, der under forskjellig Form er i et Folks Bærge, stige med Folkets tiltagende Flid, da er det jo og klart at det Tab, hvorfor man ved indtrædende Uheld nu er udsat, endog er steget udover de ovennævnte 61½ Millioner Rigsbankdaler, hvoraf omtrent 2¼ Millio-
ner komme paa Kjøbstædernes, Resten paa Landets Andeel, og at Trangen til, mod en ringe aarlig Præmie, at sikke sig for alle de indtrædende Even-
tualiteter, hvorfor denne Formue er priisgiven, ogsaa maa være stegen.

See vi endvidere hen til, hvad der andetsteds er foretaget i denne Retning, støde vi naturligtviis ogsaa her først paa England, og finde da allerede i Begyn-

delsen af det forrige Aarhundrede der saadanne Foreninger i Virksomhed, som nu repræsenterer en Forsikringssum af mere end 450 Millioner Rbd.; vi see dem til samme Tid oprettede i Franckerig, begge Steder nærmest fremkaldte for at modarbejde den Fattigdom, hele Landbefolkningen truedes med ved de indtraadte større Dvægshyger; vi see Holland efterlignende Exemplet ved en endnu eksisterende Forsikring, hvis Præmier vare stillede saa høie, at Regjeringen ved det meget betydelige Overskud saae sig istand til deraf ikke blot at vedligeholde en Veterinairskole og at lomme dygtige Dyrlæger, men og at forbedre Agerbruget og Dvægavlen; vi see Frederik den Anden i 1765 oprette lignende Anstalter for Slesien, dem enhver Landmand sammesteds var, og endnu er, forpligtet at tiltræde; vi see en saadan officiel projecteret for hele Preussen i 1795, uden at den dog kommer ilive, medens derimod i Begyndelsen af dette Aarhundrede en privat oprettedes og endnu virker i Anhalt; vi see, foruden en Mængde mindre, beregnede for snævrere Kredse, fem større at virke i Tydskland, nemlig en for Würtemberg, en for Preussen (den Köln-Münsterste), en i Frankfurt am Mayn („Ceres“), en i Magdeburg og en i Homburg v. d. Höhe.

Med disse Exempler fra Udlandet for Sie, og med den Overbeviisning, at mangen mindre Landeieendomsbesidders Ruin kunde have været forebygget, naar denne væsentlige Deel af hans og Families Formue og Existens havde været sikret mod Forstyr-

relse, har jeg derfor troet det passende, at foreslaae Oprettelsen af en Dvægforsikringsanstalt for Danmark og Slesvig i Forening, bygget paa saadanne Grundbetingelser og efter en saa stor Maalestof, at de Fordele og den moralske Bægt, der ere at søge i Gjensidighed og Offentlighed, kunne komme til fuld Gyldighed, og hvert Hensyn til Gevinst udelukkes.

Hvad Omfanget af en saadan Forening angaaer, kunde det vel ved første Dietast synes hensigtsmæssigere at stifte provindsfælle Istedetfor een samlet for Riget, da et lille Samsund ikke alene lettere controllerer sine Deeltagere, men og har Sandsynligheden for sig, sjældnere at tages i Beslag. Herved maa dog erindres, at der blandt de sjældne Uheld i en snevrere Kreds tilfældigviis kan indtræffe meget store — som f. Ex. Dvægsyge paa enkelte Egne, — og at den saaledes, netop hvor Trangen til dens Hjælp bliver allerstørst, allervanskeligst vil kunne tilfredsstille denne Trang, og ialtsald ikke uden overordentlige Anstrængelser fra Deeltagernes Side. Ligesom overhovedet kun en større Kreds er istand til under ugunstige Conjunctioner at bære betydelige Tab, der, fordeelte paa de Mange, naturligviis tabe i Bægt for den Enkelte, saaledes har og Erfaringen andtsteds godtgjort, at alle snevre Foreninger ikke tilfulde have kunnet tilfredsstille Trangen, og at kun en stor, i betydeligt Omfang virkende Forsikringsanstalt, uden følelig Byrde for Deeltagerne kan fordele saadanne Tab, som opstaae ved partiel Dvægsyge snart i den ene snart i den anden Egn, og som nu, uden en

saadan Forening, for lang Tid undergraver hele Districtets Velstand.

Med Hensyn til Maaden at forsikre paa, om Selskabet skulde være begrundet paa Speculation eller paa Gjensidighed, burde sidstnævnte formeentlig ubetinget gives Fortrinet; thi her sikke samtlige Medlemmer hinanden umiddelbart, saa at der kun kræves Tilskud, forsaavidt et virkeligt Tab har fundet Sted, og da kun med et tilsvarende Beløb; her falder og stiger Bidraget i Forhold til den skeete Skade, mens der ikke kan blive Tale om Udbytte, om Binding eller Forrentning af en risqueret Capital; her bliver det muligen Opsparede samtlige Interessenters Eiendom, og ikke den enkelte Speculants, og endelig er her de fælleds Interesser knyttede til den hensigtsmæssigste og billigste Bestyrelse, der er indsat af selve Deeltagerne.

For at man imidlertid ikke skal kunne bebreide mig, kun at have fremhævet Udsiderne ved et saadant Foretagende og at have forbigaaet Skyggepartierne, vil jeg ikke lægge Dølgemaal paa de Banfeligheder, der stille sig iveien for et saadant Samfundsstiftelse, og navnlig ikke undlade at nævne Savnet af det Hovedelement, der ligger til Grund for enhver Forsikring: en Sandsynligheds-Beregning for Faren, altsaa Maalestoffet for en rigtig Præmiesats. Dette Fundament maa først et saadant Selskab selv skabe sig, ved ad Erfaringens Veie at samle statistiske Angivelser om Dvægets Gjennemsnitstab i Forhold til de forskellige Klasser, til Egnen, til Huusholdnin-

gen, til Driften, til Dyrtid, Misvært, Krigs- og andre Perioder.

Iffeheller maa det oversees, at det ligger i den forsikrede Gjenstands Natur, at enhver Police: det er den med enhver enkelt Interessent indgaaede Contract, deler sig i ligesaamange Riscoer, som den Forsikrede eier Hoveder til. Den er derhos, som en levende Gjenstand, underkastet en vedvarende Tids- og Alders-Forandring foruden de, der blot ere en Følge af Agerbruget og Handelen. En Forening som den omhandlede maa derfor vide at træffe Forholdsregler, der, ved at modarbejde Misbrug, Bedragerier og Bindsyge, kan sikke dens Eksistens. Den væsentligste Garantier herimod vil den kunne søge i Gjensidigheden, der snart vil lære Deeltagerne at indsee, at, medens de Forsikrede og de Forsikrende i et Speculations- eller Actieselskab ligesaa først staae som tvende Partier af modsatte Interesser, have alle Parter ved den gjensidige Forsikring en lige Interesse, der skaber en naturlig og vigtig Selvcontrol derved, at enhver Skade, der forarsages af en Enkelt's Uredelighed, maa bæres af alle de øvrige Deeltagere. Derfor maa det og ansees som hensigtsmæssigt, at kun en vis Deel af det virkelig havte Tab, $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{2}$, godtgøres den Skadelidte, da heri ligger en Spore for Eieren til vel at røgte sin Besætning, og Foreningen kommer saaledes til ikke at lede Agerbruget, som den vil sikke mod Tab, fra den ene Fare til den endnu værre, nemlig Fristelsen for Landmanden til at forsømme Dvægets Røgt og Pleie.

J Haab om at disse Linier skulle være tilstrækkelige til at henlede Opmærksomheden paa en Sag af uberegnelig Vigtighed for Agerbruget og til at bringe Kyndige og i Sagen anderledes Interesserede, end jeg er det, til at yttre sig, og muligens derved fremskynde Stiftelsen af en Forening som den omhandlede, skal jeg endnu tillade mig at nævne Grundtrækkene for en saadan, saaledes som jeg har tænkt mig dem:

1) For at forebygge saadanne Tab, Afgangen i Besætning af Heste, Hornkvæg og Faar (Sviin?) medfører for Eierne, stiftes for Danmark og Slesvig en Dvægforsikrings-Forening, bygget paa Gjensidighed, saaat Tabene fordeles paa samtlige Medlemmer i Forhold til den Sum, hvorfor ethvert interesserer i Foreningen.

2) Medlem af Foreningen er enhver Kjøbstad eller Landboer, der, ved at indtegne sig hos vedkommende Sognecommissair, har udtalt sit Ønske om at indtræde for sin hele Besætning og erlagt de reglementerede Indtegningsgebyrer, samt af Bestyrelsen erholdt Tilfikkering, udfærdiget i Form af Police; hvilket denne dog kan nægte:

- de Ciere, der ere bekjendte som Dyrplagere;
- for den Deel af Besætningen, som er under $\frac{1}{2}$ Aar og som aldrig medtages til Forsikkering;
- de Ciere, der boe inden 3 Miles Omkreds af en med Dvægshye paa den Tid hjemstøgt Egn.

3) Paa en aarlig Generalforsamling, der afholdes midt i Riget, vælge Medlemmerne en Bestyrelse,

fammensat efter saa simple og billige Principer, som Forholdene kun nogenlunde tilstede og som lade sig forene med Sagens hensigtsmæssige Forvaltning.

Bestyrelsen vælger om muligt i hvert Sogn en Commissair (helst en Dyrlæge, hvor en saadan og dertil stiftet findes) til paa Stedet at varetage Foreningens Interesser. Hos ham skeer Anmeldelse af de Creature, der ønskes forsikrede, og af sammes Værdi, og kan han ikke modtage nogen saadan, uden at Rigtigheden er attesteret af tvende Mænd i Sognet, hvoraf den ene skal være Embedsmand (Herredsfoged, Præst, Skolelærer, Sognesfoged, Amtsraad eller s. fr.), og uden at han selv har øverbviist sig om Rigtigheden af det Dpgivne.

For endyderligere at sikre Foreningen for svigagtige Assurancer, er Bestyrelsen bemyndiget til ved reisende Besigtigelsesmænd til ubestemte Tider at fordrø sig de forsikrede Creature foreviiste.

4) Indtegningen modtages kun for $\frac{1}{2}$ Aar ad Gangen, der beregnes fra 1ste Januar til sidste Juni, og fra 1ste Juli til sidste December. Den Forsikrede er pligtig til for Sognecommissairen at anmelde enhver Til- eller Afgang i Besætningen og til, uanset det mulig forringede Stykketal, at tilsvare sin Andeel i de halvaarlige Erstatninger efter Værdien af hans hele Forsikringssum.

5) Godtgjørelse af indtrufne Tab skeer først efter indsendt Erklæring fra Sognecommissairen, at Dødsfaldet ikke er en Følge af en skjult Sygdom, i hvilket Tilfælde ingen Godtgjørelse finder Sted, om

ikke 8 Uger ere forløbne siden Indtegningen; at ingen Skjædesløshed eller Rigegyldighed fra Eierens Side har foranlediget Uheldet, og at han selv har overbevist sig om Skadens Størrelse. Til den Ende har han og at indsende en Taxation over Værdien af Huden, Talgen o. s. v. af det omkomne Stykke, hvilket Beløb affortes Eieren i Godtgjorelssummen mod at overlades ham. Hvor et Stykke falder udenfor Sognecommissairens Omraade, er vedkommende Eier pligtig at erhverve disse Oplysninger fra en Dyrlæge paa det paagjældende Sted, og Beviis for at han ved Dødsfaldet endnu var Eier af Stykket. Efter Fradrag af den ovennævnte Værdi af Hud, Talg m. m. godtgjøres den Forsikrede derefter $\frac{1}{2}$ af den resterende Sum.

6) Foreningens Indtægter bestaae deels i Indskrivningspenge af enhver Deeltager, første Gang han tiltræder, hvilke Penge fordeles mellem Bestyrelsen og Sognecommissairen efter en nærmere tagen Bestemmelse, deels i halvaarlige Præmier af $\frac{1}{4}$ pCt. ($\frac{1}{2}$ pCt. aarlig) af Værdien af hans Forsikringssum, eller, om saadant maatte findes hensigtsmæssigere, af f. Ex. 48 β . for en Hest, 24 β . for en Stud, 16 β . for en Ko, o. s. v. Af disse aarlige Præmier udredes Bestyrelsesomkostningerne, og, hvad der bliver tilovers, betragtes som Reservefond. Sidstnævnte har bestandig med indtil Halvdelen af sit Beløb at tilsvare de Tab, Foreningen i Løbet af Halvaaret har at erstatte, og kun, hvor dette ikke strækker til, fordeles det endnu Tilsvarende paa Foreningens

Medlemmer, som hver især efter sin Forsikringssum udreder sin Andeel af det Manglende.

Idet jeg endnu udtaler den Overbeviisning, at det vilde skade Sagen for længere Tid og muligens fremkalde Mistillid til Principerne, om der gjordes Forsøg paa at constituere en Forening som den omhandlede, forinden man havde en Indtegningssum til Værdi af mindst $\frac{1}{4}$ Million Rigsbankdaler, lægger jeg gjentagende denne Sags Fremme alle Dem paa Hjerte, hvis hele Bedrift er afhængig af deres Besætning.

Kjøbenhavn, i Septbr. 1851.

Jul. Sellmann.

Areatur = Assurance = Forening

i Bithen Pastorat paa Grevskabet Frysenborg.

Somtrent 8 Aar har denne Forening bestaaet og allerede oftere været et tjenligt Middel til at afvende Stødet af uforstyldt Uheld, som have rammet En og Anden iblandt dens 130 Medlemmer, samt i det Hele viist sig aldeles hensigtsvarende. For denne Forening ere vedtagne følgende

L o v e.

§ 1. Til Medlemmer af Foreningen kan op-

tages Enhver, som i Bithen, Haldum og Hadsteen Sogne driver Avl eller holder Creature.

§ 2. Enhvers Besætning af Heste og Hornqvæg skal Stykke for Stykke taxeres tvende Gange om Aaret i Midten af Juni og i Midten af December Maaned, og kun for sin hele Besætning kan en Mand være Medlem.

§ 3. I en dertil indrettet Protocol bliver Bærdiebeløbet af hver Mand's taxerede Besætning at indføre, ligesom og særskilt Priis for hvert enkelt Kreatur med Angivelse af dets Røn, Farve og Alder.

§ 4. Tre Mænd udvælges af Interessenterne til at foretage Taxation af Creaturene. Disse Mænd vælges saavidt muligt af de forskjellige Sogne, og de paa hvem Valget ved Stemmegivning falder, maa ikke undslaae sig for et saadant Hverv, hvorimod de efterat have fungeret eet Aar, kunne fritages for denne Bestilling i de derpaa følgende 3de Aar. Som en Folge heraf foretages aarlig nyt Valg af Taxationsmænd.

§ 5. Med Hensyn til Taxationen og for at lette Beregningen fastsættes, at Taxationsmændene ved den halvaarlige Burdering maa bestemme ethvert Kreaturs Bærdi saaledes at Summen kan gaae op i 10 eller 5. Med Hensyn til at bestemme Summen for Stades-Erstatningen bør dette derimod ingenlunde finde Sted.

§ 6. Skjøndt man ikke bør formode at Nogen skulde søge sin Fordeel ved Foreningen, hvis Diemed kun er Hjælp i uforstyldt Uheld, turde det dog være

forfigtigt saavidt muligt at vanskeliggjøre en saadan uædel Hensigt. Det bestemmes derfor at ethvert Kreatur maa have en vis Værdi for at komme under Taxation, nemlig at en Hest idetmindste maa være 15 Rbd. og et Dvæghoved 10 Rbd. værd.

§ 7. Naar en Eier ved Sygdom, Lynild eller anden Banheld og ulykkelig Hændelse har mistet et Kreatur, og saadant Tab er skeet uden egen Brøde og Uforsigtighed, skal den Skadelidte tilkalde de i § 4 nævnte Taxationsmænd, der have at bedømme det reelle Tab, hvornæst de $\frac{2}{3}$ Dele af det omkomne Dyrs Værdie godtgjøres ham ved Ligning paa Interessenterne i Forhold til Hvers Taxationssum. Denne Erstatning maa komme ham tilhænde inden Løbet af Are Uger, fra den Tid Taxationsmændene have afgivet deres Skjon. Det maa udtrykkeligen bemærkes at det kun er det reelle Tab, som Eieren kan vente at faae godtgjort med $\frac{2}{3}$ Dele af Summen. Den Værdie det styrkede Dyr kan udbringes til ved Salg af Hud, Kjød, Talg o. s. v. maa nemlig fradrages, og som Følge heraf bliver det en Nødvendighed at Taxationsmændene maae foretage Besigtigelse over det forulykkede Kreatur.

§ 8. For de Creature, der omkomme ved Jlds-vaade, kan Eieren ikke vente Erstatning, efterdi andre Beie staae ham aabne til i denne Henseende at sikke sig for Tab.

§ 9. Ved hver Interessents Navn indføres tilige i Protocollen det Værdie-Beløb, hvortil hans Besætning af Heste og Hornqvæg ved sidste Skjon

af Tarationsmændene er anslaaet, uden at tage Hensyn til Eierens Hartkorn, og i Forhold til denne Sum udredes Erstatningen, uanseet om hans Besætning i Løbet af Halvaaret mellem Tarationerne skulde være stegen eller falden i Værdie. Til Exempel anføres: det antages at Værdieløbet udgjorde 8000 Rbd. Nu mister en Mand en Hest af Værdi 120 Rbdlr., hvorfor Erstatningsløbet bliver 80 Rbdlr. der udredes med 1 Rbdlr. af 100 Rbdlr. eller 1 pCt. Den Interessent, der nu i Protocollen staaer anført for 600 Rbdlr., kommer til at yde 6 Rbdlr. uagtet han maaskee siden Tarationens sidste Omgang kan have solgt en Hest til Værdie 100 Rbdlr.

§ 10. Med Hensyn til Føl og Kalve bestemmes, at de første kunne tegnes i Juni Maaned, naar de ere fødte om Foraaret, hvorimod Kalve maae have naaet et Aars Alder førend de kunne komme under Taration.

§ 11. Foreningen har ved Stemmesleerhed at udnævne en Sekretair, der tillige er Selskabets Casseferer, og som fungerer et Aar. Det er Sekretairens Forretning at føre Protocollen og at repartere Bidragene naar et Tab skal erstattes. Til ham maae Tarationsmændene iforveien indgive en skriftlig Anmeldelse om den lidte Skade, om Tabets Størrelse og som en Folge deraf Erstatningssummen.

§ 12. En Interessent i hver Bye opkræver dernæst Bidragene og dette Arbeide kan udføres efter ordentlig Omgang. Men det er en ufravigelig Bedtægt, at enhver Interessent maae indrømme, at han

i Tilfælde af mislig Betaling skal være villig til uden Lov og Dom at underkaste sig Udpantning. Hvorimod det ingenlunde maae overlades til den Stades lidte, om han hellere vil renunciere paa sin Ret, end paa den anførte Maade see den gjort gjeldende.

§ 13. Dersom Nogen ønsker at udtræde af Foreningen, maae han derom ved den halvvaarlige Taxation til Taxationsmændene levere en skriftlig Udmeldelse, og maa han desuagtet vedblive at svare sit Contingent til Halvaarets Udløb.

§ 14. Burderingsmændene i Forening med Selskabets Secretair udgjør Bestyrelsen, til hvem de, der maatte ønske at indtræde i Foreningen, have at henvende sig. Optagelse kan kun finde Sted ved de halvvaarlige Taxationer. De, der have Noget at andrage Foreningen vedkommende, have at henvende sig til denne Bestyrelse, som har at afgjøre Sagen eller i tvivlsomme Tilfælde foranstalte en Generalforsamling afholdt.

§ 15. Da Foreningens Diemed nærmest gaaer ud paa at skaffe den Skadelidte en nogenlunde Erstatning, ansees det som en Selvfølge, at Foreningens Medlemmer ere enige i, imellem hinanden indbyrdes at afskaffe al anden Collecteren og isærdeles ved de hyppige saakaldte Dobbeltgilder inden for Foreningen skal være aldeles ophævede og afskaffede.

§ 16. Ved fælleds Bistand at lette hverandre et saadant Tab, for hvilket enhver især kan være udsat under sit Avlsbrug, er Foreningens Hensigt. Fælleds Interesse skal forbinde Selskabets Medlemmer.

Derfor skal det udgjøre et sluttet Samfund, som skal bestaae ved sig selv. Endstjøndt det derfor kun kan grundlægges og vinde Styrke og Barighed ved Enighed, saa bør man heller ikke tabe af Syne, at der hvor Spørgsmaalet er om Mit og Dit, lettelig kan reises ulige Mening og Tvist. I saadant Tilfælde skal Selskabet være sin egen Dommer. Skulde der t. Ex. imellem den Skadelidte og Burderingsmændene opstaae ulige Meninger om Tabet og som en Følge deraf om Erstatningens Størrelse, da skal hver især af Selskabets Midte udnævne en Boldgivtsmand (Opmand), hvis Kjendelse skal udgjøre øverste Instant, og hvis Dom Parterne uvægerligen skulle underkaste sig.

Tillæg til ovennævnte Love.

Til de her nævnte Love ere, ved forskjellige Generalforsamlinger, efterfølgende Bestemmelser vedtagne:

1. Ethvert Kjøb og Salg skal anmeldes for Protocollen; men dersom Forskjellen imellem det Kjøbte og Solgte ikke overstiger eller fylder 25 pCt., skulde Taxationsmændene ikke være pligtige at undersøge det kjøbte Kreatur, hvorimod de i alle andre Tilfælde skulde ansille Undersøgelse. (§ 9.)

2. Naar et Kreatur tager en saadan Skade, at det vel ikke døer, men dog af Eierens ansees for ubrugbart, da har Eierens og Bestyrelsens følgende Pligter: Eierens skaffer en autoriseret Dyrlæges Attest paa, at Dyret ikke kan cureres; Bestyrelsen vælger to Mænd af Selskabets Midte, hvilte tilligemed Taxationsmænd

dene syne Kreaturet, bedømme Dyrlægens Attest, og saaledes bestemme med uindskrænket Fuldmagt paa Foreningens Begne hvad der er at gjøre ved det under Spørgsmaal værende Tilfælde.

3. Ved Beregningen af Skadeserstatning skal den Skadelidtes Contingent og medtages, saaledes at han kvitterer den Andeel han selv af sin Besætning skulde erlægge.

4. Naar et Kreatur er sygt ved den halvaarlige Taxation, og derefter styrter, da skal der erstattes, ikke efter hvad det nu er værd i en saadan Tilstand; men efter den Taxation, som fandt Sted da Kreaturet var i sund Tilstand; dog at det ved Indskrivningen er efterseet af Taxationsmændene, og at det ingenlunde betales over Taxationssummen.

5. At Kreaturene ved Taxationen gives et No. hvorefter det indføres i Protocollen.

6. Den i Tillæget No. 1 anførte Anmeldelse ved Kjøb og Salg bortfalder, hvorimod Lovens § 9 atter træder i Kraft.

7. Den halvaarlige Udmeldelse af Foreningen skal regnes fra den 15de Juni eller 15de December.

8. Som yderligere Tillæg til § 9 anføres, at naar en Eier efter at Taxationen er udført, kommer i Besiddelse af et andet Kreatur skal han tilkalde de 2de nærmestboende Interessenter, som skulde afgive Skjøn over dette Kreaturs Værdie, og skulde disse tvende Mænd, i Tilfælde at Kreaturet omkommer, være pligtige til at udføre den endelige Taxation

i Forening med den udvalgte Tarations-Comitee.

9. Man maa være særdeles opmærksom paa ufskaarne Heste eller Hingster, som ikke ere af Interessenternes eget Tillæg, men ere tilforhandlede.

10. Sekretairen skal ved eller paa de Lister han har at udstede naar der skeer Skade hos Foreningens Medlemmer anføre Total-Summen af Tarationen, det styrkede Dyrs Værdie samt den Erstatning, der ifølge Lovene kan tilkomme den Skadelidte og endelig hvormeget det bliver af hvert 100 Rbdlr. ved Repartitionen.

11. Al Ddelæggelse ved Krig eller almindelig Dvægsyge ligger udenfor Foreningens Virksomhed.

Adskilligt om Aølsbruget ved Hoved- gaarden Lindved i Fyen.

(Af en under Landhuusholdnings-Selskabet tjenende Lærling.)

Med et Forord.

Noget af det i materiel Henseende Vigtigste for enhver Stat er vistnok, at Befolkningens væsentligste Erhvervsøstler udøves paa den hensigtsmæssigste Maade. Da Jordbruget for Danmarks Bedkommende indtager den første Plads iblandt disse Østler, have de Foranstaltninger, som i Tidens Lob iværksættes til dets Fremme, særligt Krav paa Fædrelandsvennens Opmærksomhed og Anerkiendelse. Især i en tidligere Periode er der her i Landet fra Regjeringens Side paa mange meest indirecte Maader virket til dette Maal. I de sidste 30 Aar har Landhuush. Selskabet blandt flere dertil sigtende Midler anvendt et, hvis Nytte ligesaa Begyndelsen af maatte synes indlysende og ved den nu vundne Erfaring er bleven fuldkommen stadfæstet, nemlig Antagelse af Bønderøstner og andre til Landvæsenet bestemte unge Mennesker, der anbringes i Tieneste som Lærlinger ved gode Aølsbrug i forskjellige Egne, sædvanligviis for en Læretid af 3 Aar, i Løbet af hvilken Tid de pleie at omslyttes eengang hvert Aar fra den ene Provinds til den anden og fra et mindre til et større Aølsbrug eller omvendt, saa at de i disse Læreaar i Reglen gøres be-

fiendte med og fysisksættes ved tre forskellige Avlsbrug, for at indsamle desflere Erfaringer i Landvæsens-Bedriften under afvigende Localforhold.

Siden Aaret 1820, da der begyndtes med denne Foranstaltning, have over 350 Landvæsenlærlinger tient under Selskabet, som i Tidens Lob har fra de afgaaede Lærlinger modtaget mangfoldige Bevidnelser af taknemmelig Paaskjønnelse for den gode Leilighed, der ved dets Omsorg har været dem aabnet til under dygtige Mænds Veiledning at opnaae en praktisk Uddannelse, som de ellers vanskeligt vilde have erholdt.

Da den bemeldte Lærlinger tidligere indrømmede Fritagelse for Militairtjeneste ophorte som Folge af de under Krigsurolighederne indtraadte forandrede Bærnepligtsforhold og navnlig efter Loven af 12 Februar 1849, fandt Landh. Selskabet sig foranlediget til at bestemme, at Lærlingerne istedetfor denne Begunstigelse skulde i Læretiden have en aarlig Løn (30 Rbd. i det 1ste, 36 Rbd. i det andet, og 40 Rbd. i det 3die Læreaar). Imidlertid var under Krigen Lærlingernes Antal, som tidligere i adskillige Aar udgjorde til een og samme Tid 50 til 60, betydeligt aftaget især paa Grund af de daværende Lærlingers Udskrivning til Hæren; men senere og navnlig i Løbet af Aaret 1851 har atter en saadan Tilgang fundet Sted, at Antallet igjen ved dette Aars Slutning nærmer sig det nysnævnte.

Det er foreskrevet de saaledes under Selskabet tjenende Lærlinger at optegne efterhaanden, hvad de

i Væretiden foretage saavel som hvad der ellers i landoekonomisk Henseende frembyder sig for deres Dpmærksomhed. De Beretninger, der som Følge heraf indkomme til Selskabet fra bemeldte Lærlinger eensgang aarlig, ledsagede af Huusbondens Vidnesbyrd, ere som oftest affattede i Form af Dag- eller Ugebøger, men dog tillige jævnlige indeholdende Forklaring over Et og Andet betræffende det paagældende Avlsbrug. De kunne ei andet end være af høist ulige Værd ihenseende til Indholdet alt efter Lærlingernes intellektuelle Evner og deres Dannelsestrin. Nogle af disse Meddelelser udmærke sig ved den Orden og Fuldstændighed, hvormed de ere førte, og afgive hæderlige Beviser paa Lærlingernes gode Jagttagelsesøve og Selvtænkksomhed saavel som paa den stadige Dpmærksomhed, de have stienket det Avlsbrug, ved hvilket de tiene, baade i dets Heelhed og i dets enkelte Dele, baade i Marken og i Gaarden; og de vidne derhos om, at deres Foresatte ogsaa paasee, at Lærlingerne anvende deres Fritimer paa en nyttig Maade.

Flere af de omhandlede Indberetninger indeholde mere eller mindre omstændelige Skildringer af de Fremgangsmaader, som Lærlingerne have seet anvendte i den landlige Bedrift og blive derved at betragte som gode Bidrag til en landoekonomisk Beskrivelse af vedkommende Eiendom. Som en Prøve meddeles her nogle, tildeels allerede i Landhuush. Selskabets Aarsberetning for 1850 optagne Brudstykker af en Beretning fra Gaardmandsøen Anders Jensen fra

Veiby ved Frederiksborg, som i det 2det Læreaar, fra 1ste November 1849 til samme Tid 1850, tiende hos Proprietair Berg paa Lindved ved Odense.

Hovedgaarden Lindved er beliggende 1 Miil sydost for Odense, i Odense Herred, Steenløse Sogn; har fri Hovedgaardstaxt $16\frac{1}{2}$ Tdr. Hartforn, 1 Td. Møllestyld, 4 Tdr. ufrigt Hartforn med et Areal af 250 Tdr. Land; desuden henhører og drives under Gaarden en betydelig Vandmølle, hvorpaa stadig holdes 2 faste Karle; Møllen ligger i den østre Side af Haven, kun 150 Alen fra Borggaarden; i samme Afstand ligger Ladegaarden fra Hovedbygningen, der saaledes er fortrinlig beliggende midt imellem begge Dele med Udsigt dertil.

Al Haffelsen til Heste og Køer skjæres med Haffelsmaskine, der gaaer ved Hielp af 1 eller 2 Heste; Haffelsen er meget fin og blød og egentlig kun af neppe 1 Havrefjærnes Længde, og uden mindste Langstraa, naar vi skjære Nedefoder; men nu da vi tørste det meste Korn paa Tærskemaskinen maa vi som oftest skjære Spegefoder, dette kan naturligviis ei lægges ordentligt i Kisten, men endeel kommer til at ligge paa tværs og ved at dette overskjæres, maa der selvfølgelig blive nogle lange Straae.

Haffelsmaskinen er beliggende midt imellem Heste- og Køstald saaledes, at der er 2 Foderløer, 1 for Heste- og en for Dvæghaffelsen, og naar vi nu skjære til Hestene, falder den ned i deres Foderlo, og til Køerne i deres. Selve Maskinen er anbragt paa Kø-

tet i Binklen, hvor 2 Bygninger støde sammen, dette giver en ualmindelig god Plads til forskiellige Slags Halm og Hø, og idet der i Dvisterne til begge Sider er anbragt Binduer, er der meget lyst. Selve Hestegangshjulet er af Træ og 5 Alen i Gjennemsnit; det liggende Drev, der griber fast i dettes Kamme, er ligeledes af Træ. Men nu kommer atter et Kamhjul, dette er Jern, dog ere selve Kammene af Træ, de øvrige Hjul ere alle af støbt Jern, Knivehjulene hvorimellem 4 Knive skrues fast, ere i Gjennemsnit 2 Alen og af meget svært støbt Jern, der giver megen Svingkraft og altsaa letter meget, naar Maskinen er i Gang. Halmen føres frem mellem 2 Balthser med Jernkamme; ved en mekanisk Indretning præses Halmen sammen til en fast Masse, der selvfølgelig bliver lettere at skjære igjennem. Ved Hjælp af forskiellige Skiver bliver man istand til at faae Balthserne til at gaae sagtere eller hurtigere og derved Hakkelsen enten kortere eller længere, f. Ex. til Køerne er den lange jo god nok, omtrent $1\frac{1}{2}$ Tomme lang; men naar vi have god Tid, skjære vi og fin Hakkelse til Køerne, thi vi have bemærket, at de dog i Almindelighed æde denne bedst, tilmed blandes den lettest med Avner og andet Tilgift, Køerne maatte faae paa. Naar nu Halm og Hø ligger beqvemt om Maskinen bruges 3 Folk saaledes til den: 1 Dreng fører Hestene og øser Hakkelsen fra, 1 lægger i Maskinen og fører Halmen frem, til Balthserne faae fat, men naar her skjæres lang Hakkelse, maa absolut 1 Mand til, for at løse og være behjælpelig at lægge i, og i det

Hele skal Maffinen nok røre de 2 eller 3, som blive ansatte ved den; men det er ogsaa urimeligt, den Mængde Haffelse vi i en Hast kunne skjære, for i en af disse korte halve Dage (Decbr.), der vist høiest kan regnes til $3\frac{1}{2}$ Time, kunne vi med 2 Heste skjære al den korte Haffelse, som 15 Heste og 80 Dvægsheveder kunne æde i 8 Dage. Køerne faae 2 Gange daglig, hver Gang i det mindste over 1 Skjeppe Haffelse.

Meieriet indbringer meget her; Mælkstuen er og ganske fortrinlig, den gaaer igjennem 3 Etager, er $8\frac{1}{2}$ Alen høi, gipsset og afstruffet, store Vinduer til 3 Sider baade i Kjælder og Stueetagen, i Mælkstuen findes en Vandpumpe, og Gulvet saaledes lagt, at Mælkbotterne i den varmeste Tid kan sættes i 2 à 3 Tommers Vand, som igjen i Rønder under Jorden hurtigt kan ublades. Ved Siden af Mælkstuen er Smørfammeret, stik i Nord, ganske af samme Bygningsmaade, og afbenyttes om Vinteren til Vintermælkstue, til hvilken Ende der er en stor Kaffelovn.

Malkespletten her ved Lindved er en indhegnet Plads i Ladegaarden, og da alle Markerne ere saaledes beliggende om Gaarden, at Køerne altid kunne drives hjem, naar de malkes, og her er Overflødig-
hed af Stroelse, samles her en stor Mængde god Gjødning c. 300 Læs aarligen. At have Malkespletten saaledes i Gaarden har og andre store Behageligheder, f. Ex.: der høves altid bedre, stadigere og lettere Tilsyn, Mælken kan bæres op, saasnart en Saae er fuld; dette er langt bedre end at den bliver

fjort op staaende, indtil Mælkningen er til Ende. Melken afgiver bedst og meest Fløde, jo hurtigere den efter Mælkningen kan sies op i Bøtterne; i disse bør aldrig sies mere end høist 3 Rander Mælk, thi bliver Melken for dyb i Bøtterne, skyder Melken mindre Fløde ($1\frac{1}{4}$ à $1\frac{1}{2}$ Tomme dyb i en Botte er passende). At malke 3 Gange daglig giver unægtelig mere Mælk, men vist og tyndere og i Forhold til Melkens Mængde mindre Fløde; det bliver derfor altid et Spørgsmaal hvorvidt Middags Mælkning kan lønne sig, det maatte da være ved overdreven godt Græs, og i et mindre Meieri, hvor Køerne aligevel, og vist meget rigtigt, i den varmeste Middagstid bindes paa Stald; i store Meierier vil denne Middags Mælkning, om det endog virkelig var fordeelsagtigt, have sine store Bæmsfeligheder at overkomme.

Her ved Rindved tillægges Kalve; tidligere har her været kjøbt (som maaffee nok er billigere) baade jydsk, engelsk og holstenk Dvier, men min Huusbonde har Erfaring for sig, at i Almindelighed have de i Godhed ei kunnet svare til dem af eget Tillæg, hvilket altid lægges til paa de bedste Mælkføer, saavel hvad Dvier som Tyrefalve angaae; her tillægges i Reglen aarlig 6 Kalve, 1 Tyre og 5 Dviefalve og gjerne saa tidlig, som muligt, 1 eller 2 ved Jule-tider, de andre, naar det kan lade sig gjøre, i Februar eller senest i Marts. De første 8 eller 10 Dage faae de reen, sød Mælk, siden faae de meer og meer afstummet Mælk, hvilken de tillige med grøn Staldfo-

bring faae den meste Sommer; om Vinteren fødes de rigeligt og godt med det bedste Hø, Haffelse og lidt Korn. — Min Huusbonde ønsker helst, at Qvierne kælve tidlig i deres 3die Aar, s. Ex. i December eller Januar Maaned. Derfor blive de om Vinteren født rigeligt, hvorefter de kunne malke godt; Mælke-aarene aabnes da tilgavnø, og naar de om Foraaret komme paa Græs, ere de fede og give den hele Sommer god Mælk, hvilket siden bliver til Koens Natur, nemlig at den bliver, hvad man kalder, langmalkende. Naar man har sin Dvægstald med det Dyrige hensigtsmæssigt indrettet, lønner det sig i Reglen altid vel, naar man det ene Aar med det andet vedbliver at give sine Køer Korn, men det bør altid være i formalet Tilstand; heller ikke maa der fodres dermed strax efter, at det er sat i Blød eller Mæske; det maa først undergaae den første Gjæring, der ved en passende Varmegrad i Koladen omtrent indtræffer 24 Timer efter at den gruttede Sæd er kommen i Mæske; i koldt Veir kan denne gavnlige Gjæring foretages desto hurtigere, ved paa Mæskken at sætte en Smule Giær eller Dlbærme (det sidste, der bliver tilbage af en udtappet Øltonde). Mæskken gives paa Haffelse 1—2 eller flere Gange om Dagen. Man antager, at gruttet (sfraaet) Byg fedes bedst, hvorimod Havre giver mere Mælk; da her ved Lindved haveø Møllen, faae Køerne som oftest Pillemeel, Klid og andet Affald derfra, men som usfravigelig behandles paa anførte Maade. Den større eller mindre Fordeel, man har af at fodre sine Køer med Sæd, be-

roer naturligviis saavel paa Sædpriserne som paa Meieriproducternes Pris; heller ikke maa man altid vente at kunne faae det anvendte Korn betalt ved det mere Udbytte, Køerne give om Vinteren, nei, en væsentlig Fordeel og Tilbagebetaling af den hensigtsmæssigt anvendte Sæd ligger i den rigeligere og kraftigere Mælk, saadant velnæret og fornsødt Dvæg giver Sommeren derefter. At fodre eet eller flere Aar og saa aldeles holde op, fordi Sædpriserne ere høie i Forhold til Meieriproducterne, er urigtigt, thi Køerne ville, naar de ere vænede til den rigelige Kornfodring, i saa Fald blive maadelige; derimod kan man i Forhold til Sæd- og Smørpriserne lægge til eller tage lidt fra, for at kunne faae den bedste Balance i Indtægt og Udgift. Naar man ved Siden af Kornfodring tillige kan fodre rigeligt med Hø, har dette en meget væsentlig Indflydelse paa Udbyttet. Dvægets Røgt og Fodring her ved Lindved er saaledes:

Kl. 5 Halm, derefter gjøres Stalden reen, Kl. 7 Hø; Kl. 9 feies og fyldes Krybberne rene, derefter pumpes Vand i disse, der ere af halvrunde, dertil dannede Krybbesteen. Vandet staaer da for Køerne $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ Time; derefter astappes dette paa 2 Tommer nær; heri kommes nu Haffelsen, omtrent 1 Skp. pr. Ko, denne Haffelse bestaaer af alle Slags Halm, noget Hø, Biskehavre og iblandet Avner, derefter bliver Blandingen eller Mæsten hældt paa og alt godt omrørt, derefter reengjøres Stalden; Kl. 1 gives Hø; Kl. 3 vandes og gives Haffelse, ligesom

om Formiddagen; derefter gøres Stalden reen; Kl. 5 gives Overfeining, Smaafoder, hvoraf der ved at tærste med Massinen bliver rigeligt til et Maal dagligt hele Vinteren; gaaer dette en enkelt Gang op, faae de istedet derfor 1 Maal bedste Havrefoder; Kl. 7 fodres af med Halm, (i de allerførteste Dage, December og Januar, faae de 1 Maal mindre). Hen i Foraaret, naar Dagene blive længere, og Røgterne kunne overkomme det, strigles og børstes daglig 10 à 15 Hoveder, saa at de alle blive striglede 1 Gang om Ugen, thi her holdes om Vinteren til 80 Dvægsheveder 2 unge, raske, jydskt Karle.

Paa en Staldfødringsplet uden for Haven plantes aarlig endeel høstammet Grønkaal, hvoraf 20 à 30 af de Køer, der malke bedst, faae daglig et godt Maal, itustfaaren med Stokke og Blade; hermed begyndes, saasnuart de bindes ind, og denne Kaal vedvarer almindeligt til Juul. Køerne malke fortrinligt herefter, og der er særdeles meget Fynd ved denne Melk og Fløde; naar blot Stoffene staares godt itu, ædes de med den største Begierlighed, og der er da ei heller nogen Fare for, at de blive siddende fast i Halsen. Disse Kaalstokke ere visseelig og meget nærende, da Marven indeholder en Mængde Sukkerstof. Da Køerne vandes i Staldene, blive de i Almindelighed ei flaaet løse, fra de om Efteraaret komme ind, til de om Foraaret komme paa Græs, og der er aldeles intet Skadeligt paa nogen Maade fiendeligt paa Køerne efter denne lange Stillestaaen. Som en Følge af at Køerne faae saa rigelig Næring af Kraftfoder,

æde de just ikke meget af den Hvede, Rug eller Byghalm, der gives dem Morgen og Aften, saaledes at de med det de orte kunde blive rigeligt godt strøede 2 Gange daglig, thi der passes nøie paa at de holdes saa rene som mulig, derfor er der altid muget og strøet umiddelbar før Malkningen.

Koladen opførtes ganske af Nytt her ved Lindved 1844; der er Plads ialt til 85 Dvæghoveder. Stalden er 18 Alen bred i udvendigt Maal, Køerne vende Hovederne sammen, og der gaaer igjennem Midten af Laden en 5 Alen bred Fodergang, hvorigjennem man kan fiøre, hvorfor der er en Port i hver Ende. I Fodergangen ere Krybberne anlagte af dertil formede, brændte, halvrunde Krybbesteen, der ere sammenføiede i deres Fuger og Falsler med Cement; selve Krybberne have en Brede for oven af 18 Tommer, men da selve Stenenes Høide kun vilde blive 6 Tom., er ovenpaa Steenkrybberne anbragt en 7 Tom. bred Fiæl, hvorved Krybberne faaer en Dybde af 13 Tom. Krybbernes Bund er anbragt 4 à 5 Tom. høiere end Broen i Staldene, da Køerne ei skulle æde høit, men heller ingenlunde under deres Fødder, thi da komme de til at staae i en ubequem Stilling.

I hver Ende af Koladen er anbragt en Vandpumpe, hvorfra Vandet pumpes i Krybberne ved Hiælp af nogle Rønder, der hænges for Poststuden. Krybberne have en Smule Hældning til Midten af Laden, og der er i Enderne anbragt en Tap, hvorved Vandet kan tappes reent af Krybberne, og det

saaledes aftappede Vand kan i beqvemt indrettede luffede Røndestene ledes ud i Mølle-dammen. I den ene Ende under Fodergangen er anbragt 2 store, af bedste Gulvsteen i Cement murede Kummer eller Kioldere, der kunne rumme 200 á 250 Tdr.; over hver af dem ligge stærke Egebjælker, og oven paa dem stærkt Fjæle-Gulv med 4 store Lemme, saa disse Kummer eller Kioldere paa ingen Maade forhindre Rørsel giennem Laden, da alt er stærkt og solidt nok til at bære et godt Læs. De vare egentlig bestemte til Opbevaringssted af Kartofler til Køerne, men nu i mange Aar har der kun været avlet yderst flet af denne Sort, imidlertid ere Kummerne meget anvendelige til at bevare alt, hvad man der ned sætter, for Frost, og paa mange andre Maader meget nyttige. De egentlige Kostader ere 3 Alen brede, Aars-Dvier og Kalve have naturligviis mindre Plads. Stadernes Længde er forskiellig, for at kunne opstalde Dvæget nogenlunde efter dets Størrelse, og derved holde det desbedre reent. Gjordningsfaldet, 12 Tom. bredt, er belagt med brændte Muursteen paa Kant, der gjør det meget nemt at muge og holde reent. Bag til staae Køerne paa flingede Kampesteen, og Halvdelen op i Staderne er belagt med brændte Muursteen paa Kant, den øverste halve Deel af Staderne er derimod belagt med smaa, eensstore Kampesteen, da dette er bedre end de glatte Muursteen og Leer, som man bruger, thi derpaa kan ingen Halm eller smaat Affald blive liggende, hvorimod der i Forbygningerne, der blive imellem almindelige Brosten, snart samler sig

smaat Halm, der kan ligge fast og danne et blødt Leie for Køens Fordel, for det er en slem Ting, naar Forknæerne blive sømme; Kreaturene kan da ofte ei reise sig, om de end ere i god Stand. Dørrin er der ei ved Dørene, i selve de flingede Grundsteen er indhugget Fals, hvori Dørene for nedentil falde, dette gjør det meget beqvemt at trille ud og ind, og Dørrinene slides ei op, og dog luffes der tæt formedelst den Fals de falde i. Midt i Laden er Røgterkammeret anbragt med Vinduer ud til alle 4 Sider i Koladen, paa det Røgterne desto lettere kunne høre om Natten, hvad der foregaaer i Laden; ligeover for Røgterkammeret er et andet, lignende, stort Kammer, der er inddeelt i flere Rum og bruges til Fedekalve, at henlægge Spædekalve og de første 10 à 12 Dage ogsaa Levekalfene; men efter denne Tid bindes disse i dertil indrettede Stader i selve Laden. Denne er meget lys, idet der i hver Gavl er anbragt 2 store, dobbelte Vinduer, hen af Siderne er et enkelt, stort Vindue i hvert andet Fag; ved alle Vinduer og Døre er der anbragt bundne Straamaatter paa Stoffe, som kunne rulles ned om Natten i stræng Kulde, eller ogsaa for endeel om Dagen, naar Vinden staaer med stærk Kulde haardt paa den ene Side eller Gavl, thi det er af stor Vigtighed, at Køerne altid staae luunt og varmt. Fra Gulvet til Slyden er Laden kun $3\frac{1}{2}$ Alen; en for høi Kolade er ikke god, derved bliver den fold. Det var paatænkt under Slyden imellem Vælfkerne at anbringe et Slags Leerloft (liig gibset), men Krigen forstyrrede den med Huusmænd

dene derom indgaaede Accord; men naar der igjen uden for stor Beføstning kan blive Hænder til slikt Extra-Arbejde, kommer det nok istand. Det vil unegteligt endnu gjøre Laden smukkere, lysere, varmere og reenligere, end den alt er; tilmed have saadanne Leerlofter endnu den store Fordeel i ulykkelig Ildbrandstilsælde, at man da dristigere kan gaae ind at redde Kreaturerne. Ved de mange Vinduer saavelsom Porte der er, kan der, naar der om Foraaret, eller naar Kjerne i den varmeste Tid midt paa Dagen nogle Timer bindes ind, og der for det Ungqvæg, der hele Sommeren staaer inde, bliver for varmt og beklumret, luffes op og gives tilstrækkelig frisk Luft.

Noiere at beskrive denne efter min Mening meget godt indrettede Kolade, seer jeg mig ikke istand til, men jeg vil søge at forfatte en Grundtegning over denne og Gaardens øvrige Bygninger og Indretninger for desbedre at kunne erindre det, og da om jeg kommer saa vidt vedhæfte denne Dagbog saadan Grundtegning. Om hvorledes Dvæget rygtes og behandles her om Sommeren agter jeg her at anføre mere i min Dagbog naar den Tid kommer.

Om Tærskemaskinen. Naar undtages nogen Rug, hvoraf blev taget Langhalm, saa er alt Kornet her torstet paa Maskine. Denne anskaffedes i 1849 fra Jernstober Allerups Fabrik i Odense, den er ene af Stobejern til 4 Heste og er væsentlig forskiellig fra de ældre Tærskemaskiner deri, at den er uden Baltser, staaer derved Halmen mindre itu, udretter mere og tærsker fuldkommen reent. Hestene gaae i

et aabent Skuur udenfor Læden. Efter Dagens Længde og Folkenes Mængde er det forskjelligt, hvor meget vi tærste. I Almindelighed skifte vi Heste hver 2den Time, og disse trække som ved en god dyb Pløining; det omtrentlige Mandskab til at betjene den har været 10—11—12 Arbeidere, men hvoraf 3—4 Skr. have været Drengene. I Reglen tærste vi i Timen 5 Tdr. Hvede, 5—6 Tdr. Rug, 7—8 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre. Naar nu den tærstede Sæd skal rives af Smaafoderet, og Kornet indsættes i Kasteloen, og Halmen flyttes, saa medtager dette en saadan Tid, at vi ei kunne regne en Dags Tærstetid i de 3 Vintermaaneder uden til 5 Timer, følgelig kan i Giennemsnit en Dags Tærstning med ovenstaaende Mandskab og Heste anslaaes til 25 Tdr. Hvede, 25—30 Tdr. Rug, 35—40 Tdr. Byg, 50 Tdr. Havre. Værterne vare i Aar yderst maadelige, og vi kunde daglig ei tærste over 20—25 Tdr. af dem. Maskinen tærster bedst, naar Hestene holdes i et godt Skridt, og Cylindren, hvorpaa er fastskruet 6 Slagler, har da en voldsom Fart. Efter de forskjellige Kornsorter skrues Skruen nærmere eller længere fra Cylindren. Den har i Almindelighed $\frac{1}{4}$ Tom. Afstand, en Smule mere for oven, hvor der lægges i, end forneden, hvor Halmen farer ud. Efterat Regbaandene ere løste eller skaarne, maa Kornet godt udbredes, før det gaaer ned i Maskinen, thi det, som kommer ned i Tromlen sammenfiltret, kan naturligtvis inden i saadanne Bunker ei blive reent. — Man maa ei forsømme daglig at

smøre Maskinen og Tromletapperne hver Gang der skiftes Heste; til Tapperne bruge vi som østest skiden Bomolie, til Hiultænderne og andre Steder Tælle eller Fedt; men for at Olien ei skal løbe for hurtigt fra Tapperne og for endpeel spildes, bruge vi at sætte en almindelig Lampevæge i Smørehullet saaledes, at den ene Ende af Vægen slæber paa Arlen; herpaa hældes da Olien, og Vægen holder da altid Arlen jævnt smurt. Ved at bruge denne Maade i Vinter skal der være sparet $\frac{2}{3}$ Olie.

Naar Heste, som ei før have været for Maskine, skulle anvendes dertil, maa man være forsigtig med dem; vi have tillært adskillige iaar, hvoraf 2 vare meget balstyrige; en af dem fastede sig saa voldsomt tilbage over den ene Trækbom, at den knækkede det store Jernfors. Tidligere i Efteraaret skeete lignende Uheld, ved at Mundstangen gif løs ved en af Hestene, den dreiede da tværs for Trækbommen, faldt over Enden af Bommen og knækkede Jerntrækkorset. For at forebygge lignende Uheld er nu under Bommene sat en stærk Jernstylte med en lille Trille forneden; naar nu det Tilfælde skulde indtræffe, at en Hest kaster sig tilbage paa Bommen, da gaaer Stylten mod Jorden, og Intet kan da knækkes. Desuden ere Hestene, foruden at være tilbundne ved Mundstangen, ved en lang stærk Grimtoile fastbundne i den foran værende Bom. Selve Maskinen har kostet 535 Rbd., den er overmaade god og fordeelagtig og, saaledes som Liden nu ere, næsten nødvendig. Denne Slags Maskiner er her i Fyen ved de større Gaarde i det

sidste Aar bleven meget udbredt; denne var Nr. 2 af de fabrikerede; nu støbes de af mindre Størrelse og paa 2 Hestes Kraft; Flere have faaet af dem, og de skulle ogsaa vinde meget Bifald.

En stor Deel af Engene her ved Lindved vandes For- og Efteraar, deels ved vild Overrisling, deels ved Overstemning, der da igjen danner Beholdning af Vand til at overrisle lavere liggende Stykker af Engen med. Bandet til Bandingen tages for største Delen af Molleaaen, der paa den sydvestlige Side af den store Eng løber noget høiere end Engen om til Lindved Mølle, og da denne drives af min Principal selv, kan der herved ei lægges Hindring i Veien, da desuden det afbenyttede Vand igjen neden for Møllen kommer i det oprindelige Aaløb og kommer saaledes den neden for os liggende Mølle tilgode. Bandingen vilde kunne ske beqvemmere og mere fuldstændigt og udstrakt, naar de andre, paa den østlige Side liggende Engeiere ligeledes vilde foretage Engvanding, men at deeltage i de herved foreløbig nødvendige Omkostninger til Dæmninger, Sluser, Bandingsgrofter, Afledningsgrofter, m. m., dertil have de giorte Forsøg endnu ei kunnet bestemme dem; heller ikke har man kunnet blive enig med de mange forskiellige Lodseiere, der herved vilde nyde store Fordele af deres Enge. Imidlertid have vore Enge i Almindelighed en heldig Beliggenhed, da de ligge høiere end Naboernes, og derved kunne vandes, uden at det forarsager de andre nogen egentlig Uleilighed. Saasnart Frosten om For-

aaret er ophørt, begyndes Engvandingen, fordi der da altid er meest Overflodighed af Vand, og dette da indeholder meest Gødningstof, som naturligt efter i Tøbrud og om Vinteren at have faaet Tillob fra mange, forskiellige Grøfter, der komme fra Algermarfer, Byer, Gade-Damme, og andre Steder. Hovedreglerne ved Engvandingen ere altid: at holde Vandet saa høit, som muligt, og lede det ved Grøfter og Inddæmninger omkring til de høieste Puncter, og først naar dette, saameget som muligt, og som Vandets Mængde tillader, er opnaaet, da at lade det saa godt fordeelt, som muligt, risle ned over Engstykkerne, for derefter at opfanges i Afledningsgrøfterne. Paa enkelte Steder kan Vandet benyttes endnu engang til fra Afledningsgrøfterne at ledes paa endnu lavere liggende Engstykker. Paa denne Tid (April) have vi som oftest en saadan Overflod af Vand, at vi kunne vande saa meget og saa mange Engstykker, vi ville, og vi gjøre det derfor ogsaa nu i stort Omfang, men senere hen i Foraaret, naar Vandet svinder mere, kan Møllen ei uden Affavn undvære en saadan Masse Vand, tilmed vilde Naboerne da heller ikke gjerne see, at saameget Vand strømmede til den store Hovedaflednings-Grøft, der tillige danner Markstiel, da mulig og en saa betydelig Mængde Vand kunde uleilige enkelte i deres Tørveffæring især, men kun dog saalænge som Hovedafledningerne, der gaae giennem flere Sogne, ere i en saa maadelig Forsatning, som for Tiden; men denne Mangel vil dog snart blive hævet. I de første 14 Dage kan Engen taale alt det Vand,

den kan faae, og der vandes desaaarsag, som sagt, saa stærkt som muligt, senere har Engen godt af at ligge enkelte Dage tør, og da igjen at vandes 8—6—4—2 Dage ad Gangen efter Omstændighederne, og som Vandets Mængde tillader, saaledes at naar nu Engstykkerne Nr. 1 2—3—4 have været vandede 8—6—4—2 Dage, ligge andre Numere i den Tid tørre, og naar disse vandes ligge de første tørre. Ved denne Fremgangsmaade vandes betydeligt mere og bedre Hø; det er en Fornøielse at iagttage allerede Forskiellen paa den vandede Eng og den, der ikke er vandet. Min Huusbonde har forklaret og beskrevet mig sin Plan til betydeligere og langt bedre Banding paa hans Enge, og der arbeides ogsaa saa meget, Tiden og Kræfterne ville tillade, frem derefter, men nu i disse Krigsaar maae slige Foretagender for det meste ligge; imidlertid vil det under andre Forhold vist igjen fortsættes, og Lindveds Enge da komme til at give en dobbelt Afgrøde. Saaledes som Bandingen nu er, kan der almindelig kun vandes til midt i Mai, paa enkelte smaa Stykker nær, hvortil benyttes et andet lille Vandlob, hvorved disse Engstykker kunne vandes med korte Mellemrum den meste Sommer, hvad der er den rette Maade. Saasnart Efteraarsgræsningen, saavel paa vore Enge, som paa de enkelte af Naboernes, (hvis Enge Bandingen efter Omstændighederne kan paavirke) og Vandmængden tillader det, paabegyndes Engvandingen saa meget muligt og fortsættes, naar Vandet tillader det, indtil Frostens indtræffer, thi med denne maa den ophøre, da en god Eng ellers skades; dog kan det, naar man har

en mosbegroet Eng, være godt at vande om Vinteren, til Mosset er fordreven.

Min Principal har ei ifinde at anvende den saakaldte kunstige Engvanding i Bede; deels foster det betydeligt at ordne og vedligeholde, og deels formenes Kreaturerne's Eftergræsning paa Engene, hvad der her ved Lindved er uundgaelig nødvendig for at kunne holde saa mange Kalkføer. Engvandingen vil efter hans Bestemmelse her blive vildd Overrissing, men i mange forskiellige Former og Afvigelser efter Beliggenheden og andre Omstændigheder. En oplært Engvandingsskarl vil her blive antaget, naar vi igien faae Rolighed. Efterhaanden som jeg nu faaer videre iagttaget og mere Underviisning og Veiledning i denne ligesaa nyttige, som interessante Engvanding, vil jeg her i min Dagbog nedskrive mine Erfaringer og Transfer derom; saa meget har jeg allerede observeret, at Engvanding er overmaade nyttig og kan iværksættes paa mangfoldige Maader, og ved sit rigelige og snarlige Udbytte betydeligt kan forbedre og sætte et Agerbrug istand. Ved alle andre Grundforbedringer maa Landmanden bie længe, inden han seer og føler Frugterne af sit Arbeide, men ved Engvanding sees Fordelen allerede strax at komme.

Lindved har, som tidligere bemærket, et Areal af 250 Tdr. Land, hvoraf circa 176 Tdr. er Møieland, 45 Tdr. Land Eng, 18 Tdr. Land Skov, Resten Gaard, Haveplads, Sø og Veie; største Delen af Jorderne ere leermuldede og forsynede med en Deel Grøfter. Engene ere meest Tørvegrund, indeholdende en

stor Masse Torv, men afgive en god Højbjergning, eftersom endeel paa forskjellige Maader vandes, og desuden ved Paakørsel af Sand, Mergel, Jord og Gruus forbedres. Skovens Hovedbestand er meest Eg, Ask, Elle, men flere store Stykker ere beplantede med Naaletræer og paa lavere Steder med Birk og Elle; den afgiver fornødent Brænde og Gavntræ til Gaardens og Møllens Brug, især da næsten alle Markhegn ere beplantede med levende Hegn, der afgive meget Brændsel til Meieriet.

Alle Markerne ere for faa Aar siden stærkt merglede. Gaardens Drift er følgende: 1ste Aar: Havre efter 2 Pløininger, i det Jorden i September pløies grundt og smaat, derefter svenkses og harves, og senere i Efteraaret gives en dyb Pløining, circa 6 à 7 Tom. efter Jordens Bønitet; paa denne Jord eller Fure saaes nu om Foraaret Havren, efter at den er godt harvet med svensk Harve, helst overtværs, hvor saadant formedelst Grøfter er gjørligt. Naar nu Havren er saaet, harves helst paa den modsatte Leed af den første Gang ligeledes med svensk Harve, derved bringes Havren bedre ned.

2det Aar braffes med 4 Pløininger og gjødes godt med omtrent 40 store Læs Gjødning pr. Td. Land; i Bræfaaret blive alle fornødne Vandledning og Grøfter opgravede og nødvendig Jordafgravning finder Sted.

3die Aar: Kaps.

4de Aar: Hvede, paa enkelte Steder Rug.

5te Aar: Urter.

6te Aar: Byg.

7de Aar: en halv Mark Klover til Slæt, der om Vinteren paa Frost overgydes med Kompostgiødning, blandet af Dynd, Giødning m. m., circa 25 Læs pr. Td. Land; en halv Mark giver Biffchavre, der giødes ligeledes med 25 Læs pr. Td. Land; denne afhugges grønt til Staldfodring, eller slaaes til Hø. — Snarest muligt efter at Høet er borte, giødes Marken atter med 25 Læs pr. Td. Land, ploies derpaa og besaaes om Efteraaret med Rug. Den giver altsaa det

8de Aar Rug, om Foraaret tidlig med isaaet rød og hvid Klover, Thimothei og Raigræs, og giver da 9—10—11 Aar: Græs, der er fortrinlig, efter som Græsset kommer umiddelbart efter Giødningen og sætter Gaarden istand til at holde en efter dens Størrelse ualmindelig stor og velnæret Besætning, der bestaaer af 60 Malkesøer, 3 Tyre, foruden Ungkvæg; af Faar holdes kun 5 unge og 5 gamle Bedder; af Sviin: 1 So, 10 à 12 fede og 10 à 12 magre Sviin.

Hestebesætningen er 15 Stk., nemlig 1 Ridehest, 2 Kiøreheste, 10 Arbeidsheste, 1 Dragonhest og 1 Kiærnehest.

Her gøres alt muligt for at samle mere Giødning og formere Møddingerne, thi det er Giødningen, som skal drive det Hele frem, og jo mere Giødning man det ene Aar efter det andet samler, jo mere kommer der altid til; det meget Korn, som Dvæget faaer om Vinteren, gjør og Giødningen god; ved Heste og Ungkvæg, der om Sommeren staldfodres, forsøges og Møddingerne, og hertil kommer det Meget, der samles

paa Mallepletten, da her altid er Halm nok i rigelig Mængde at strø derpaa; endvidere forsøges Giødnin-gen meget ved Iagviis at blandes med Dynd, og paa flere andre Maader bliver der sørget for og tænkt paa dens Formerelse, der altsammen virker til at fremdrive fordeelagtigt Udbytte af Jorden.

I dag Søndag d. 26de Mai har her været en af mine Bekjendtere fra min Hiemstavns for at besøge mig; jeg havde da Frihed, at jeg kunde vise ham de mange forskiellige Redskaber og Maskiner, som her bruges, og som han ei før havde seet; jeg gav ham noie Forfla-ring over Alt, samt underrettede ham om Agerbruget o. a. m. som jeg her lærer. Min Ven tilstod, da jeg havde gjort ham opmærksom paa Alt og viist ham den Orden og Accuratesse, som her er i alle Ting, at det staaer meget længere tilbage i vor Egn, og jeg vel-signer den Stund, da jeg tog den Beslutning at drage ud i Verden, og jeg takker det høistærede Selskab at det har antaget mig iblandt dets Lærlinge.

I dag d. 2den Juni vil jeg opskrive nogle Pinier om Tørvefiæringen her. Det er de 3 Huusmænd, som ere her bestandigt, der nu stryge Tørv, de have en Dreng og 2 Heste til Hiælp, da de fiøre Tørve-massen ud paa dertil dannede Slæder; thi det er den saakaldte Trædetørv, de lægge. Efterat Tørvemassen er tilbørlig sammenæltet, fiøres den med Slæder, med 1 Hest for hver, ud paa den anviste Læggeplads. Her aflæsses og udbredes den i Bede, eller som det her kaldes, Trosser, der have en Brede af 30 Tom. og en Tykkelse af 5 à 6 Tom.; siden fiæres Tørven

med dertil indrettede Knive, saaledes at den, strax efter at den er lagt, er 10 Tom. lang, 6 Tom. bred og 6 Tom. tyk, men den svinder meget, inden den bliver tør, men bliver da et meget fast og godt Brændsel. Tørvten stables 2 Gange, 1ste Gang naar den er nogenlunde fast, i smaa Stakke, og, naar den er halv tør, i større, høie Stakke.

Tørvestjærerne faae for at lægge, stable og paae Tørvten 2 Mk. 8 ø. pr. Læs (1200 Stk. til hver Læs) paa egen Kost, og min Huusbonde leverer desuden, som tidligere er sagt, en Dreng og 2 Heste og 3 Slæder. Disse 3 Huusmænd kunne daglig lægge 6 Læs, der stables af deres Koner og Børn; Huusmændene have altsaa ved dette Arbeide en god Fortjeneste, og det letter dem Arbeidet meget, at Tørvten bliver fjørt ud, istedetfor at trilles bort.

Malkapladsen her ved Lindved er en indhegnet Plads i Ladegaarden. Paa denne Malkaplads kan der aarlig samles 2 à 300 Læs Giødning, paa Grund af at vi altid har rigeligt Foder nok til Strøelse, at vi kan 1 à 2 Gange ugentlig strøe efterfom Weirliget er til, at Foderet kan trædes smaat; det er meget god Giødning som her samles; Urinen bliver traadt sammen med Foderet eller Strøelsen.

Min Principal har nu i 28 Aar her stadig dyrket Hvede, baade bruun og hvid, og uden nogenfinde at have havt Brand deri. Han har ved Ræfningen brugt følgende Dmgangsmaade: Hveden udbredes i et 4 Al. tykt Lag, helst paa et Fjælegulv, (der tørres den igien bedst), overøses da med Saltlage, (der til dette

Brug gjemmes fra Indsaltning af Flest og Rjød), gjennemarbejdes flere Gange saaledes at alle Hvedekærner ere tilstræffelig blødte; derefter paasigtes ligesaa mange halve Skiepper Meelkalk som der i Dynge er Tdr. Hvede; den gjennemøses derpaa flere Gange, saaledes at der uden om hver Hvedekærne har sat sig et Lag Kalk, liig en Glasfur, den sammenøses og sammenklappes da i en fegledannet Staf, saaledes sidder den urørt i 48 Timer, spredes derefter, og er alt saa tør at den godt kan saaes; fuldkommen tør maa den især nu være, da vi her saae alt Kornet med Maskinen. Før denne blev anskaffet saledes med Haanden 7 à 8 Skpr. pr. Td. Land, nu 1 Skp. mindre. Hveden harves og tromles her om Foraaret.

Foruden alt Forestaaende har Lærling Anders Jensen optegnet adskilligt Andet, saasom om Brakmarkens og Sædearternes Behandling m. v.; hvorhos han i Dagbogen har optaget et Korn=Regnskab og et Regnskab over de ham af hans Huusbonde til Udgifters Bestridelse betroede Penge.

Om Kartoffeldyrkning. *)

1.

(Af Landbrugsfcolebestyrer D. Swensen.)

Paa en Tid, da de saa uundværlige Kartosler ere ved den herskende Kartoffelsygdom blevne baade usikre og kostbare at dyrke, har man troet det gavnligt at bringe til Almeenhedens Kundskab en egen Methode at dyrke dem paa, der, efter de vistnok endnu saa Erfaringer, man har derom, synes at ville formindste Dyrkningsomkostningerne betydeligt og maafee sikre mod Afgrødens Udelæggelse af Sygdommen. Hvor følgende Dyrkningsmaade først er anstillet kan jeg ikke med Visshed angive; men jeg troer, at den er bleven først anvendt i Tyskland. Saavidt mig bekjendt, er den i Norge ikke bleven forsøgt af Andre end Proprietair Christensen paa Linnæs og ved Buskeruds-Amts Landbrugsskole i afvigte Sommer. Consul Thorne ved Drammen har i de senere Aar med Held benyttet en noget lignende Methode for at frembringe tidlig modne Kartosler.

I Begyndelsen af April Maaned lægger man i en to Fod dyb Mistbænk, der kan sammenslaaes af almindelige Affalds-Bræder, et Bundlag af tørre Saugspaaner, Saugmul, eller i Mangel heraf Halm. Dette Lag tjener som en flet Barmeleder til at forhindre Barmen fra at gaae over i den under Bænken

*) Af almindelig norsk Landbrugs-Tidende, redigeret af P. D. Boyesen, 1ste Aargang, Christiania 1850.

værende endnu kolde Jordbund. Istedetfor Bænk, kan man ogsaa paa den her angivne Maade tilberede en Seng i Haven, eller paa Ageren; dog er dette ikke saa hensigtsmæssigt. Ovenpaa Saugspaanerne lægges et Lag af frisk og straablandet Hestegjødning, en Fod høit, samt derpaa et Lag almindelig Muldjord, to til tre Tommer høit. Bænken tilbækkes nu vel med Lemmer og Halmmaatter, indtil Gjødningen og Jordlaget ved den indtraadte Gjæring efter nogle Dages Forløb ere blevne varme. Nu lægges de til Udsæd bestemte Kartofler i Bænken. Hertil vælger man fortrinsviis en Sort, der er foldrig og tillige har mange Spire-sine. Kartoflerne lægges i Bænken ved Siden af hverandre, dog ikke for trangt og helst med den Side opad, hvorpaa de fleste Spire-sine sidde. De bedækkes derpaa med et Par Tommer Jord, og Bænken holdes vel tilluftet, især i de endnu kolde Nætter. Om Dagen, naar Solen sinner varmt, kan man derimod afstige Bedækningen. Naar Kartoflerne have spiret to eller tre Tommer over Jorden, bør de udplantes paa den dertil bestemte Mark, forsaavidt Temperaturen saavel i Jordsmonnet som i Luften ikke er saa lav, at dette kan forarsage Skade.

Ageren, hvorpaa man skal udplante de opvoksede Planter, bearbejdes og gjødes som sædvanlig til Kartofler. Umiddelbart før Plantningen ploies Ageren med en Hypeploiv i Driller med en Afstand af 24 Tommer imellem hver Dril. De spirede Kartofler optages nu forsigtig af Bænken og kløves i Stykker saa at enhver Spire faaer et vedhængende Stykke af

Kartofflen. Spirer uden noget vedhængende Kartoffelstykke kunne ogsaa udplantes; men man faaer derefter noget mindre Fold. Planterne udplantes paa Drillen i otte Tommers Mellemrum. Plantningen bør foregaae paa den Maade, at man med den venstre Haand trækker endeel Jord tilbage langs ad Drillen, medens man med den hoire lægger Planten i en sraa Stilling i den gjorte Fordybning. Den tilbageførte Jord føres derpaa over Planten og jævnes let med Haanden. Man maa være forsigtig med, at den Deel af Stængelen, der forhen har været under Jorden, og som adskiller sig ved en lysere Farve, bliver bedækket af Jord, samt at Solen ikke kommer til at skinne paa Planterne i Mellemtiden fra Optagningen af Bænken indtil de blive satte paa Ageren. Hvis dette bliver iagttaget vil ikke lettelig nogen Plante uddøe. Det er derhos en vigtig Sag, at Planterne lægges i en sraa Stilling, thi da opskyde flere Stængler, hvilket har en større Afkastning til Følge. I den følgende Deel af Sommeren behandles Ageren paa sædvanlig Maade.

Som ovenfor anført, blev der paa Buskeruds Amts Landbrugsskole anstillet Forsøg med denne Dyrkningsmaade i afvigte Sommer (1849). Kartofflerne bleve ikke lagte i Mistbænken førend den 28de April og udplantedes paa Ageren den 26de Mai. Den 12te Juli kunde man med Fordeel bruge Afgrøden i Huusholdningen. Den 20de August vare de aldeles fuldmodne, førend den almindelige Kartoffelsygdom odelagde de øvrige Kartoffelagre paa Gaarden, der vare udsatte paa sædvanlig Maade. Avlen af de udsatte

Kartoffelplanter var i et Forhold af 13 Tønder pr. Maal (2500 □ Alen), medens de Agre, der vare tilslagne med Kartofler paa sædvanlig Maade, ikke gav mere end $7\frac{1}{2}$ Td. pr. Maal, hvoraf mere end det Halve var beskadiget.

Man vil maaskee indvende mod den anførte Dyrkningsmaade, at den fordrer saa meget Arbeide og Bryderi, at den ikke kan lønne sig, eller bliver saa uønskelig, at den aldeles ikke kan udføres i det Store. For den med Methoden aldeles Fremmede er denne Anskuelse meget rimelig; men jeg haaber, at man ved en nøiagtig Gjennemlæsning af det ovenfor Anførte snart vil indsee, at det Hele kun bestaaer i endeel Smaaregler, der endog med Væthed kunne læres og udføres af et 10 Aars gammelt Barn. Med Hensyn til det Beføstelige ved Methoden, da vil den nedenfor anførte Beregning bevise, at den istedenfor at være kostbar, tværtimod er meget besparende. Det være imidlertid langt fra, at jeg efter min korte Erfaring vil anbefale Noget at anstille Forsøg hermed i det Store; men jeg maa paa det Barmeste anbefale Enhver, der interesserer sig for vort Landbrugs Fremgang i Almindelighed og Kartoffeldyrkningen i Særdeleshed, at anstille Forsøg hermed, da jeg har Grund til at troe, at Methoden vil blive til stor Nytte baade for smaa og store Landbrugere, og at den maaskee atter kan bringe Kartoflerne til at blive en af Landmandens meest lønnende Afgrøder. Mine Grunde ere følgende:

1) Hvis Erfaring skulde bekræfte, at man ved den beskrevne Dyrkningsmaade vil avle

ligesaa Meget pr. Maal Jord, som ved den almindelige Methode, da vil Besparelsen i Dyrkningsomkostningerne blive meget betydelig derved, at man i Almindelighed vil spare $\frac{1}{2}$ af Sædfroet. Omkostningerne ved Plantningen vil vel blive noget større end ved den almindelige Lægning, men dog langtfra saa store som Værdien af det sparede Sædfros. Følgende sammenlignende Beregninger, der grunde sig paa Facta, ville bedst bevise dette:

Kartoffeldyrkning ved Plantning.

Naar Moderkartoflerne have 4 à 6 Spiresine udfordres til Beplantning af 1 Maal Jord omtrent $\frac{1}{4}$ Td., hvilket à 6 Mk. pr. Td. udgjør . . . = Spd. 4 Mk. 12 $\frac{1}{2}$.
Plantens Lægning i Bænken . . . = 1 — . . .

(Kartoffelplanterne kunne ikke tillægges mere end en Deel af Omkostningerne ved Mistbankens Tilberedelse, da Bænken med Fordeel kan benyttes til Urter efterat Kartoflerne i Slutningen af Mai ere borttagne.)

Kartoflernes Optagning af Bænken samt Røyning . . . = — . . . = 16 -
Plantearbejde af 3 Børn i $\frac{1}{2}$ Dag . . . = — . . . = 18 -

1 Spd. 1 Mk. 22 $\frac{1}{2}$.

Herfra gaaer Værdien af $\frac{1}{4}$ Td. Affald, — Stykker, der ingen Spire have havt . . . = — . . . = 16 -

1 Spd. 1 Mk. 6 $\frac{1}{2}$.

Kartoffeldyrkning paa almindelig Maade.

Sædfrø til 1 Maal Jord 2 Edr. à 6 Mk. pr. Ede.

2 Spd. 2 Mk. = 4.

Lægning af 2 Edr. Kartoffler 6 -

2 Spd. 2 Mk. 6 4.

Jeg har allerede i det Foregaaende bemærket, at Ugerens Tilberedelse og Kartoffernes Pleie inden deres Vert er den samme for Plantemethoden som for Dyrkning paa sædvanlig Maade, altsaa maae de heraf flydende Omkostninger ogsaa blive de samme pr. Maal. Det vilde blot derfor være unødvendig Vidtløftighed at anføre disse Omkostninger i Beregningen, da Forholdstallene alligevel vilde blive de samme som nu. Af anførte Beregning fremgaaer altsaa, at Besparelsen i Dyrkningsomkostningerne omtrent vil komme til at udgjøre 1 Spd. 1 Mk. pr. Maal Jord. Hertil kommer endvidere den overmaade store Fordeel baade for Fattig og Riig, at den besparede $\frac{1}{2}$ Part af Sædfrøet kan benyttes til Menneffeføde.

2) Man kan ved denne simple Dyrkningsmaade have brugbare Kartoffler til Huusholdningen flere Uger før end sædvanlig. Denne Fordeel veed Enhver af egen Erfaring er saa stor, at man vistnok ikke her behøver at udvikle den. Dog troer jeg at burde bemærke, at om Erfaring end skulde vise, at Plantemethoden ikke skulde være lønnende for den hele Kartoffeldyrkning paa en Gaard, er dog den Fordeel at have tidlig spiselige Kartoffler saa betydelig, at endeel af det aarlige Kartoffelareal bør dyrkes paa denne Maade. Især

maa dette gjælde den fattige Huusmandsklasse, der mangen Gang tæller hver Dag indtil den kan tage den største Deel af sin Føde af Kartoffelageren.

3) Man kunde maaskee have sine Kartoffler saa tidlig modne, at de kunde optages førend den ødelæggende Kartoffelsygdom indfinder sig. Der findes rigtignok flere dygtige Landmænd, der ville have Erfaring for, at Sygdommen indfinder sig paa et vist Udviklingstrin hos Planten, navnlig omkring Blomstringstiden, og ikke til en bestemt Aarstid. Skulde dette virkelig være Tilfældet, vil man vel indvende, at Sygdommen altid vil indtræffe, naar Kartofflerne blomstre, enten saa dette foregaaer tidligt eller sildigt. Jeg vover ikke med Bestemthed at modsigge denne Paastand, men indskrænker mig til at anføre, at ved Buskeruds Amts Landbrugsskole blev den plantede Kartoffelager ikke angreben af Sygdommen, medens de øvrige Agre, der vare dyrkede paa almindelig Maade, bleve meget stærkt angrebne. Havde jeg ladet de plantede Kartoffler staae i Jorden indtil Sygdommen angreb de øvrige Agre, vilde den muligen ogsaa have hærjet disse. Til en saadan Udsættelse med Optagningen af de plantede Kartoffler var der isørigt ingen Grund tilstede, da Afgrøden ved Optagningen var fuldmoden.

4) Da Kartofflerne ved Plantemethoden modnes saa tidligt, kan man vistnok under mange Forhold, paa rene og lette Jorder, endnu det samme Aar benytte til Vintersæd det Jordareal, hvorpaa Kartofflerne have voret, efterat disse ere optagne. Især skulde jeg troe, at dette lod sig gjøre i det sydlige Norge, hvor Vinter-

sæden almindeligviis med Sikkerhed kan saaes lige til Midten af Septbr. Maaned. Ved at give Ageren en fuldkommen Bearbejdning og Gjødning forinden Plantningen og tilstrækkelig Rensning under Kartoflernes Væxt, vilde man i mange Tilfælde — især paa løs Jordsmon — fuldkommen erstatte den kostbare Brak og tillige som reent Udbytte erholde en riig Kartoffelafgrøde.

2.

(Af Landbrugsstolebestyrer Westrem.)

Med Hensyn til Maaden at lade Kartoflerne spire for at fremdrive Modningen — om i Mistbænk eller paa andre Maader er ligegyldigt — da er den ganske almindelig i Nærheden af store Byer i Tydskland og England, hvor man vil fremskynde tidlig modnende Kartofler, og da den tillige her i Bergens Stift, især i Indresogn, har været brugt over et halvt Aarhundrede med forskellige Forandringer efter Stedsforholdene, maa jeg tilstaae, at det forundrede mig noget at erfare af Landbrugstidenden Nr. 4, at denne Plantningsmaade ikke forhen var kjendt i den Egn, hvor Hr. Swensen boer, nemlig i Nærheden af Drammen; thi det ligger saa aldeles i Kartoflens Natur, at jo mere den har groet om Baaren, des hurtigere spirer den op igjen, naar ellers de øvrige Betingelser for dens Væxt ere tilstede. Naar man altsaa vil have tidlig modne Kartofler, er det den første Betingelse herfor, at de maae have spiret tilstrækkeligt førend de udplantes.

At lade dem spire i en Mistbænk eller i en Haveseng tidlig om Vaaren, saaledes som det i Tydskland og England er brugeligt, og hvilket man seer tillige er den Maade, som er forsøgt paa Landbrugsstolen i Buseruds Amt, vil dog paa de færreste Steder hos os kunne udføres, paa Grund af de klimatiske Forholde, formedelst Kulde og Frost, der paa mange Steder er over $\frac{1}{2}$ Alen dyb, lige til den 1ste Mai. Vi have saaledes for vore Forholde i Sogn maattet forsøge andre Maader for at faae Kartoflerne til at spire før de udplantes for derved at paastynde deres Modnen. Saaledes brugte man før Kartoffelsygdommen kom overalt i denne Egn, ligesom paa de fleste Steder i Bergens Stift, at bringe Saaekartoflerne i Midten af April i Stalden for at de kunne spire tilstræffeligen inden de i Begyndelsen eller Midten af Mai udplantedes. Herved fremskyndedes Modningen næsten en Maaned; thi vi havde da i det mindste paa Gaarden Bestrem, ligesaa velmodne Kartofler i Begyndelsen af September som nu i Begyndelsen af October. Mange, især Huusmænd, brugte at bringe deres Kartofler ind i Stuen i Kasser eller Kar, hvor de da lode dem spire i nogle Uger inden de udplantedes. Exempelviis kan jeg anføre en af mine egne Huusmænd, som paa denne Maade i mange Aar fremdrev tidlig modnende Kartofler. Jeg selv forsøgte før flere Metoder for at faae tidlig modne Kartofler og anvendte hertil fornemmelig en viid og flad Kasse, der rummede to til tre Tønder. Denne Kasse, som jeg havde staaende i Kjælderen, blev i Slutningen af Marts fyldt med Kartofler

og Muld lagviis — et, to eller tre Lag. Kartoflerne spirede nu til den 7de eller 10de Mai til de bleve udplantede i Haven, og fra Midten til Slutningen af Juli havde jeg fuldmodne Kartofler. Da Sygdom imidlertid let bedærver dem i den kolde Muld i Kjælderens, selv om Kartoflerne omvikles med Halm og Gjødning, vil jeg tilraade dem, der hermed ville anstille Forsøg, i Midten af April at sætte Kassen i Stalden, hvor de hurtigere spire. Mere end tre Lag Kartofler bør aldrig lægges i Kassen, da Spirerne ellers let afrides ved Udplantningen, hvorved Barten meget forsinkes. En dansk Gartnersvend, som reiste her forbi og som i Aaret 1827 anlagde en Humlehøve hos min Fader, lærte mig endnu mere at fremdrive Kartoflernes Modning ved først at strø Hestegjødsel i Furen og derpaa halvt at fylde denne med Muld. De langspirede Kartofler lægges nu forsigtig i Furen 4 til 8 Tommer fra hverandre eftersom de ere skaarne smaa eller store; oven eller under Kartoflerne — efter som det er Muld- eller Leerjord — strøes finhakked Faaregjødsel og dernæst lukkes Furen. Paa denne Maade har jeg aldrig avlet under 30 Tønder pr. Maal (2500 □ Al.), men vel at mærke: i Egenkab af Gartner i Haven. For en Landmand kan det ikke være at tænke paa at anvende dette Gartneri i det Storre; thi hvis man ikke er yderst forsigtig med Spirerne, rives de af eller brækkes under Udplantningen, hvorfor det, som man kan begribe, ogsaa hermed gaaer yderst langsomt, ligesom det ogsaa giver meget Arbeide at lægge dem i Kasserne og at strø Gjødsel i Kartoffelrenderne, ligesom

den yderste Barsomhed bør iagttages under Sønderffæringen, hvorfor denne er dobbelt saa seer, som den almindelige Maade; men at anvende Methoden i det Smaaer er ganske morsomt og nyttigt tillige, især der, hvor man kan faae sit Arbeide betalt ved god Affætning paa tidlig modne Kartofler i Nærheden af Byer. Naar man nu opbevarer de et Aar tidlig modnede Kartofler og fortsætter med de samme Kartofler paa samme Maade i nogle Aar, kan man paa denne Maade forskaffe sig meget tidligmodnende Kartofler. Forøvrigt maa jeg antage, at enhver Gartner ogsaa kjender den her omtalte Maade at fremdrive tidlig modne Kartofler.

At man imidlertid ved denne Methode skulde spare fem Ottendedele af Saaekartoflerne, som Hr. Swensen anfører, kan jeg ikke indsee; jeg har brugt den samme Mængde Saaekartofler ad denne Vej som ved den almindelige Maade, thi hele Forskjellen bestaaer i, at her bruger man Kartoflerne langspirede og ved den almindelige Methode ere de mindre groede eller spirede. Jeg formoder derfor, at den i Opsatsen ansøgte Besparelse af Saaekartoflerne maa være en Misforstaaelse.

Naar man atter efter et enkelt Forsøg med denne Maade at dyrke Kartofler, vil slutte, at Kartoffelsygen derved muligen undgaaes, da troer jeg, at en saadan Slutning i sin Almindelighed er feilagtig; thi det er Kartoffelsygen, som i denne Egn og for den store Hob i de sidste Aar aldeles har tilintetgjort denne Dyrkningsmaade. Deels have Kartoflerne raadnet om

Baaren under Spiringen, deels fort Tid efter Udplantningen, deels under Blomstringen, og paa mange Steder ved den Tid man har taget dem op i Juli og August. Jeg kunde anføre mange Exempler paa, at Sygdommen har angrebet saavel de tidlig modnende som sildig modnende Kartofler i alle Udviklingstrin og til alle Tider. Man kan derfor af enkelte Jagttagelser om Kartoffelsygen aldeles ikke domme, om den vil komme igjen, fordi man engang har været befriet for den — ja man kan ikke engang af flere samlede Erfaringer komme til noget Resultat om Sygdommens Natur, Aarsager etc.; thi hvad man paa eet Sted troer at have hiulpet for Sygdommen, vil man paa et andet Sted skal have frembragt den. Det er dog ikke usandsynligt, at man i 1849 ved at plante Kartoflerne langspirede paa Landbrugs-skolen i Buskeruds Amt befriede sig for Sygdommen paa disse, medens den hærjede paa de andre, som muligen vare spirede for lidet inden de vare satte. Men det er dog langt fra, at jeg troer det kom deraf, at de modnede tidlig før Sygdommen indsendt sig; derimod antager jeg at det hidrørte fra, at disse ved deres tidligere Udvikling fik en kraftigere Bert, og at de saaledes bedre modstode Sygdommens Indvirkning; muligen de ogsaa i det Hele taget bleve bedre behandlede, end de andre, thi at man ved en passende Behandling kan undgaae Kartoffelsygdommen eller idetmindste gjøre dens Virkninger mindre voldsomme, ligesom Tilfældet er med enhver anden Sygdom, derom er jeg aldeles overbevist og skal nedenfor anføre nogle Facta, som godtgjøre

dette. Thi at denne fortsat har hærjet saa staanseløst paa mange Steder og i mange Agre, kommer efter min Overbeviisning ofte af Balg af Ager og dennes Tilberedning, Maaden at behandle Udsæden paa, samt Dyrfningen i det Hele taget. Ligesaa vel som man ved en forstandig Behandling befrier sig fra Røst og deslige Sygdomme paa Kornet, eller i al Fald gjør disse mindre skadelige, ligesaa vel maa man ogsaa nogenledes kunne beskytte sig for Sygdomme ved Rodfrugterne. Jeg har saaledes aldrig haft Kartoffelsygdommen i mine Agre og meget lidet i Kjelderens, uagtet Kartoffelsygen i de senere Aar har hærjet rundt omkring, men andre Medicamenter end for Sygdom i Almindelighed, nemlig Forsigtigheds- og Forebyggelsesmidler, har jeg ikke brugt, og dog have disse hjulpet indtil denne Tid.

Den første Gang, jeg hørte Kartoffelsygdommen omtale her var i 1841, da den begyndte at hærje i Bisk Præstegjeld i Jitresogn. Jeg havde netop dengang læst et Skrift om at forebygge Kartoffelsygen og var meget indtagen i den Grund, at Sygdommen fornemmelig maatte tilskrives, at man optog Kartoflerne umodne og opbevarede dem i altfor fugtige Kjeldere. Om Høsten 1841 beklagede en Bonde i Nabolaget sig for mig, at hans Kartofler vare raadnede i Kjelderens. Jeg raadede ham nu til næste Vinter at lægge sine Kartofler i tør Sand og lufte flittig, samt frastille alle ikke vel modne Kartofler. Manden indvendte vel, at han havde hørt, at jo tørrere de laae i Kjelderens og desbedre de vare modne, deslettere vare de udsatte for

at raadne, hvortil jeg kun anmærkede, at han vel ikke vilde skjønne sig bedre paa den Sag, end Folk som havde skrevet om Tingen. Han bragte nu om Hosten, saasom det var temmelig fugtigt Veir, Kartoflerne først paa Løen for at tørre og befrie dem fra Muld, og derefter lagde han 6 Tønder, som han vilde benytte til Saaekartofler, i tør Sand i Kjelderren. Resten derimod, en Snees Tønder, lagde han i en Hule, som han havde gravet, da der ikke var Plads for mere end Saaekartoflerne i Kjelderren under Stuen. I 1842 kom jeg forbi denne Mand's Gaard, just som han var beskæftiget med Foraarsarbeidet, og strax da han saae mig, kom han hen til Veien og takkede mig for det gode Raad, jeg havde givet ham mod Kartoffelsygen. Ja, der kunne I see, sagde jeg, indbildende mig et godt Udfald, naar I bære Jer forstandigt ad, saa har det ingen Rød med Kartoffelsygdommen. Saa sagte, svarede han, følg med i Kjelderren, og han viste mig alle Saaekartoflerne i den tørre Sandbenge raadne. De øvrige Kartofler, som han havde opbevaret i den omtalte Hule, havde holdt sig temmelig godt hele Vinterten, og det var dem, han nu anvendte til Saaekartofler. Dette var den første Advarsel, jeg fik om denne Sag, og i det jeg forlod dette Sted, besluttede jeg, aldrig mere i praktiske Sager at give andre Raad, førend jeg havde undersøgt og prøvet Tingen lidt næriere.

Det fornævnte Aar 1842 kom ogsaa Sygdommen her til Sogndal i større Udstrækning, og de Første, som den angreb af mine Nærmestboende, var mine egne Huusmænd. En af disse især var en meget flittig Kartoffeldyrker, der i mere end 20 Aar havde

avlet tidlig modne Kartofler paa den foran anførte Maade; han havde ogsaa i dette Aar to Maal Jord frodige Kartofler, som stode i Blomster ved St. Hans-tid. Søstefodag gif jeg hen for at see paa hans smukke Kartoffelager; men jeg blev ikke lidet forbauset ved at see Kartoffelgræsset ligesom aldeles afbrændt over den hele Ager. Det var da meget varmt, 22° Reaumur i Skyggen. Jeg spurgte Huusmanden, om han havde afbrændt Riis tæt ved Ageren og derved tillige affviet Kartoffelgræsset. Nei, svarede han, det er Kartoffelsygen. Ligesom min Ager, staae ogsaa de andre Huusmænds, og lagde han til, kunde jeg snart vente det samme, naar mine Kartofler voxede frem. Jeg havde nemlig selv en Kartoffelager ved Siden af hans paa 8 Maal Jord, der først var tillagt den 2den og 3die Juni og endnu altsaa ikke begyndt at spire. Jeg antog nu, at Aarets Uvl af denne Ager vilde være tabt og beklagede, at jeg havde behandlet den saa yderst omhyggelig; thi jeg havde dette Aar reolploiet Ageren, kalket den, saltet den, strøet finharpet Faaregjødsel i Kartoffelraderne foruden at paasee, at der ikke var et Græsstraa i Ageren, som jeg altid pleiede at gjøre med mine Kartofler. Jeg besluttede da at udploie Ageren samt at tilsaae den med Vinterrug; imidlertid blev jeg herfra forhindret ved en Reise paa en 14 Dages Tid, og da jeg kom hjem igjen, havde alle mine Kartofler spiret og stode nu meget yppige, medens mine Huusmænds Agre vare bedækkede med det raadne Kartoffelgræs. Jeg lod nu mine Kartofler hyppe, og om Høsten 1842 avlede jeg paa disse 8 Maal efter

20 Tønder's Udsæd 275 Tønder udmærket gode Kartofler, som stode sig godt hele Vinteren. Om Høsten, da vi toge dem op i Begyndelsen af October, regnede det meget stærkt; men der blev nu ingen Kjørsel af Kartoflerne paa Laaven, ei heller bleve de lagte i tør Sand, derimod bleve de styrteede i Kjælderen saa vaade, som de kom fra Ageren i Binger paa 30 Tønder, med Bræder imellem og høie Naser under Gulvet. Bingerne bleve saaledes indrettede, at Luften kunde faae fri Tilstrømmen rundt om dem, medens Kartoflerne langsomt tørrede og uddampede. Dette Udfald ved Kartoffelsygen hos mig 1842 ansaae jeg ikke for tilfældigt; jeg antog nemlig, at ligesaa vel maatte jeg kunne forebygge den for de efterfølgende ved nemlig at behandle Ageren og Kartoflerne paa samme Maade:

1. Ved nøie at paasee, at den Ager, hvori jeg lagde dem var rigelig forsynet saavel med organiske som uorganiske Bestanddele, som Kartoflerne tiltrænge.
2. Aldrig at udplante Kartoflerne førend de vare tilstræffeligen spirede og heller aldrig udplante dem om Baaren, førend Varmen tilstræffeligen var kommen i Jorden, paa det at de des hurtigere kunne vore op igjen.
3. Ved at pløie dybt til Kartoflerne, men sætte dem grundt.
4. Ved at paasee, at der ikke var Noget, som hindrede deres Vext, altsaa intet Ugræs, og endeligen
5. Paasee, at de i Kjælderen laae saa luftigt og reenligt som muligt, paa samme Tid som de laae saa fugtigt som muligt. Hele Kjælderen blev ind-

vendigen kalket; Høst og Vaar afbrændt Svovl for at dræbe alle Insecter m. m.

Ved at behandle Kartoflerne som anført har Kartoffelsygen aldeles holdt sig borte fra mine Agre og meget ubetydelig indfundet sig i Kjældereren, uagtet jeg ogsaa i disse Aar har brugt den samme Sæd som før, der har været dyrket paa Gaarden siden 1792, altsaa i 58 Aar, og det uagtet jeg har de haarde, gule, saakaldte engelske Kartofler, som efter den almindelige Mening her skulde være de, som meest udsættes for Sygdommen. Jeg har heller ikke mærket, at Foldrigigheden i mindste Maade har aftaget; thi med Undtagelse af ifjor, har Kartoflerne hos mig i de sidste 7 Aar i Gjennemsnit givet fra 110 til 120 Tønder pr. Td. Land — altsaa fra 11 til 12 Fald — et Par Aar, nemlig 1842 og 1843, da Sygdommen rasede som allerværst og jeg af Skræk for denne behandlede Kartoflerne aldeles som en Gartner, avlede jeg 130 Tønder pr. Tønde Land.*) Forrige Aar mislykkedes Kartoflerne her paa Gaarden ikke formedelst Sygdom, men formedelst Kulde og Forsømmelse, da jeg var syg, medens Kartoflerne fordrede det meste Sommerarbejde, og jeg avlede saaledes i dette Aar kun 15 Tdr. pr. Maal. Noget Sygdom viste sig dog som sagt ikke i Ageren, ei heller i Kjældereren i Vinter.

Jeg har ofte paa mine Reiser ikke alene i Bergens Stift, men ogsaa paa Ølandet og mange andre Steder, forundret mig meget over at Kartoffelsyg-

*) En norsk Tønde Land = 10,000 □ Alen.

dommen ikke har ødelagt Bøndernes Aagre endnu mere end Tilfældet har været. Det er ikke nok med, at man saa hyppigen planter sine Kartofler i mager Jord, der er slet tilberedet, fuld af alskens Ukrudt, fold og klumpet, og derhos gjødet med uopløst Gjødning, som ikke er anvendelig til Kartofler. Man sætter endnu sine Kartofler paa den samme Maade som før, tidlig om Vaaren, uspirede, i den kolde endnu ikke opvarmede Jord. Naar nu Kartoffelsygdommen da hersker, saa kan man ikke vente andet, end at Kartoflerne maae blive angrebne og ødelægges. Det er i Sandhed mere forunderligt, at de ikke ødelægges endnu mere, end Tilfældet har været. Thi det er med Kartoffelcholeraen aldeles som med Menneſſecholeraen — den holder sig fornemmelig til de ſtidne, forſømte og usunde Boligers Beboere; thi Organismen ſvækkes ſaavel ved en altfor mager ſom ved en altfor yppig Levemaade. Ved at behandle Planter for hoſ diſſe at forebygge Sygdomme, maa man gaae frem paa ſamme Maade og efter de ſamme Regler, ſom naar man har med Dyr at beſtille, og anvender man dette paa Kartoflerne, ſaa vil det indſees, at Midlet til at forebygge Sygdom hoſ diſſe haveſ i den ſtorre eller mindre Indſigt, Dyrfæren beſidder. At man dog uagtet alle Forſigtighedsregler kan være udfat for Sygdommen paa dem er jo viſt, men det er ogſaa paa den anden Side viſt, at de, naar man anvender tilbørlig Omhu ved Dyrfningen meget mindre ere udfatte for at angribes af Sygdommens Ødelæggelſe. Jeg ſkal til yderligere Beſtyrkelſe heraf anføre et Par Exempler: Den forhen omtalte

Huusmandsager — to Maal Jord — der i 1842 blev aldeles ødelagt af Kartoffelsygdommen, kom i 1846 atter under min egen Bestyrelse. Kartofler havde ogsaa været satte paa denne Ager 1843 og 1845, og de raadnede næsten aldeles begge Aar, paa ubetydeligt nær, i Ageren. 1847 plantede ogsaa jeg Kartofler i den samme Ager og avlede 56 Tønder, gode og friske Kartofler, som holdt sig hele Vinteren, og det uagtet Kartoflerne raadnede i en Ager hos en af mine andre Huusmænd tæt ved. Sagen er simpel og naturlig. Da jeg fik Ageren, undersøgte jeg Jordbunden og fandt, at den ikke indeholdt Spor af Kalk, ikke Spor af Natron, og overhovedet meget faa opløselige Salte samt kun 4 Procent daarlig Muld. Ageren havde i mange Aar tillige været meget grundt pløiet. Det Første, jeg altsaa gjorde, var at give den en dyb Pløining med min Tohestplov, harve den, derefter paafjøre 10 Læs opløst Tørvemuld, falke den med 10 Tønder pr. Maal, og efterat dette var blandet, blev den furepløiet til Kartofler, som nu bleve satte den 1ste Juni. I Furterne blev stroet Faaregjødsel ovenpaa Kartoflerne, og da Alt var tiljævnet, blev der stroet 4 Skjepper fint malet Salt. Disse to Maal bleve besaaede med $4\frac{1}{2}$ Tønde Kartofler, og Avlingen var, som nævnt, i 1847 56 Tønder. Kartoffelsygen var forsvunden. I 1848 bar denne Ager Baarrug; i 1849 blev den paafjort noget over 100 Fjærrelæs Kalkcompost, der var en Blanding af lædsket Kalk og Tørvemuld, i Forhold som 1 til 11. Ageren blev dette Aar igjen tilsaaet med Kartofler; men Avlingen var da kun 40 Tønder eller 20 Tønder pr. Maal. At Kartoflerne saaledes i

1849 mislykkedes, hidrorte dog ikke fra nogen Sygdom, men som før meldt af andre Aarsager. Et ligesaa mærkeligt Beviis havde jeg i 1843 paa Nødvendigheden af Ralkning i de herværende Agre, samt ikke at plante Kartoflerne før de havde spiret, og Barmen tilstræffeligen var kommen i Jorden, naar man vilde undgaae Kartoffelsygen. Jeg var nemlig den Gang endnu Brændeviinsbrænder — bedrøvelig Ihusom-melse*), og da Kartoffelsygen hærjede rundt om, vare Kartofler vanskelige at faae kjøbt, ja ikke engang at faae for nogen Priis. For imidlertid ikke at lade Brænderiet standse, besluttede jeg samme Aar at sætte dobbelt saa mange Kartofler som ellers. Men da jeg om Vinteren havde brændt op alle mine Kartofler paa det sædvanlige Quantum Saaekartofler nær, var jeg nødt til at kjøbe 25 Tønder Kartofler hos min Nabo Hr. Lieutenant Knagenhjelm paa Kopanger, der i Slutningen af April fik en Jagtladning tilsendt fra Aardal. Mange i Omegnen bleve heraf forsynede med

*) Jeg siger ikke dette fordi det bedrøver mig, at jeg ogsaa gav min lille Skjærv med til at opdrage Nationen til Fylberi og Drukkenskab — Storthingene kunne tage dette paa sin Samvittighed — men fordi jeg var saa uforstaaelig ved en ubvidet Kartoffelavling at ødelægge mine Agre; thi jeg maa tilstaae, at en mere udtærende Sæd end Kartofler kjender jeg ikke, hvorfor jeg heller ikke kjender en større Daarskab hos en Agerdyrker, end at drive en ubvidet Kartoffelavl, naar man ikke fortærer denne paa Gaarden. Fortællingen om, at Kartofler tager sin halve Næring af Luften, har desværre for mig viist sig ikke at være andet end Fabel.

Saaekartofler, men saavidt jeg havde Anledning til at erfare raadnede de i Ageren paa de fleste Steder, og som jeg troer, fordi man satte dem paa den almindelige Maade og for tidlig, nemlig i Midten af Mai. Det var nemlig da meget koldt og raat Veir. Efter hvad Hr. Knagenhjelm opgav mig, satte han af disse Kartofler 4 à 5 Maal ogsaa i Midten af Mai; men hvoraf Størsteparten raadnede i Ageren. Jeg lod derimod mine kjøbte Kartofler ligge ved Siden af de andre Saaekartofler til den 3die Juni i Kjælderen. De havde nu her spiret omtrent 3 à 4 Tommer. 5 Tønder bleve udpillede som raadne, men om de blot vare beffadigede i den ene Ende, blev dette udskaaet og Resten benyttet til Sæd. Den 4de og 5te Juni blev de tiloversblevne 20 Tønder af disse kjøbte Kartofler udplantede i 8 Maal Nyland i sandig Muldjord, som i Forveien var kalket med 8 Tønder pr. Maal. I Kartoffelfuren blev strøet finhakked Faaregjødsel, 5 Rjærrelæs pr. Maal; om Høsten blev efter disse 20 Tønder avlet 235 Tønder gode og friske Kartofler, som gave meget og fortræffeligt Brændeviin. Dette heldige Udfald tilskrev jeg ene og alene Behandlingsmaaden.

Af det her Antydede, der Alt grunder sig paa flereaarig Erfaring, troer jeg med Sikkerhed, at man ikke har meget at frygte for Kartoffelsygdommen, naar man passer aldrig at sætte sine Kartofler i grundt ploiede Agre og ikke heller i Agre, som ere kolde af Undergrundsvand eller overhovedet i kold Jord; man maa ikke heller udplante dem, førend de have spiret

tilstrækkeligt og ikke førend Barmen er kommen i Ageren; hvis det er kold Veer, man er nødt til at plante i, da bør man strøe Faaregjødsel eller overhovedet en vel opløst varm Gjødsel i Furerne under Kartoslerne, og hvis det er kold Muldjord, over dem; aldrig gjøde umiddelbart til Kartosler med uopløst Gjødsel — fort man maa plante dem i en vel tilberedt Ager med alle Bestanddele for Kartoslernes Behov, og hvoraf blandt de uorganiske især Kalken er den hos os almindelig manglende. Dersom man ved Siden heraf iagttager, at Kartoslerne hyppes ordentlig og at der ikke findes det mindste Ufrugt i dem hele Sommeren, — troer jeg for min Deel, at man ikke har meget at frygte for Kartoffelsygdommen; men at man nu, som før, vil avle gode og friske Kartosler og tillige avle ligesaa mange Fold som før.

Naad imod Kartoffelsygdommen.

Forhenværende Politipræsfect Carlier, Landeieendomsbesidder i Thorigny i Depart. Yonne, meddeler i Journal des Débats af 28de Novbr. 1851 følgende Naad mod Kartoffelsygdommen.

Den i nogle Aar herskende Kartoffelsygdom har henledet Landmændenes Opmærksomhed paa denne Rodfrugts Dyrkning og Bevaring.

Jeg vil fortælle de Facta, som jeg har erfaret; de ere vigtige og beroligende.

I 1845 har jeg ladet plante 2 Hectarer*) med Kartofler i et Jordsmon, som jeg vilde rense for Græs for deri at saae Hvede. Jordsmonnet er godt og meget frugtbart. Jeg lod det gjødste med Staldgjødning; det fik den sædvanlige Bearbejdning. Af disse 2 Hectarer bleve $1\frac{1}{2}$ Hectarer belagte med sædvanlige gule Kartofler; den tilbageblevne $\frac{1}{2}$ Hectar blev beplantet med tidligmodne gule runde Kartofler. Min Høst blev slet baade i Qvantitet og Dvalitet. De sædvanlige gule Kartofler, der vare lagte i den $1\frac{1}{2}$ Hectar, bleve meget medtagne af Sygdommen; de i den $\frac{1}{2}$ Hectar lagte bleve det mindre.

I samme Aar plantede min Gartner i omtrent 4 Arer ikke gjødet Jord tidlig modne Kartofler; dette Stykke Jord gav en sædvanlig Høst med kun enkelte syge Kartofler. Fra Begyndelsen af Novbr. bleve de Kartofler, der vare avlede paa de 2 Hectarer alle for-dærvede og jeg blev nødt til at give dem strax til Kreaturerne. Jeg bemærkede, men uden at undersøge Aarsagen dertil, at den lille Hob tidlig modne Kartofler, som vare frembragte paa de 4 ikke gjødede Arer, og som tilfældigviis vare blevne opbevarede paa et affondret Sted, holdt sig godt og kun havde nogle syge.

I 1846 rettede jeg mig efter de af Agerdyrknings-selskaberne udbredte Forskrifter og gjorde et Udvalg af sunde Væggekartofler. Jeg lod ligesom i det foregaaende

*) 100 Hectares (à 100 Ares) = 181 Edr. Land.

Aar belægge 2 Hectarer med de samme Sorter og i Jord af samme Beskaffenhed. Den 14 Juni s. A. lod jeg rydde omtrent 50 Aarer, som i lang Tid havde ligget brak, og bestemte mig til at beplante dem med Kartofler af alle Sorter, som jeg lod samle i Kjelderren. Størstedelen var sort og syg. Jeg lagde ingen anden Bægt paa denne Plantning end at forberede Jorden til Hvede; kunde jeg blot faae Arbeidsomkostningerne dækkede, vilde jeg være tilfreds. Jeg skal nu meddele hvad der hændtes efter denne sildige og vovelige Plantning. Opkomsten og Udviklingen skeete paa sædvanlig Maade, og fra d. 15de Septbr. af, vare de tidlig modne Kartofler, der vare lagte paa forskjellige Steder, modne, og jeg lod dem strax optage; de saae smukke ud, og ingen var syg. I Octbr. lod jeg Resten, der bestod af sildig modne Kartofler, optage, og der fandtes kun enkelte deraf, som begyndte at fordærves. Nogle Dage efter lod jeg de 2 Hectarer, der vare gjødede og beplantede med udvalgte Kartofler, optage, og deriblandt vare flere fordærvede. Fra dette Dieblif af begyndte jeg at troe, at Sygdommen ikke var arvelig, og at den tidlig modne Kartoffel var mindre udsat for Sygdommen, samt at et ikke nylig gjødet Jordmon frembragte en sundere Afgrøde, Facta, der findes bekræftede i 1847.

I Foraaret 1847 bragte jeg mine Jagttagelser i 1845 og 1846 i Anvendelse; jeg bar mig ad paa følgende Maade:

- 1) Jeg lod 1 Hectar beplante med tidlig modne

runde og guulagtige Kartofler i et vel tilberedt og ikke gjødet Jordsmon, og da jeg vidste, at Kartofler holde af et med Potaske belagt Jordsmon, lod jeg kaste en Haandsfuld Potaske paa hver Kartoffel, førend jeg lod den tildække med Ploven. 1 Hectar Potaske forekom mig tilstrækkelig til 2 Hectarer Plantekartofler af Middelsørrelse.

2) Samtidig og med samme Slags Kartofler lod jeg beplante 50 Aarer ikke gjødet Jord paa et andet Sted paa min Eiendom; denne Jøed var for 2 Aar siden bleven forbedret med brugt Garverbarf og tilført Jord. Jeg lod desuden kaste en Haandsfuld Potaske paa hver Kartoffel.

3) Jeg lod plante ved Siden af de 50 Aarer omtrent 100 Kartofler, udvalgte iblandt de meest syge, for den Erfarings Skyld jeg vilde gjøre, og dernæst kaste en Haandsfuld Potaske paa hver Kartoffel førend jeg tildækkede dem.

4) Jeg lod desuden plante i et meget stærk gjødet Jordsmon 20 Littres (omtrent ligesaa mange Potter) tidlig modne Kartofler, af den Art, der kaldes *Schaw*, der vare mig anbefalede af *Tripet Leblanc*, og jeg lod ligeledes kaste Aske paa dem.

Her er Resultatet af de 4 Forsøg:

Nr. 1 var moden og blev høstet d. 10de Septbr. uden noget Spor til Sygdommen; høsten var overordentlig i Qvantitet, Størrelse og Dvalitet.

Nr. 2 gav en meget smuk Afgrøde uden Sygdom.

Nr. 3 beplantet med meget syge Kartofler, har vist en stærk Vegetation hele Tiden og har givet lige-

saar smukke og gode Kartofler baade i Dvantitet og Dvalitet, som det tilstødende Jordsmon. Ikke en eneste var syg.

Nr. 4 beplantet med tidlig modne, meget sunde Kartofler, kaldede Schaw, har givet $\frac{1}{6}$ syge; — denne Sort har forekommet mig at være meget frugtbar, meget tidlig moden og af en meget god Bestaafsenhed.

Fra den første Uge i Septbr. til i Dag den 1ste Febr. har jeg selv efterseet og ladet af competente Personer eftersee min Kjelder til Kjøkkenurter og indtil dette Dieblif er der intet Spor til Sygdommen.

Det er godt at vide, at Høsten skete under de bedste Veirforhold, nemlig i tørt Veir, og at jeg sørgede for, at der kastedes med Haanden tør Aske paa Dyngen medens den dannedes, saaledes at hvert Lag bestroedes. — Efter disse Facta er det saaledes godtgjort at Sygdommen ikke er arvelig; at en nylig med Kreaturgjødning gjødet Jord gjør Kartoflerne tilbøielige til Sygdommen; at Potasse er et virksomt Hjælpemiddel til Kartoflernes Production og Bevaring; og at tidlig modne Kartofler ere mindre udsatte for Sygdommen, end sildig modne. — De førstnævnte tilbyde desuden den Fordeel at de kunne optages før EfteraarsRegnen, og at Marken i Tide bliver fri til anden Dyrkning.

Den norske Hesterace.*)

Denne Gjenstand var iblandt Forhandlingsæmnerne ved Landbrugsmødet i Christiania i September 1849. Dirigenten Professor Boeck indledede Spørgsmaalet ved følgende Foredrag:

„Ihvorvel man maa tilstaae at Interessesen for Landbruget hos os i den senere Tid har tiltaget og at mange Forbedringer deri allerede ere indførte, saa er der vist Grund til at formene, at dette mere gjælder de egentlige agronomiske Gjenstande end Huusdyravlen.

Årsagen til at Agerbruget hos vore Landmænd har vundet en forholdsviis større Opmærksomhed ligger vel deri, at Fordelen af Forbedringer ved Jorddyrkingen ligger nærmere for Dine, og at disse ogsaa snarere give Udbytte.

Hvad specielt angaaer Hesteavlen, da synes det endog, at man kun i ringe Grad har anseet den at have Indflydelse paa Landbrugets Udvikling, saa at de, som have drevet den med nogen større Omhyggelighed, kun have taget Hensyn til den umiddelbare Fordeel, som Affætningen af de avlede Dyr har kunnet give.

Jeg troer dog, at Landmanden i Almindelighed betragtet betydelig feiler, naar han ved Opdræt af Heste ikke tager et endog væsentligt Hensyn til den Nytte han kan have af dem som Brugsdyr, og over-

*) Af norsk Landbrugs-Tidende.

seer gode Racers Betydning ved de agronomiske Arbejder. Forbedringer af mange Agerdyrkningsredskaber ville først da faae sin fulde Betydning, naar man ved deres Brug kan anvende kraftfulde, udholdende og raske Heste. Med den bedst konstruerede Ploug udretter man kun lidet, naar den bliver draget af et usfelt Dg.

Men idet jeg formener, at man ved Hesteavlens bør i betydelig Grad tage Hensyn til Landbrugets Fordringer, vil jeg dog ikke lade ganske ude af Betragtning den Fordeel, som Affætning af Heste til Udlandet kan medføre. Uden at regne, at norske Heste i nogen Tid have været affatte til England, maa man bemærke, at Norge har havt og vil rimeligviis i Fremtiden kunne vedligeholde en ikke ringe Affætning af Heste til Sverige. I et svenskt Skrift, som udkom i 1818, opgives, at der paa den Tid aarligen indførtes til Sverige cirka 2,600 Heste til en Middelpriis af omtrent 70 Spd. Af dette Antal Heste regnes 650 at komme fra Norge. Dertil bemærkes, at Indførslen af norske Heste maa ansees fordeeltligere end Indførslen af danske eller tydske, da de i flere Henseender have som Brugsdyr fortrinligere Egenskaber. Tager man i Betragtning de Heste, som man paa vore Markeder indfører for Sverige, da kan man vel ikke ansætte deres Middelpriis høiere end til 30 Spd., dog mere som en Følge af, at Heste af høiere Værdi ere sjældnere, end af at Søgningen efter samme mangler. Før Tiden kan altsaa Affætningen til Sverige ikke regnes at indbringe Landet mere end 20,000 Spd. aarlig.

Kunde Norge avle et større Antal kostbarere Heste, vilde rimeligviis Affætningen til Sverige tiltage, idet Indkjøb af danske og tydske Heste indskrænkedes. Steg Affætningen til 1,500 Heste aarlig, og de affatte Heste kunde ved en omhyggeligere Avl bringes til en Midelværdi af 50 Spd. pr. Stykket, vilde altsaa Landets Indtægt ved Udsørslen af Heste stige til 70,000 Spd.

Naar man altsaa tager saavel Hensyn til den Indtægt, Udsørselen af Heste kan indbringe, som til de Fordele, som Forbedringer af Hesteavlen kunne staffe vort Landbrug, maa man vel betragte det til Behandling fremsatte Spørgsmaal: „Hvilke Fortrin og Mangler findes hos den norske Hesterace, og ved hvilke Midler kan den bedst ophjælpes?“ at være af Vigtighed for den norske Landmand.

Dette Spørgsmaal, antager jeg, kan opløses i trende Dele, der hver for sig bør sættes under Behandling.

Først bør man nøie afgjøre, hvad man vil forstaae ved den norske Hesterace, derpaa bestemme, hvilke Fordele og Mangler, denne Race kan ansees at have, nærmest med Hensyn til vort Lands Behov, og endelig tilsidst søge at opstille de Midler, hvorved man antager, at de angivne Mangler ville kunne afhjælpes.

Til Indledning af Forhandlingerne af den første Deel af Spørgsmaalet skal jeg tillade mig at gjøre nogle Bemærkninger, fornemmelig grundet paa den Erfaring, jeg oftere har havt Anledning til at gjøre, at man i Almindelighed ikke har noget bestemt Begreb

om, hvad man nærmest bør forstaae ved den „norste Hesterace.“

Det maa for Enhver være klart, at ikke enhver Hest, som er født og opdrættet i Norge, kan siges at være af norst Race. Saa snart man fra Udlandene indfører Heste, som hos os erholde Afkom enten ved indbyrdes Avl eller ved Avl med forhen i Landet værende Heste, kan det saaledes erhholdte Afkom aldeles ikke siges at danne en norst Hesterace. Man faaer saaledes i det høieste en Blandingsrace. Først naar ved de indbragte Heste erholdes et Afkom, som igjen nem mange Led har været i Landet, og derved har været paavirket af de i Landet herskende Naturforholde og den i Landet almindeligen stedfindende Anvendelse og Behandling, hvorved de avlede Dyr efterhaanden ved de modtagne Indtryk have erhholdt en eiendommelig Charakter, kan der blive Tale om en Landet egentlig tilhørende Race. Saa snart en vis Charakter paa den Maade er udbannet og er bleven saa fast, at den altid lige tydelig fremtræder i de paa hinanden følgende Led og vanskeligen omforandres ved Forandringer af de den betingede Aarsager, bliver saadan Race at kalde constant.

Det bliver da at undersøge, om man med mindre eller større Grund kan antage, at man hos os har Heste, som kunne siges at tilhøre en for Norge eiendommelig og constant Race. Jeg antager, at dette i fuldt Maal er Tilfælde, og skal forsøge i Korthed at anføre mine Grunde derfor, samt paavise, i hvilke Districter jeg formener saadan Race findes.

Hestens oprindelige Hjem maa rimeligviis søges i Asien. I ethvert Tilfælde maa det antages, at Hesten aldrig i vild Tilstand fandtes i Norge. Den er altsaa et indført Huusdyr, som sandsynligviis først indkom med det nu forherstkende Folkesæd, der formodentlig indvandrede fra Hestens oprindelige Hjem eller fra Egne i Nærheden af dette.

Det vil nu være et Spørgsmaal, om den indførte Hesterace kan antages nogensteds i Landet at være nedavlet uden Indblanding og om den kan ansees at have beholdt sin oprindelige Charakter, uden forsaavidt som Naturforholde og en vis Behandling i nogen Grad har forandret den. Ved at tage dette under Overveielse maa det blive af Bægt at bemærke sig Landets Bestaaffenhed. Ligesom de fleste dybtindgaaende vestensfjeldste Fjorde ere adskilte ved høie Fjelddrygge, der besværliggjøre Forbindelsen mellem Indbyggerne i de forskjellige Dalfører, saa blive de vestensfjeldste og østensfjeldste Dalfører adskilte ved en end høiere Fjeldstrækning. I de trange vestensfjeldste Dale have Indbyggerne ikke megen Brug for Heste. Jordbruget har til enhver Tid været ubetydeligt i Forhold til Anledningen til at drive Dvæg- og Hesteavl, hvilken sidste begunstiges deels ved rigelige Fjeldgræsgange, deels ved at Hesten paa flere Steder den største Deel af Aaret kan nære sig selv paa de ved Sølysten almindeligviis sneefrie Græsgange. Det er saaledes rimeligt, at disse Dale og Rytstrækninger altid have frembragt flere Heste, end der behøvedes til Indbyggernes eget Brug, og at derfor Indførselen af fremmede Heste

fun i meget sjeldne Tilfælde har fundet Sted. Naar saadant er skeet, kan man ikke antage, at det er skeet Søveien, især i tidligere Dage; thi hvormeget de norske Bifinger end søgte og hjembragte fremmed Gods, var der dog liden Opfordring for dem til at medtage nogen Vare, de selv havde i Overflod, og hvis Transport var vanskelig paa mindre og til Krigstog byggede Fartøier. De Heste, som avles i de vestenfjeldske Districter, adskille sig i mange Dele fra de fleste andre europæiske Heste. Især bør bemærkes, at man finder hos dem en Pød — (den sorte: Kroppfarve, graa- eller lidt brunlig-guul Mahn, Hale og Fødder sorte; sort Rand efter Ryggen og mørke Tverstriber bag Forknæet) —, som man vel gjenfinder i det Indre af Asien, men som man neppe eller ialfald yderst sjelden træffer hos andre europæiske Heste. Som det Anførte allerede taler for, at der i det vestenfjeldske Norge findes Heste, som directe og uden Indblanding nedstamme fra de af de første Indvandrede indførte Heste, saa vindes end mere Styrke for Antagelsen heraf ved Betragtningen af den islandiske Hest. Efter Beskrivelser og endmere ifølge Vidnesbyrd af min Collega, Professor N. Keyser, som i 2 Aar opholdt sig paa Island, overeensstemme de islandiske Heste i alle Dele med Heste af den omtalte norske Race. Da Indvandrerne kom til Island fra det vestenfjeldske Norge, er det rimeligt, at Heste herfra ere blevne overførte til Den. Den islandiske Hest maa antages gjennem omtrent 1000 Aars Reenavl at have bibeholdt eller erholdt sin Skikkelse; men dens fuldkomne Overeensstemmelse med Heste fra de indre ve-

stenfjeldste Fjorddistricter maa henvisse til, at disse maa betragtes som hørende til en Race, der ved omtrent 2000 Aars fortsat Reenavl er uddannet, og som saaledes maa ansees at være fuldkommen constant og forstjente at kaldes den norske Fuldblodsrace.

Denne nu omtalte Race kan regnes at forekomme udbredt i det hele vestenfjeldste Norge fra Romsdalsfjorden til Lindesnæs, dog med forskjellige men mindre væsentlige Afvigelser i Formen.

I andre Egne af Landet, saasom i Indherred, flere Bygder nord for Trondhjemsfjorden og i Gudbrandsdalen, forekomme Hesteracer af en temmelig afvigende Charakter. Disse Racer kunne vel og kaldes norske, da de allerede gjennem mange Generationer ere hjemme i anførte Egne; men de maae ansees at være fremstaaede ved Blanding med fremmede Heste. Saaledes ere de almindeligviis saakaldte gudbrandsdalske Heste, som holdes paa flere større Gaarde i forskjellige Bygder i Gudbrandsdalen, sandsynligviis nedstammede fra en dansk Hingst, som for nogen Tid tilbage holdtes paa Drivstuen i Dypal.

Naar man altsaa vil tale om en egentlig norsk Hesterace, da forekommer det mig, at man alene kan tage Hensyn til den, som hovedsageligen findes i det Vestenfjeldste og fornemligen i de ved de dybtindgaaende Fjorde beliggende Landstrøg."

Nytten og Bigtigheden for vort Agerbrug af underjordiske Afløbsrender (Underdrains).

Stundom mener man, at lærde Mænds Theorier ikke betyde meget i Sammenligning med Erfaring; men Forskjellen er blot denne, den praktiske Mand behøver en ubestemmelig Tid for at komme til et heldigt Resultat, og da han dog ikke rigtig veed paa hvilke Principer hans Held er grundet, har han Vanstuelighed ved at rette sin Praxis efter de forskjellige Omstændigheder, eller lære Andre at gjøre det. Saaledes ere mange Tusinder ødslede i at dybpløie i Underlag, bestaaende af Gruus, fordi Dybpløining i leret Land har viist sig fordeelagtig; og Tusinder ere blevne ødslede i Anvendelsen af Kalk paa Jorder, der allerede havde mere end nok deraf, og endnu mere ved at anvende Beenstøv gjentagne Gange, uagtet der allerede var gjødet mere end nok dermed til flere Afgrøder. Men Videnskaben, der udleder Principer af utallige nøiagtige Forsøg og Tagtagelser, angiver netop den Praxis, der skal anvendes under de individuelle Tilfældes forskjellige Omstændigheder. Den bestemmer fremfor Alt de første Grundsætninger, der ville vise sig rigtige under alle Omstændigheder, og som ikke kunne krænkes ustraffet. Jeg spørger, hvilket er det første store Princip, som vi stode paa saa at sige ved Dørtærskelen af videnskabelig Agriculture? Jeg holder for, at det er Bigtigheden af den atmosfæ-

riske Virkning, og især af Ilden; det er den, som rustet, som opløser Jern, som decomponerer Klippen og danner Jordarten. Det er den, som, idet Oplosningen gaaer videre, gjør den ene Deel af Jordbunden efter den anden stiftet til at tjene til Næring for Planten. Hvis det ikke var for den atmosfæriske Virkning, vilde Jordens Klippemasse endnu være ligesaa fuldkommen, som da den blev dannet, undtagen forsaavidt den blev paavirket af eller sønderbrudt med Magt, saasom ved Oversvømmelser, Vulkaner o. s. v., og uden den atmosfæriske Virkning vilde Jorden aldrig blive stiftet til Planternes Næring, thi de kunne ikke optage de Stoffer, hvortil de meest trænge, og som ere henstrøede om dem, med mindre de ere i en opløselig, ja opløst Tilstand. At vore Jorder ere fremkomne ved Adskillelse eller Sønderbrydning af Klipperne ved Luftens Paavirkning, er saa almindelig bekjendt, at det neppe trænger til Dplysning; men jeg kan dog omtale et flaaende Exempel, saavel negativt som positivt, som jeg nylig havde paa min Eiendom. Jeg havde, for at gjøre Afløb, brugt, foruden Rør, saa mange smaae Stene, at der blev Mangel paa dem, og jeg blev derfor gjort opmærksom paa en Dynge, der henlaae, tildeels fra en gammel Bygning. Vi besluttede at søge imellem dem, men fandt først ingen, fordi de øverste vare jordagtige, og i det næste Lag ganske bløde og usstiftede til at lægge Rønder med; da vi kom længer ned fandt vi imidlertid Stenene aldeles haarde og ligesom nye. Intet kan bedre oplyse det Princip, vi just omtale. Den atmosfæriske Virkning paa Dyn-

gens Overflade havde i Løbet af omtrent halvanden Generation forvandlet dem til Jord, og derigjennem atter virket paa det næste Lag, men den samme Virkning havde forhindret Luftens Virkning paa de dybeste Lag, der, som jeg har sagt, vare fuldkomne. At den opløste Steenmasse havde dannet en riig Jord, bevises tillige derved, at der vorte Ufrud og Busse i Mængde ovenpaa Dyngen. At Luften har denne Virkning paa Jordbunden, og at Jorden ikke har denne Frugtbarheds-Egenskab uden den atmosfæriske Virkning, bevises ved utallige Leiligheder, og iblandt andet kan det sees hver Dag ved nye og gamle Jernbaner, som føres igjennem nedstaarne Bakker, hvorved Jord og Steenmasser komme for Dagen, i alle Tilfælde første Gang efter Syndfloden. Vi kunne see Banker af reent og sandet Leer, af Mergel og Kalk; de have alle Frugtbarhedens Elementer i sig, men de ere ikke frugtbare, fordi de ikke have været paavirkede af Atmosfæren, og Følgen deraf er, at Intet kan groe paa dem i en vis Tid, men naar de ere paavirkede af Luften længe nok til at gjøre hver Jordart frugtbar, bedækkes de af en stundom riig Vegetation.

Da dette nu er Naturens Gang i denne Materie, saa lader os see, om vi ikke kunne finde noget Exempel fra Kunsten, der kan lede os til en rigtig Praxis i vort Markarbeide. De, som have besøgt de berømte Havedyrknings-Udstillinger i Cheswif eller i Regents-Park, maae være blevne forbausede ved at see de ypperlige Exemplarer af Potteplanter. I hvilken Tilstand er nu Jorden i disse Potter? Netop

det Modfatte af hvad den var for nogle Aar siden; dengang blev Jorden sigtet fin og rystet fast ned om Plantens Rødder; nu derimod brydes de forskjellige Arter Muld, Leer eller Løv, i smaa Stykker, omtrent af et Egs Størrelse og kastes løst ind, og trykkes sammen saaledes, at Luften kan komme ind til Rødderne og i Jorden, og give Kraft til det ene, og opløse det andet. Følgen er, at Planterne naae en Størrelse og Fuldkommenhed, hvorom man før ingen Idee havde. Hvor vi see hen finde vi virkelig Beviser paa Almeensandheden af det Princip, at hvor der skal være en sund og kraftig Vegetation, maa Luften trænge ind i Jorden. Hvorledes skal vi anvende dette i Agerbruget? Det er for det første indlysende, at Jorden paa Overfladen maa fuldstændigt op- og gjennembrydes, for at kunne faae den vigtige Paavirkning af Luften. Men der er en Grændse for dette, thi dersom vi udgrave Jordlaget for dybt, komme vi til et nyt Jordlag, der i umindelige Tider har været begravet, og rimeligviis aldrig været paavirket af Luften, og om det end har Elementer til Frugtbarhed, dog ikke er frugtbart, og saa vilde Man sige, at dyb Pløining var bleven prøvet og ikke havde svaret Regning. Hvad skulle vi da gjøre? Vi kunne jo bruge Undergrunds-Pløven (subsoil plough); men heri maa vi ogsaa være forsigtige, thi hvis den dybe Jord er meget vaad og seig, løbe vi Fare for at faae en Bælling ud af Leerjorden, jo mere den æltes, og hvorved den bliver end mere uskiftet til at modtage Luft og Rødder. Hvori skulle vi da finde

en sikker og virksom Hjælp? I dybe underjordiske Afløbsrender (drains), der, idet de faa at sige opfordre Vandet i Jordbundslagene til at bevæge sig og dryppe ned i dem, skabe en Mængde smaae Porer i Jordmassen, hvorigjennem ikke alene enhver Regnbyge siver ned, som den falder, og medfører en vis Deel Luft (thi alt Ferskvand indeholder Luft); men hvor Luften ogsaa trænger ned, saasnart Vandet er løbet af. Ved dette Middel befries Underlagsjorden for dens stillestaaende Fugtighed og bliver paavirket af Luften, hvorved den bliver skiftet til at kunne modtage Dybpløining, hvorved den kommer op paa Overfladen, og kan modtage Vegetationen. Dog, det er muligt, at Mange antage Midlet værre end Sygdommen, og udbryde, at da deres Jorder allerede lide meest af Alt ved Torreveir, ville de være bange for at indføre Afløbsrender, der naturligviis ville aflede en stor Deel af den allerede ringe Fugtighed, som Jorden faaer og tilbageholder. Det kan nok være Umagen værd at holde os ved denne Sag et Dieblif, og søge at bevise, at en saadan Frygt ikke har den ringeste Grund. Det vil nu for det første være nødvendigt, at vi slet ikke holde fast ved den Forestilling, at Afløbsrendernes eneste Bestemmelse er at føre Vandet bort fra Marken. Dette er vistnok Hovedsagen i mange Tilfælde saavel i England som i andre Lande; men ikke mindre vigtige blive Afløbsrenderne derved, at de sætte Jorden istand til at modtage og beholde Fugtigheden.

At dette er Resultatet, er ganske vist, og at det er aldeles fornuftstemmende, og maa være saa, er ikke mindre vist, endstjøndt det ved første Biekast maaskee ikke er saa ganske indlysende. Tillad mig, som Forklaring, at tilbagefalde den gamle Sætning i Erindring: „Af Jntet fremkommer der Jntet;“ Vand kan ikke blive tilbageholdt i en Jordbund, saafremt denne Jordbund er uskiftet til at modtage det, og en stærk Leerbund, uagtet den vel i Almindelighed er fugtig til en vis Grad, optager ikke nogen meget stor Vandmasse, fordi den ingen Porer har, og hvad Vand der er i Leerjorden afgiver den ikke let til Planterne, fordi de ikke kunne trænge ind i den seige Masse med deres fine Rødder og Spongioler. Den ringeste Jagttagelse vil bekræfte Rigtigheden heraf; jeg er overbevist om, at vi alle have bemærket, at en stiv Jordbund bliver meget vaad paa Overfladen efter en kort Regn; Vandet synker ikke ned i den eller dog kun langsomt, og bliver derfor enten staaende paa Overfladen, eller løber af saasnart det faaer dannet sig en Rende. Resultatet deraf er, at dette Jordsmon, der i fugtig Tilstand var udvidet saa meget, at det slet ikke kunde modtage en nyttig Mængde Fugtighed, saasnart der kommer Tørreveir, fordamper Vandet, skrumpet ind og revner allevegne, og Høsten gaaer tabt baade af Mangel paa Fugtighed og ved Sønderrivning af Rødderne. Men, hvis Jorden er bleven porøs ved Anlæg af underjordiske Aflobsrønder, optager den en langt større Mængde af hver Regnbygges Vand-

masse, og holder den gjemt til Planternes Forsyning, naar fornødent gøres, hvoraf Følgen atter er, at naar Hosten kommer, staaer Planten sig langt bedre i Torreveir end før, og bedre end paa Nabomarkerne, hvor Afløbsrender ikke ere anbragte. Dette Factum vil findes oplyst næsten i ethvert Sogn i England, men maaskee ingensteds mere tilfredsstillende, og i en større Maalestok, end paa de marskagtige Jorder i Lincolnshire, hvor det var en gammel Erfaring, at de om Vinteren stod under Vand, og om Sommeren bleve saa forbrændte og fortørrede, at de vare til ingen Nytte. Nu bleve tildækkede Grøfter indførte, og med Held, men Virningen var dog ei ret fjendelig førend Videnskaben yderligere havde udviklet Principerne for Vandets underjordiske Afledning, og et nyt Slags Afløbspiber var blevet indført og lagt flere Tommer dybere, end tidligere, og Følgen blev, at disse Jorder nu afgive en stadig og værdifuld Græsgang i tørre Sommere. For nogle Aar siden havde jeg paa en Gaard i Leicestershire en gammel Mand til Forpagter; han kjendte ikke noget til Nutidens nye Planer, og han vilde paa ingen Maade lægge Afløbsrender i en vis Ager, der trængte meget dertil, som man kunde see af Vegetationen, fordi han, som han sagde, vilde have en lille Plet Fugtighed naar det faldt ind med Tørke; han troede nemlig, at det saa maatte være fugtigt, fordi Fugtigheden paa den v a a d e Tid af Aaret gif hans Hest til op over Anklerne. Den Gamle døde

og hans Sønesøn leiede Gaarden, og da han var en snild, skjøndt paaholdende Fyr, bad han mig strax om at lade ham faae Teglrør til denne samme Agers Afgrøftning, som han da ogsaa fik og anbragte til stor Gavn for Ageren, baade Sommer og Vinter. Jeg vil dog ogsaa her omtale en lille Sag, der, fordi den stedsse stod mig for Die, i min egen Overbeviisning var et levende Exempel paa hvad jeg har sagt. Den Græsplet, som ligger foran mit Huus i Devonshire, er af en meget haard og seig Leer, og bliver let forbrændt om Sommeren; men der var tilfældigviis en Afløbsrende lagt temmelig dybt fra Huset gjennem Græspletten; naar det er tort staaer Græsset over denne Afløbsrende altid som et smukt grønt Baand tværs over Græspletten i mange Uger efter at det øvrige er forbrændt, og viser saaledes, at Fugtigheden holder sig længer i denne Jord, der er porøs som Følge af Afløbsrenden.

Denne og andre Omstændigheder bragte mig til at gjøre følgende Forsøg. Jeg gravede to Stykker seigt Leer op af min Hauge, og reducerede dem til aldeles lige Bægt. Derefter tørrede jeg det ene Stykke fuldkomment, pulveriserede det, og veiede dem igjen, hvorved Bægttabet, som den tørrede Leer havde lidt, naturligviis udgjør den Mængde Vand, som det havde indeholdt. Deraa trykkede jeg den utørrede Leerklump i en Urtepotte, som den netop kunde fylde og kastede den pulveriserede Leermasse i en anden Urtepotte og heldte nu ligesaameget Vand paa denne sidste, som den

tidligere havde indeholdt; altsaa var der nu igjen ligesmegen Fugtighed i begge, men den ene var endnu i porøs Tilstand. Endelig heldte jeg i nøiagtige Maal saameget Vand paa dem, som hver af dem vilde tage, og jeg fandt, at den pulveriserede Leer tog tre Gange saameget, som den anden, hvilken Masse naturligtviis vilde have givet Fugtighed i en forholdsmæssig saameget længere Tid til hvadsombelst der maatte være blevet plantet i samme.

Man vil erindre, at vi begyndte paa denne Materie om Vandafledning, for at vise dennes store Vigtighed som Middel til Udførelsen af det vigtige Princip at lade Luften komme ned i Jorden og til Rødderne; i Løbet af vore Bemærkninger er det ogsaa viist, at Vandafledning ikke mindre tjener til at gennemføre et andet vigtigt Princip, nemlig Fugtighedens Tilførsel, og Planterodens Forsyning dermed. Planterne kunne leve af den Føde, de faae af Vand, men de kunne ikke leve af tør Føde, fordi deres fine smaa Rødder iffun kan optage hvad der er flydende og hvad der er opløst i det flydende. Kort, vi vide Alle hvor vigtig Fugtigheden er for Planterne.

Det maa her være mig tilladt at gjøre opmærksom paa et meget net lille Apparat, som tydeligt oplyser den Sag, hvorom vi her handle. Det bestaaer af en lille Kasse, henimod Bunden af hvilken der paa den ene Side er indsat en Pennepose, der tjener til Afløb; et Trug med Huller i Bunden passer i Kassen. Under dette trykkes en Mængde Smaastykker Svamp

tæt sammen ved Hjælp af Truget, og i saa Fald fores-
 stiller Svampen den ubrudne Jord. Hvis vi nu helde
 saameget Vand paa, som det kan tage, og mere, og
 have tilluftet Afløbet, saa ville vi finde, at Svampen
 ikkun optager en ringe Mængde, og at det øvrige en-
 ten vil blive staaende og fordampe fra Overfladen
 eller løbe af. Men naar vi nu borttage Trykket og
 løsne Jorden — Svampen — hvilket vi i Birkelig-
 heden udføre ved Agerbruget, da finde vi, at Svam-
 pen kan optage en langt større Vandmasse; ja, naar
 vi aabne vort lille Aflob, og lade frit Vandet løbe af,
 saa ville vi, ved at fradrage det, der løber af, fra det
 vi have heldt paa, see at der findes fuldt tre Gange
 saa meget Vand i den udspændte Svamp, som den
 sammentrykkede Svamp indeholdt. Dette er nu akku-
 rat det samme, som med den haarde, ubrudte Jord,
 og med den, der enten er pulveriseret eller gjort por-
 røs ved Aflobsrønder. Jeg behøver nu vist ikke at
 gjøre opmærksom paa hvormeget længer den ene Jord
 vil afgive Næring til Vegetationen i Tørke end den
 anden. Den samme Forflaring beviser ogsaa hvor
 ilde begrundet den Frygt er, hvorefter man ikke burde
 nedlægge Aflobsrønder, fordi de muligt kunde lede det
 Vand bort, som vi netop saa gjerne ville beholde.
 Jeg har beviist, at der kommer meer Vand ind i Jor-
 den; det er ligesaa klart, at intet vil løbe bort, und-
 tagen det Overskud, der kommer til, efterat Jorden er
 mættet. Med Porerne i Svampen og Porerne i Jor-
 den forholder det sig paa een og samme Maade; og
 vi have jo seet, at Vandet, der blev heldt paa Svam-

pen, ikke løb af forneden, førend Svampen var fuld, og det samme er netop Tilfældet med Jorden.

Jeg haaber, at hvad jeg har udviklet, har bidraget til at forjage Frygten med Hensyn til en rigtig dybtgaaende Cultivation, og at man har indseet Vigtigheden af dybe, tildækkede Bandedledninger, fordi de bidrage til at fremme de Virkninger paa Algerbruget, som ere Videnskabernes første Principer: Luftens og Bandedets frie Afgang til Jorden. Jeg skal nu søge at vise, at samme Forberedelser lede til at fremme et tredie Grundprincip, nemlig, at Planten rigeligt maa forsynes med de Materier, der gaae ind i dens Bestanddele, og som for største Delen bringes ind igjennem Rødderne.

Det er velbekjendt, at Sædarter ikke lykkes, uden som en Undtagelse, med mindre der finder et ordentligt Skifte Sted, og med Klover er det samme Tilfældet; hvilket er et saa meget interessanter Exempel, som Jorder, selv naar de med stærk Gødning ikke ville frembringe Klover, give en god Afgrøde, naar de gjødes med Træaske, fordi den indeholder det Stof, svøvlsur Kalk, i betydelig Mængde, hvilket Kloveren uddrager af Jorden; Resultatet vilde være det samme, hvis dette Stof, kunstig tilberedt, blev brugt. Hvede vil vore paa Sand, naar dette faaer Vand nok, men den vil ei være sund eller sætte gode Kjærner. Hvis man derimod i Vandet opløser de samme Bestanddele, som findes i Sæden og Planten, vil Hveden vore godt og sætte Kjærne.

Professor Daubeny i Oxford har, tilligemed Andre, iagttaget ved en Række af nøiagtige Forsøg, at ligesom en vis Sædart, der gjentagne Gange vorer paa samme Jord, borttager visse Stoffer, saaledes savnes ogsaa virkelig disse Stoffer i denne Jord, hvilket kemiske Forsøg bevise, og der bliver saa lidet tilbage af disse Stoffer, at der ikke er nok til Sædarens Forsyning, og derfor kan den ei længer vore der. Der kunde føres utallige Beviser for Sandheden af det Princip, at Afgrøden maa igjennem Jorden have sin Næring af de Elementer, hvoraf hiin selv bestaaer, og deraf følger den Vigtighed, som vi alle tillægge vore Jorders rigelige Gjødning. Af den Grund er det vigtigt, at vi gjøre os al mulig Flid for ikke at spille Gjødningen, hoorpaa vi i saa høi en Grad maa bygge vort Haab. Men lad mig sige, at et betydeligt Tab dog finder Sted, naar vi anvende Gjødning paa Jord, som ikke er tilstrækkeligt bearbejdet, og det især i Lande, hvor man af og til har Regnskyl, thi da bliver den slet beskyttede Gjødning udvasket af Vandet, der løber af paa Overfladen, fordi det ikke kan trænge igjennem den ubrudte Masse, og den vigtigste Deel af Gjødningen, nemlig den opløselige, føres bort. Dette sees tydeligt af de Sufferrørs frodige Bært, som groe paa Steder, hvor disse Aflob henføre deres sjaalne Bære, og Følgen er ofte en overdreven Bært, der ender med at Plante raadner, medens det høiere liggende Land er aldeles blottet, og hyppigt berøves største Deelen af den løse Jord. Dette er ikke alene

indlysende for Sandserne, men ofte beviist ved chemiske Forsøg, idet Gjødningens Salte og andre Partikler findes i det Vand, som tages fra aabne Grøfter. Men naar dybe og dækkede Grøfter ere anbragte, opløser naturligtviis den paa Overfladen faldende Regn Jordens og Gjødningens opløselige Partikler, og naar den langsomt synker ned igjennem et Jordlag af maastee tre eller fire Fod, filtreres den, og lader de opløselige Dele blive tilbage i Jorden, medens Vandet kommer ud af den underjordiske Rende næsten fuldkommen reent. Paa Grund heraf sees Landsfolkene ofte at gaae til Mundingen af Renderne, for at hente reent Vand. Denne Erfaring er stadfæstet ved chemiske Analyser.

Endnu maa jeg tilføie et Par Ord om tæet Saaning eller Plantning. Man har paa mange Steder med Held her indført at saae en langt mindre Mængde Hvede og andre Sædearter paa Marken, og lægge færre Rodvæxter, f. Ex. Turnips i Agrene. Det samme er oplyst med Hugst i unge Plantager, der paa denne Maade give langt fyldigere Træ; og det samme godtgjøres ogsaa ved Have dyrkningen, hvor der lægges Vind paa at faae de fortrinligste Planter; saaledes sees Gartneren i Drivhuset at bortstjære og bestjære Planterne, saa at et ringere Antal af bedre Exemplarer kan blive tilbage. Dette beviser, at Fordelen ved at plante i større Afstand ikke ligger blot i den Plads, Man giver Rodderne, men ogsaa i den Leilighed man giver Plantens Blade til et friere Aandedræt; thi jeg behøver ikke at sige, at Planterne

drage Aande ved deres Blade, ligesaameget som vi ved Lungerne, det kan snarere siges, at de ernæres igjennem Bladene; thi den Luft, som de især indaande, er Kultsyre (Kulstof og Ilt), der er meget skadelig for det dyriske Liv, men er en sund Føde for Planterne; den findes, skjøndt ikke i overordentlig stor Mængde, i Atmosfæren, og Planterne indsuge den om Dagen frit i deres Blade, og decomponere den derefter i deres Kar, idet de beholde Kulstoffet til deres Bedligholdelse, og lade Iltten gaae tilbage til Luften, ved hvilken vise Foranstaltning Forsynet har indrettet det saaledes, at denne Gas, der stadigt frembringes, men som er skadelig for Dyrene, absorberes og bliver Plantens bedste Næring. Den aller største Deel af Planterne navnlig af alle med træagtige Fibre, som kunne brænde, bestaaer af Kulstof, og mange af Safterne indeholde Kulstof, dog ingen, saavidt jeg troer, mere end Sufferrørets. Planterne behøve dog ikke at finde Kulstoffet i Jorden, og kunne heller ikke gjøre Brug af det, uden i Form af fulsur Gas, og den faae de fra Luften. Men dette forklarer nu hvorfor det er rigtigt ikke at plante for tæt, og det er ogsaa Grunden, hvorfor Man af vidtplantede Suffere faaer ikke alene en rigere Saft, men ogsaa sværere Rør, og denne forsøgede Vægt kommer af, at de indeholde en større Mængde Saft. Uden at tye til mere videnskabelige Beviser, vil jeg kun oplyse, at Plantagerne paa Barbados, paa de Steder hvor viid Plantning er indført, blive mere fattige paa Brændematerialer (af det tørre Sufferrør), da Kulstoffet frembringer

mere Saft i Planten, og mindre Træ; men med dette Resultat ere Plantage-Eierne meget fornøiede, da de heller ville have Suffer end Brændsel.

(Den meget læseværdige Afhandling, hvoraf foresaaende Bemærkninger ere et Udtog, findes i „Danst Tidsskrift,“ udgivet af Etatsraad Schouw, Nr. 25, 1851. Forfatteren er Dr. Phillipps fra Orford.)

Beretning om den Veiledning, som ved Dvægghandler Bruhn i Maret 1851 for offentlig Regning er meddeelt Landmænd i Anvendelsen af Guénons Kjendemerker ved Malkeføers Bedømmelse.

Da den af Hr. Dvægghandler Bruhn sidst afvigte Sommer for offentlig Regning foretagne Reise i Danmarks forskjellige Provindser, for, i Dvereenstemmelse med en af Undertegnede udkastet og af Indenrigsministeriet billiget Plan, ved practiff Veiledning at fremme Udbredelsen af Guénons Lære, i alle Henseender har havt et særdeles heldigt Udfald og enhver af de 80 Mænd, Bruhn har besøgt, have udtalt saavel deres Tilfredshed med hans Naade at udføre sit Hverv paa, som deres Anerkjendelse af Lærens Bigtighed for vort Malkeqvægs Forbedring, samt da jeg endelig troer at kunne nære grundet Haab om at Ministeriet atter for næste Aar vil stille den til Bruhns gjentagne Reise

fornodne Sum til min Disposition, maa jeg antage at en Fremstilling af, eller om man vil Beretning om Sagen i det Hele, ikke vil være uden almindelig Interesse, hvorfor jeg ad nærværende Bei tillader mig at meddele en saadan for Tidsskriftets ærede Læsere.

Under 19de December f. A. indgav jeg, efter tidligere mundtlig at have forebragt Sagen for daværende Indenrigsminister, Kammerherre Rosenørn, som med megen Forekommenhed og Beredvillighed imødefom den og mig, og efter forudgaaet Conference med Dhrr. const. Landsstutmester Professor Dr. With, Tiendecommissair Fraas til Phillipsdal, Forpagter Bülow paa Mørup og Forpagter Lunn paa Ronnebeksholm, til Ministeriet et Andragende saalydende:

„Til Indenrigsministeriet!

Da nu afbøde Landvæsencommissair Gustav Michelsen i Begyndelsen af Aaret 1846 meddeelte os sin danske Bearbejdelse af Franskmænden F. Guénons tidligere udgivne Bog om de af ham i Løbet af Aarene 1820 til 40 opdagede og til Veiledning for andre i et bestemt System ordnede Kjendemerker paa gode Malkekøer, var Undertegnede, som allerede da paa 3die Aar var Avlsforvalter her paa Gunderslovholm, een af de første Landmænd, der heri Landet havde Leilighed til selv at indhente Erfaring, og deraf følgende Overbeviisning, om disse Mærkers Rigtighed og Paa- lidelighed.

Min daværende Principal, Etatsraad C. de Neergaard, hvis gavnrige Virken for Landbrugets Fremme ogsaa gjaldt nærværende Sag, var strax enig med mig

om dens store Bigtighed for Danmarks Dvægavl, og hans Interesse for samme, der som sædvanlig havde til Følge at han ei skyede pecuniaire Dpoffreller for Dpnaaelsen af det Diemed han engang havde anerkjendt for godt og gavnligt, var Grunden til, at her til Gaarden før noget andet Sted i Landet, ofte endog til meget høie Priser, kjøbtes Køer og navnlig Tyre, ene efter Guénons Mærker, ligesom Ideen til de af Soro Amts landoekonomiske Selskab, med et meget heldigt Resultat lønede, og iaar for 4de Aar afholdte Præmieuddelinger for Køer og Tyre, ved hvilke disse Kjendemærker ligeledes afgive Hovednormen for Bedømmelsen, udgif fra ham som Selskabets Formand.

Dette i Forbindelse med at jeg fra min Barndom opdragen ved og til Landvæsenet, tidlig med speciel Interesse havde lagt mig efter Dvægavl og Dvægtillæg, forsaavidt Malkeqvæg angaaer, saavel som den Dpmuntring og Dpmærksomhed, der snart fra flere Sider skænkedes mine første Bestræbelser for den guénonske Læres Udbredelse heri Landet, blev Aarsagen til at jeg bestemte mig for, med fortsat Bedholdenhed at arbejde for dens videre Fremme, og dertil at anvende al den Tid, der kunde blive tilovers fra mine egentlige Forretninger. Heraf blev igjen en Følge, deels at jeg hos os var den første, der offentlig (ved Landmandsmøderne i Odense og Aarhus, 1846 og 47), yttrede mig i anbefalende Retning om Guénons Mærker og deres Anvendelse her, deels at jeg som Formand i den af Soro Amts landoekonomiske Selskab

udnævnte Comitee for de ovennævnte Præmieuddelinger, saavel som ved paa flere Steder at deeltage i Bedømmelsen af større Dvægbesætninger, og paa mange andre Maader efterhaanden opnaaede meer og meer at blive fortrolig med Guénons System i dets videre Udstrækning, og igjen derved i samme Grad endmere overbevist om dets Vigtighed og den overordentlige Indflydelse, der paa en af vort Agerbrugs vigtigste Frembringelser, Meieriproducternes Forøgelse, vilde blive en Følge af hans Mærkers almindelige og rigtige Anvendelse.

At den Guénonske Lære, som enhver anden aldeles ny, og dertil unægtelig ved første Diekast noget utrolig forekommende Sag, her som i Frankrig og Tydskland mødte nogen Tvivl, og at enkelte endog af vore mere bekendte Agronomer, modtog den med Mistillid, var en Selvfølge, men dog vandt den, forsaavidt den rigtig opfattedes, allerede efter et par Aars Forløb, og navnlig her i Sjælland temmelig udbredt Aerkjendelse. I een Retning blev der imidlertid gjort mere væsentlige Indvendinger mod samme, idet man overalt var tilbøielig til at paastaae, at hele Systemet var for indviklet, og for med Nytte at kunne anvendes maatte væsentlig simplificeres. Denne Anskuelse kunde jeg dog ikke ubetinget gaae ind paa, da det nemlig ved de mange Prøvebedømmelser jeg deels ene, deels i Forening med Dhr. Cand. phil. Fraas til Phillipsdal, Forpagter Bülow paa Mørup og Proprietair Smith paa Eskemosegaard foretog for endmere at godtgjøre Rigtigheden af Guénons Mærker, blev en

Nødvendighed at anvende endnu flere Underafdelinger i Systemet, end Guénon selv havde brugt; men paa den anden Side maatte saavel jeg, som de nævnte 3 Mænd, hvis mig ydede Assistance, tilligemed const. Landstutmester Professor Dr. med. Withs Medvirking, væsentlig har bidraget til Sagens Fremme, indrømme, at baade Guénons egen og G. Michelsens Bearbejdelse af Læren, i Klarhed, Tydelighed og navnlig med Hensyn til en simpel, kort og letsattelig Fremstilling af dennes vigtigste Hovedpunkter, lode en Deel tilbage at ønske.

Dette foranledigede mig til, ligeledes ved pecuniær Assistance af Etatsraad Neergaard, som stedse med den samme Interesse fulgte den guénonske Læres videre Udvikling, i Vinteren 1848 og 49 at udarbejde en ny Bearbejdelse af Læren, der Foraaret efter paa mit eget Forlag, udkom under Titel „Beiledning til Anvendelse af Guénons Kjendemærker ved Malleføers Bedømmelse,“ af hvilken Bog jeg herved tillader mig at vedlægge et Exemplar, ligesom jeg, efter Anmodning af det Kongelige Landhuusholdningselskab, i Almanaken for indeværende Aar benyttede den dette indrømmede Plads, til en kort Meddelelse af Hovedgrundsætningerne i Guénons Lære.

At jeg ved Udgivelsen af denne min Beiledning, som Professor With paa mit derom yttrede Ønske ledsagede med et anbefalende Forord, paa en ikke uheldig Maade løste den Opgave jeg ved sammes Udarbejdelse havde sat mig, at fremstille Læren saaledes, at enhver tænkende Landmand ene ved nogen Øvelse, og uden at

gaae ind paa Guénons System i dets hele Udstrækning, med Nytte kunde anvende Mærkerne, og igjen derved hos sig selv erholde Overbeviisningen om deres Paalidelighed, modtog jeg snart fra flere Sider Beviser paa, ligesom ogsaa den gode Affætning Bogen, uagtet den for alt saadant ugunstige Tidsperiode, baade i større Partier til landoekonomiske Foreninger og gjennem Boghandelen, har havt, endydermere taler derfor, men saavist intetsomhelst, der i eller ved Landbruget praktisk skal anvendes, ene ad den theoretiske Veie kan vinde tilstrækkelig Indgang i samme, saavist gjelder denne uimodsigelige Sandhed ogsaa om Guénons Lære, og derved at jeg senere paa flere Steder deels til enkelte Mænd, deels offentlig, som i Efteraaret 1849 i Frederiksborg Amts Landbosforening, med Dyret ved Siden udtalte mig om og foreviste Mærkerne, blev jeg ved den levende Interesse dette Foretagende især paa sidstnævnte Sted vakte, endmere overbeviist om hvad der paa denne Maade kan virkes for Sagens Fremme, ligesom jeg overeensstemmende hermed maa antage det for utvivlsomt, at naar der fra Regjeringens Side blev truffen den Foranstaltning at efter derom udgaaet Rundgjørelse, en med Guénons System fuldkommen fortrolig Mand kunde requireres rundt omkring i Landet hvor Veiledning ønskedes, enten ene for offentlig Regning eller dog uden væsentlig Udgift for Bedkommende, dette, ikke alene fordi ethvert fra Regjeringen udgaaet Foretagende i og for sig har en ganske anden Virkning end hvad den private Mand eller private Foreninger

kan udrette, men ogsaa med specielt Hensyn paa nærværende Sags særegne Bessaffenhed, vilde for dens videre Udvikling her i Landet være af uberegnelig Indflydelse, idet, foruden hvad der her om den praktiske Veilednings Nødvendighed er anført:

1) Det simple Factum at de bedste Exemplarer i enhver Dvægbesætning, af en med denne ubekjendt Mand, strax kunne paavises, indgyder en Tillid til Sagen, der fra ingen anden Side i den Grad kan ventes.

2) Eftersom der tidligere især med Hensyn til Tillægsdyr af Hankjønnet aldeles ingen sikre Kjendemerker var at gaac efter, vil den Omstændighed, at de bedste blandt disse, hvor brugelige findes, kunne udvælges, og ellers gode Individer ved Indkjøb staffles tilveie, derimod nu, hvad jeg ved Tillæg herved Gaarden har havt Leilighed til at erfare, i meget kort Tid kunne give Opdrættet et kjendeligt Opsving til det bedre.

Og 3) Da Erfaring har viist at ikke sjældent hvor det mindst ventedes, findes Dyr med saa gode Mærker efter Guénon, at de meer end almindeligt egne sig til vort Malkeqvægs Forbedring, vil en Mand med et klart Blik for Sagen og med den Localkundskab til Landets forskjellige Dvægracer, han i den her foreslaaede Stilling snart vil erhverve sig, ogsaa med Hensyn til Anskaffelsen af forbedrede Tillægsdyr kunne blive de Landmænd, hvem det convenerer at anvende noget mere end almindeligt i denne Retning, til megen væsentlig Nytte.

Naar nu hertil kommer, at jeg netop for Tiden kan blive Herre over den ellers ikke uvigtige Hindring, at finde en Personlighed med tilstrækkeligt Bekjendtskab til Guénons System i dets hele Udstrækning, og hvis Livsstilling uden tilsvarende hoi Godtgjørelse tillader at tilbringe saa megen Tid borte fra sit Hjem, som rimeligviis vil medgaae hvis mit Forslag billiges, derved at en Mand ved Navn Marqvardt Bruhn, som i 9 Aar har tjent som Meieribestyrer og Bødker her paa Gaarden, til anstundende Foraar paa Grund af forandrede Forhold forlader sin Tjeneste for at blive Dvægghandler, er disponibel i den Retning jeg nærmere skal tillade mig at udvikle. Han har fra først til sidst i Forening med mig arbeidet sig ind i Guénons Lære, saa ingen her i Landet kan være mere fortrolig med denne, ligesom han ved at have indkjøbt flere Hundrede Creature hertil Gaarden og til andre Steder, paa sine Reiser i denne Anledning, i Angeln, Jylland og Fyen allerede har havt megen Veilighed til at meddele Andre praktisk Veiledning i Anvendelsen af Guénons Mærker, og da han, uagtet han er en Bondesøn fra det Slesvigste, paa ingen Maade mangler Evner til, overensstemmende med min foranævnte Bog, at kunne meddele sin Anviisning paa en bestemt, tydelig og letfattelig Maade, og tillige ogsaa, uden specielt Hensyn til Guénons System, har et ualmindeligt klart Blik for Dvægavlen i det Hele taget, samt endelig, hvad hans lange Tjenestetid her bedst godtgjør, er en i alle Henseender agtværdig Mand, saa har jeg i den guénonste Sags Interesse, for hvilken jeg hid-

indtil ikke uden Held, men heller ikke uden betydelige Udgifter og med Doffrelse af megen Tid har arbejdet, anseet det for min Pligt, ikke at lade denne for sammes videre Fremme saa gunstige Veilighed gaae ubenyttet hen, og jeg tillader mig derfor herved til det høitærede Indenrigsministeriums gunstige Dverveielse at henstille:

1) Om der til at fremme den guénonske Læres videre Udbredelse heri Landet, foreløbig i to Aar, maatte stilles et Beløb af indtil 200 Rbd. aarlig til min Disposition.

2) Om der enten directe fra det høitærede Ministerium, eller gjennem Landstutmesteren, hvem Sagen vel nærmest maatte vedkomme, inden Martis Maanedes Udgang 1851, maae udgaae en Befjendtgjørelse om at enhver Landmand, som forinden 1ste Mai desangaaende til mig indgiwer Begjæring, vil i Lobet af Sommermaanederne Juni, Juli og August s. A., som den meest passende Aarstid dertil, efter Omstændighederne i een eller flere Dage af Dvægghandler Bruhn kunne erholde den foromnævnte practiske Veiledning til Anvendelse af Guénons Kjendemerker, uden anden Udgift, end hvad der maa blive en Selvfølge, frit Dphold for Bruhn og Befordring til det nærmest liggende Sted, hvorhen han ligeledes maatte være requireret.

3) Betræffende Sagens videre Ordning tillader jeg mig dernæst at foreslaae:

a) I hvad Følge de forskjellige indløbende Requisitioner vilde blive at efterkomme, maatte bestemmes efter en af mig med Hensyn til Requirerernes Bopæl

m. v. lagt Plan, men dog saaledes at hver enkelt forud meddeles Underretning om hvad Tid Bruhn omtrent vil kunne være i deres Omegn.

b) Forsaavidt andre Landmænd, og navnlig mindre Agerbrugere i de Egne, hvor Bruhn reiser rundt, uden foregaaende Anmeldelse derom, skulde ønske hans Nærværelse, vil derfor, forsaavidt det ei afviger for meget fra hans Rejseplan, intet være til Hinder.

c) Bruhn medbringer en af Landstutmesteren autoriseret Protocol, hvori af mig overeensstemmende med den nævnte Plan indføres Navnene paa de Mænd, af hvem han er requireret, og erholder i samme, fra hver af disse, en Paategning om den Tid, han har været hos dem, om deres Tilfredshed med hans Anviisning m. m.

d) Bruhn erholder for hver Dag han enten er paa Reiser til eller fra, eller opholder sig paa et af de Steder, hvortil han er forlangt, i Diæter daglig 2 Rbd., som mod Foreviisning af den nævnte Protocol udbetales ham af mig, tilligemed de Udgifter, der medgaae til hans længere Rejser mellem de forskjellige Provindsfer.

e) Det hertil medgaaende Belsøb, tilligemed den til min, Sagen vedkommende Correspondence, udlæggende Porto, vil saaledes være hvad der af den foran nævnte Sum bliver at udrede, og er det en Selvfølge, at jeg for den Deel af samme, som aarlig maatte medgaae, inden Aarets Udgang aflægger Regnskab paa hvad Maade det nærmere af det høitærede Ministerium maatte bestemmes;

og maa jeg sluttelig endnu kun tillade mig at udtale som min Overbeviisning, at ligesom der neppe med noget for Tiden til Landbrugets Fremme anvendt Beløb, i Forhold til dets Størrelse, vil kunne udrettes mere, og at jeg desaaarsag troer at kunne nære grundet Haab om at det høitærede Indenrigsministerium vil gaae ind paa mit Andragende, enten i den Form jeg har tilladt mig at foreslaae, eller paa hvad anden Maade det i den guénonske Læres Interesse maatte finde tjenligst, saaledes vil jeg ogsaa fremtidig i andre Henseender med langt mere Nytte kunne virke for dens videre Udbredelse og rigtige Anvendelse, naar Sagen først af Regjeringen er funden værdig til Understøttelse.

Gundersløvholm d. 19de December 1850.

Underdanigst

J. B. S. Andersen.

Fra Ministeriet udfærdigedes derefter under 22de Marts d. A. følgende Resolution:

Paa Indenrigsministeriets allerunderdanigste Forsøtilling i Anledning af deres Andragende af 19de December f. A. har Hans Majestæt Kongen under 2den denne Maaned allernaadigst bifaldet:

„at der foreløbig i Finantsaaret 1851 og 52 anvendes et Beløb af indtil 200 Rbd. af den til Landvæsenets Fremme opførte Sum til Udbredelse af Kundskab til den guénonske Lære om Kjendmærker til at bedømme Mallekoers Godhed.“

Ved at communicere Dem denne allerhøieste Resolution til behagelig Efterretning, meldes tillige at Mini-

steriet bifalder, at denne Sag i det Hele af Dem ordnes paa den i foransførte Deres Andragende omhandlede Maade, og at det tilstaaede Beløb, i næste Finaantsaar, paa nærmere Begjæring derom vil blive anvist.

Da det derhos ansees rettest, at den offentlige Bekjendtgjørelse, som ifølge Forslaget skal udstædes i denne Maaned, udgaaer fra den constituerede Landstutmester, Professor Dr. med. With, og at han autoriserer den Protocol, hvori de Landmænd, der afbenytte den tilbudne Veiledning, skulle anføre, naar denne er meddeelt m. v., anmodes De om at træffe den fornødne Aftale derom med den fornævnte Embedsmand, som herfra desangaaende er tilstrevet.

Det Regnskab, som De i sin Tid vil have at aflægge over Anvendelsen af det omhandlede Beløb, bliver at tilstille Landstutmesteren, for af ham at forelægges Ministeriet.

Indenrigsministeriet d. 22de Marts 1851.

Til

Rosenørn.

Hr. Avlsforvalter Andersen
paa Gundersløvholm.

Jacobsen
Jm.

hvoræft Sagen i Dverensstemmelse med samme strax fattes i Bærf og Landstutmesterens Kundgjørelse til Tidenderne udfærdigedes.

Fra omtrent 50 Landmænd modtog jeg derefter Anmodninger om at de maatte modtage Bruhns Veiledning, og han tiltraadte d. 9de Juni sin Reise, som med et Ophold i Angeln i August Maaned til Indkjøb af nogle Kreature til Holbek Amts Landbosforening,

varede til den 1de October. Paa denne rettedes imidlertid endeel flere Anmodninger til ham, hvilke han ved at forcere sin Reise saae sig istand til at efterkomme, uden væsentlig at afvige fra den ham af mig meddeelte Reiseplan, saa at han, som foran bemærket, paa ialt 80 forskjellige Steder havde Leilighed til at meddele sin praktiske Veiledning og udtale sig om Guénons System i dets Heelhed, ofte paa et og samme Sted for flere i denne Anledning forsamlede Landmænd.

Som ovenfor anført har enhver af de Mænd Bruhn har besøgt udtalt deres Anerkjendelse af Foretagendets Gavnlighed, ligesom ikke en eneste har yttret nogensomhelst Mistillid til Guénons Være, men netop fordi alle Erklæringerne i den af Bruhn medbragte, af Landstutmesteren autoriserede Protocol i Hovedsagen ere overeensstemmende, har jeg anseet det for overflødig her at meddele disse samlede, og jeg anfører derfor fra de forskjellige Provindser kun Gjenparter af dem, der deels ere fra mere bekendte Mænd og deels mere bestemt eller udførligt behandle Sagen.

Fra Forpagter Egholm, Dverflith pr.

Hjørring, d. 14de Juni 1851.

Hr. Bruhn ankom hertil den 13de og afreiste den 14de til Kjærsgaard.

Med Hensyn til hans Veiledning i den guénonske Være kan jeg erklære mig meget veltilfreds, da han tydelig og fattelig foredrog samme. Hr. Bruhns Dom over de ham foreviiste Malkekøer har, med min tidligere Erfaring til disses Udbytte, været meget nøie overeensstemmende.

Fra Forpagter C. F. Carøe, Nielsminde pr.
Aalborg d. 16de Juni 1851.

Hr. Bruhn ankom her i Dags Eftermiddag Kl. 3, hvorefter vi strax gif til Bedømmelsen af mine 64 Køer, hvert Nr. efter Klasse og Orden, i Overværelse af Proprietairerne Benthin, Lorentzen, Mariboe og Lynge og Meierieforpagter Brücher, — hvilken, senere beregnet efter Kælvetiden, blev sammenholdt med Melketabellerne fra i Aar, og viste sig at stemme nøiagtig i Forhold til Græsningen.

Fra Pastor Jacobsen, Mou Præstegaard
pr. Aalborg, d. 20de Juni 1851.

Den 19de Juni 1851 om Formiddagen ankom Hr. Bruhn her til Mou Sogn, hvor han først besaae Møllebygger Andersens Køer paa Frydestrand og underviste ham i den guénonste Læres praktiske Anvendelse; derefter besaae han mine Køer og siden en Gaardmands heri Byen. Vi fandt os alle meget tilfredsstillende ved hans Underviisning og hans Dom viste sig overeensstemmende med den Kundskab, vi tidligere havde havt om Køerne.

Han afreiste idag herfra.

Fra Proprietair Møller, Aagaardsholm pr.
Skive, d. 28de Juni 1851.

Ifølge tidligere Anmodning ankom Hr. Dvæghandler Bruhn hertil Fredagen d. 27de Juni og kan jeg ikke andet end bevidne min særdeles Tilfredshed med den Maade, hvorpaa han meddeelte mig Under-

viisning om den guénonste Methode at bedømme Malteqvæg paa. Hr. Bruhns Færdighed og Fasthed i at bedømme det forskjellige Malteqvæg er beundringsværdig og Sagen fortjener den høieste Grad af Interesse og Paaskjønnelse. En Prøvemalkning blev foretaget og svarede fuldkommen til den Dom Hr. Bruhn tidligere havde udtalt, saa jeg har den paalideligste Visshed for, at Lærens Udbredelse vil, langt meer end man har troet, gavne enhver Landmand. Hr. Bruhn afreiste idag herfra til Østergaard.

Fra Proprietair Hansen, Gammelgaard pr.
Aarhuus, d. 11te Juli 1851.

Siden de guénonste Kjendtegn over Køernes Malteevne bleve bekendte har jeg bestandig taget meget Hensyn til Speilet ved Indkjøb af min Besætning samt ved mit eget Tillæg, uden at jeg dog lagde særdeles megen Vægt derpaa. Dog havde dette meest sin Grund deri, at jeg ikke rigtig forstod at bedømme en Køes Speil, eftersom jeg aldrig har truffet paa Nogen, der havde synderlig Praxis deri. Det var mig derfor meget velkomment, nu ved Hr. Bruhn at modtage denne praktiske Anviisning, og maa jeg med Glæde bemærke, at jeg ved Hr. Bruhns tydelige Veiledning har faaet et rigtigt Begreb om Classificeringen af de forskjellige Former af Speilene. Vi sammenlignede derefter min sidste Prøvemalkning med Hr. Bruhns Tabeller og frapperede mig den Overensstemmelse jeg deri fandt, saavel i de høiere Classer og Ordener, som i de lavere. Endnu maa jeg bemærke, at jeg

ogsaa har fundet, at Tyrenes Speil er meget vigtigt for Tillægget; thi de fleste af mine Dvier, der have faaet 1 og 2 Kalve, ere faldne efter en meget smuk Tyr fra Lemvigegnen, men som havde et meget lille Speil. Det samme er ogsaa Tilfældet med alle de efter denne Tyr faldne Dvier paa enkelte Undtagelser nær.

Jeg kan derfor ikke andet end paastjønne denne Regjeringens Foranstaltning, ved en dygtig og erfaren Mand praktisk at udbrede den guénoniske Lære, og var det vistnok til stort Gavn for Landet, om Hr. Bruhns Birken ikke maatte ende med denne Reise iaar, men at Interessen derved bliver vaft end mere, saa at Regjeringen maatte see sig foranlediget, ogsaa fremdeles at fortsætte den for iaar tagne Bestemmelse.

Hr. Bruhn ankom til mig den 10de og afreiste igjen d. 11te dennes herfra til Sophiendal.

Fra Proprietair Lange, Kalbyegaard pr.
Skanderborg, d. 14 Juli 1851.

Hr. Dvægghandler Bruhn, som godhedsfuld anvendte en Dag til at vejlede mig i den guénoniske Lære om Malkeqvægs Bedømmelse, ankom hertil d. 13de og afreiste herfra den 14de Juli. Han har med megen Tydelighed, og, efter det praktiske Kjendskab jeg har til min Besætning, med megen Sagkundskab forklaret mig denne Læres Betydning, og derved beviist mig at jeg i denne Henseende har havt en Deel vrange Begreber.

Fra Proprietair Ahlmann, Ussinggaard d.
16de Juli 1851.

Hr. Bruhn ankom hertil fra Serritzlevgaard den 15de d. M. silbig om Aftenen; gjennemgif derpaa den følgende Dag min Besætning, 180 Stkr. Røer, satte samme i Klasse og Orden efter den guénonste Methode. Jeg, Ahlmann, saavel som mine 2 Naboe, Hr. Serene d'Agueria til Merringgaard og Hr. Ammitzboell til Klafs Mølle, vare nærværende ved dette hans Foredrag, og kunne vi med Fornøielse attestere: at vi maae beundre den Duellighed Hr. Bruhn har tilegnet sig i at bedømme Malkesøerne efter nævnte Methode, og maae vi endvidere erkjende: at han under sit Foredrag ogsaa fremhæver alle andre Kjendemerker, som udfordres til en god Malkeso; dette har interesseret os særdeles, og vil være os til Gavn for Fremtiden ved at bedømme vor Besætning, som ogsaa ved Indkjøbet af samme. Det vil derfor vist være meget gavnligt, dersom Hr. Bruhn ogsaa i Fremtiden maatte blive understøttet af Regjeringen til lignende Reiser. Han afreiser herfra imorgen tidlig til Barritskov.

Fra Hoffjægermester, Greve Schulin, Barritskov pr. Horsens, d. 18de Juli 1851.

Torsdagen d. 17de d. M. ankom Hr. Bruhn hertil og afreiste herfra i Dags Eftermiddag, efter at vi havde gennemgaaet hele Besætningen her paa Gaarden, som bestaaer af 160 Røer.

I enhver Henseende maa jeg erklære mig særdeles tilfreds med den Veiledning og Underviisning,

jeg har erholdt af Hr. Bruhn, og har jeg den sikkre Overbeviisning, at jeg i Fremtiden vil have megen Nytte heraf, idet jeg hovedsagelig er bleven bragt fra en Bildfarelse, som jeg troer at mange, i det guénonste System mindre Indviede, især gjøre sig skyldige i, nemlig at tillægge Klassen større Indflydelse end Ordenen, hvilket jeg især troer at maatte tilskrive de Uovereensstemmelse jeg troede at have bemærket.

I det Hele taget stemte Hr. Bruhns Dom ganske overeens med mine egne Jagttagelser paa nogle ganske faa Undtagelser nær, navnlig ved en ung, kraftig og stor Ko, som var i 1ste Klasse 3die Orden, men dog saavel iaar som iffor har givet et paafaldende ringe Udbytte af Mælk.

Idet jeg tilfulde anerkjender Regjeringens og andre høie og ærede Bedkommendes Interesse for denne Læres Udbredelse, haaber jeg, at denne Veiledning maa blive fortsat i det følgende Aar, hvilket sikkert vil stifte stor Nytte og af mange blive modtaget med stor Taknemmelighed.

Fra Landmaaler, Cand. phil. Thomsen, Rødding Høiskole d. 22de Juli 1851.

Mandag den 21de Juli ankom Hr. Bruhn hertil og forlod os igjen Onsdag d. 23de. Efter allerede om Mandag Eftermiddag at have bedømt den liden Besætning her ved Gaarden selv, bestaaende af 18 Koer, bedømtes Tirsdag omtrent 71 Kreaturer paa den nærliggende større Gaard, Røddinggaard, og kan jeg ikke andet end ved denne Leilighed udtale vor særdeles

Tilfredshed med Hr. Bruhns Veiledning paa egne og Rødding Høisfoles Elevers Begne, som alle nu ville være istand til at benytte det guénonfke System ved Bedømmelsen af Malketøer. For endnu at vinde nogen mere Sikkerhed i Systemets Anvendelse, følge vi imorgen Hr. Bruhn til to nærliggende Gaarde og haabe derefter at være istand til at benytte Systemet paa den rette Maade.

Fra Proprietair Johannsen, Lundegaard
pr. Haderslev, d. 24de Juli 1851.

Hr. Bruhn ankom hertil d. 23de og reiste herfra d. 24de Juli 1851. Jeg havde for 3 Aar siden lagt mig efter, saa meget min Tid og mit eget Studium tillod mig det, at forbedre mine Meierie-Køer efter Guénons Lære. Jeg formeente ofte at have kjøbt gode Køer, og blev mange Gange stuffet alligevel. Da nu Hr. Bruhn kom til mig gjorde han mig snart, overeensstemmende med Køernes Udbytte, opmærksom paa, at jeg rigtignok havde taget den øvre Deel af Speilet nøiagtigt nok i Betragtning, og at jeg i den Henseende havde kjøbt viseligen, men at jeg derimod aldeles havde forsømt at lægge tilbørligen Vægt paa det nedre Parti af Speilet. Tillige beviste Hr. Bruhn meget rigtigt ved Køernes Bedømmelse, at jeg ogsaa langtfra ikke havde taget Speilets Fiinhed i Betragtning, og at den havde stor Indflydelse paa Køernes Udbytte.

Hvad Hr. Bruhns Bedømmelse angaaer, i Henseende til Køernes Udbytte, saa kan jeg nok, overeensstemmende med Sandheden sige, at den næsten hos alle

Køer svarede til deres virkelige Udbytte, kun at de Køer, som jeg har eiet i længere Tid, gave rigeligen saa megen Mælk, som de bleve ansatte til. Vi fandt tvende graae Køer af middel Størrelse, som gave betydeligt meer Mælk end de efter Guénon skulde, de viste, ved maadelig Fiinhed, begge 1ste Cl. 4 Orden. Disse 2 Køer har jeg havt i over 7 Aar, og have de under alle Omstændigheder givet megen og god Mælk; naar de kom paa simpel Græsgang holdt de Mælken bedre end alle andre Køer. Om Vinterrn ere de krollede som en Pudelhund, og ere altid i en meget god Stand. Hr. Bruhn har gjort sig den største Uleilighed for at oplyse mig, og troer jeg med Bestemthed, at ville have stort Gavn i Fremtiden af Hr. Bruhns Underviisning.

Fra Forpagter Schwartz, Østrupgaard pr.
Faaborg d. 15de August 1851.

Megen Erkjendtlighed maa jeg herved tilkjendegive og meddele saavel det høie Ministerium, som de Mænd, der med saa megen Opoffrelse og Omhu har virket for den guénonste Methode, og i Særdeleshed for paa denne Maade at faae den bekjendt omkring her i Landet, til hvem der selv havde Interesse for Methoden, som efter min Formening er og vil blive enhver praktisk Landmand til uberegnelig stor Nytte og Fordeel. At Balget paa Hr. Dvæghandler Bruhn til praktisk at forklare og undervise i denne Methode har været særdeles heldigt, og meget vil fremme Læren, derom vidne noksom alle de agtede Mænds Attes-

ster, som her findes antegnede, og er det mig ogsaa meget kjær herved at kunne bevidne, at jeg ved, med bemeldte Hr. Bruhn, at gennemgaae størstedelen af mine Dvægbesætninger saavel paa Sandholdt, som her paa Nstrupgaard, har fundet og bemærket, at Manden med megen Sagkundskab, Bestemthed og Sikkerhed, ikke alene er nøie Kjender af bemeldte Methode, men tillige har et sjældent praktisk Blik i at bedømme og kjende Dvæg, da hans Dpgivelsler i alle Henseender nøiagtig have stemt med mine egne Erfaringer, som jeg selv Tid efter anden, med megen Dpoffrelse og Omhu paa min Dvægbesætning, har erhvervet mig.

Hr. Bruhn ankom hertil d. 12te August om Eftermiddagen, og den 13de gennemgif vi Nstrupgaards Besætning og den 14de Sandholdts, og afreiser idag d. 15de til Søboe.

Fra Gaardfæster Haae, Sludegaard pr.

Nyborg, d. 20de August 1851.

Aar 1851 d. 18de August ankom Hr. Dvæghandler Bruhn til Sludegaard, for at give mig praktisk Veiledning i Guénons System med Hensyn til Kjendtegn paa gode Malkeføer.

Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke har foretaget Prøvemalkninger med mine Køer, men desuagtet maa jeg tilstaae at Hr. Bruhns Classification af min Besætning stemmer meget godt overens med det Kjendskab, jeg har til sammes Melfrighed, og maa desaaarsag meget paastkønne Regjeringens Beredvillighed til at gaae ind paa Herr Forpagter Andersens

Forslag om at understøtte dette Foretagende, som rigtig benyttet vil bære gode Frugter.

Slutteligen kan jeg ikke undlade at erkjende den Dygtighed og Sagkundskab, hvormed Hr. Bruhn veed at gjøre det guénonffe System klart og fatteligt, og tillige har han et særdeles praktist Blif for alt hvad der angaaer Dvægavl, saa det er uden for al Tvivl at han er stiftet til den Post, der er ham overdraget. Hr. Bruhn afreiste til Biskopstaarup Onsdagen den 20de d. M.

Fra Provst Plesner, Humble Præstegaard
pr. Rudkjøbing d. 27de August 1851.

A.

Hr. Bruhn kom hertil idags Formiddag og afreiser herfra i Eftermiddag til Tryggeløv.

B.

Min Hensigt med at deeltage i Anmodningen om Hr. Bruhns Komme hertil var ikke saameget at nyde Beiledning til at kunne praktist anvende den guénonffe Methode til Malkføers Bedømmelse, som at komme til nærmere Bished om de guénonffe Mærkers Værd og Anvendelighed paa vore Dvægracer. Jeg skal derfor blot anføre, at Hr. Bruhn med største Beredvilighed meddeelte mig de Dplysninger jeg ønskede, og som vare tilstræffelige til at overbevise mig om, at enhver oplyst og praktist Landmand, der vil med Opmærksomhed benytte hans Beiledning, kan derved blive istand til paa egen Haand at foretage Undersøgelsen tilbørlig. At jeg var Bidne til hvorledes Hr. Bruhn

fortsatte Landmand Niels Christophersens Underviisning, ved at forevise og forklare ham de guénonste Mærker paa mine 36 Køer og 2 Tyre, tillader jeg mig at tilføie.

C.

Bed Undersøgelsen af 36 Malkføer af denne Gaards Besætning fandtes Hr. Bruhns Dom om samme at stemme særdeles vel med deres virkelige Beskaffenhed, saaledes som denne kjendes her af Erfaring — paa 2de Undtagelser nær, i hvilke de guénonste Mærker antydede Melkerigdommen meget under hvad den i Virkeligheden er hos disse 2 Køer.

Saaledes har jeg i det Hele Marsag til at takke saavel Dhrr., der have foranlediget Hr. Bruhns Reise, som ham selv, for den Velighed, der ved samme er givet mig og Flere til at erholde nøiere Kundskab om et saa vigtigt landoekonomisk Anliggende.

Fra Proprietair Hastrup, Hjortholm pr.

Rudkjøbing d. 28de August 1851.

Hr. Bruhn ankom hertil d. 27de om Aftenen og afreiser herfra Eftermiddagen d. 28de August, og jeg kan kun som de Foregaaende glæde mig over den Indsigt og Beredvillighed, hvormed Hr. Bruhn gjennemgik en Deel af Hollænderiet herpaa Gaarden (170 Stfr. Køer) og underviste os og begrundede vort forud kun ringe Kjendskab, hvorhos jeg maa bemærke at den guénonste Køres Sætninger ogsaa her viste med Sikkerhed at kunne anvendes paa vore Creature

idet Hr. Bruhns Bedømmelse stedse stemte overeens med den praktiske Erfaring, naar undtages eet Tilfælde, hvor Hr. Bruhn bedømte Koen bedre end den havde viist sig, hvilket dog endnu muligen vil forandre sig da det var en ung Ko (5 Aar).

Fra Proprietair Jensen, Fredsholm pr.
Nakskov d. 1ste Septbr. 1851.

Hr. Bruhn ankom til Fredsholm d. 30te August Aften og afreiste 1ste Septbr. Formiddag Kl. 9.

Sit Ophold hos mig har han benyttet til at meddele mig og andre her paa Gaarden Tilstedeværende saa udsørlig Veiledning, som Tiden tillod i den praktiske Anvendelse af Guénons Kjendemerker paa gode Malketøer. Da mit Dvæg gaaer løst have vi maattet benytte Malketiderne til at besee Køerne i Marken, og har Hr. Bruhn i disse været saa god at classificere for mig 77 Stkr. af mine Malketøer, saavelsom 4 Tyre. Ligeledes har han beseet og saavidt gjørligt afgivet sin Dom over mit Tillæg.

Jeg kan ikke andet end være særdeles tilfredsfillet ved Hr. Bruhns Ophold hos mig og det Udbytte jeg har draget af hans Underviisning. Hvad Sagen selv angaaer, da har Hr. Bruhns Opgivelser af Malketøernes Godhed fuldkommen stemmet med de Erfaringer, jeg havde om dem efter de i flere Aar afholdte Prøvemalkninger, naturligviis Resultaterne modificerede efter Foderstanden.

Fra Forpagter Suhr, Rosenlund pr. Sars-
fjøbing d. 5te Septbr. 1851.

Den 3die Septbr. om Eftermiddagen ankom Hr. Bruhn til Rosenlund og afreiste igjen den 5te til Sjælland.

I den Tid Hr. Bruhn har været her, har han med mig og et Par andre Herrer gennemgaaet størstedelen af min Besætning, og givet os en aldeles fyldestgjørende Veiledning i den guénonske Være, samt udviist en særdeles Sagkundskab i at bedømme Køer.

Hr. Bruhns Dom over de hos mig bedømte 60 Sifr. angelske Køer og 2 Tyre, har i det Hele været temmelig overeensstemmende med det Udbytte, min ugentlige Prøvemalkning fremviser, kun at Køerne næsten alle malte eller have malket 1 á 2 Potter mere daglig ved to Gange Malkning.

Fra Forpagter Krog Meyer, Spanager pr.
Rjøge d. 15de Septbr. 1851.

Efterat jeg forgjæves tidligere havde søgt ret at sætte mig ind i det guénonske System og at komme til en overbevisende Sikkerhed om dets Værd, modtog ogsaa jeg med Taknemmelighed Regjeringens Tilbud om at erholde Veiledning hertil gennem Hr. Bruhn. Idet jeg erkjender den overbevisende Kraft, med hvilken han veed at hævde den guénonske Væres Anvendelighed, og den Kundskab og Sikkerhed han lagde for Dagen ved derefter at bedømme en stor Deel af min Besætning, paaaffønner jeg tilfulde den Belvillie og

Ufortrødenhed, med hvilken han ved sin Underviisning søger at bibringe dem, der interessere sig for Sagen, en hidtil ukjendt Veileden ved Indkjøb og Tillæg af Besætning. Det vilde derfor glæde mig meget, om jeg oftere maatte kunne faae Veilighed til at conferere med Herr Bruhn om det Udbytte, jeg haaber at have vundet ved hans Besøg.

Hr. Bruhn, der ankom hertil den 13de om Eftermiddagen, afreiser atter idag Formiddagen.

Fra Pastor Jensen, Dusted Præstegaard pr.
Roeskilde d. 16de Septbr. 1851.

Ligesom det var mig meget behageligt og interessant af Hr. Dvægghandler Bruhn at modtage praktisk Veiledning ved Anvendelsen af det guénonste System, hvilket jeg forhen alene kjendte af Bøger, saaledes maa jeg ikke alene bevidne, at Bedømmelsen af min Dvægbesætning i det Hele stemte overeens med det Kjendskab jeg havde til dens Værd og Beskaffenhed, men og udtale min Paastjønneelse af den velvillige og klare Maade, paa hvilken Hr. Bruhn forklarede mig Systemets Væsentligheder.

Fra Kammerherre Bornemann, Bjergbygaard pr. Holbek d. 24de Septbr. 1851.

Torsdagen d. 23de Septbr. 1851 om Formiddagen ankom Herr Bruhn hertil og afreiste næste Dags Formiddag til Åsnæs Præstegaard i Odsherred.

Med særdeles Paastjønneelse maa jeg fremhæve den bestemte og tydelige Maade, hvorpaa Hr. Bruhn med saa megen Sikkerhed og Sagkundskab har givet

mig en Veiledning i Anvendelsen af den guénonste Lære, som jeg længe har ønsket mig, og som jeg nu med levende Interesse er bleven bekendt med.

Bed at sammenligne Bedømmelsen med Køernes mig bekendte virkelige Godhed, har Resultatet bragt mig til den Overbeviisning: at denne Lære er af stor Betydning, og afgiver et særdeles og paafaldende ubedrageligt Vidnesbyrd for Køens Godhed som Malkefo.

Størrelsen af mit Hollænderie er 140 Sitr. Malkefoer, og da jeg siden 1838 har tillagt aarlig 18 Kalve, er størstedelen af Besætningen nu af eget Tillæg, stadig efter de bedste Malkefoer, og da jeg særdeles agter at fortsætte denne Fremgangsmaade, vilde det være af overordentlig Interesse for mig, nu da jeg ved Valget af Tillæg kan tage tilbørligt Hensyn til Speilet, i sin Tid at kunne faae Leilighed til atter at conferere med Hr. Bruhn om de af mig vundne Erfaringer.

Slutteligen kan jeg ikke undlade at tilføie, at jeg paa det Fuldkomneste føler mig overbevist om, at Hr. Bruhns Reise i Landets forffjellige Egne vil stifte uberegnelig Nytte, idet denne fattelige Veiledning i høi Grad letter Kjendskabet til en Lære, der ved eget Studium udkræver mere Taalmodighed og Udholdenhed, end man i Almindelighed tør forlange eller vente af den praktiske Landmand.

Fra Pastor Hasle, Aasnæs Præstegaard pr.
Nykjøbing d. 25de Septbr. 1851.

Hr. Bruhn ankom hertil den 24de September.

Flere af Sognets Beboere havde opfordret mig til at anmode ham om hans Komme; disse indfandt sig her i Præstegaarden, hvor Hr. Bruhn med megen Klarhed og Bestemthed viste de forskjellige Spiel saavel paa mine som paa alle Naboernes Køer og Tyre, og vare de Alle meget tilfredse med og taknemmelige for denne Veiledning. Det viste sig ogsaa her, at Hr. Bruhns Dom om Køerne stemmede med den Kundskab Enhver havde om deres Køers Godhed, og Hr. Bruhn har ogsaa her erhvervet sig Gunst ved sin velvillige Underviisning.

Han afreiste herfra idag til Adlersborg.

Fra Jægermester Grüner, Raunstrup pr.
Ringsted d. 4de October 1851.

Løverdagen d. 4de October ankom Hr. Bruhn hertil Raunstrup, hvor han for undertegnede Jægermester Grüner, Forvalter Rosling af Raunstrup og Forvalter Schrøder af Lille Svendstrup tydeliggjorde den guénonste Lære ved at vejlede os til at classificere Køerne efter dette System.

Paa flere Steder i denne Protocol er Hr. Bruhns Dygtighed og Fasthed i den guénonste Lære omtalt med fortjent Roes, og vi kunne derfor dertil henholde os, idet vi ganske underskrive den ham meddeelte Beroommelse, — men vi kunne ikke undlade at udtale os over den Behagelighed det har været for os at lade os undervise af en Mand, der ved Siden sin Dygtighed, forener en saa levende Interesse for at sætte sine Elever ind i det guénonste Systems Mysterier.

Det er vor Overbeviisning, at Hr. Bruhn ved sin Reise omkring i Provindserne har bidraget til at formindste Antallet af de flette Malkekeer her i Landet. Det fortjener derfor særdeles Paaskjønnelse, at Regjeringen har sat ham istand til at foretage denne gavnrige Reise, og vi dele med Mange, og vistnok med Alle, der have nydt godt af Hr. Bruhns Underviisning, det Haab, at Regjeringen fremdeles vil foranledige, at Hr. Bruhn kan offere nogle Maaneder af Aaret til paa lignende Maade at meddele Rigets Landmænd Udbyttet af sine rige Erfaringer, — hvilket upaatvivleligen vil bidrage meget til at forøge den for Danmark saa vigtige Production af Mælk, Ost og Smør.

Hr. Bruhn retournerer herfra til Gundersløvholm.

Ved disse Erklæringer skal jeg kun, med Hensyn til Hr. Proprietair Johannsens til Lundsgaard bemærke, at de samme Feiltagelser han anfører, vist meer eller mindre ere begaaede af alle, der have benyttet Guénons Kjendemerker, men først ved at man saa klart som Hr. Johannsen erkjender disse, bliver det muligt at undgaae lignende Misgreb, i hvilken Retning jeg derfor ogsaa haaber at Bruhns Reise i Særdeleshed vil have gavnlige Følger.

Foruden den her nævnte af Landstutmesteren autoriserede Protocol, der af Bruhn er medbragt paa Reisen, har han selv ført en anden ham af mig medgIVEN, i hvilken, overeensstemmende med dens dertil indret-

tede Schema, der for hvert Sted hvor Bedømmelsen af Creature af ham er foretagen, findes anført:

- a) de bedømte Individers Antal,
- b) hvormange hørende til hver af Guénons 8 Klasser,
- c) Særegne Mærkeligheder ved de forefundne Speil,
- d) Dito dito ved Creaturene i andre Henseender,
- e) de forskjellige Racer hvortil Creaturene nærmest kunne henseendes,

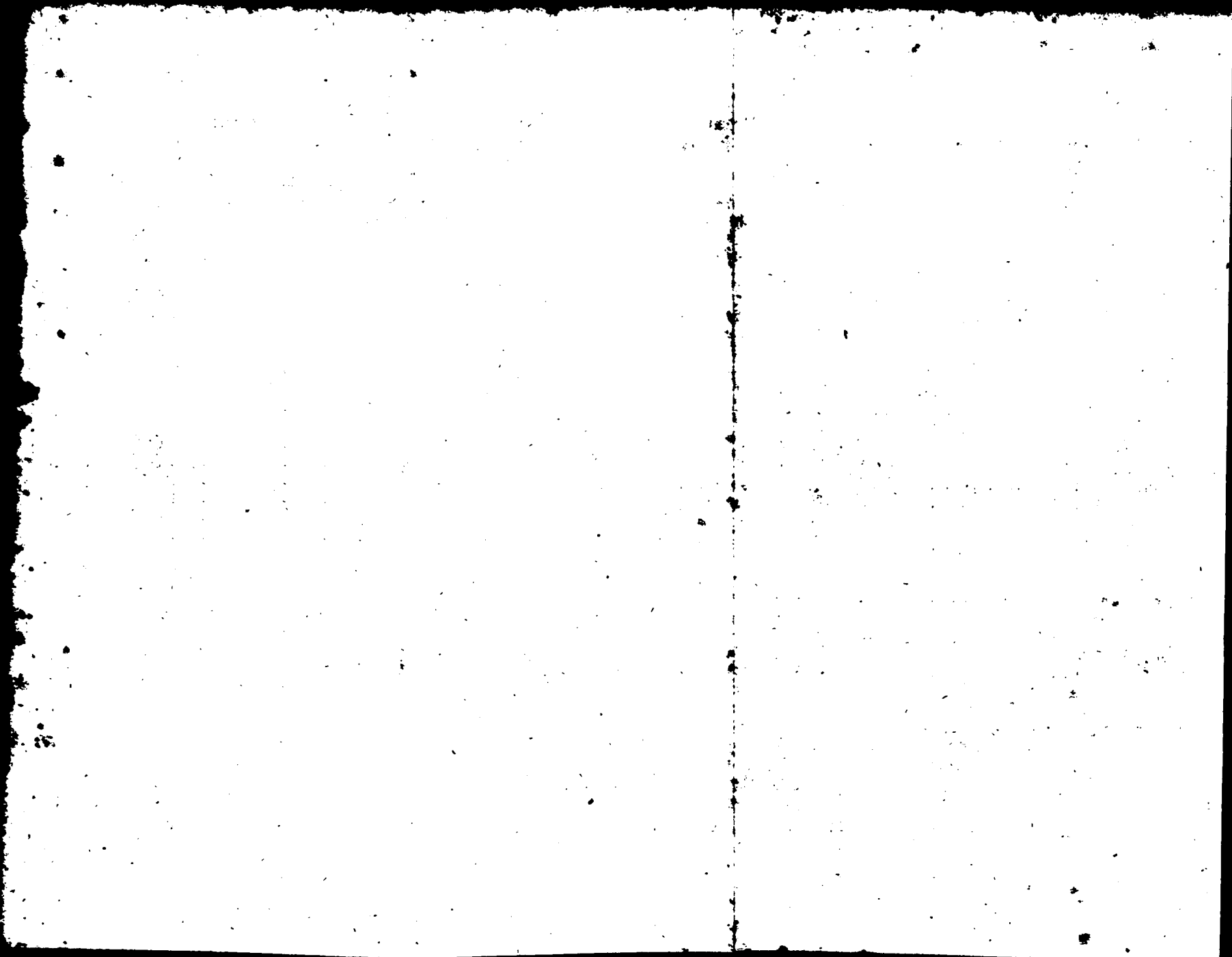
og f) almindelige eller specielle Bemærkninger;

af hvilket jeg dog kun finder det passende at offentliggjøre hvad der af nedenstaaende Liste og de til dem hørende Bemærkninger vil erfares.

Stedets og Eiernes Navne.	De bedømte Kørs Antal.	Efter Guénon hørende til Klasse								De bedømte Tyres Antal.	Efter Guénon hørende til Klasse							
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Prop. Møller, Gammelvraa . .	110	70	11	8	8	1	9	1	2	4	=	=	4	=	=	=	=	See Note
Forpagter Egholm, Dverflidt . .	33	19	2	1	6	1	3	2	=	2	=	=	1	=	=	=	=	1 (1)
— Kastrup, Nørre Winstrup	25	15	1	2	1	=	6	=	=	1	=	=	1	=	=	=	=	=
Propriet. Segelche, Kjærsgaard .	66	44	12	3	1	=	3	2	1	1	=	=	1	=	=	=	=	= (2)
Forpagter Caro, Nielsminde . .	64	33	9	6	6	1	9	=	=	2	=	=	2	=	=	=	=	= (3)
Propriet. Alemann, Rangholdt . .	107	52	18	9	5	4	16	2	1	4	=	=	2	=	=	=	=	= (3)
— Vindesbøll, Gandrupgaard	29	16	3	2	2	1	4	1	1	2	=	=	2	=	=	=	=	=
— Gullisen, Østerau	83	39	16	4	10	1	13	=	=	2	=	=	2	=	=	=	=	=
Pastor Jacobsen, Mou Præstegaard	13	8	1	=	3	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=
Møller Andersen, Mou	20	8	8	1	=	2	1	=	=	1	=	=	1	=	=	=	=	= (4)
Gaardmd. Sørensen, Dito	7	7	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Propriet. Hansen, Scheelsminde .	27	13	3	1	3	1	6	=	=	1	=	=	1	=	=	=	=	= (5)
Kammerr. Skov, Aalborg	20	13	1	=	1	4	=	1	=	=	=	=	1	=	=	=	=	=
Propriet. Westenholtz, Frederikshøj	49	19	4	4	6	5	9	2	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=
Forp. Hansen, Smerup Præstegaard	22	15	2	=	=	1	3	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	= (6)
Propriet. Møller, Aagaardsholm .	43	31	3	1	6	=	2	=	=	2	=	=	2	=	=	=	=	= (6)
— Hansen, Østergaard	130	83	15	6	6	6	14	=	=	3	=	=	3	=	=	=	=	=
— Petersen, Hanberg-Hougaard	95	60	13	5	6	2	8	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=
— Knudsen, Sophientund	11	8	=	=	=	=	3	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	= (7)
— Wgirius, Dvistrup	88	56	10	4	7	1	8	=	=	4	=	=	=	=	=	=	=	= (8)
Premierl. Jermin, Ausunggaard .	93	53	13	3	1	6	16	1	3	3	=	=	3	=	=	=	=	= (9)
Propriet. Mourier-Petersen, Ulstrup	140	58	25	11	12	6	23	4	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Gmd. Niels Nielsen, Hallendrup	17	6	3	1	3	2	2	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
— Nasmus Christensen Dito . . .	13	5	3	2	2	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Propriet. Hansen, Gammelgaard . .	111	51	25	9	3	6	10	6	1	6	=	=	2	=	=	=	=	3 (10)
Forvalter Steen, Sophiental . . .	60	38	11	2	3	2	3	1	=	5	=	1	3	=	1	=	=	1 (11)
Møller Hollesen, Rye Mølle . . .	14	7	2	=	=	2	2	=	=	1	=	=	1	=	=	=	=	= (12)
Propriet. Lange, Kalbygaard . . .	131	78	24	3	8	6	9	3	=	5	=	=	5	=	=	=	=	= (12)
Forp. Villenskjold, Seritzløvgaard	115	52	29	7	10	5	7	4	1	7	2	=	5	=	=	=	=	= (13)
Lateris . . .	1736	958	267	95	119	65	189	33	10	60	2	1	51	=	1	=	=	5

Stedets og Eiernes Navne.	De bedømte Kærs Antal.	Efter Guénon hørende til Klasse								De bedømte Tyres Antal.	Efter Guénon hørende til Klasse							
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Transport . . .	1736	958	267	95	119	65	189	33	10	60	2	2	51	=	1	=	=	5 Rote
Propriet. Ahlmann, Ussinggaard . . .	165	94	22	6	9	5	26	3	=	7	=	=	6	=	=	1	=	=
Høfjægerm. Schulm, Barritsfvov . . .	160	100	20	5	6	6	18	5	=	3	=	=	3	=	=	=	=	=
Propriet. Møller, Skjærhold . . .	24	11	5	2	1	1	4	=	=	2	=	=	3	=	=	=	=	=
Rødding Høistole	18	9	3	=	1	1	2	2	=	=	=	=	1	=	=	=	=	1
Forpagt. Jacobsen, Røddinggaard . . .	71	28	10	4	10	4	11	3	1	1	=	=	1	=	=	=	=	= (14)
Propriet. Johansen, Rundsgaard . . .	83	62	3	4	4	1	7	2	=	3	=	=	2	=	=	=	=	= (15)
— Volfshagen, Østerbygaard . . .	122	90	9	6	4	1	9	3	=	3	=	=	=	=	=	=	=	= (16)
Forp. Schwartz, Østrupgaard . . .	75	58	4	3	1	2	5	1	1	3	=	=	=	=	=	=	=	= (16)
— Dito Sandholdt	42	23	7	3	3	1	5	=	=	2	=	=	3	=	=	=	=	= (17)
Propriet. Stanius., Søbo	82	48	14	4	4	2	7	2	1	3	=	=	2	=	=	=	=	= (17)
— Stanius jun.,	19	7	3	1	1	=	6	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Forvalter Eschmann, Nalyskegaard . . .	105	62	11	2	9	3	17	1	=	3	=	=	=	=	=	=	=	= (18)
Gaards. Haae, Sludgaard	53	28	8	3	2	5	6	1	=	3	=	=	3	=	=	=	=	= (18)
Forpagt. Andersen, Kreterikshoi . . .	52	15	9	4	7	4	12	1	=	3	=	=	3	=	=	=	=	=
Propriet. Petersen, Bispestaarup . . .	48	27	1	6	7	3	3	1	=	2	=	=	2	=	=	=	=	= (19)
Godsforv. Friis, Skalkendrup . . .	14	8	=	=	1	=	5	=	=	2	=	=	=	=	=	=	=	=
— Dito Juelsberg	43	17	6	3	4	4	8	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Gmd. D. Hansen, Kuglepile	14	7	1	1	=	=	5	=	=	1	=	=	=	=	=	=	=	=
Forpagt. Fabritzius, Tranefjær . . .	60	27	15	7	5	1	3	2	=	3	=	=	3	=	=	=	=	1
— Dito Korsebølle	110	51	30	2	10	6	8	3	=	5	1	=	3	1	=	=	=	= (20)
— Hansen, Steensgaard	25	11	4	1	5	1	1	2	=	3	=	=	3	=	=	=	=	= (21)
— Hansen, Egelykke	31	20	1	3	2	1	3	1	=	3	=	=	3	=	=	=	=	=
Gmd. Niels Christoffersen, Torpe . . .	15	14	=	=	=	=	1	=	=	1	=	=	3	=	=	=	=	=
Provst Plesner, Humble	36	16	10	1	4	3	2	=	=	2	=	=	2	=	=	=	=	=
Propriet. Hastrup, Hjortholm	40	23	6	1	3	2	5	=	=	4	=	=	4	=	=	=	=	=
Forvalt. Møller, Løfsholm	36	13	8	6	2	6	=	=	1	3	=	=	3	=	=	=	=	=
Pastor Dreier, Tryggeløv	23	13	5	1	=	1	3	=	=	1	=	=	3	=	=	=	=	=
Propriet. Krohn, Rolighed	19	11	3	1	3	=	1	=	=	2	=	=	1	=	=	=	=	= (22)
— Møller, Skovsgaard	80	40	16	6	3	5	9	1	=	5	=	=	2	=	=	=	=	1 (23)
Patris	3401	1891	501	181	230	134	381	69	14	130	3	3	113	1	1	1	=	8

Stedets og Eiernes Navne.	De bedømte Kørs Antal.	Efter Guénon hørende til Klasse								De bedømte Tyres Antal.	Efter Guénon hørende til Klasse							
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Transport . . .	3401	1891	501	181	230	134	381	69	14	130	3	3	113	1	1	1	8	8 ^{Cre} Dote
Propriet. Jensen, Fredsholm . . .	67	27	15	6	4	4	8	2	1	5	"	"	3	"	1	"	1	1 (2 ⁴)
Grev Reventlov, Vederstrup . . .	50	28	6	1	1	4	6	4	"	5	"	"	3	"	"	"	2	2 (2 ⁵)
Dito Dito	32	22	3	1	1	1	4	"	"	1	"	"	1	"	"	"	"	"
Godsfor. Lützen m. Fl. Dito . . .	12	7	2	1	"	1	"	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2 (2 ⁶)
Forp. Suhr, Rosenlund	60	31	8	4	3	3	9	1	1	3	"	"	3	"	"	"	"	3 (2 ⁷)
Baron Stampe, Christinelund . .	31	9	8	2	4	2	5	1	"	1	"	"	"	1	"	"	"	"
Gaardfæst. Rasmusen, Dverdrevs- gaarden	31	21	"	3	"	1	6	"	"	2	"	"	"	"	"	"	2	"
Forpagt. Horup, Bekkestov	107	50	17	9	8	7	11	4	1	3	1	"	2	"	"	"	"	"
Propriet. Bahl, Raadegaard . . .	76	44	11	7	6	1	2	5	"	2	"	"	1	"	"	1	"	"
Forpagt. Jacobsen, Lystrup	47	34	1	1	3	1	6	1	"	3	"	"	3	"	"	"	"	"
Kjøbmand Vermin, Storebedinge .	33	17	6	"	3	2	5	"	"	1	"	"	1	"	"	"	"	2 (2 ⁸)
Forp. Krogh-Meier, Spanager . . .	36	20	6	2	2	2	3	1	"	"	"	"	"	"	"	"	"	2 (2 ⁹)
Pastor Jensen, Dusted	16	9	1	"	4	"	2	"	"	1	"	"	"	"	"	"	1	"
Forpagt. Hansen, Usserød	47	32	2	2	2	1	7	1	"	3	"	"	2	"	"	"	1	"
Gaardeier Jensen, Sounte	9	6	1	"	"	"	2	"	"	2	"	"	2	"	"	"	"	2 (3 ⁰)
Forpagt Voigt, Kongedal	40	25	3	1	2	4	5	"	"	3	"	"	3	"	"	"	"	"
Kammerherre Bornemann, Bjerg- bygaard	34	14	5	3	5	2	3	2	"	10	"	"	4	"	"	3	3 (3 ¹)	
Pastor Hasle m. Fl., Åsnæs	25	12	4	2	1	1	3	2	"	3	"	"	3	"	"	"	"	2 (3 ²)
Forvalt. Ebbesen, Adlersborg . . .	48	25	7	3	4	3	5	1	"	6	"	"	4	1	"	1	"	"
Propriet. Formann, Nidløsegaard .	43	20	9	3	4	2	2	3	"	3	"	"	3	"	"	"	"	"
Dr. Flemmer m. Fl., Korsøer	39	26	4	2	2	1	3	1	"	3	"	"	3	"	"	"	"	"
Gaardmd. Niels Jensen, Bjerre . .	20	15	1	"	1	1	2	"	"	2	"	"	2	"	"	"	"	"
— P. og J. Hansen, Dreby	44	28	5	1	3	2	3	2	"	2	"	"	1	"	"	"	1 (3 ³)	"
— H. Christensen og A. Hansen, Kysse	47	25	5	3	2	4	6	2	"	4	"	"	4	"	"	"	"	"
Søgermester Grüner, Raunstrup . .	42	21	7	3	2	3	5	1	"	3	"	"	3	"	"	"	"	"
Summa . . .	4434	2459	635	241	297	187	494	104	17	201	4	3	161	2	3	1	5	19
Bliver for 100 Individer		55,46	14,32	5,44	6,7	4,22	11,14	2,35	0,38		1,99	1,49	18,59	0,99	1,49	0,49	2,48	9,45

- 1) En Ko af 1ste Kl. 3die Orden havde et meget tykt og tætliggende Haarlag paa Speilet, og blev ogsaa anseet for at være meget slet. En anden Ko af 3die Kl. 3die Ord. havde tvende Hvirvelfilter; ved Mælkningen fandtes det, at Mælken af den sidste Ko var meget blaa og tynd, hvorimod den ikke stod længe gold.
- 2) To Tvillingkøer lignede hinanden aldeles, saavel hvad Speilet som hvad Bygningen og Couleuren angik. Speitene hos dem vare foroven noget utydelige, men dog aldeles eens, og kunde nærmest henføres til 2den Kl. 2den Ord. En anden Ko, ligeledes af 2den Kl. 2den Orden, havde et meget fint Speil med Skjælfattning, og blev ogsaa af Eieren udpeget som en god Mælkeko. En tredie Ko af 1ste Kl. 4 Orden., men med $3\frac{1}{2}$ Point for Fiinhed, malkede paa Græs $16\frac{1}{2}$ Pot daglig.
- 3) Blandt Besætningen var der en Ko af 1ste Kl. 1ste Ord. med et fint og hvirvelfrit Speil. 2 Køer af 1ste Kl. 1ste Orden(?) bleve tilligemed den førstnævnte anseete for de bedste Mælkekøer. Tvende af Tyrene vare af 3die Kl. 2den Ord., og havde fint og blødt Speil, efter hvilke der var faldet godt Affom.
- 4) En Ko af 1ste Kl. 2den Ord. med store grove Hvirvler stod den halve Tid gold, i en kort Tid malkede den godt, men Mælken aftog strax efter ny Drægtighed.
- 5) En Ko af blandet jydsk Race og af 1ste Kl. 3die Ord. med et middelfint Speil havde paa Foder malket 16 Potter daglig ved 3 Gange Mælkning om Dagen. Denne Koes Mælkeare var fra Hveret deelt i tvende Grene, der derpaa halvveis til Mælkehullet forenede sig. Aaren selv var til Mælkehullet usædvanlig lang, og gik fra dette henimod Brøstet.
- 6) Paa denne Gaard fandtes en Ko med et ualmindelig slet

Speil, nemlig 1ste Kl. 6te Ord.(?) Den havde kælvet 2de Gange og var i en fortrinlig Stand, men malkede dog ikke 4 Potter daglig. Speilet var meget grovt, og Koen ligenede meget en Stud.

- 7) En Ayrshire Tyr havde et Speil af 3die Kl. 2den Ord., og en Ko af samme Race var af 4de Kl. 3die Ord. Koens Mælk var fed, og havde en guulagtig Farve.
- 8) Tvende Køer af 6te Kl. havde meget nær deres dobbelte Vinkler i Speilene.
- 9) Her fandtes følgende Mærkeligheder: En Ko af 5te Kl. 3die Ord. havde op imod, og ved Siden af Børsprækken to à tre Tommer opadgaaende Haar. I Midten var der tre Tommer aldeles nedadgaaende Haar. En anden Ko af 6 Kl. 3 Ord. havde begge Vinkler nøiagtigt efter Guénons Tegning. Som Sjelbenhed fandtes en Ko af 8de Kl. 1ste Ord. med Speilets øverste Grændse fuldkommen lige.
- 10) En Ko af 8de Kl. havde et Speil paa Laarene til 2den Orden, hvorimod der paa Hveret fandtes aldeles nedadgaaende Haar. Koen malkede flet, og var dengang malket gold.
- 11) Her fandtes en Ko af 6te Kl. 2den Orden, paa hvilken Vinklerne gik til høire Side af Børsprækken; forøvrigt vare begge Vinkler ganske som Tegningen viser til venstre Side. Ved denne var et temmelig stort Hvirvelfældt.
- 12) Hos en Ko af 4de Kl. 2den Ord. gik Speilets høire Fløi betydeligt høiere op end det venstre. Flere af Køerne afsatte gule Skjæl i Speilet.
- 13) Af 2den Kl. 1ste Ord. fandtes et Speil, hvor de opadgaaende Haar begyndte en Tomme ovenfor Haseleddet, og tillige gik temmelig bredt ud paa Laarene.

- 14) Hos en Ko af 6te Kl. 3die Ord. gif Vinkelen noget uydelig op til høire Side.
- 15) Her fandtes en Ko af 1ste Kl. 1ste Ord., som havde et ualmindeligt fiint Speil med megen Skjælfattning. Koen var af Middelførrelse, malkede i længere Tid 20 Potter daglig, og stod næsten ikke godt. Tvende Køer af 1ste Kl. 4de Orden malkede mere end de fulde i Forhold til deres Speil; de havde et besynderlig krollet Haarlag.
- 16) Tvende Køer, der hensattes til 1ste Kl., havde Speilene saa fulde af Skilbter og Striber, at de ikke med Sikkerhed kunde henføres til nogen Orden; tre andre Køer kunde ei heller henføres til nogen bestemt Klasse. Alle fem Køer havde dog godt Speil paa Eaarene, og malkede godt.
- 17) En Ko med Speil af 5te Kl. 3die Ord. havde en Hvirvel af samme Bessaffenhed, som man ellers finder ved Børsprækken, paa Eaarspeilets udvendige Side. Man ansaae Koen for at være en flet Malkeko.
- 18) En Ko af 1ste Kl. 2den Ord. havde Hvirvler fra det Øverste af Speilet heelt ned ad Fløiene. Denne Ko malkede særdeles flet. En anden Ko, ligeledes af 1ste Kl. 2den Ord. havde ene Hvirvler paa Speilets Fløie. Koen malkede godt.
- 19) En Ko, som havde et meget bredt Speil op imod Børsprækken, men aldeles intet paa Eaarene, malkede særdeles godt. Dens Haarlag var mellemfiint. Af andre Mærkeligheder fandtes en Ko, hvis Speil efter den ydre Begrændsning hensattes til 1ste Kl. 3die Ord. Men forneden paa Hoeret, paa hvilket Eaarene ellers gif nedad, dannedes et særskilt mindre Speil, der havde en Tegning meget nær 7de Kl. Paa et andet Speil af 7de Kl. 2den Ord. var hele Speilets Fløi begrændset af grove Hvirvler, hvorimod der foroven ingen Hvirvler fandtes. Begge Køer vare kjøbt sidste

Vinter, og havde kastet i Foraaret, hvorfor ingen Mening kunde have om deres Malkeevne.

- 20) En Ko af 7de Kl. havde stærke Hvirvler paa Speilets Fløi, og malkede daarligt. Der fandtes enkelte uregelmæssige Speil, som ikke kunde henvises til nogen Klasse eller Orden.
- 21) Som Sjældenhed fandtes en Ko af 6te Kl. 2den Ord., der havde sine dobbelte Vinkler efter Guénons Tegning. Paa et Speil af 4de Kl. gik den venstre Green lidt høiere op end den høire, og dannede en særskilt mindre Gaffel.
- 22) Af Sjældenheder var her en Ko af 6te Kl. med fuldkommen dobbelte Vinkler.
- 23) Her fandtes flere Mærkeligheder ved Speilene: Af 6te Kl. var der to Køer, der havde dobbelte Vinkler; nogle Køer af 4de Klasse's lavere Ordener havde deres Indsnit i Vaarspeilet nøiagtigt efter Guénons Tegninger, og andre Køer havde meget uregelmæssige Speil med Pletter og Striber.
- 24) I et Speil af 8de Kl. var der en Streg af nedadgaaende Haar midt paa Hveret; desuagtet malkede Koen det, som den efter sin Orden skulde. Hos en Tyr af 5te Kl. var Speilet ualmindeligt tydeligt.
- 25) En Ko af 6te Kl. 1ste Orden malkede netop det Quantum, som den skulde, men havde sidste Aar staaet 6 Maanedes gold. Den var kjøbt sidste Efteraar, og havde ingen Hvirvler eller andre Uregelmæssigheder i Speilet, der kunde være Aarsag til denne Feil.
- 26) En af Køerne var af 1ste Kl. 1ste Ord., og malkede svarende hertil, men havde lidt Hvirvler, og stod 4 Uger gold.
- 27) Her fandtes en Ko med vinkeldannet Speil, gaaende til høire Side, men forøvrigt vare Vinklerne fuldkommen nøiagtige. En udnærket Ko, der efter at have kælvet d. 4de

- Februar, endnu malkede 16 à 17 Potter dagligen, og saaledes til dato havde malket 2,276 Potter, fandtes dog med et Speil af 4de Kl. 2den Ord. I Speilet paa Yveret var en Plet af nedadgaaende Haar, der dannede en Gaffel i modsat Retning. Koen var middelstor, særdeles fin af Bygning, og havde fint Speil med Skjalaffætning.
- 28) Her forefandtes en Ko af 2den Kl. med Speil paa Laarene til 3die Ord., men paa hvis Yver Haarene gik nedad, med Undtagelse af en lille Stribe midt ad dette op til Børspærken. Hud og Haarlageret var meget fint, og Koen malkede ret godt.
- 29) Paa en Ko af 4de Klasse, hvis Laarspeil var af 2den Ord., og med fuldkommen Gaffelfigur, gik venstre Gaffelgreen i en Vinkel ind i Midten og op imod Børspærken lig et omvendt Speil af 6te Kl. Koen malkede godt.
- 30) Paa en Karsqvie og en Tyrekalb fandtes Skjalaffætning; de vare begge tillagte paa en Ko, som, i Forening med denne Egenkab, var af 1ste Kl. 2den Ord. Ovien var af 1ste Kl. 3die Ord. og Tyren af 3die Kl. 2den Ord. De vare faldne efter forskjellige Tyre.
- 31) En Ko af 4de Kl. 6te Ord. med grovt Haar og tyk Hud havde kalvet tvende Gange, og malkede yderst flet. En anden af 1ste Kl. 4de Ord. med 3 forskjellige Skildter, og som havde Speilet foroven begrændset af Hvirvler, blev udpeget som en af de flettere; flere Køer, der ligeledes havde større eller mindre Skildter, hørte til de mindre gode Malkerkøer. Hos tvende Tyre af 8de Kl. fandtes ovenfor Speilet Dvaler, begrændsede med meget stærke Hvirvler.
- 32) En Ko havde af opadgaaende Haar paa Yveret og paa Laarene ikkun et Par Striber, og kunde derfor ikke henføres til nogen Klasse. Dens Haarlager og Speil var ual

mindelig fint, og Koen var bekjendt for en udmærket Malkeko.

- 33) Her fandtes en Tyr af 8de Kl. 2den Ord., der ligeover Speilet, paa den høire Side, havde et langt Hvirvelskildt. En blakket Ko af 1ste Kl. 4de Ord. med et meget krøllet og temmelig grovt Haarlag, og som i det Hele havde meget tilfældes med tvende lignende Køer hos Proprietair Johannsen til Sundsgaard, malkede ogsaa bedre end den udviste.

Det Forhold, hvori Individerne af de forskjellige Klasser her forekomme, er for Køerne omtrent det samme, som i min Bog om Guénons Kjendemerker (Side 65) findes anført, kun nogle Stkr. flere af 6te og færre af 1ste Klasse, ligesom det ogsaa her med Tyrene viser sig, at disse i langt overveiende Antal høre til 3die Klasse, og man kan vel saaledes for Tiden ansee disse Forhold som almindelige for Danmark. I en af Guénon i indøværende Aar udgiven ny Bog omtaler han heller intet om saadant for Køer, men om Tyre bemærker han, at blandt disse findes de fleste af 3die og dernæst af 8de og 7de Klasse, hvilket fuldkommen passer for de af Bruhn bedømte 200 Stkr.

I det jeg saaledes om nærværende Sag troer at have meddeelt, hvad der for Diebliffet kan være af almindelig Interesse, og idet jeg endvidere nu tør haabe, at den guénonske Være tilstrækkelig har bestaaet sin Prøve, kan jeg dog ei undlade her at udtale min Forundring over den liden Interesse, der enkelte Steder, og navnlig i Fyen, hidindtil er viist samme, thi uag-

tet jeg har sendt Exemplarer af min Bog til Formanden for Fyens Stifts Landbosforening, til den patriotiske Forening i Odense og til ikke faa fynske Landmænd af mit Bekjendtskab, og uagtet Bruhn flere Aar sammefteds har kjøbt Kreature hertil Gaarden, hvorved han bestandig har gjort sig Umage for at henlede Opmærksomheden paa Guénons Mærkers Bigtighed, saa har dog i afvigte Sommer hans Veiledning der kun været forlangt af 6 Landmænd; og benytter jeg endnu slutteligen denne Veilighed til at tilbyde, at saafremt en eller anden Landbosforening udenfor Sjælland skulde bestemme sig for ved Præmieuddelinger at virke til Malkeqvægets Forbedring, og i denne Anledning muligens herfra, hvor lignende Foretagender overalt ere bragte i Udførelse, kunde ønske nogen Veiledning, da skal det, paa derom rettet Anmodning, være mig en Fornøielse at foranstalte saadan meddeelt, enten ved at levere Udskrifter af Forhandlingsprotocollerne for Sorsø og Præsto Amter, hvor Sagen længst har været i Gang, eller ved, om det maatte ønskes, og vedkommende Foreninger ville bære de dermed forbundne Reiseudgifter, om muligt at formaae en eller anden af Medlemmerne af Comiteerne for Præmieuddelingerne her, til ved de først afholdende Uddelinger at give Møde og deeltage i Bedømmelsen af de fremstillede Kreature.

Gundersløvholm d. 26de Decbr. 1851.

J. B. S. Andersen.

Bestrivelse af de største med Held udførte Opdyrkninger af raae Jorder i Ringkjøbing Amt.

(Meddeelt af Landvæsenecommissair Koføed til Wiiumgaard.)

Da Bestyrelsen, navnlig Ringkjøbing Amt, som er det største heri Landet, nemlig 78 $\frac{1}{2}$ □ Mil, er meget ukjendt i landoekonomisk Henseende, for de i Distriktsland og især paa Verne boende Landmænd, saa har jeg troet, at det vilde interessere Mange at erfare Noget om Agerbrugets Tilstand her, navnlig om de større, med Held i de sidste Aar, foretagne Opdyrkninger.

Bed at høre Bestyrelsen nævne, føle Mange i fjernere, mere af Naturen begunstigede Egne en Skræk for at skulle komme til at boe der, som var det et Sibirien, og de vilde ansæe det for en stor Ulykke, hvis de eller Deres skulde komme til at leve der. Andre mene, at der kun behøves Virksomhed for at bringe vore Heder til uden synderlig Beføstning at bære rige Kornafgrøder, og at der kun behøves at plantes Træer, for at frembringe Skove.

At disse Forestillinger ere urigtige, vil det Efterfølgende vise, da der her i Amtet vel findes flere Tusinder Tønder Land, som med Fordeel kunne forvandles til frugtbare Marker og Enge, naar der haaves den dertil fornødne betydelige Driftskapital, men der findes endnu flere Tønder Land, som vist aldrig med Fordeel kunne dyrkes, da Bestaffenheden baade

af Dver- og Underlag er høist maadelig, og intet Forbedringsmiddel, saasom Mergel eller Hø, kan faaes i Nærheden, eller ingen Leilighed til Jordskorpens Brænding have.

De herværende Heder bør inddeles i de høiere og lavere; de høiere have som oftest en slet Bestaffenhed, da de bestaae af en graa eller sort suur Sandjord, belagt med et høist ubetydeligt Muldrag, som først i en lang Arrække er fremkommet ved Forraadnelsen af den her høist sparsomt vorende Lyng samt de herværende Mosplanter. Paa saadanne Heder er Lyngen kun 2 à 3 Tommer høi og meget tynd; imellem Lyngen groer en hvid Mos, og kun i de lave Steder, hvor lidt Vand kan samle sig, findes en enkelt lille Græsplet, begroet med suurt Græs, som ei indeholder stort mere Næring for Kreaturer eller Faar, end Lyngen selv. Saadanne Heders Opdyrkning kan kun under særegne sjeldne Omstændigheder betale sig, ei alene formedelsk Jordens Slethed, men ogsaa fordi Underlaget ofte bestaaer af et, nær Dverstorpem liggende, uigjennemtrængeligt Gruus- eller Abllag. Enkelte Stykker blive dog opdyrkede, hvilket vist som oftest skeer paa Algermarkens Beføstning, (som gjerne ei er stort bedre end Heden), da den for Algermarken saa høist nødvendige sparsomme Gjødning derved for en Deel berøves samme.

At opdyrke saadanne flette Heder, uden Gjødning eller Mergel, er ei muligt, eller vil idetmindste ei betale sig. Hvor der derimod have overflodig Gjødning, som ofte er Tilfældet i de vestlige Sogne af

Amtet, hvor Hoavlen er stor, og dertil haveſet let Agermark, kan der nok med Fordeel opdyrkes af den ſlettere Hede; der findes ſaaledes ei ſjelden Gaarde paa 50 Tdr. Land Agermark, hvor der avles over 100 Laſ Hø.

Den eneſte Maade, ſom diſſe Slags Heder med Fordeel kan anvendes paa, er til Enge, naar tilſtrækkeligt Vand haveſet. Hvad ſaadan Hede ved henſigtsmæssig Engvanding kan blive til, kan ſees ved Karup mellem Holſtebro og Viborg, hvor Engvanding har været drevet i mange Aar, og man ſeer nu den frodigſte Græſafgrøde paa Steder, hvor før knapt kunde groe Lyng. Diſſe ſtarpe Gaarde, ſom før neppe kunde give den tarveligſte Underholdning til en Bondesamilie (Hedebonde), ſtaffe nu deres Beboere et eſter Omſtændighederne rigeligt Udkomme, da der ei alene ved den forſegede Homængde kan holdes en ſtorre og mere velnæret Beſætning, ſom i diſſe Egne er Bondens ſtorſte Indtægt, men den derved frembragte ſtorre Mængde af kraftig Gjødning har ogſaa bevirket langt frodigere og værdifuldere Afgrøder af Agermarken end før. Anderledes er det Tilfældet med Heder, hvor Leer haveſet til Underlag; thi om Jordsmønnet i ſig ſelv ei er ſtort bedre, kan ſaadan Jord, ſom før det meſte ogſaa har en lavere Veliggenhed, dog med nogenlunde Fordeel dyrkes, iſær da der ofte findes Mergel af god Beſtaffenhed paa diſſe Heder. De Heder, ſom med ſtorſt Fordeel ere ſkikkede til Opdyrking, ere de, der ere hvøiliggende, og ſom beſtaaer af god muldsandtet eller leermuldet Jord med Leer eller Mergel.

Underlag; her kan Opdyrkning under de fleste Omstændigheder betale sig, og skjøndt denne Slags Hede er mindre almindelig, findes den dog ei faa Steder, især længere fra Kysten. Disse Heder have gjerne en jevn Overflade, der er begroet med en meget høi og tætfluttet Lyng, ofte med en gul Mos i Bunden, som ei sjældent er blandet med enkelte vilde Kløver.

Heder af denne Slags findes her i Amtet i den saakaldte Gudumkloster Hede, enkelte Steder i Sognene Tvis, Felding, Omme, Bregning, Hanning, Sæding og Fæster, og mange Steder i det store Hammerum Herred, især i Ikast og Gjellerup Sogne. I de vestlige Sogne af Amtet findes ingen eller idet mindste meget sjældent Heder af denne Bestaffenhed; dog findes ogsaa der mange Heder, som ere tjenlige til Opdyrkning; disse ere som oftest af en lav Beliggenhed. Til denne Slags Heder maae regnes Hede-moserne og Overdrevene, samt de egentlige Moser. Hedemoserne have gjerne en ret god Bestaffenhed, da de ofte bestaae af en god Muldsand, sjældnere af Muld-leer, med Leer og Mergel-Underlag; de ere gjerne begroede med magert Græs, men ere vanskelige at faae pløiede, da der ofte findes megen Pors og store Bidiebuske paa dem; de ere tillige gjerne meget ujevne formedelst Traad af Kreaturer, og udfordre særdeles megen Grøftning, hvis de paa dem anvendte Beføstninger skulle blive lonnende. Deres lave Beliggenhed gjør ogsaa, at de, omendstjøndt tilbørlig udgrøftede, dog ofte i vandige Aar ere vanskelige at faae besaaede i rette Tid, ligesom det ogsaa under disse Omstændig-

heder er vanskeligt at faae Kornet modent, og de ville i de fleste Tilfælde ei heller kunne frembringe saa megen eller saa god Kjerne, som de høitliggende Heder af god Beskaffenhed; derimod er Græsningen, naar de efter en fornuftig Behandling udlægges med passende Græsarter, (Klover og Thimothéi blandet) gjerne fortrinlig. Af denne Slags Hedemoser findes især i Borgod, Bregning, Sæding, Teibjerg, Bildberg, Sneiberg og Herning. Sogne. I den vestlige Deel af Amtet findes der flere Steder ei ubetydelige Overdrevstrækninger, som ofte med Fordeel kunne opdyrkes, hvilket imidlertid dog ei skeer saa meget, som det burde, som en Folge af at der, hvor disse Overdrev findes, for det meste haves en meget stor Hoavl i Modsetning til en skarp og lille Algermark, samt at der hviis en større Deel af disse Overdrev indtoges til Kornavl, ei kunde blive den Liighed i Besætningen Vinter og Sommer, som her sættes saa megen Priis paa. Det er vel for en Deel rigtigt, men desuagtet burde der dog opdyrkes meget mere af disse Overdrev, end der nu skeer, thi naar saadan Jord, efter i 2 à 3 Aar at have været dyrket med Vaarsæd (Vintersæd vil sjelden betale sig), og udlægges med Kraft, vil Græsningen derefter blive udmærket god; dog bør Græsset slaaes de første 1 à 2 Aar, for at Overtorpen kan faae den fornødne Fasthed til at bære Arcaturene, som ellers ville optræde Jorden i Huller. Disse Overdrev have gjerne et Underlag, som bestaaer af Sand, sjeldnere af Leer.

De egentlige Moser, som for det meste indeholde

Torvejord, findes næsten overalt i hele Amtet i store Strækninger, de færreste i Amtets bedste Egne omkring Lemvig og langs Limffjorden. Disse Mosers Opdyrking skeer almindeligviis ved Hjælp af Brænding, hvorved meget Foder, men liden og slet Kjerne frembringes. Hvor Mergel findes i Nærheden af disse Moser, og Mergelen anvendes fornuftigt efter en tilbørlig Behandling, med Grøstning og Pløining, kunne saadanne Moser forvandles til meget frugtbar Agermark. Dog bliver disse Mosers Opdyrking altid et meget besværligt og kostbart Arbeide. De betydeligste Opdyrkinge, som i de senere Aar ere foretagne her i Amtet, ere hos: Justitsraad Ridder Hjelstrup til Sindinggaard, Proprietairerne Petersen til Bjøstrup, Tronhjem til Lindbjerggaard, Schnackenburg til Gifvingfær, Grev Verche til Møltrup, Wgidius til Stausbøde, Lauritzen til Rosenborg, Dresler til Deibjerglund, Kosoed til Slumstrup, Fenger til Bregninggaard, v. Hauch til Leervangsgaard, Søkrigscommissair Bagge til Kjørhuset; den af et Actieselskab forhen, nu af Grev Knuth til Knuthenborg og Justitsraad Tang eiende Gaard i Bidebeksmose, Olaf Rye kaldet; af Cand. pharm. Lund til Gammel Mølle, og i en af Justitsraad Tang til Nørre-Bosborg eiende Mose, Slennum Mose. Jeg har deels mundtlig, deels skriftlig anmodet ovennævnte Herrer om en Beskrivelse af deres Opdyrkinge, hvilken jeg har modtaget fra de fleste, og hvis jeg ei modtager de manglede saa tidligt, som dette bliver indsendt til Indrykkelse i „Tidskrift for Landøkonomi“, skal det nok senere blive meddeelt.

Den af vore Landmænd, som i lang Tid har virket meest her i Egnen ved et godt Exempel, det er ved Opdyrkning af raae Jorder og et godt Avlsbrug i det Hele, er Hr. Justitsraad Fjellstrup til Sindingsgaard, som endog nu i sin høie Alder har foretaget en meget betydelig Opdyrkning ved den af ham i Aaret 1842 kjøbte forhenværende Hovedgaard Drnhoved, om hvilket Foretagende Hr. Justitsraaden har været saa god at sende mig en Beretning, hvilken imidlertid allerede er indrykket i nærværende Tidsskrift 13 Bindes 2det og 3die Hefte.

Hr. Proprietair Petersen til Bjørstrup kjøbte denne Gaard i 1844; dens Hartkorn er knapt 4 Tdr., dog havde Hr. Petersens Formand indkjøbt 3 Steder dertil, hvorpaa Beboerne sidde som Livsfæstere paa deres opdyrkede Jorder, hvorimod deres Hede, som ligger beqvem, er lagt under Bjørstrup; desuden har Hr. Petersen endnu tilkjøbt to Steder, paa samme Billaar, og saaledes er det oprindelige Areal forøget til det dobbelte; dette udgjør nu circa 390 Tdr. Land, hvoraf ved Overtagelsen 120 Tdr. Land vare opdyrkede Jorder, 16 Tdr. Land Eng og 14 Tdr. Land Mose; de øvrige 240 Tdr. Land derimod Hede.

Bygningerne vare ved Modtagelsen saa daarlige, at de efter et Par Aars Forløb, med Undtagelse af Stuehuset, folgtes til Nedbrydelse for 300 Rbd. Der er siden opført en Lade paa 30 Fag, 25 Al. bred og 27 Al. høi; to Staldbygninger 12 à 13 Alen brede, hver paa 23 Fag, en Meieribygning paa 13 Fag, 13 Al. bred, med Bolig for Meierisforpagteren; et Brygger-

huus paa 7 Fag, 12 Al. bredt med 3 Værelser; desuden et 10 Fags Svinehuus, samt 4 Fag til et Kjerneværk. Gaardens Besætning det første Aar var: 10 Heste, 6 Stude og 15 Køer. Jordsmonnets Bestaffenhed er saaledes, at 120 Tdr. Land ere gode Muldjorder og 120 Tdr. Land middelgode leermuldede Jorder, hvorimod Resten er sort Muld med Leerunderlag paa $\frac{1}{2}$ til 1 Al. Dybde. Fremgangsmaaden ved Dyrdyrningen er følgende: Jorden ligger i 2 Aar pløiet, hvorefter den om Foraaret, naar Sæden er lagt, pløies anden Gang og harves godt; derefter overmergles den med 240 Kubikalen Mergel pr. Td. Land, som ligger Vinteren over, og hvor det skulde gøres fornødent, bliver der tillige gravet Grøfter, $\frac{1}{2}$ Al. brede, 1 Al. dybe og $\frac{1}{4}$ Al. brede, $\frac{3}{4}$ Al. dybe. Naar Jorden om Foraaret er tor, bliver Gjødningen udført, spredt og nedpløiet grundt, dernæst harves Jorden, som 14 Dage derefter igjen pløies og besaaes med Blandingsfoder, derefter tages Hvede eller Rug, saa Byg og tilsidst Havre med isaaet Græsfrø, som første Aar høstes, hvorefter Græsning i tre Aar. Mergelen er Leermergel, med omtrent 20 Procent Kalk, sidder $2\frac{1}{2}$ Al. dybt, og er fast at kjøre paa, hvorfor der kan gaaes meget dybt, endogsaa, som det er skeet, indtil 13 Alen. Mergel findes næsten overalt paa Bjøstrup Mark.

Hr. Petersen har i de sidste 7 Aar indtil Foraaret 1851 opbrudt og merglet og for det meste opgrøftet 190 Tdr. Land, og kan til Sommeren blive færdig med Resten. Af Blandingsæd er avlet 6 à 7 Læs pr. Td. Land. Vintersæden har ei været god, og

kun givet 6 Fold, da den lider temmelig meget om Vinteren, som en Følge af at Jordsmonnet ikke har sat sig, og endnu er meget ujevnt. Hveden har dog givet 2 à 3 Fold mere end Rugen, saa at det har viist sig fordeelagtigere alene at saae Hvede.

Baarsæden pleier at blive god, Græsningen udmærket. Udsæden er nu 33 Tdr. Land med Hvede og Rug og 90 Tdr. Land med Baarsæd. 12 Td. Land af de bemergede Jorder blive brakkede og besaaede med Raps. Besætningen er nu 70 Køer, 2 Tyre, 4 Stude, 12 Heste og 20 Faar, og om nogle faa Aar mener Hr. Petersen at kunne holde 20 à 30 Køer flere, da endeel af Græslandet nu er 6—10 ja endogsaa 15 Aar gammelt, hvoraf behøves $1\frac{1}{2}$ Td. Land til en Ko, da ellers 1 Td. Land kan gjøre det.

Endeel af Engen har Hr. Petersen merglet, grøstet og besaaet i 3 Aar, og behandler det nu igjen som Eng. Noget af Engen er grøstet med Grøfter à 2 Alens Brede og $1\frac{1}{2}$ Alens Dybde, ved hvilket Arbeide det øverste Lag er affaaet saa tyndt som muligt og lagt midt paa Ageren med Grønsværen nedad. Agerens Brede er 14 Al., og naar Opkastningen af Grøsten udjevnes, kan Ageren blive bedækket med $\frac{1}{4}$ Alen deraf; saaledes ligger Stykket Vinteren over. Om Foraaret udfjøres 15 Læs Gjødning pr. Td. Land, som derpaa besaaes med Havre og Græsfrø (halvt Thimothei, halvt Kløver).

Hr. Petersen siger, at han ingen Forbedring har gjort ved Landvæsenet, som betaler sig saa godt, som denne, naar Engen som hos ham er af daarlig Be-

skaffenhed. — Proprietair Gott paa Høiriis har efter Hr. Petersens Anmodning forsøgt det, og blev Aaret efter budt mere for Afgrøden end det Hele. havde kostet ham. — Hr. Petersen gav 15000 Rbd. for Bjostrup, nu staaer den ham i 31000 Rbd., saa at han vist kunde faae sit Arbeide godt betalt, naar han vilde sælge Gaarden.

Hr. Proprietair Schnackenburg modtog sin Eiendom Gifngsjær i Bildberg Sogn i Aaret 1839. Dens Hartzkorn er knapt 10 Tdr., og Areallet c. 670 Tdr. Land, som foruden den gamle Agermark c. 120 Tdr. Land og Engen, bestod af meget gode Hedemoser, som overordentlig godt egne sig til Opdyrkning, men ere vanskelige at bearbejde, da de ere ujevne og stærkt begroede med Græs, Vørs og Bidiebuske, hvortil kommer at de ere meget vandholdige, hvilket dog er let at raade Bod paa, da Vandet godt kan staffles bort ved Grøfter. Hr. Schnackenburg er bekjendt for en meget dygtig og driftig Mand, som med megen Oekonomi og Sagkundskab har udført sine betydelige og besværlige Opdyrkniger. Eiendommen var ved Modtagelsen i den usleste Tilstand. Bygningerne vare faldefærdige, og Jorderne i den fletteste Drift. Driftsplanen var først 2 à 3 Gange Rug og derefter 2 à 3 Gange Havre efter en Gjødning. Det meste af den Jord, som skulde kaldes dyrket, var begroet med Siv og Harkamp,*) hvorpaa i Forening med det paa Engene

*) Det er formodentlig ei det rigtige Navn, men jeg har ei kunnet finde den i Dreiers „danske Foderurter.“

avlede Hø, holdtes en Besætning af 30 Fæcreaturer, 7 Heste og 60 Faar.

De ovennævnte 120 Tdr. Land gammel Agermark ere paa Lidet nær nu merglede; de have derved antaget en ganske anden Beskaffenhed, ligesom ogsaa et betydeligt forandret Udseende; de bestaae af Muldsand, ere meget flade, dog med det fornødne Vandfald, og have efter Brak, Grøstning og Mergling været særdeles frugtbare, saa at de nu ere tjenlige til enhver Sædeart. De ere inddeelte i 9 Indtægter, med følgende Sædskifte: 1) Brak, 2) Rug, 3) Byg, 4) Blandingsæd, Kartofler m. m., 5) Havre med isaaet Klover, 6) Klover til Slæt og 3 Aars Græs. Desuden er nu af Hedemoserne opdyrket 110 Tdr. Land, hvilket paa lidt nær er merglet og forsynet med Grøster, imellem hver Ager paa 18 Alens Brede. Af Mergel er anvendt 250 Toheste Karrelæs pr. Td. Land. Sædskiftet er omtrent som paa den gamle Agermark, undtagen at der istedetfor Rug er saaet Raps eller Hvede, hvortil den opbrudte Jord, ligesaavel som den gamle Agermark, godt egner sig.

Det dyrkede Areal udgjør saaledes nu 230 Tdr. Land Agermark og 60 Tdr. Land Eng; det øvrige er Hedemose, som Alt egner sig til Opdyrkning. Mergel findes næsten overalt. Besætningen var forrige Vinter 94 Stkr. Fæcreaturer, 14 Heste og 57 Faar. Gaardens Avl har været 1000 Traver Korn og 150 Læs Hø.

Bygningerne ere for 6 à 7 Aar siden opførte

solide og smukke af Grundmuur, hvortil Stenene ere brændte ved Gaarden.

Hr. Snackenburg har tillige anvendt ei ubetydeligt paa Engvanding, hvortil havees god Leilighed.

Staus hede, en Parcel af Hovedgaarden Krogsdal, blev af dens nuværende Eier Hr. Egidius kjøbt i Aaret 1841. Aaret efter afbrændte Gaarden, hvorved Hr. Egidius tabte betydeligt. Gaarden blev da flyttet, saa at den kom til at ligge mere beleiligt for Jorderne. Den har et Tilliggende af 440 Tdr. Land med $13\frac{2}{3}$ Tde. Hartkorn. Ved Modtagelsen var der kun c. 90 Tdr. Land Agerjord, c. 30 Tdr. Land Eng, det øvrige Hebe, meest af høi Bestaffenhed og nogen Mose. Gaarden var i den usleste Drift, da den havde været bortforpagtet til en meget daarlig og forsømmelig Landmand, saa at Besætningen ei var større end 20 Kreaturer.

Hr. Egidius har forsøgt det opdyrkede Areal til 260 Tdr. Land, hvoraf $\frac{2}{3}$ er overmerglet, og skjøndt Jordbunden langt fra er den bedste, er der dog avlet meget betydeligt, omtrent 1000 Tdr. Korn, samt 3 à 400 Tdr. Kartofler. Engene, som før vare meget maadelige, ere saaledes forbedrede, at de nu kunne afgive 80 à 100 Pæs Hø, saa at Besætningen de sidste Vintre har været 70 Stkr. Fækreaturer, 100 Faar og 10 Heste.

Fremgangsmaaden med de opdyrkede Hedejorder har været den sædvanlige, og efterat Jorden har ligget et par Aar, er der udført 220 Kubikalen Mergel pr. Tde. Land. Der er blevet brugt flere Sædskifter

(see: om Vestjyllands Opdyrking), som Alle have givet et godt Resultat, især naar man seer hen til Jordens mindre gode Bestaffenhed.

Slumstrup i Bølling Sogn, der eies af Hr. Proprietair Kosoed, har forhen været en Sædegaard, men er nu udparcelleret, og har 11 Tdr. 4 Skpr. Harikorn, med et Tilliggende af c. 390 Tdr. Land, hvoraf ved Modtagelsen c. 90 Tdr. Land var Uger, 25 Tdr. Land Eng, 55 Td. Land Mose og Næsten Hede. Gaarden var i den ynkeligste Tilstand i enhver Henseende, da Hr. Kosoed modtog den i Efteraaret 1841; der var næsten ingen Vaarsæd saaget om Foraaret, ligesom ogsaa den indhøstede Vintersæd var høist maadelig, da Behandlingen var slet, og der toges tre Gange Rug efter hverandre. Gjødningen, hvoraf der kun var lidt, udfjørtes til Grønfordsbjerg, som blev taget før Rugafgrøderne. Besætningen var om Vinteren 4 Heste, 8 Køer, 4 Trækstude, 2 Kalve og 40 Faar, hvortil Fodringen dog ei var tilstrækkelig, skøndt Faarene gik ude det meste af Vinteren. Boniteten af Jorderne er næsten overalt meget god; den gamle Ugermark har Tart fra 12 til 21, det øvrige fra 1 til 6. Fremgangsmaaden ved Opdyrkingen her er omtrent denne: Tidlig i Foraaret 1845 begyndtes dermed, og det laae da, efter at være pløiet, til Foraaret 1846, da det blev harvet stærkt med den skotske Harve, og pløiet om Efteraaret, hvorefter det fik adskillige Harvninger saavel med den skotske som med den almindelige Harve. I Vinteren 1846—47 blev Mergelen paaført, 150 Læs (à 1½ Kubitalen) pr.

Ed. Land, og efterat denne om Foraaret var spredt, blev den nedpløiet grundt, hvorefter Jorden besaaedes med Boghvede, som deels blev nedpløiet som grøn Gjødning, deels afhøstet; hver Ed. Land fik da omtrent 20 Læs Gjødning, og besaaedes derefter med Rug. Af Mosen blev i 1845 c. 10 Ed. Land af det ringeste opbrudt, og udgrøftet i samme Sommer i Agre paa 12 til 15 Alens Brede. Disse Grøfter kostede 8 Mk. pr. 100 Favne paa Arbejderens egen Koft. Den paafølgende Vinter blev Jorden, naar den efter Frosten tildeels var optøet, harvet stærkt, saaledes at omtrent 3 Tommer af Dverfkorpen godt var iturevet. Om Foraaret blev derpaa efter gjentagne Harvninger, for at Tørfen kunde virke, Dverfkorpen brændt eller maaskee rettere sagt glødet, og derpaa, efterat Jorden var sluffet, besaaet med en Blanding af Byg og Havre. I den bedre Deel af Mosen, som bestaaer af en meget dyb Muld med Leerunderlag, blev i Sommeren 1845 5 Edr. Land pløiet, som maatte ligge i 2 à 3 Aar efter første Pløining for at sætte sig og raadne; derefter fik den om Efteraaret den anden Pløining, og blev den paafølgende Sommer under en stærk Brakning merglet med 150 Læs og gjødet med 20 Læs pr. Ed. Land, hvorefter den besaaedes med Hvede.

Mergelen er deels Leer- deels Kalkmergel, temmelig kalkrig, og har gjort en udmærket Virkning.

Sædfistet paa Agermarken er nu: 1) Heelbrak, (gjødet) 2) Rug, 3) Byg, 4) Havre med isaaet Kløver og Thimothei samt 4 Aars Græs.

Rugen har givet 8 à 11 Fold, Bygget 7 à 9 Fold, Havren 10 Fold. I de to første Aar er Kløveren slaaet, og har givet omtrent 3 Læs pr. Td. Land.

Sædkiftet i Heden har været 1) Brak, besaaet med Spergel til Nedpløining, 2) Rug, 3) Blandings-sæd, 4) Havre med isaaet Græsfrø; og have disse Sædafgrøder omtrent givet samme Fold, som paa den gamle Agermark, ligesom ogsaa Kløveren her har været god. Hedejordens Bestaffenhed er ogsaa meget god, saa at den med Tiden kan blive en udmærket Agermark. Den Deel af Mosen, som er brændt, har kun været besaaet med en Blanding af Byg og Havre, som her er groet udmærket til, men er blevet anvendt, uden at tærstes, til Studesoder, hvortil det er meget godt; derimod er det ei godt at tærste, da det meget vanskeligt bliver fuldmodent, og Kjernen altid vil blive tykkfallet.

Den bedre Deel af Mosen har efter forudgaaet Behandling været besaaet med Hvede, som har givet fra 7 til 14 Fold, derefter toges Byg, som har givet 8 à 9 Fold, saa Blandings-sæd, som opfodredes uden at aftærstes, og endelig tilsidst Havre, som har givet 10 à 12 Fold. Endnu er intet udlagt, men Hviletiden er bestemt til 3 Aar. Det for Diebliffet opdyrkede Areal er 60 Td. Land, deraf ere de 40 Td. Land deels under Besaaening, deels allerede udlagte med Græsfrø. Hr. Koføed har været nødt til at anvende megen Tid og Beføstning paa sine Bygninger, saa at han beklager, at Opdyrkningen ei er fremmet saameget, som han havde ønsket det.

I Vinter holdes en Besætning paa Slumstrup

af 9 Heste, 20 Køer, 8 Stfr. 4 og 5 Aars Stude, 6 Dvier og 14 Ungfreatureur, samt 32 Faar, hvortil haves rigeligt Foder, ssjøndt Avlen i Aar ei har været saa god som det forrige Aar.

Bregninggaard i Bregning Sogn eies nu af Brødrene Frandsen, tidligere derimod af Landvæsen- commissair Fenger, som nu boer i Sjælland paa Nord- gaarden ved Ringsted.

Hr. Fenger kjøbte Gaarden i Aaret 1838, og gav da med Avl og Besætning 25,000 Rbd. for den. Areallet udgjør 1850 Td. Land, hvoraf 287 Td. Land var Agerland og c. 50 Tdr. Land Eng, Resten lidt Skov og Krat, det Dvrige Mose og Hebe, for det meste af god og meget god Beskaffenhed. Besætningen var da 55 Stfr. Dvæghoveder, 10 Heste og 120 Faar, til hvilken Besætnings Fodring Gaardens Avl i det forløbne Aar knapt forslog. I Aaret 1847 solgte Hr. Fenger Eiendommen med Avl, Besætning og Inventarium for 47,000 Rbd. Da Hr. Fenger eiede Gaarden blev Agermarken forstørstedelen merglet, ligesom han ogsaa opdyrkede c. 40 Td. Land af Kjærjorde, som efter Grøftningen bleve merglede, og saavel herved som ogsaa ved en god Behandling og et hensigtsmæssigt Sædskifte, saae Hr. Fenger sig istand til at forøge Besætningen til 110 Stfr. Dvæghoveder, 12 à 14 Heste og 150 Faar, hvortil Avlen afgav meer end tilstrækkeligt Foder, da Agermarkens Production var forøget til det tredobbelte. Høavlen blev ogsaa meget forøget ved Dverrisling af 15 Td. Land og ved Dvergsjødning med Afse.

Desuden anvendte Hr. Fenger ei ubetydeligt paa Bygningernes Istandsættelse, Anskaffelse af Inventarium og Besætning, hvilket Alt kom til at koste c. 10,000 Rbd., hvorhos bemærkes, at i Sommeren 1846. havde han det betydelige og sjældent indtræffende Uheld, der ikke kan tilskrives Eiendommens Beliggenhed i Vestjylland, nemlig et heftigt Hagelveir, der i August Maaned aspidfede Sæden paa Marken, hvilket Tab blev taxeret til 500 Tdr. Sæd, og dette var saameget mere føleligt for ham, som bemeldte Aars Afgrøde betales den paafølgende Vinter med meget høie Priser.

Efter Hr. Fengers Angivelse har en Tde. Land af Kjærjorderne kostet at opdyrke, i Forening med Afgroftning, Forbrænding, Mergling, Alt beregnet til Pengeværdi, 14 Rbd. 3 Mk. 2 $\frac{1}{2}$, som er ualmindelig billigt; hos mig overstiger det langt denne Sum; alene Merglingen har kostet mig over 10 Rbd. pr. Td. Land, (som rigtignof har faaet 310 à 320 Kubikalen) omendstjøndt min Mergel er godt beliggende for de Marker, som ere merglede, og dertil let at komme til, da den ei ligger dybere end $1\frac{1}{4}$ til $1\frac{1}{2}$ Alen. Desuden har en tilstrækkelig Udgroftning kostet mig 3 Rbd. 3 Mk. a 4 Rbd. pr. Td. Land. Dog maa herved bemærkes, at Arbejdslønnen, da Hr. Fenger foretog sin Opdyrkning, var meget billigere end den er nu for Tiden. Paa et Areal af 8 Tdr. Land af det af Hr. Fenger Opdyrkede var Indtægten i tre Aar, hvori det var besaaet, i Gjennemsnit 24 Rbd. 5 Mk. 8 $\frac{1}{2}$ aarlig pr. Td. Land. Paa et andet Stykke op-

dyrket Jord, hvor Behandlingen ei var udført saa hensigtsmæssig som paa førstnævnte Sted, var Indtægten i Gjennemsnit 15 Rbd. 5 Mk. 3 S. aarlig pr. Td. Land.

Det kan ei nægtes at Vestjyllands Klima ofte ei er gunstigt for Kornproductionen; især lider Rugen ei sjelden i Blomstringstiden, ligesom Blæsten ogsaa ofte afspidser meget af den modne Sæd. Derimod er vort Klima efter alle herboende Rapsdyrkeres Mening meget gunstigt for Rapsavl, da denne Plante her ei er saa udsat for at fortæres af Jordloppe og Larver som i Østjylland eller Sjælland. De høieste Fold, som ere avlede paa Bregninggaard i Hr. Fengers Tid, ere: af Hvede indtil 10 Fold, af Rug og Byg indtil 12 Fold og af Havre noget mere; derimod har Udbyttet af Rapsavl været bedre, skjøndt denne dog ei har været drevet i det Større for ei at svække Gjødningskraften. Hr. Fenger avlede af Raps, det første Aar paa 8 Tdr. Land 12½ Tdr. pr. Td. Land, det andet Aar paa 3 Tdr. Land 12 Tdr. pr. Td. Land, det tredie Aar paa 4 Tdr. Land 13 Tdr. pr. Td. Land, hvoraf paa 1 Td. Land 18 Tdr. I det femte Aar affros Rapsen for storstedelen om Vinteren, da Kulden steg til 15 à 17 Grader, Noget, som Rapsen ei taaler, naar den ei er dækket af et Sneelag, og dog avledes paa 5 Tdr. Land, hvor Planterne for det meste havde staaet sig, 8 Tdr. pr. Td. Land. I det 6 Aar avledes kun 7 Tdr. pr. Td. Land. I det syvende Aar bortgik Rapsplanterne for det meste formedelst afværende Is og Frost i Foraarsstiden,

hvorfor Jorden ompløiedes om Foraaret. Denne heromtalte Rapsavl var paa de gamle Agermarker.

Som et Exempel paa, hvormeget en Tønde Land under heldige Omstændigheder kan frembringe, anfører Hr. Fenger, at paa Bregninggaards Jorder avledes, som tidligere anført, et Aar paa 1 Td. Land 18 Tdr. Raps à 10 Rbd. pr. Td. = 180 Rbd., og Aaret efter paa samme Tønde Land 10 Tdr. Hvede, der ved Salg som Meel udbragte 12 Rbd. pr. Tde., altsaa 120 Rbd., følgelig et Udbytte af 300 Rbd. paa 1 Tde. Land i 2 Aar.

Leervangsgaard i Ølstrup Sogn ved Ringkjøbing eies af Hr. v. Hauch. Gaardens Hartkorn er 4 Td. 5 Stp.; den var i en meget daarlig Drift, da Hr. Hauch modtog den, saa at Besætningen det første Aar (1841) ei var mere end 8 Køer, 6 Stude, 10 Faar og 3 Heste. Der er siden til Gaarden opdyrket c. 50 Tdr. Land, meest lav Hedemose, forstørste Delen af god Bessaffenhed. Fremgangsmaaden ved denne Opdyrkning har været den sædvanlige; Jorden er blevet udgrøftet og merglet med omtrent 150 Læs (toheste Bognlæs) pr. Tde. Land, hvilket har gjort god Virkning, da Afgrøderne baade paa den gamle Agermark og det Opdyrkede almindeligviis have været gode. Hr. v. Hauch kan ei opgive hvor mange Fold, det Opdyrkede har givet, da den største Deel af det der avlede Korn er, som det ofte skeer her i Eggen, bleven opfodret i Straaet uden at blive tærstet, og har dette ogsaa stundom været Tilfældet, saa er der dog kun taget de bedste Kærner, hvorimod det Øvrige

er blevet i Straaet. Imidlertid kan det dog sees, at Resultatet af denne Opdyrkning har været god, da der nu i flere Aar har været holdt en Besætning af 50 Fæcreaturer foruden de fornødne Heste og Faar.

Der er ellers anvendt Ubetydeligt ved Leervangsgaard til Engvanding, som har gjort udmærket Birkning; ligeledes ere Bygningerne, som ved Modtagelsen vare meget forfaldne, deels ombyggede, deels betydelig istandsatte, saa at Leervangsgaard nu er en særdeles velbygget Gaard. Skjøndt Hr. v. Hauch har anvendt betydeligt paa sin Eiendom, saa kunde han dog have en god Fortjeneste, hvis han nu vilde sælge den.

Riærbuset, som eies af Hr. Sørigscommissair Bagge i Ringkjøbing, der købte den i Aaret 1839. Harifornet er 1 Skp. 1 Fdr. $1\frac{1}{4}$ Alb. og Areal et c. 100 Tdr. Land, hvoraf kun 3 Tdr. Land var Agermark, da Hr. Bagge modtog Eiendommen; nu er siden opdyrket c. 90 Tdr. Land. Boniteteten af Jorderne, som for det meste ere høiliggende, er god, saa at de ved en hensigtsmæssig Behandling kunne bære al Slags Sæd, endog Hvede og Raps. Underlaget er næsten overalt Leer.

For nogle Aar siden indkøbte Hr. Bagge endnu en tilstødende Hedeled paa 300 Tdr. Land, hvoraf nu er opdyrket 16 à 20 Tdr. Land, hvorpaa han endnu fortsætter Opdyrkningen.

Besætningen har i de senere Aar været: 4 Heste, 8 Fæcreaturer og 100—150 Faar. Endeel af For-

derne ere blevne mærglede, men da Mergelen ligger 4 à 5 Al. dybt, faldt det befofteligt og befværligt at benytte den, hvorfør den ei er bleven faameget anvendt, fom den burde; imidlertid har den dog allerede gjort god Virkning, og fan der efter den groe ypperlig Klover. Da Merglingen fom sagt er faa befværlig, har Hr. Bagge fegt at benytte andre Hjælpemidler, og faaledes ogsaa prøvet Patentgjødning, men denne blev ikke allene meget dyr, formedelst den vanskelige Seilads til Ringkjøbing, men Hr. Sørigscommissairen havde desuden det Uheld, at den i 2 Aar strandede. Patentgjødningen svarede ei heller til Forventningen; den bedste Virkning sporedes ved at anvende den fom Klatgjødning til Kartofler, og den derefter følgende Rug stod ogsaa frodigst i Kladerne, hvor Gjødningen var lagt.

Et Aar fangedes faa mange Sild ved Ringkjøbing, at en Del (4 Snefe) kunde kjøbes for 9 Rbf. Hr. Bagge kjøbte da nogle Læs Sild, fom anvendtes til Gjødning til Kartofler, faaledes at hver Sild stæres i to Stykker, og et Stykke lagdes ved hver Kartoffel, hvilket gav langt bedre Frugter end efter Patentgjødningen, fom dertil faldt dyrere.

Hr. Bagge har ogsaa benyttet Affaldet af sit betydelige Fiffesalteri (Saltvandsfiff) i Ringkjøbing, men det har dog ei virket faa godt paa de opbrudte Jorder, fom paa Jorderne ved Hr. Bagges Gaard Kjærgaard ved Ringkjøbing, paa hvilke ældre dyrkede og mere sandede Jorder det har gjort udmærket Virkning.

Derimod er der ført Kogsjødning fra Kjørgaard til Kjørhuset, som Erstatning for de Kartofler, der her avledes, og som solgtes istedetfor at opfodres paa Stedet. Det er Hr. Bagges Mening, at Kogsjødning er den bedste for nyopbrudte Jorder.

At opgive hvad Kjørhusefs Opdyrkning har kostet, kan Hr. Sørigskommissair Bagge ikke, da der er anvendt adskillige Hjælpe midler fra Kjørgaard, saasom overflødig Fourage og Gjødning, dog antager Hr. Bagge, at Kjørhuset nu let kunde sælges til en Priis, som kunde holde ham skadesløs, skjøndt Opdyrkningen og Bygningerne have kostet ham meget mere, end Tilfæltet vilde blive for en Mand, som kunde boe paa Eiendommen og have stadigt Tilsyn dermed og desuden strax i Begyndelsen have den Erfaring, som Hr. Bagge nu har.

I 1846 bortforpagtedes Kjørhuset tilligemed 100 Tdr. Land af den tilkjøbte Hede, hvori intet var opdyrket, for 200 Rbd. om Aaret, som var en god Rente af den derpaa anvendte Kapital. Men da Forpagteren ei behandlede Eiendommen godt, og tilslige kom i en anden Levevei, overtog Hr. Bagge igjen Eiendommen sidste Foraar.

Sidste Aar er avlet 150 Traver Korn, 10 Læs Særgel og 300 Tdr. Kartofler.

Hr. Bagge mener, at det bedst kan lønne sig for ham, selv at drive Eiendommen, uagtet det maa betros til Tjenestefolk, i det Jaarenes Antal til næste Aar kan forøges til 200 Stkr., hvoraf man efter en lav

Beregning idetmindste kan regne .	200 Rbd.	Indtægt
300 Tdr. Kartoffer à 5 Mk. . .	250	— —
Uden Skade kan aarlig sælges		
50 Læs Torv	80	— —

3 Alt 530 Rbd.

Der holdes 2 Karle, en Dreng og et Fruentimmer. Mergling og Torvessjæring og endeel andet Arbeide skeer ved Accordarbeidere.

I Rindom Sogn, hvor Hr. Søkrigskommisair Bagges Gaard, Kjærgaard, ligger, har han opdyrket 10 Tdr. Land, langt simplere Jorder end det til Kjærhuset, og dog vare Omkostningerne betalte ved de to første Afgrøder, hvortil der kun anvendtes Afsejødning, kjøbt fra Ringkjøbing.

Hr. Bagge er af den Formening, at det godt kan lønne sig at opdyrke Hedejorder, især i Forbindelse med andre Eiendomme, naar Mergel nemt høves, eller Gjødning kan faaes til en taalelig Priis andesteds fra, uden for lang Kjørsel.

Gammel Mølle, i Raasted Sogn, eies nufortiden af Hr. Cand. pharm. Lund. Den havde tidligere en ganske ubetydelig Avl, saa at Besætningen ei var større end 2 Heste, 4 à 5 Koer og 10 Faar, hvorimod det dyrkede Areal nu er betydeligt forstørret ved Opdyrkning af en til Møllen stødende Hede-strækning.

I 1842 anlagde Hr. Lund sit Dampbrænderi, og her forbruges da ei alene det paa Gaarden avlede saavelsom det ved Møllen vundne Toldkorn, men der kjøbes dertil endnu meget, idet der maanedlig bruges

til Brænderiet, naar der brændes Korn 160 Tdr., og naar der brændes Kartofler 300 Tdr. Det er naturligt, at der herved maatte frembringes en stor Mængde Spøl eller Bærme, hvilken Hr. Lund da anvendte til Kreatureres Fodning paa Stedet, hvorved i Forening med et betydeligt Sveinehold (30 à 40 Stkr.) Gjødningsmassen blev saa betydelig forøget, at han endogsaa kunde tænke paa at opdyrke den $\frac{1}{4}$ Mill fra Møllen liggende Hedeled, som er c. 75 Tdr. Land. Denne Hedeled er af meget ringe Bestaffenhed, da der kun de fleste Steder er et meget tyndt Lag Muld, ofte ei over 2 Tommer, og derunder hvidt Sand, under hvilket der dog findes Leer, men som østest rigtignok først i en betydelig Dybde. Opdyrkningen blev begyndt i 1843, og er senere bleven fortsat hvert Aar, saa at der nu knapt er 5 Tdr. Land tilbage. Fremgangsmaaden med det Opdyrkede har været følgende: Andet Aar efter at Heden var brudt, omploiedes og harvedes den, hvorpaa den mergledes med 140 à 170 Læs pr. Td. Land. Foraaret derpaa lagdes Kartofler, som bleve flatgjødskede, hvorefter der saaedes Rug; efter denne er taget Kartofler, undertiden ogsaa Spergel eller Boghvede til Redpløining som Grøngjødning, og saaledes er man vedblevet siden 1845, i hvilket Tidsrum Jorden ei har faaet anden Gjødning end flatgjødning til Kartofler og en grøn Afgrødes Redpløining; dog er nu et Stykke udlagt og besaaet med noget Klover og andet Græsfrø, som tegner godt.

Den bedre Deel af Heden er merglet og fuld-

gjødet til Byg, hvorved Fremgangsmaaden var følgende: Efterat Gjødningen, som var god, men meget jordblandet, var spredt, saaes 1) Bygget i Gjødningen, og nedploiedes grundt, omtrent 2 à 3 Tommer; derefter toges 2) Rug, saa 3) Kartofler (klatgjødet), og derpaa 4) Havre, hvorefter Jorden gjødedes til 5) Byg, saa igjen 6) Havre, endelig efter en stærk Gjødsfning 7) Kartofler, og tilsidst 8) Havre, som udlagdes med Klover sidste Foraar, og som staaer udmærket godt.

For at gjøre et Forsøg, besaaede Hr. Lund 3 store Agre, hver paa $\frac{1}{2}$ Td. Vand, med Byg, den ene var merglet godt, og de havde alle tre faaet en god Gjødning. I hver Ager blev saet $\frac{1}{2}$ Td. Byg, og efter den, som havde faaet Mergel, avledes 11 Traver à 1 Td. Traven, altsaa 22 Fald. De to umerglede Agre gave kun 10 $\frac{1}{2}$ Traver begge, hvoraf ei erholdtes mere end 6 Tdr., altsaa kun 6 Fald, en betydelig Forskiel. Det derpaa avlede Foder stod i Forhold til Kornafgrøden.

Hr. Lund har endnu ei havt mere end Halvdelen af Heden besaaet, da Krigen har gjort, at han har manglet de fornødne Folk til at faae Mergelen tilstrækkelig afbenyttet, hvilket vanskeliggjøres derved, at Alt maa opkastes af Smaagrave, da Kjøregrave formedelst Sandaarer, hvoraf der kommer meget Vand, vanskelig kunne anlægges.

Mergelen er en god Veermergel med temmelig megen Kalk, men den foster ogsaa Hr. Lund meget at

faae gravet; saaledes betaler han i denne Tid 2 $\text{L}\frac{1}{2}$ eller 6 $\frac{1}{2}$ Rbf. pr. Læs.

Der har i de senere Aar i den af Hr. Lund opdyrkede Hebe været saaet 7—9 Edr. Rug paa et Areal af 10 à 12 Edr. Land, og har der almindeligviis været avlet 60 à 80 Traver, som gjerne have givet 7 à 8 Skjepper i Traven, altsaa 8 Fold efter Udsæden og imellem 5 à 6 pr. Ed. Land, hvilket maa ansees for et godt Udbytte, naar man tager Hensyn til Jordens meget ringe Bessaffenhed og den derpaa anvendte lille Gjødningsmasse.

Uf Kartofler har været sat 50 til 60 Edr. paa et Areal af 8—10 Edr. Land, og har derefter været avlet fra 4 til 600 Edr., altsaa omtrent 55 Edr. pr. Ede. Land, hvilket vistnok ogsaa maa ansees for et godt Udbytte.

Det paa det Opdyrkede avlede Baarkorn er almindeligviis opfodret uden at blive tærsket, saa at Foldene ei kunne angives, dog har det almindeligviis været ret godt, isærdeleshed Bygget.

Hvad denne Opdyrkning har kostet Hr. Lund, kan ei bestemt opgives, da den er udført ved de Folk, som bruges til den øvrige Jord, saavelsom til Brænderiets Drift, dog har det kostet temmelig meget, formedelst den lange Afstand fra Møllen og Merglingens Bannselighed.

Den Besætning, som Hr. Lund i de sidste Aar ved Hjælp af Bærmen fra Brænderiet har seet sig istand til at holde paa Møllen, er: 14 meget store Stude, 10 à 12 Køer og 2 à 3 Heste, samt 30 à 40 Sviin.

Glennum Mose, der er beliggende i Ulfborg Sogn, eies af Justitsraad Tang til Nørre-Bosborg, som har ladet en ei ubetydelig Opdyrkning udføre der. Mosen har omtrent $4\frac{1}{2}$ Skp. Hartorn, og udgjør et Areal af 150 til 200 Tdr. Land, hvoraf omtrent 100 Tdr. Land kan dyrkes, hvorimod det Øvrige er Sandbrinker, begroede med Lyng og Pors, som ei kunne benyttes til Opdyrkning.

Da Hr. Tang modtog Eiendommen, laae den i et Morads, og han gav da kun nogle faa Rigsdaler for den; der var da ingen Bygninger. De c. 100 Td. Land, som ere tjenlige til Opdyrkning, bestaae af et Morlag af en meget forskjellig Dybde, som især ved Udfanterne er blandet med Sand, hvilket fra den nærliggende Sandflugt er blæst derved, og igjen overgroet med Lyng og Græs.

Af de ovennævnte 100 Tdr. Land er der for Diebliffet opdyrket omtrent 60 Tdr., hvoraf henimod 50 Tdr. ere i Brug. Justitsraad Tang har i mange Aar havt denne Eiendom, og næsten hele Tiden foretaget Groftning og Opdyrkning der, men da han i Førstningen ei ønskede at opdyrke den ved Brænding, og Mergelen ikke havde nærmere end i c. $\frac{1}{2}$ Miils Afstand, Noget, der havde tilfølge, at den kun blev lidet eller intet afbenyttet, hvortil endnu kom, at den ubetydelige Gjødning, som kunde samles, intet forsløg til at fremhjælpe Agerbruget — da, som sagt, de hærnævnte usordeelagtigt indvirkende Omstændigheder vare tilstede, saa maa heri søges Grunden til at Opdyrkingen i de første Aar kun gjorde meget smaa

Fremfribt. Efterat der saaledes i flere Aar var anvendt ei Ubetydeligt paa Eiendommen, uden at der var opnaaet noget Resultat, blev det forsøgt med Brænding, hvorved Avlen nu er kommen saa vitt, at der i de sidste Aar er avlet 250 à 280 Traver Korn og indtil 12 Læs Spergel, saa at der har været meer end tilstrækkelig Vinterfodring til 14 store Kreaturer og 10 Faar.

Fremgangsmaaden ved Opdyrkningen har været denne: Efterat Jorden var brudt, kastedes i en Afstand af 18 Alen de nødvendige Grøfter, (2 Al. brede og $\frac{1}{2}$ Al. dybe), og efterat de herved opstaaede Grøstvolde vare udjevne, blev Jorden derpaa det paafølgende Foraar gjentagne Gange harvet, indtil den var bleven bedst mulig jevnet, hvorefter man, saasnart den løsharvede Morjord var bleven rigtig tør, paafatte Jlden, ved hvilket Arbeide man maa paasee, at der ei brændes for meget af det løsharvede Mor; jo mindre der nemlig kan brændes heraf, jo bedre, idet det udsaaede Korn, hvis der er blevet et for stort Lag Afset tilbage efter Brændingen, vanskeligere spirer uden i Tilfælde af, at der strax efter Saaningen skulde komme Regn; ligeledes frembringer formegen Afset ogsaa let Veiesæd, der som oftest raadner paa Jorden uden at kunne anvendes til Kreatursfoder; Kjerne kan der her slet ikke være Tale om. Efter første Brænding toges almindeligviis Spergel, og derefter Havre uden Brænding, og der er saaledes ialt taget en 5 à 6 Gange Havre, hvortil der adskillige Gange er brændt; undertiden er Spergel ogsaa bleven anvendt, som Mellem-

sæd. Til Udlæg er Stykket blevet besaaet med Fløielsgræs, som har givet en taalelig Græsning.

Hvormange Fuld Kornet har givet, kan ei siges, da det sjældent bliver saa modent, at det med Fordeel kan tærstes, idet Foderet nemlig derved vilde blive mindre godt; ligesom Kreaturerne ogsaa, hvis de alene skulle have saadant Foder, som efter Brænding er avlet paa Tørvejord, nødvendigviis, for at kunne staae dem derpaa, maa have det utærstet.

Gjødningen er kun anvendt paa de høiere Steder, hvor der ei kunde brændes; her har Driftsmaaden været følgende: Efterat Jorden havde ligget i to Aar efter Opbrydningen, blev den det tredie Foraar ploiet og harvet, hvorpaa Gjødningen udførtes med omtrent 30 Læs pr. Tde. Land; derpaa gaves Jorden endnu en tredie Ploining, hvorefter den besaaedes med Byg, som dog ei har været godt med Undtagelse af de saa Steder, hvor Mergel har været anvendt; efter Bygget er taget to Gange Havre, sidste Gang med isaaet Græsstro, dog har hverken Havren eller Græsset været godt. Hvad der skader denne Opdyrkning meest, er Mangelen af Mergel; idet Tilfælde, at denne derimod havde i Nærheden, og tillige var bleven anvendt paa rette Maade, vilde Resultatet ogsaa uden tvivl have været et ganske andet, og rimeligviis have svaret Regning.

Jeg maa nu for denne Gang slutte min Beretning om de større Opdyrkninger i Ringkjøbing Amt, da jeg endnu ei har erholdt Oplysninger om Opdyrkningerne paa Lindberggaard, Nølstrup, Resenborg,

Deibjerglund og Bidebæksmose, men hvis denne Beretning skulde blive optaget i „Tidskrift for Landøkonomie,“ haaber jeg i Tidens Løb ogsaa at skulle kunne give de fornødne Oplysninger om de paa disse Gaarde fulgte Opdyrkningsmetoder, idet jeg da mulig skal tillade mig endnu at tilføie nogle flere.

Hedeopdyrkning i Sønder-Dumme Sogn, Veile Amt.

(Efter nedenstaaende Indberetning til Landhuusholdningselskabet.)

Efterat det Hoitærede Landhuusholdningselskab under 10de Febr. d. A. havde tilskrevet mig, at det vilde være Selskabet kjær at modtage en saadan udførligere Beretning, som jeg medunderskrevne Bottiger havde tilbudt, i Forening med nogle agtede Mænd, at ville meddele, betræffende den af Mads Nielsen Dudahl, Niels Jensen Trællund og Erik Jensen Boulund i Sønder Dumme Sogn udviste Virksomhed ved Hedeopdyrkning, henvendte jeg mig til Proprietair N. Theilgaard Hansen af Julingsholm og Gaardmand og Formand for Sogneforstanderskabet Terkild Erichsen desangaaende, og lovede disse mig og godhedsfuldt at være mig behjælpelige dermed. Da Aarstiden den Gang imidlertid syntes os mindre passende til at tage hines Arbeide i Betragtning, blev det opsat til en senere Tid henad Sommeren, hvorhos vi besluttede i

Forening at gjøre det. Dette er nu skeet, og efter et Besøg hos de ovennævnte Mænd have vi herved den Ære at tilmelde:

Mads Nielsen Dudahl paa Raulund Hede, Hallundbæk Mark, begyndte sin Virksomhed i Aaret 1828 paa en Plet Hede, hvor ingen Ploug endnu havde været. Fattig, som han dengang var, maatte han i Begyndelsen leie sig ind hos en Gaardmand i Give Sogn, som boede et lille Stykke fra den Hede- lod, han havde faaet kjøbt paa nogle favorable Bilskaar. 1 Ko og to Faar var den hele Besætning, hvormed han begyndte, og fandt han end til denne Foder nok om Sommeren i en til Lødden hørende lille Eng, saa maatte han dog den første Vinter deels kjøbe, deels hos gode Menneffer søge at faae som en Gave det Nødvendige til den. Hjælpebidlerne vare saaledes fra Begyndelsen kun ringe for ham; men da han havde Lyst til at arbeide, og ikke lod sig forknytte af de mange Hindringer, han i Begyndelsen havde at kjæmpe med, lykkedes det for ham efter to Aars Forløb at blive enig med en Mand, som han kjendte, og som fandt en Glæde i at kunne hjælpe ham frem, om at Mads Dudahl en Sommer skulde modtage et Par Stude af ham til at arbeide med. Dette hjalp ham godt frem, han fik meget gjort, endeel Hede bræffet og endeel Mergel udført, og da han atter den næste Sommer beholdt Studene imod at have sluttet et Slags Kjøb derom, saae han sig alt Aaret efter istand til ganske at affjøre Manden Studene, dog ikke saa, at han udbetalte Pengene, men i Begyndelsen kun svarede

Kenterne deraf med et vist bestemt aarligt Afdrag. Dette er kun anført for at vise Mandens Kaar fra Begyndelsen, som et Bidrag til bedre at vurdere den Flid og Stræbsomhed, han under sin hele Virksomhed — efter Alles samstemmende Vidnesbyrd — har lagt for Dagen. For Tiden holder han en Besætning af 6 Køer, 4 Stude og 37 Faar, og havde i Aar udsaaet: 2½ Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre og lagt 1½ Td. Kartofler. Næsten al Jorden er merglet og aarliggen opbrækkes bestandigen ny Hede, der naar den har ligget sin Tid, ligeledes mergles og indtages til Drift. Omtrent 1200 Læs Mergel har han saaledes alt fjort i Aar. Mergel findes vel næsten overalt paa hele Kysten; Hovedgraven ligger omtrent i Midten, og er nu indrettet saaledes, at han kan føre ind i den. Derved er han istand til at kaste det øverste Lag (omtrent 3 Al.) lige paa Bognen, et dybere Lag (ligeledes omtrent 3 Al.) kastes derimod op, og Hullet fyldes senere med Overlaget. Sæden paa hans Marker stod i det Hele ret godt, og angav han at bruge følgende Driftsmaade. Han har deelt sin Jord i to Dele efter Boniteten, og bruger han til den af ham kaldte Rugjord at mergle og gjødske, derefter 1 Kjær Byg, 2 Kjær Rug og saa Havre, hvorefter den udlægges med Klover og Græsfrø. Den anden Jord, som han ikke finder passende til Rug, bliver efter Opbrækningen merglet, derpaa Byg og Havre, den sidste med Klover og Frø. I Engen har han groftet en Deel, men saasom hans Naboer ikke synes ret at ville hjælpe ham med gode Afledningsgrøfter, har han langt-

fra høstet den Nytte heraf, han ellers vilde. Dog vidnede ogsaa her alt om, at Manden gjerne vilde fremad. Vi kunne saaledes efter alt det Anførte ikke Andet end anbefale Manden til det høitærede Selskabs Dømmærksomhed som en særdeles flittig og stræbsom Hedebyrker, der hermed og forener en høist agtværdig Character.

Niels Kjersgaard Jensen paa Trællund Hede, Omvraae Mark, begyndte i Foraaret 1824. Ogsaa han begyndte paa en Plet bar Hede, som han havde fæstet, senere kjøbt. Hans Besætning var fra Begyndelsen: 2 Stude, 1 Ko og 10 Faar, men saasom Stedet ikke kunde give Foderet hertil, maatte han i de 3 første Aar leie og købe Foderet til dem. Det var og først 3 Aar efter han var kommen til Stedet, at han saaede den første Sæd i sin Jord. Denne Udsæd var 14 Skpr. Rug, 4 Skpr. Byg, 4 Skpr. Havre, 6 Skpr. Boghvede, samt 4 Skpr. Kartofler. Hans nuværende Udsæd er sædvanligen: 3 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre, 1 Td. Boghvede samt omtrent 3 Tdr. Kartofler, hvorhos han nu holder 2 Heste, 4 Stude, 8 Koer, 3 Stykker Ungfræ, samt 38 Faar (omtrent samme Besætning som paa Hovedparcellen, der hører til een af Sognets bedste Gaarde). Hans Mergelgrav findes tæt ved Gaarden, og kan deri ligeledes nedkjøres. Henved 1000 Pæs (temmelig store, da han kjører med Heste) udfjøres aarligen, og bringes denne paa den opbrukne Hedefjord, som derefter tages i Drift; Grønforden sælges om Sommeren, braffes og gjødfes næste Sommer til Rug, dernæst Byg, Boghvede

eller Havre (gjerne flere Rjær), hvori saaes Klover, Thimothei eller Fløielsgræs, Alt efter som han finder Jorden passende til det Ene eller det Andet. Sæden flod godt paa hans Jorder, og Markerne havde et smukt Græsteppe, ligesom og Klovermarkerne vidnede om en god Afgrøde. Dette er for dette Sted saa meget vigtigere, som hertil ingen Eng horer. Imidlertid havde han dog vidst, ved klogeligen at benytte Bintervandet fra Agrene og de høiere liggende Hedebakker, at danne sig nogle ret nette grønne Pletter, som han kunde bruge til Afstøring. Manden er meget flittig og stræbsom og dertil af en agtværdig Character, ligesom og Alt vidnede hos ham om en god Orden. Hans Overgang fra Fæster til Selveier synes i den sidste Tid at have trykket ham Noget, da han fra en ubetydelig aarlig Udgift har paadraget sig en Gjæld ved Kjøbet og desuden flere aarlige Udgifter, da Stedet har faaet henved en Tde. nyt Harikorn.

Erik Jensen paa Boulund Hede, Hallundbæk Mark, begyndte i Aaret 1834, i Begyndelsen af Mai. Hans Besætning var den Gang 2 Køer og 16 Faar, men da kun en liden Plet af Lødden var opdyrket, da han modtog den, maatte han den første Vinter købe Foder til den ene Kø. For Tiden kan han godt holde: 4 Stude, 4 Køer og 2 Stykker Smaafræ, samt 25 Faar. Det første Efteraar saae han 4 Skpr. Rug, og Foraaaret derefter 4 Skpr. Byg og 4 Skpr. Kartofler; nu udsaaer han i Almindelighed 3 Tdr. Rug, 1½ Td. Byg, 6 Tdr. Havre, 4 Skpr. Boghvede og undertiden

2 Skpr. Biffer; derhos besaaes omtrent 2 a 3 Tdr. Land med Kløver, Thimothei eller Høiølsgræs. Daa saa denne Mands Mergelgrav er tæt ved Gaarden og særdeles godt indrettet, idet der kan fjøres ind og ud af den, og al Mergelen kan læsses lige paa Bognen. Omtrent 800 Læs udfjøretes aarligen, og denne kom bestandig paa opbruffen Hedefjord. Af den opdyrkede Jord havde han endnu ikke taget noget ind til ny Behandling; hvorimod han benyttede den nu og da til Grønfordshavre. Ved Hedens Opdyrkning angav han at gaae frem paa følgende Maade: Paa den sandige Hede skeer Opbrækningen 6 à 7 Aar, før end den kommer under Cultur. I denne Tid ploies og harves den hvertandet Aar; derpaa ploies den sidst i Mai, mergles i Juni eller Juli (Mergelen kan strax spredes) og ploies atter i August, gjødes derpaa i September og besaaes saa med Rug, derpaa atter Rug, gjødes saa igjen til Byg, derefter Rug, Boghvede, Rug og 2 Aar Havre, sidste Aar med Kløver og Græsfrø. Mosejorden mergles i Esterhøsten, derpaa Byg, gjødes saa, og atter Byg, hvorefter i 3 Aar Havre (eller Biffer) som udlægges med Thimothei. Da en stor Deel af denne Mands endnu uopdyrkede Jorder ere Mosejorder, var det ret glædeligt at see, med hvilken Orden flere Veie derover vare indgrofede, deels for at lette Driften af Dvæget til de længere bortliggende Strækninger, deels ogsaa for bedre at kunne efterhaanden opdrive det. Dette i Forbindelse med hans Mergelgrav vidnede om en god Orden, der vel her maatte roses saa meget mere, som Man-

den sjelden har nogen Hjælp til at drive sit Sted. Han er flittig, stræbsom og af en agtværdig Character.

Sønder Omme d. 1ste Septbr. 1851.

J. P. Bøttiger. W. Th. Hansen.
Therkild Erichsen.

(Mads Nielsen Dubahl tilkjendtes Landhuush. Selskabets Ade Solvbøger; — de 2 andre Mænd nævnes med Hæder i Selskabets Aarsberetning.)

Foreløbig Bekjendtgjørelse

fra Landhuusholdnings-Selskabet om en **Landmandsforsamling** i Kjøbenhavn i tilstuedende Sommer.

De i Trykken udgivne Beretninger om de tre Landmands-Forsamlinger, som have fundet Sted i Danmark — i 1845 i Randers, 1846 i Odense, 1847 i Aarhus — vise, at disse Møder vakte almindelig Deeltagelse. Den fjerde Forsamling, som var bestemt at holdes i Kjøbenhavn i Sommeren 1848, kom formedelsk Tidforholdene ikke i Stand. I den Anledning blev i et Møde her i Selskabet i sidstafvige December Maaned fremsat det Ønske, at dette Selskab maatte optage den afbrudte Traad, saa at

den for fire Aar siden bebudede Forsamling maatte træde i Virksomhed i Aar.

Efter Overveielse med samtlige Medlemmer af Selskabets Commissioner, har man derfor besluttet, at tage Initiativet til, at den fjerde Landmandsfor- samling kan vorde holdt i dette Aars Septem- ber Maaned og, efter den af Deeltagerne i den sidste Forsamlingtagne Beslutning, her i Kjøbenhavn.

Til at sætte denne Sag iværk er valgt en Co- mittee, bestaaende af de Herrer Proprietair Valentiner til Gieddesdal, Docent Jørgensen, Hoffjægermester Thygeson, Justitsraad, Dr. Poulsen, Stiftamtmand Unsgaard, Rector Barfoed, Professor Hummel og Proprietair David til Kungstedlund.

Fra denne Comitee vil den nærmere Kundgjø- relse om soie Tid udgaae.

Kjøbenhavn, i det Kongelige Landhuusholdnings- Selskab,
d. 3die Februar 1851.

Collin.

Ørsted.

Treschow.

Gald.

Rettelse.

I Tabellen S. 479, 6te Rubrik fra Poire, staar som
Totalsum 18,59 istedetfor 81,59.

Indhold

af 13de Bind.

	Side
Om Danmarks Hestavl. (Meddeelt fra Landhuusholdningselskaber)	1.
Om nogle fra Amerika hidkomne Landbrugs-Maskiner og Redskaber, af Godseier A. W. Bøch til Baldnggaard.	30.
Noget Kærmere om den amerikanske Meiemaskine. (Af et Brev fra den danske Generalconsul i Nordamerika, Scheime=Leaationsraad Steen Wille til Landhuusholdnings=Selskabets Præsident Scheimeraad Collin.)	37.
Surrogat for Humle, eller rettere til Humle; meddeelt af Justitsraad Fjellstrup til Sindinggaard	42.
Noget om Jordbruget paa Læsø. En Indberetning til Landhuusholdningselskabet, fra Districtslæge Krebs.	46.
Grundforbedringer, udførte i Jyllands Vesteregn af Gaardeier Jens Jacobsen i Rørup	53.
Om de jydsk Heder og deres Opdyrkning, af Justitsraad Fjellstrup til Sindinggaard	61.
Forsøg med Haffelsmaskiner. (Beretning til Indenrigsministeriet, fra Docent B. S. Jørgensen)	78.
Den landoekonomiske Forening for Stamhuset Estrup ved Randers, i Aaret 1850	84.
Tandfri Krop, Valerianella olitoria, som nyttig og tidlig Foderplante	88.
Om den ondartede Lungesygge blandt Kvæget i Halland.	91.
Nogle Bemærkninger med Hensyn til Plantningen af Piiil og Poppel	95.
Resultat af Forsøg, foretagne paa Lykkensløde i Fyen, med den af Professor Claubry anbefalede Hørrødningsmethode. (En Indberetning til Indenrigsministeriet, fra Arvefæster G. Schroll)	98.
Forordlet Provstirug, meddelt af Landvæsens- og Tiendecommissair H. Hansen til Scheelsminde	122.
Literatur, (Anmeldelse ved Docent B. S. Jørgensen af tvende af Dr. phil. Poulsen udgivne Skrifter om Jyllands Hænde'sforbindelse med England og om Behandlingen af de jydsk Producter for det engelske Marked).	126.
Noget om Landbosforholdene i Belgien og Frankrig	153.
Hede=Opdyrkning ved Ørnhoved, af Justitsraad G. A. Fjellstrup	228.
Jordfokker (Topinamburs)	234.
Nogle Erfaringer angaaende Jordfokker, Svergel, gul Kundballe, mørkeblaa Grønkaal, og en ved Tromten	

anbraagt Forandring. (En Skrivelse til Landhuusholdningssekskabet fra Provst J. B. Krarup i Hjertøv ved Jægerspriis.)	239.
Franskmanden Guénon og hans Lære om Speilet, meddeelt af Forpagter Andersen paa Gundersløholm	249.
Den bornholmste Høstmaade	255.
Er det fordeelaatigt at anvende Køer til Arbeide?	257.
Hvilket er det bedste Gjødningsmiddel for Enge?	264.
Hvilke ere de meest indbringende og indholdsrigeste Kvald- og Rodfrugter?	271.
Om Mais som Grønfoeder	277.
Om Dpretelsen af et veterinairt Sundhedsraad	283.
Om forskjellige Fodermidlers ulige Værd; af Friherre Berzelius	292.
Hakkelsesmaskine, breven af en Hund	301.
Dyrskuet i Windsor og Agerdyrkningsredskaberne i den store Industriudstilling i London. Af Docent B. S. Jørgensen	304.
Nekrolog. (Kammerraad J. C. Drewsen)	327.
Unbefaling for en ny Patentkjerne	355.
Om Dpretelsen af en dansk Lægforsikring, af Bogholder Jul. Hellmann	357.
Kreatur-Asurance-Forening i Bithen Pastorat paa Grevskabet Frysenborg	367.
Udførligt om Avlsbruget ved Hovedgaarden Lindved i Fyen. (Af en under Landhuusholdnings-Selskabet tiende Parting)	375.
Om Kartoffeldyrkning. (Af Landbrugsfkoledirektorerne D. Swensen og Westrem i Norge.)	400.
Raad imod Kartoffelsygdommen	421.
Den norske Hesterace	426.
Rytten og Vigtigheden for vort Agerbrug af underjordiske Afslæbender (Underdrains)	433.
Beretning om den Veiledning, som ved Lægghandler Bruhn i Aaret 1851 for offentlig Regning er meddeelt Landmand i Anvendelsen af Guénon's Kjendemerker ved Maltekørs Bedømmelse	447.
Beskrivelse af de stærke med Held udførte Opdyrkinger af raade Jorder i Ringkjøbing Amt. (Meddeelt af Landvassenscommissair Koføed til Wiumgaard.)	488.
Bedeopdyrkning i Sønder-Dumme Soqn, Veile Amt. (Efter en Indberetning til Landhuusholdnings-Selskabet.)	517.
Foreløbig Bekjendtgjørelse fra Landhuusholdnings-Selskabet om en Landmandsforsamling i Kjøbenhavn i tilstundende Sommer	523.